

4B
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

ΠΟΣΟ
ΑΔΕΙΑ
ΕΙΝΑΙ Η ΔΕΙΑ;

Περίοδος Β', τεύχος 357, Παρασκευή 9 Οκτωβρίου 1987

Δρχ. 100

- ☐ ΠΑΣΟΚ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑ
- ☐ ΤΟ ΝΕΦΟΣ ΜΑΣ ΚΥΡΙΕΥΕΙ
- ☐ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ
- ☐ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
- ☐ Ε. ΚΡΙΑΡΑ: ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

19 A

19 B

20 A

20 B

20

ΠΡΟΣΕΧΟΣ:
Εναρξίς
νέας
περιόδου

ELAS - ELA

ELAS - ELA

ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

ΠΟΙΗΣΗ

Κώστας Βάρναλης
Προσκυνητής.
Φιλ. Επιμ.: Γ. Π. Σαββίδης
Τάσος Λειβαδίτης
Ποίηση. Τόμος Β'
Γιάννης Ρίτσος
3 X 111 Τρίστιχα

ΜΕΛΕΤΕΣ

Γιάννης Δάλλας
Η δημιουργική δεκαετία στην ποίηση
του Κώστα Βάρναλη
Δ. Ν. Μαρωνίτης
Μικρά και μέτρια. Επιφυλλίδες και άλλα

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Στέλλα Βογιατζόγλου – Η συγκάτοικος
Μάρω Δούκα – Οι Λεύκες Ασάλευτες
Μίκης Θεοδωράκης – Οι δρόμοι του Αρχάγγελου 3. Ο εφιάλτης
Γιώργος Ιωάννου – Ομόνοια
Γιώργος Μανιώτης – Τα μαύρα παραμύθια
Χριστόφορος Μηλιώνης – Ο Σιλβέστρος
Νίκος Μπακόλας – Η μεγάλη πλατεία
Αριστοτέλης Νικολαΐδης – Ο ιερός μαστός
Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος – Το βιβλίο του Μοναχού
Χάρις Σταθάτου – Προετοιμασίες
Πατρίκ Μοντιανό – Οδός σκοτεινών μαγαζιών
Γκοφρέντο Παρίζε – Αλφαβητάριο 1
Ειρήνη Σπανίδου – Το φιδάκι του Θεού
Τζ. Ρ. Ρ. Τόλκιν – Ο άρχοντας των δαχτυλιδιών. Τόμος Β'

ΘΕΑΤΡΟ

Δημήτρης Κεχαΐδης
Παλιά μουσική. 3 μονόπρακτα
Κώστας Μουρσελάς
Μαχαίρι στο κόκαλο

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

Τζένη Μαρκέτου
Στην Αστόρια, Νέα Υόρκη
Κώστας Χατζηπατέρας-Μαρία Φαφαλιού
Μαρτυρίες 40-44. Πόλεμος – Κατοχή

Περίοδος Β'
• Χρόνος 14ος
• Τεύχος 357
Παρασκευή 9 Οκτωβρίου 1987
δρχ. 100

ΤΑ ΠΥΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΚΑΙ ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β. ΖΗΣΗΣ	
Η κοινωνικοποίηση της βίας	13
Β.Ζ. - Τ.Κ.	
Οδηγίες προς ΕΛ.ΑΣ. για την αποφυγή κακουργημάτων	16
Π. ΣΤΑΓΚΟΣ	
Καταγγελία-ομολογία ενός αυτόχειρα ε- πιζώντα	18
Λ. ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ	
Το μαύρο εξώφυλλο ή πώς ξυπνούν οι πνιγμένοι	20
Δ. ΔΕΔΕΣ	
Σκληρή Σοσιαλδημοκρατία και σ' ό- ποιον αρέσει	22
Β. ΓΙΑΧΝΗΣ	
Οι αριστερές καντρίλιες του κ. Γεννημα- τά	23
ΦΑΚΕΛΟΣ: Πόσο αδέξια είναι η δεξιά	25-39
Γ. ΦΛΩΡΟΣ	
Προς το τέλος του ιστορικού αντιδεξι- σμού	26
Γ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ	
Υ«ψηλή» τακτική με στόχο την επικρά- τηση	29
Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ	
Κ. Μητσοτάκης: η δεξιά εκδοχή του σύγχρονου λαϊκισμού	30
Κ.Π. ΚΑΛΛΙΓΑ	
Κ. Καραμανλής: «Μάγος του βουνού» ή «εθνική εφεδρεία»	32
Τ. ΚΑΦΕΤΖΗΣ	
ΝΔ: 1974-1987, το έμβρυο που έγινε γί- γας	33
Κ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ	
Από τους δελφίνους στα δελφίνια	36
Α. ΚΟΣΩΝΑΣ	
Το δράμα της ΔΗΑΝΑ	37
Τ. ΜΙΧΑΕ	
Νεοφιλελευθερισμός: το ανώτατο στά- διο του παλαιοσυντηρητισμού	38
ΤΕΤΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
Ο Έντγκαρ Μορέν... πλέκει την Ευρώ- πη	42
Ε. ΚΡΙΑΡΑΣ	
Αρχαία και νέα ελληνικά	46
Π. ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ	
Η Ρ.Δ. James και ο κόσμος του «κίβδη- λου» αστυνομικού μυθιστορήματος	48
ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΗΣ	
Ταινίες για τη χαμένη αθωότητα	52
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Μέτωπο για την απλή	4
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	6
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	8
ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΟΥΡΤΙΝΕΣ	11
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	19
ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	40
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	55

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ πράγματι για μια εκπληκτική «σοδιά»: ένας νεκρός, τέσσερις κατηγορούμενοι, πολλοί ύποπτοι, πολλά όπλα, γιάφκες, σφαίρες, χαρτιά. Ουδέποτε οι αστυνομικές αρχές είχαν εμφανίσει τόσες και τέτοιες «επιτυχίες» σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Οι φιλήσυχοι πολίτες ανακουφίζονται και αρχίζουν να πείθονται ότι, πράγματι, ο στρατηγός Δροσογιάννης έλεγε την αλήθεια όταν δήλωνε πως «ακουμπούσε τους τρομοκράτες».

ΟΜΩΣ, μπορεί το αίμα και τα όπλα να κατέλαβαν τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, έμεινε όμως χώρος στις εσωτερικές σελίδες και για άλλες ειδήσεις: όλα τα αντιπολιτευόμενα κόμματα ζητούν εκλογές, όλα απαιτούν ή ανέχονται την απλή αναλογική. Ο Λάκης Λαζόπουλος φόρεσε το χακί, οι Αμερικανοί όρισαν το διαπραγματευτή τους για τις βάσεις, ο κ. Μητσοτάκης δίνει άφεση στους άσωτους και τους επαναφέρει έναν - έναν στον πατρικό οίκο, ο πρωθυπουργός έστειλε νέο μήνυμα στον Τούρκο ομόλογό του, ο κ. Κουτσόγιωργας αρθρογραφεί επί παντός του επιστητού, το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ αναβάλλεται, οι σχέσεις κυβέρνησης - ιερραρχίας ξανά οξύνονται, η οικονομική πολιτική που προσωποποιεί ο κ. Σημίτης συγκεντρώνει τα πυρά κυβερνητικών και πασοκικών κύκλων. Συνοπτικά, νέα μέτωπα αντιπαράθεσων δημιουργούνται, άλλα κλείνουν ή υποβαθμίζονται. Νέες διατάξεις μάχης συγκροτούνται, ο πολιτική κινητικότητα επιτείνεται, η εξουσία μοιάζει να ρευστοποιείται, να ετοιμάζεται ν' αποκτήσει νέες μορφές και σχήματα.

ΣΧΕΣΕΙΣ ανάμεσα στην πολιτική ρευστότητα και στις «αντιτρομοκρατικές» επιδόσεις της αστυνομίας δεν είναι ορατές — ίσως και να μην υπάρχουν. Άλλωστε το παιχνίδι «κλέφτες κι αστυνόμοι» με τις τόσες συναρπαστικές φάσεις του δεν δείχνει να σχετίζεται με καμιά από τις λοιπές εξελίξεις του πολιτικού χώρου. Απλώς τις επισκιάζει. Όχι επειδή από την έκβαση του διακυβεύονται σοβαρά πράγματα — ο θάνατος κάποιων περιθωριακών και η φυλάκιση ή το κυνηγητό κάποιων άλλων αποτελεί δραματικό βίωμα μόνο για τους ίδιους και τους κοντινούς τους — αλλά γιατί είναι πολύ θεαματικότερο από όλα τα άλλα. Ιδιαίτερα όταν στην πλοκή του αξιοποιούνται όχι κάποιοι κομπάρσοι βομβιστές ή απελπισμένοι αυτόχειρες αλλά και οι μεγάλες βεντέτες όπως ο Τσουτσουβής, η «17 Νοέμβρη». ο ΕΛΑ. Ο καιρός θα δείξει βέβαια κατά πόσο η αλυσίδα που έφτιαξε η ασφάλεια έχει γερούς κρίκους — μέχρι τότε όμως όλοι θα είναι γοητευμένοι από τη μεγαλοπρέπεια του θεάματος και περισσότερο απ' όλους ο σκηνοθέτης. Και επειδή οι μέτοχοι στα συγκροτήματα επιρροών, αντιπροσωπεύσεων, εξουσιών — και άλλων πλείστων «πολιτικών» ρόλων — δεν είναι μόνον η «Ασφάλεια», αλλά τα κόμματα και η κυβέρνηση, θα πρέπει να κατέλθουν του σιωπηρού — για πρώτη ίσως φορά — θεωρείου τους, για να ομιλήσουν για ένα «ζήτημα» που σαφώς «τους ακουμπάει».

ΘΑ ΗΤΑΝ ΑΠΛΟ΄Ι'ΚΟ να υποθέσουμε πως η κυβέρνηση έστησε όλη αυτή την παράσταση για να αποσπάσει την προσοχή μας από «τα καυτά προβλήματα του τόπου». Απλούστατα, έπρεπε κάτι, κάπου να κάνει. Έπρεπε να επιδείξει μίαν επιτυχία σ' έναν τομέα, να αποσπάσει κάποια «μπράβο» σε μια συγκυρία που ελάχιστοι θα της απένεμαν έπαινο για οποιαδήποτε από τις πρωτοβουλίες που παίρνει. «Αξιοποιώντας» στοιχεία και πληροφορίες που εκκρεμούσαν μήνες και χρόνια τώρα, εμφανίζεται να επιτυγχάνει συγκλονιστικές νίκες εναντίον ατόμων τα οποία (είτε ένοχα είναι, είτε αθώα) ελάχιστες δυνατότητες άμυνας είχαν. Και υπάρχει και το κέρδος ότι, για τους φιλήσυχους πάντα, η αστυνομία εξαγνίζεται για όσες βιαιότητες έχει διαπράξει τους τελευταίους μήνες.

ΟΤΑΝ ΟΜΩΣ τα αντιτρομοκρατικά πυροτεχνήματα σβύσουν τι όψη θα έχει το πολιτικό τοπίο; Τι εξελίξεις θα προκύψουν από όλα όσα σήμερα περνούν στις μέσα σελίδες; Όταν χορτάσουμε βία, αίμα, όπλα με τι θα προσπαθήσει να μας εντυπωσιάσει η κυβέρνηση; Με την «εταίρεια δολοφόνων» μήπως; Δύσκολο πάντως θα είναι ν' ανακαλύπτει τέτοια θέματα που να διαρκέσουν ως το πολυπόθητο 1989. Κι ούτε πρόκειται να ξανακρυσταλλώσουν τη ρευστοποιημένη εξουσία της.

ΤΑ ΠΥΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ μπορεί να θαμπώνουν αλλά δεν τυφλώνουν.

αντι

πολιτικό δεκαπενθήμερο

Μέτωπο για την απλή

ΔΥΣΚΟΛΟΙ ΚΑΙΡΟΙ για το ΠΑΣΟΚ... Ακόμα και ένα απλό συνέδριο —όπου ο πρόεδρος εκλέγεται «δια βοής» και η παρέμβαση των συνέδρων ορίζεται στο τρίλεπτο...— δεν μπορεί να σαρκωθεί, αφού «τίποτε δεν προχωρεί ούτε στο κίνημα, ούτε στην κυβέρνηση». (Η φράση ανήκει σ' επιφανή στελέχη του κυβερνητικού κόμματος). Αποτέλεσμα: Το συνέδριο, που η σύγκλησή του είχε προγραμματισθεί για την άνοιξη του '88, «αναβάλλεται» για το φθινόπωρο του '88, μεσούσης, δηλαδή, της ελληνικής προεδρίας στην ΕΟΚ!

ΤΙ ΥΠΟΔΗΛΩΝΕΙ, όμως, η αναβολή αυτή; Πρώτον, ότι το «νέο» —το «αναγεννημένο ΠΑΣΟΚ»— είναι έκφραση ευχής και μόνον. Δεύτερο, ότι το συνέδριο δεν μπορεί να προβληθεί «ως επιστέγασμα της ανασυγκρότησης», όταν δεν υπάρχει καμιά ανασυγκρότηση. Τρίτο, ότι, όπως έχουν τα πράγματα, είναι αδιανόητη οποιαδήποτε «προσυνεδριακή δουλειά», εφόσον τα μέλη και στελέχη του ΠΑΣΟΚ όχι μόνο δεν έχουν διάθεση, αλλά και θέτουν θλιβερά ερωτήματα, όπως: «Γιατί έγινε ο (τελευταίος) ανασχηματισμός» — «Σε τι βαθμό μας κυβερνά ο αυριανισμός;» — «Γιατί φαγώνόμαστε;» ή «τι θα γίνει με την οικονομία, την ανεργία, τα σκάνδαλα, τα βοσκοτόπια, το ΕΣΥ;»

ΓΙΑ ΤΗΝ αναβολή του συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ δόθηκαν δύο ερμηνείες. Μια πρώτη, «δίδει» στην αναβολή αυτή, την πρόθεση της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ να αποδεσμευθεί από κομματικές εμπλοκές, ώστε ν' αφήσει το πεδίο ελεύθερο για πρόωρες εκλογές, μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 1988. Ωστόσο, μια δεύτερη ερμηνεία (με την οποία συμφωνούν και τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου) επιμένει ότι η αναβολή επιβεβαιώνει την πρόθεση του πρωθυπουργού για εκλογές μέσα στο 1989 (ακριβέστερα, τους πρώτους μήνες του '89), για εκλογές, δηλαδή, μετά το συνέδριο. Στην περίπτωση αυτή, το συνέδριο θα είναι καθαρά προεκλογικό, πράγμα όχι κακό, αφού —εκ των πραγμάτων— η προσοχή των συνέδρων θα επικεντρωθεί στη «μάχη των εκλογών» και όχι στα «συμβαίνοντα εντός των τειχών». Φυσικά, και στην δεύτερη αυτή περίπτωση, τα ερωτήματα δεν λείπουν, αφού ένα συνέδριο που ορίζεται για το φθινόπωρο, προϋποθέτει «προσυνεδριακή δουλειά» μέσα στο καλοκαίρι. Αλλά, στην περίπτωση αυτή, πώς θ' αφήσεις ασυντρόφευτους τους γλάρους του γαλανού Αιγαίου; Τι θα γίνει με τα «μπάνια του λαού»;

Πρόκληση της ιστορίας με μαθήματα «μαρξισμού»...

ΕΝΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟ, όμως, όποτε και αν συγκληθεί, δεν απαλείφει τα προβλήματα που υπάρχουν. Και «ωσεί» να μην ήσαν αρκετά, ήλθε να προστεθεί και το «πρόβλημα» της απλής αναλογικής. Το αίτημα, βέβαια, για την καθιέρωση της απλής και άδο-

λης αναλογικής, ποτέ δεν έπαυσε να διατυπώνεται από πλευράς Αριστεράς. Το νέο στοιχείο, ωστόσο, που έμελλε να παρεμβληθεί, μέσα στο δεκαπενθήμερο, ήταν η δήλωση του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας κ. Κ. Μητσοτάκη, ότι δέχεται τη διεξαγωγή εκλογών με απλή αναλογική, παρά το γεγονός ότι δεν συμφωνεί με την καθιέρωσή της ως μόνιμου εκλογικού συστήματος και την «διευκρίνιση» ότι προτίθεται να την καταργήσει «όταν θα γίνει κυβέρνηση». Όπως αναμενόταν, τόσο ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, όσο και ο φίλα προσκείμενος προς το ΠΑΣΟΚ Τύπος, έκαναν το παν για υπομνήσουν στα κόμματα της Αριστεράς ότι άλλο πράγμα η «θέση αρχής» («και σεις, ω σύντροφοι του ΚΚΕ και της ΕΑΡ, είσθε, πράγματι, κόμματα αρχών...») και άλλο ο «οπορτουνισμός Μητσοτάκη». Συνεπώς, δε νομιμοποιείσθε, αγαπητοί σύντροφοι, «να καλωσορίζετε τον Κ. Μητσοτάκη στο μέτωπο της απλής αναλογικής»! Ο «Δημοκρατικός Λόγος», μάλιστα —η πρωινή έκδοση της «Αυριανής»— αισθάνθηκε την ανάγκη να απευθύνει μαρξιστικές «νουθεσίες» και προς τα δύο αυτά κόμματα, «Το να προκαλείς την ιστορία —γράφει ο «Λόγος»— είναι πολλές φορές δικαιολογημένο. (Σημ. ΑΝΤΙ: Πρόκειται, προφανώς, για υψηλή μαρξιστική «θέση»...). Το να την αγνοείς, όμως, πόσο είναι μαρξιστικό; Και επιπλέον, το να κατασκευάζεις πρωθύστερα ιδεολογήματα, πόσο συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό της προοδευτικής σκέψης και δημιουργεί ιδεολογικά αναχώματα απέναντι στον κύριο εχθρό; Ή μήπως οι αντιστάσεις σας ελαττώθηκαν, σύντροφοι;».

ΩΣΤΟΣΟ, καμιά δήλωση ή αρθρογραφία δεν αναιρεί το γεγονός ότι τη στιγμή αυτή, όλες οι πολιτικές δυνάμεις της αντιπολίτευσης «είτε επιδιώκουν, είτε δεν έχουν αντίρρηση» για την καθιέρωση της απλής αναλογικής. Και ότι δημιουργείται μια νέα πολιτική κατάσταση, πέρα από το γνωστό σκηνικό του δικομματισμού. Και το ΠΑΣΟΚ; Το ΠΑΣΟΚ που, ως αντιπολίτευση, είχε δεσμευθεί για την καθιέρωση της απλής αναλογικής, θα εξακολουθήσει να το παίζει «πλήν Λακεδαιμονίων»; Και πώς θα δικαιολογηθεί, απέναντι στα μέλη και τους οπαδούς του, όταν εμφανίζεται ως το μόνο κόμμα του ελληνικού πολιτικού χώρου που υποστηρίζει το ληστρικό —και καλπονοθευτικό— σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής, δίνοντας την αίσθηση ότι, διαφορετικά, θα χάσει τις εκλογές;

ΟΠΩΣ ΚΑΙ ΑΝ έχει το πράγμα, βέβαιο είναι ότι σειρά μεσαιών και ανώτερων στελεχών του ΠΑΣΟΚ «έχουν θέσει το θέμα στην ηγεσία» και ότι το ίδιο το Εκτελεστικό Γραφείο προτίθεται, σε μια από τις προσεχείς συνεδριάσεις του, να «μελετήσει τη νέα κατάσταση», προφανώς στη βάση της πρωθυπουργικής δήλωσης ότι «δεν υπάρχει απλή αναλογική, αλλά πολλές αναλογικές». Να σημαίνει η δήλωση του πρωθυπουργού ότι το ΠΑΣΟΚ

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:
Αστυνομική Λογοτεχνία

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ

BIBLIA
Ελληνική και
ξένη λογοτεχνία
εκδόσεις τέχνης
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θέατρο
ξενογλώσσα
τέχνες
γκραβούρες
λιθογραφίες
μεταφράσεις
πρώτες

Πλάκα • Βύρωνος 9 — τηλ. 32.22.394

Τώρα
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία

Εγκυκλοπαίδειες μισοτιμής
Ευκολίες πληρωμής

ΜΠΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΗΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92. ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

προτίθεται να προωθήσει —όπως υποτονθορύζεται— ένα «νέο εκλογικό νόμο», στη βάση δύο γύρων, με απλή αναλογική στον πρώτο γύρο και με ενισχυμένη στον δεύτερο; Να αληθεύει ότι «νονός» του, υπό επώαση, νέου εκλογικού νόμου είναι ο ίδιος ο νυν υπουργός Δικαιοσύνης και β' αντιπρόεδρος Μ. Κουτσόγιωργας; Κατά τα άλλα, το εκλογικό σύστημα όπως και η επιλογή του χρόνου των εκλογών, εξακολουθούν να βρίσκονται στο επίκεντρο της προσοχής του Καστρί, καθώς το «μέτωπο της απλής αναλογικής» (Νέα Δημοκρατία, ΚΚΕ, ΕΑΡ, ΚΚΕ Εσωτερικού Α.Α., ΚΟΔΗΣΟ, κ.ά.) είναι ήδη ζώσα πραγματικότητα και η πίεσή του προς την κυβέρνηση γίνεται ολοένα εντονότερη.

Η ΕΠΙΛΟΓΗ του χρόνου των εκλογών, όμως, κατά τις εκτιμήσεις σειράς αναλυτών, δεν είναι άσχετη και με το θέμα των βάσεων. Και το μόνο γνωστό, μέχρι στιγμής, είναι ότι της αμερικανικής αντιπροσωπείας θα ηγηθεί ο Άλαν Φλάναγκαν (σύμβουλος, μέχρι τώρα, της αμερικανικής πρεσβείας στη Λισαβόνα), ότι οι Αμερικανοί επείγονται και ότι οι ελληνοαμερικανικές συνομιλίες θα αρχίσουν στα τέλη Οκτωβρίου. Στο μεταξύ οι Αμερικανοί, στις ιδιαίτερες συνομιλίες τους, φέρονται να υποστηρίζουν ότι η διαπραγματευτική τους θέση (συγκριτικά με το 1983) είναι σήμερα καλύτερη, σε αντίθεση με τη θέση ΠΑΣΟΚ, την οποία —λόγω πληθωρισμού, ελλειμμάτων, εξωτερικού χρέους, κλπ.— χαρακτηρίζουν «αδύναμη». Όσο για την αποστολή Σημίτη στις ΗΠΑ και την αγωνιώδη προσπάθειά του να βρει «Αμερικανούς επενδυτές», φαίνεται να μην ευδοκίμησε, αφού ακόμα και ο φίλος μας κ. Σπάνος (θυμάσθε την υποδοχή «αρχηγού κρατους», κατά την επίσκεψή του στην Αθήνα;...) «έκανε ότι δεν μας ξέρει» —κατά τη χαρακτηριστική διατύπωση στελεχών του ΠΑΣΟΚ. Σύμφωνα με μια εκδοχή, οι Αμερικανοί επενδυτές επέδειξαν απροθυμία και «επί τω ότι» ορισμένοι οικονομικοί υπουργοί της κυβέρνησης Παπανδρέου «προτιμούν την Ευρώπη, αντί των ΗΠΑ». (Βέβαιο είναι ότι ξένοι επενδυτές δεν έρχονται ούτε από την Ευρώπη, ούτε από την Αμερική!).

ΑΛΛΑ ΕΝΩ ΔΕΝ έρχονται επενδυτές, το νέφος εξακολουθεί αντίθετα, να είναι μόνιμος επισκέπτης μας, με μόνο κυβερνητικό μέτρο τη διατύπωση ευχών σε ότι αφορά την... κατεύθυνση των ανέμων! (Κατά τα άλλα, ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ μας καθησυχάζει λέγοντας ότι, εκτός από τους πνεύμονες, το νέφος προσβάλλει και τη μνήμη μας). Η ύπαρξη του νέφους, όμως, είναι φυσικό να ενθαρρύνει και την αναβλητικότητα. Έτσι, εκτός από την αναβολή του συνεδρίου, αναβλήθηκε, για το τέλος του μήνα, η σύγκληση της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, καθώς και η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των μελών του Εκτελεστικού Γραφείου. Έτσι, οι μόνες αποφάσεις που πάρθηκαν, μέσα στη δεύτερη εβδομάδα του δεκαπενθήμερου, είναι η τοποθέτηση του, μέχρι τώρα, διευθυντή του Αθηναϊκού Πρακτορείου Ανδρέα Χριστοδουλίδη στη θέση του προέδρου του ενιαίου φορέα ΕΡΤ, Α.Ε., (να διατηρούν, άραγε, οι σύντροφοί του, στο ΠΑΣΟΚ, κάποιες ενοχές, για τη βαρβαρότητα που επέδειξαν απέναντί του, στο παρελθόν;...) και η τοποθέτηση του γενικού γραμματέα του υπουργείου Εμπορίου Μιχ. Σάλλα ως διοικητή της ΕΤΒΑ, στη θέση του παραιτηθέντος διοικητή Σοφούλη.

Για ένα «νέο ξεκίνημα»

ΣΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ αυτή, η Νέα Δημοκρατία γιόρτασε την 13η επέτειο της ίδρυσής της, με μια μεγάλη συγκέντρωση στο «Κάραβελ» και με μια εξαιρετικά φροντισμένη απόδοση τιμών στον ιδρυτή του κόμματος Κ. Καραμανλή. Οι πληροφορίες λένε ότι ο ιδρυτής δεν είχε ερωτηθεί ούτε για την ιδέα, ούτε για την οργάνω-

ωση του εορτασμού, πράγμα το οποίο φέρεται να ενόχλησε —ως ένα βαθμό— τον τ. πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο εορτασμός οργανώθηκε κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ο σημερινός αρχηγός του κόμματος να εμφανισθεί σαν η «φυσική συνέχεια» του ιδρυτή, με ενδιαμέσο σταθμό τον Ευ. Αβέρωφ, κυρίως. (Η αναφορά στον Γ. Ράλλη υπήρξε εξαιρετικά σύντομη). Όσο για τον φιλικό χαιρετισμό του Κ. Καραμανλή, αν και λακωνικός, περιεκλείε μήνυμα - προτροπή για την «αξιοποίηση» όλων των δυνάμεων της παράταξης.

ΣΤΟ «ΜΗΝΥΜΑ» απάντησε ο πρώην αρχηγός Γ. Ράλλης, εξηγώντας τους λόγους για τους οποίους παραμένει εκτός κόμματος, με την προσθήκη ότι δεν αρκεί η επίκληση της ενότητας, εφόσον οι «ουσιαστικοί λόγοι που την υπονόμωσαν» —και που καθόρισαν την αποχώρησή του από το κόμμα— δεν αιρούνται. Παρά τη δήλωση αυτή, υπάρχουν παράγοντες, προσκείμενοι στη Νέα Δημοκρατία, που υποστηρίζουν ότι η δήλωση Ράλλη δεν είναι «πλήρως αρνητική» και ότι υπάρχουν περιθώρια για επάνοδο του Γ. Ράλλη στους κόλπους της Νέας Δημοκρατίας.

ΜΙΑΝ ΑΛΛΗ αίσθηση, ωστόσο, έδωσε ο πρόεδρος της ΔΗΑΝΑ, Κ. Στεφανόπουλος, όταν απαντώντας σε ερωτήσεις δημοσιογράφων (την περασμένη Τετάρτη) δήλωσε ότι η ΔΗΑΝΑ θα ήταν διατεθειμένη να συνεργασθεί με τη Νέα Δημοκρατία (όχι, όμως, και να προσχωρήσει στις γραμμές της), όπως και με «κάποιο νέο κόμμα» που θα μπορούσε να δημιουργηθεί «στον χώρο της φιλελευθέρης παρατάξεως». Ο Κ. Στεφανόπουλος, παρά ταύτα, απέφυγε να εξειδικεύσει την απάντησή του, λέγοντας ότι δεν γνωρίζει αν και κατά πόσο ο Γ. Ράλλης προτίθεται να συμπλήξει νέο κόμμα.

ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω αυτά καταγράφονται, ενώ η Αριστερά —παρά τις διαφορές της— ελπίζει σε «ένα νέο ξεκίνημα, με τον λαό πρωταγωνιστή». Πώς καταστρέφεις το δικομματικό σκηνικό; Πώς βγαίνεις από το τέλμα προς την πρόοδο;

ΑΝΤΗΝΩΡ

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

TETARTH, 23.9.87

Χαράς ευαγγέλια: ορκίστηκε σήμερα η νέα **κυβέρνηση** του ΠΑΣΟΚ από τον Αρχιεπίσκοπο ενώπιον του Κυρίου. Έτσι εξηγείται και η προ εβδομάδος **συμφιλίωση Παπανδρέου-Σεραφείμ**: ποιος θα όρκιζε τη νέα κυβέρνηση, ο **Πυρουνάκης**; Πίστη και αφοσίωση στον κ. **Μητσούτση** ορκίστηκε κι ο βουλευτής της ΔΗΑΝΑ Ν. **Αναστασόπουλος** που επανέκαμψε στη Ν.Δ.

Τελευταία ολική **έκλειψη** ηλίου του 20ού αιώνα σήμερα, ορατή όμως μόνο στην **Άνω Ανατολή**, λένε οι αστρονόμοι. Η αναμενόμενη έκλειψη του **πασοκικού ηλίου** θα αποτελέσει ελληνική ιδιομορφία.

Βάζουμε **καπέλα** στα νοίκια, παραδέχτηκαν οι **ιδιοκτήτες** κατά τη διάρκεια συνέντευξης Τύπου. Οι **ενοικιαστές** τους εκλιπαρούν να βάζουν και λίγο **σάλιο**.

Κουτσόγιωργας, Γεννηματάς, Γιαννόπουλος, Σαραντίτης, Βάσω και Μαργαρίτα Παπανδρέου μετέχουν στην «Επιτροπή γιορτασμού 70 χρόνων της **Οχτωβριανής επανάστασης**». Ο κ. Τρίτσης μετέχει στην «επιτροπή εορτασμού της εβδομηκονταετηρίδας της επαναστάσεως του Οκτωβρίου». Ο **Ημεροδότης** μετέχει στην επιτροπή για την αποκατάσταση της **μνήμης του Κερένσκι**.

Πέθανε σε ηλικία 70 ετών ο σκηνοθέτης **Μπομπ Φος**. Και βρέθηκε στο σκοτάδι.

Αντίστασιακή δέχτηκε στο Καστρί η κ. **Μ. Παπανδρέου**. Τη συμβούλεψαν ν' αρχίσει **ανταρτοπόλεμο**.

ΠΕΜΠΤΗ, 24.9.87

Πρώτη συνεδρίαση του νέου **υπουργικού συμβουλίου**. Ο κ. Παπανδρέου εξέφρασε το **θαιμασμό** του για την **υπομονετικότητα** του ελληνικού λαού. Κατά βάθος ήθελε να εκφράσει την **απορία** του.

Παραιτήθηκε ο κ. **Δρεττάκης** από την επιτροπή για το **Φάκελο της Κύπρου** διότι μόρφωνα οι λοιποί βουλευτές απεφάσισαν να μην κληθεί ο κ. **Καραμανλής**.

Αν ήξερα ότι ο **παλιός συνεργάτης** μου Γ. Κατηφόρης θα αναγκαζόταν χάριν του επιουσίου να γίνει **σύνδεσμος** του πρωθυπουργού, δεν θα τον είχα απολύσει από τον **Ημεροδότη**.

Από τη **Χίο** άρχισε το αντάρτικο της η κ. **Μ. Παπανδρέου**. Όλα οι **αρχές κινητοποιήθηκαν** να της

Ζήληψε τη δόξα του Α. Παπανδρέου και ξεπόρτισε...

υποδεχθούν την πλέον απλή **πολίτη της χώρας**. Πάντως το ότι στο νησί **εορτάζεται** η εκεί μετάβαση του Κολόμβου πριν από το ταξίδι του στην Αμερική δεν αποτελεί καλό οίονο.

Μήνυση για **ατασθαλίες** ύψους 1,5 δις κατέθεσαν τρεις βουλευτές της Ν.Δ. εναντίον στελεχών της ΕΤΒΑ και του διοικητή της κ. **Σοφούλη**.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 25.9.87

Τα κενά του Ε.Γ. συμπλήρωσε η Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ σε έκτακτη συνεδρίασή της. Ο κ. **Λαλιώτης** κάλυψε το σημαντικότερο κενό με 101 ψήφους. Ο κ. **Ρόσιος** ή Υψηλάντης κάλυψε το κενό της απουσίας **Βαφειάδη**. Ο κ. **Σκανδαλίδης** εξελήνη ως πρόσωπο της επικαιρότητας. Ο κ. **Σουλαδάκης** για ανεξιχνίαστους λόγους. Στους αναπληρωματικούς, ο κ. **Κατσάνεβας** εξελήνη διότι η βίλλα **Γαλήνη** στο Καστρί ανήκει στη σύζυγό του και ο κ. **Παπαγιάννης** για τους ίδιους λόγους με τον κ. **Σουλαδάκη**.

Ως **επείγον** συζητείται στη Βουλή το νομοσχέδιο για τις **προσλήψεις** δημοσίων υπαλλήλων. Πλησιάζουν **εκλογές** και η κυβέρνηση **βιάζεται**.

Για **διέγερση πολιτών σε απείθεια** διώκεται ο Πρόεδρος του Ιατρικού Συλλόγου Αθηνών κ. **Γιαννάκης**, διότι προέτρεψε τους γιατρούς να μην δίνουν **διάτρητες συνταγές**. Δεν ανέλαβε καλά - καλά ο κ. **Μένιος**...

Ανάρπαστος, ως συνήθως, έγινε και σήμερα ο **Ημεροδότης**. Τα εναπομείναντα αντίτυπα διατίθενται μόνο σε **συλλέκτες**.

Για την επάνοδο Γιαράκου στη Ν.Δ. έγινε ο **ανασηματισμός**, δήλωσε ο κ. **Ανδριανόπουλος**. Κι εμείς νομίζαμε πως έγινε για το **αιδοίο** της πασίγνωστης.

Άρχισε το φεστιβάλ της ΕΑΡ στο **Ολυμπιακό Στάδιο**, όπου είχε γίνει και το **ιδρυτικό συνέδριο**. Ξανά στον τόπο του εγκλήματος λοιπόν.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 26.9.87

Παραμονή της επετείου **ιδρύσεως του ΕΑΜ** και δικαίως ο **μεν κ. Παπανδρέου** ομιλών στη

νεολαία του κινήματος θυμήθηκε τα **Μακρονήσια**, η δε Ν.Δ. τη μάχη του **Λιτόχωρου**.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 27.9.87

Η 46η επέτειος από την ίδρυση του **ΕΑΜ** τιμήθηκε με τις εξής εκδηλώσεις:

- Ήρθε ο πρωθυπουργός της Σουηδίας κ. **Κάρλσον**.
- Η νεολαία του ΠΑΣΟΚ άδειασε τα **σκουπίδια** του φεστιβάλ της στην είσοδο του **Δημαρχείου**.
- Ο **ΕΛΑ** έβαλε **βόμβα** στο αμερικανικό κατάστημα **αφορολογητών ειδών «Πι εξ»**.
- Η **εθνική πετοσφαίρας** νίκησε 3-1 την αντίστοιχη βουλγαρική και προκρίνεται για τα ημιτελικά.
- Βάλαμε τα **ρολόγια** μας μία ώρα πίσω.
- Η **αστυνομία** πυροβόλησε και τραυμάτισε σοβαρά νεαρό οδηγό κλεμμένου αυτοκινήτου.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 28.9.87

Η ζήτηση μετοχών στο **χρηματιστήριο** ξεπέρασε κάθε προηγούμενο: **τζίρος** ένα δις, **αύξηση** κατά 11 μονάδες του δείκτη τιμών μετοχών, η **«καλύτερη συνεδρίαση της τελευταίας πεντηκονταετίας»**, λέγουν αρμόδιοι κύκλοι. Και σεις ακόμη **σπαταλάτε τα λεφτά** σας στο Προ-Πο, την πόκα, τα λαχεία... Αλλού γίνεται ο **τζόγος**, σπεύσατε!

15.000 **έκτακτοι δημόσιοι υπάλληλοι** θα **μονιμοποιηθούν** υποσχέθηκε ο κ. **Κακλαμάνης**.

Με το **χαμόγελο** στα χείλη, **δέχσεις** για **εξευμενισμό** τα νέφους, ήταν μέρος της ΝΕΦΟ-στιβάδας των αντιδράσεων (δεξιά).

Στις **παραμονές εκλογών** του '85 ο κ. **Λάζαρης** είχε **μονιμοποιήσει** 110.000. Μέχρι τις **εκλογές** προλαβαίνει πάντως ο κ. **Κακλαμάνης** να σπάσει το ρεκόρ του **κοντοχωριανού** του.

Όσοι **κέρδισαν** στο χρηματιστήριο μπορούν να τα **σπαταλούν** απ' ευθείας στο **εξωτερικό** αντί ν' αγοράζουν εισαγόμενα: το **τουριστικό συνάλλαγμα** αυξάνεται σε 600 δολάρια και 10.000 δραχμές.

Πριν όμως **αναχωρήσετε** για το Παρίσι, **ξεκινείστε** τη διαδικασία **συναινετικού διαζυγίου** διότι ο κ. **Τσοβόλας** **ετοιμάζεται** να **φορολογήσει** **αθροιστικά** τα εισοδήματα των **συζύγων**. **Λιγότερο** θα σας κοστίσει το **διαζύγιο** από τους **επιπλέον φόρους**.

ΤΡΙΤΗ, 29.9.87

Η **«Ελευθεροτυπία»** με **αγωγή** της ζητά 100.000.000 **αποζημίωση** από τον υπουργό **ΥΠΕΧΩΔΕ** κ. **Κουλουμπή** διότι το **νέφος** της μαύρισε **όλη την πρώτη σελίδα**.

Δικαιώθηκε ο **Ημεροδότης** που δεν έδωσε καμία σημασία στις **φήμες** που κυκλοφορούσαν και δεν τις κατέγραψε. Ο κ. **Γκορμπατσόφ** **εμφανίσθη** μετά απουσία δύο σχεδόν μηνών **υγιέστατος** στη **Μόσχα**.

Απεργία της **ΑΔΕΔΥ** κατά του νομοσχεδίου **περί προσλήψεων** με έμφαση στο αίτημα για **πλήρη πολιτικά διακαιώματα**. Οι **συνδικαλιστές** θέλουν να γίνουν και **πολιτικοί**.

Επίσημη επίσκεψη πραγματοποιεί ο πρωθυπουργός της **Ταϊλάνδης** Πρεμ **Τινσουλιανόνα**. Δεν πρόκειται για τον πρώτο **τυχόντα**.

Ενημερώστε τις **στατιστικές** σας: **καταγγελίες** για **σκάνδαλο** **μερικών δις** με **σταφίδα** **διερευνάται** στον **Αυτόνομο Σταφιδικό Οργανισμό**.

Το **υπουργείο** του «δεν είναι υποκατάστημα κανενός άλλου», δήλωσε ο κ. **Γεννηματάς**. Απλώς **όλη η κυβέρνηση** είναι ένα **σούπερ-μάρκετ** με **παραρτήματα**.

Η **«Αυριανή»** μετά τον **Καραμανλή** **ετοιμάζεται** να **γκρεμίσει** και το **Λάκη Λαζόπουλο** **αποκαλύπτοντας** ότι ο **δημοφιλής** **κωμικός** **ήταν** **απολυτήριο** **τρελού** από το **στράτο**.

Κοιμηθείτε ήσυχοι: ο Λαζόπουλος αγρυπνά για σας στα σύνορα.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 30.9.87

Αν είστε φτωχός και δεν ξέρετε το γιατί, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) έχει την απάντηση: έχετε πολλά παιδιά, είστε αγρότης, υπερήλικας, δεν τα πήγατε καλά με το σχολείο. Αν δεν ανήκετε σε καμιά απ' αυτές της κατηγορίες αλλά παρ' όλα αυτά είστε φτωχοί ζητήστε εξηγήσεις στο 321.26.11 από τον κ. Τσουκαλά ή τον κ. Πετραλιά.

Προχωρούν ΠΑΟ και ΟΦΗ στις διεθνείς διοργανώσεις που μετέχουν, την πάτησαν Ολυμπιακός, Πανιώνιος και η εθνική πετοσφαίρας.

Δεν ντρέπεται στην ηλικία του να δηλώνει ο υπουργός Υγείας-Πρόνοιας κ. Φλώρος ότι «δίνω στους γιατρούς ό,τι θέλουν εκτός από χρήματα»; Πάντως ο γ.γ. του υπουργείου κ. Βγόντζας παραιτήθηκε.

Παρατήθηκε επίσης και ο διοικητής της ΕΤΒΑ κ. Σοφούλης σε μια πράξη «αγανακτισμένης διαμαρτυρίας» για τη μίνιυση που κατέθεσαν εναντίον του οι νεοδημοκράτες βουλευτές.

ΠΕΜΠΤΗ, 1.10.87

Καλό μήνα και καλό κουράγιο. Ο Ημεροδότης θα σας συμπαρασταθεί σε ό,τι κι αν σας τύχει —στα μέτρα των δυνατότητων του.

Η μισή αστυνομική δύναμη της Αττικής καταδίωκε τον Μιχ. Πρέκα, 32 χρονών. Ίσως αν ήταν και οι άλλοι μισοί εκεί να μη φοβόντουσαν τα δύο του πιστόλια και να μην τον σκότω- Καί τρίτος βουλευτής της ΔΗΑΝΑ, ο εξ Αργολίδος κ.

Μουτζουριδής, προσχώρησε στη Ν.Δ.

Βροχή στην Αθήνα και βοριάδακι διέλυσαν το νέφος. Χαρά οι Αθηναίοι —πλην των μελών της ΕΑΡ που βλέπουν πως κινδυνεύει να διαλυθεί και το φεστιβάλ τους.

«Από αύριο θα καθαρίζει την "Καλλιόπη" ο Λαζόπουλος», θριαμβολογεί η Αურიανή, αγνοώντας πως εδώ και καιρό οι φαντάροι την τίμησαν, βαφτίζοντας με τ' όνομά της τους απόπατους.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 2.10.87

Παρά την επιμονή του Κυρίου Σαρτζετάκη να τον έχει κοντά του στην προεδρική φρουρά ο Λ. Λαζόπουλος εστάλη να υπηρετήσει την πατρίδα στη Νιγρίτα, αφού ευρέθη Ι-3 ικανός και όχι Ι-5.

Αρσενικοί αναγνώστες του Ημεροδότη αναθαρείστε: Η κ. Χριστίνα Ωνάση, 36 ετών, πήρε διαζύγιο από τον Τιερί Ρουσέλ. Ξανά όλα παίζονται.

Δεν αποτελεί ειδήση αλλά σας πληροφορώ ότι ασκήθηκε και νέα δίωξη κατά του αντεισαγγελέα Πρωτοδικών κ. Κ. Λογοθέτη, γνωστού για τα όσα περί Γεντί-Κουλέ έχει καταγγείλει.

Ο Έλλην πρεσβευτής στην Πόλη κ. Κωνσταντόπουλος παρέδωσε την αντ-αντ-αντ... απάντηση του κ. Παπανδρέου στον κ. Οζάλ. Μα γιατί δεν τον παίρνει τηλέφωνο να τελειώ- νουμε;

Νέα Εκτελεστική Επιτροπή στη Ν.Δ., στην πλειοψηφία της μητσοτακικότερη του κ. Μητσοτάκη. Ο τελευταίος ζήτησε αμέσως εκλογές, έστω και με απλή αναλογική.

Πλήθος γιαφκών, όπλων, γραφομηχανών, κτλ., ανακαλύπτει η Αστυνομία με έρευνες που διεξάγει μετά τη χθεσινή ένοπλη σύγκρουση.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 3.10.87

Η Αურიανή καταγγέλλει (μετά τους Λαζόπουλο, Σαββόπουλο, Μπονάτσο) και τον Κηληδόνη ως κοπανατζή. Έγκυροι κύκλοι υποστηρίζουν ότι όλα αυτά γίνονται για να φθάσει το έγκυρο φύλλο και στην περίπτωση Α. Παπανδρέου —ο οποίος γνώρισε τον ελληνικό στρατό μόνο ως υπουργός Αμύνης.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 4.10.87

Σε δήλωσή του στο «ΡΙζοσπάστη» ο κ. Μητσοτάκης ζητά Αμέσως εκλογές με απλή αναλογική. Και έτσι το ΠΑΣΟΚ έμεινε το μόνο κόμμα που δεν θέλει ούτε εκλογές ούτε απλή αναλογική. Μοναξιά, φθάνεις κάποτε μοιραία...

Χάλκινο μετάλλιο κατέκτησε τελικά η εθνική πετοσφαίρας νικώντας 3-2 τη Σουηδία. Οι 12 διεθνείς θα μοιραστούν 15 εκατομμύρια — προβλέπεται νέα άνοδος των μετοχών στο χρηματιστήριο.

Μην ανησυχείτε: ο βαριά τραυματισμένος της φωτογραφίας είναι πια νεκρός, δεν θα σας ξαναενοχλήσει. Αν όμως απαντήσετε κάποιον από τους υγιείς που εικονίζονται καλού-κακού καλυφθείται.

Η Ασφάλεια εξακολουθεί να ανακαλύπτει γιάφκες, κλειδιά, έγγραφα, κτλ., και να υπονοεί ότι «γνωρίζει πολλά». Τόσα, ώστε κρίσιμη παραμένει πάντα η κατάσταση του Προέδρου της ΕΡΤ-2 κ. Α. Στρατή ο οποίος νοσηλεύεται σε ιδιωτικό θεραπευτήριο, προς δόξαν του ΕΣΥ.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 5.10.87

Η ΝΔ εορτάζει τα 13 χρόνια από την ίδρυση της αλλά ο ιδρυτής δεν είναι παρών στη σχετική τελετή. Απολαμβάνει απλώς τα θυμιάματα των επιγόνων εκ του μακρόθεν — αλλά η ψυχή του ορέγεται ανθρωποθυσίες.

Ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ όμως ήταν παρών στη συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας του Κινήματος, έβγαλε και λόγο μάλιστα. Συνοπτικά, είπε τα εξής: Τρελός είμαι να κάνω τώρα εκλογές. Όχι μόνο θα τις χάσω αλλά θα με πάρουν και φαντάρο μετά.

Τα πήρε όλα πίσω αλλά δεν έφυγε ο κ. Φλώρος κατά τη διάρκεια συνεδρίασης με τους πρασινοφρουρούς του ΕΣΥ. Φταίει οι δημοσιογράφοι, είπε, που παρανόησαν τις δηλώσεις του.

Για μια ακόμη φορά διαφώνησαν εργοδότες και εργαζόμενοι στο θέμα του ωραρίου των καταστημάτων.

Απόλυτη πλειοψηφία σε ψήφους και έδρες εξασφάλισε η παράταξη της ΝΔ στους οδοντογιατρούς.

Όπως προέβλεψε χθες ο Ημεροδότης νέο μπουμ στο χρηματιστήριο με τζίρο όσο και το χθεσινό Προ-Πο: πάνω από ένα δις. Βάλτε όσο γυρίζετε.

ΤΡΙΤΗ, 6.10.87

Ο κ. Ταλιαδούρος από τη ΝΔ και η κ. Δαμανάκη από το ΚΚΕ συμπλήρωσαν ως αντιπρόεδροι το Προεδρείο της Βουλής. Τέλος τα μονοκομματικά προεδρεία. Με τις μονοκομματικές κυβερνήσεις τι θα γίνει;

Το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ αναβάλλεται για το Φθινόπωρο του 1988. Είναι ολοφάνερο ότι η ανασυγκρότηση πάει πρύμα.

Κοινωνικός εκσυγχρονισμός και πολιτική ανεξίτηλσκεία στα χρόνια της Αλλαγής. Δαμανάκη - Ταλιαδούρος στο προεδρείο της Βουλής.

Γελοία και κομπλεξικά χαρακτηρίζει ο κ. Β. Κωτούλας σε άρθρο του στην «Πρώτη» τα όσα περί της συνάντησής ΚΚΕ εσ. -Αν. Αρ. και Στουκάλιν ανέγραψε ο προηγούμενος Ημεροδότης. Κομπλεξικές είναι όσες κότες νομίζουν ότι επειδή περεϊστρόϊκώθηκαν έγιναν κοκόρια. Και γίνονται γελοίες βέβαια όταν, αντί να κακαρίζουν, κοκορεύονται.

Μαζί με το βασιλικό ποτίζεται κι η γλάστρα: για να μην το πάρει επάνω του ο κ. Γεννηματάς που το υπουργείο του προήχθη ιεραρχικά, ανέβηκε μερικά σκαλιά και το υπουργείο του κ. Ποτάκη.

Ημεροδότης

ΝΕΦΟστιβάδα οι αντιδράσεις των Αθηναίων — «Αναψαν» τα τηλέφωνα της «Ε»

Ακόμη προβάλλει η εβδόμη στην οποία η κ. Ε. Σιζιρόβιτς, αρμόστρας αμύνης και από τους ανιστάτους άλλων κρατήσεων.

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

Η «ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ» ΤΟΥ ΕΣΥ

Ο κόμπος έφτασε στο χτένι για την τύχη του ΕΣΥ. Την τελευταία εβδομάδα δηλώσεις υπευθύνων, πρώην και νυν, διαμαρτυρίες και προτάσεις φιλοξενήθηκαν σχεδόν κάθε μέρα στον ημερήσιο Τύπο. Κοινός παρονομαστής οι δυσκολίες εφαρμογής του ΕΣΥ. Συμπέρασμα η ανάγκη αναθεώρησής του. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός στη συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ προσπάθησε να διασκεδάσει την κατάσταση λέγοντας ότι: «για μας το ΕΣΥ είναι μια μεγάλη προσφορά, ένα μεγάλο κεκτημένο. Δουλειά μας είναι η δελτίωση και η μεγαλύτερη απόδοσή του χωρίς καμιά από τις αρχές οι οποίες στήριζαν το ΕΣΥ να προσβληθεί». Ο αρμόδιος υφυπουργός όμως ύστερα από την πίεση των συνδικαλιστικών οργανώσεων, των κομμάτων της Αριστεράς στο χώρο της υγείας – και της ΠΑΣΚ συμπεριλαμβανομένης – παραδέχθηκε ουσιαστικά «τα προβλήματα, τα λάθη και τις αδυναμίες». Το συμβαίνει;

Υπάρχουν προϋποθέσεις και πρόγραμμα να προχωρήσει η φιλόδοξη εξαγγελία της κυβέρνησης ή δρισκόμαστε πράγματι σε περίοδο «ανασυγκρότησης» και στο ΕΣΥ; Τα προβλήματα που υπάρχουν συνδυαζόμενα με την έλλειψη προγράμματος και τις πληροφορίες, για εισαγωγή του θεσμού μερικής απασχόλησης των γιατρών και κατάργησης των απαγορεύσεων σχετικά με την ίδρυση ιδιωτικών κλινικών, δείχνουν ότι η κυβέρνηση επιλέγει το δρόμο της προσαρμογής στη «σκληρή πραγματικότητα». Και όταν ισχυρίζεται το αντίθετο δεν εξηγεί.

- Το πρόγραμμα εφαρμογής του ΕΣΥ.
- Τους πόρους και τα κριτήρια χρηματοδότησης.

- Τις προτεραιότητες και ποια λάθη έχουν γίνει έτσι ώστε να μην ξαναγίνουν.

Περιορίζεται μόνον στην έκφραση «δούλησης» που περισσότερο ταιριάζει σε μαθητευόμενους μάγους παρά σε κυβερνητικό πρόγραμμα με προϋποθέσεις – πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές – επιτυχίες και στόχους. Ενδιάμεσους και μακροπρόθεσμους. Συνεπώς ή θα ξανααναγγείλει τη «δούλησή» του κάποιος υπουργός για κάποιο ΕΣΥ ή θα «μπαλωθεί», διότι η κατάσταση στα νοσοκομεία έχει φθάσει στο «αμήν». Οι φετινοί τους προϋπολογισμοί π.χ. παρουσιάζουν, σύμφωνα με την «Καθημερινή» (4-10-87) ελλείμματα της τάξεως των 15-20 δισεκατομμυρίων δραχμών.

Στην πρώτη περίπτωση τον εμπαιγμό μάλλον ούτε το ΠΑΣΟΚ θα τον ανεχθεί. Στη δεύτερη, του «μπαλώματος», για να γίνει χρειάζεται αναγνώριση λαθών, προγραμματισμός, σαφήνεια. Άλλως οδηγούμαστε στο «δόλεμα» όλων, το οποίο, αντί να περιορίσει τις «τρύπες θα τις κάνει «χάσματα». Και τότε ούτε εκατό «περεστρόικες» δεν επαρκούν. Δυστυχώς η κυβέρνηση φαίνεται να επιλέγει το «δόλεμα», αφού η γενική κυβερνητική επιλογή είναι: «βολέψου και «ΕΣΥ», όπως και «ΕΓΩ» που προσπαθώ να βολέψω τους πάντες».

Ποιοι όμως θα πληρώσουν τη νύφη;

Το κοινό περί αδικίας αίσθημα

Αυτή τη στιγμή ο Λάκης Λαζόπουλος ίσως φυλά σκολιά στη Νιγρίτα: ίσως να μαθαίνει να λύνει και να δένει το Μ1: ίσως να καθαρίζει την «Αυριανή», όπως είναι η νέα ονομασία της «Καλλιόπης» στο στρατό: μπορεί και να λουφάρει κάνοντας καλαμπούρια με άλλους της «σειράς» του. Ό,τι κι αν συμβαίνει το κοινό περί δικαίου αίσθημα ικανοποιήθηκε – όπως είχε ικανοποιηθεί παλιότερα με την εν χρω κουρά και στράτευση του πρωθυπουργικού συμβούλου Τρεπεκλή.

Για την ακρίβεια, πρόκειται για το κοινό περί αδικίας αίσθημα: η στρατιωτική θητεία δεν είναι παρά μια τιμωρία, μια αδικία που γίνεται σ' όλους τους νέους Έλληνες πολίτες. Η Πολιτεία τους στερεί δυο από τα γονιμότερα, τα δημιουργικότερα χρόνια της ζωής τους και τους αναγκάζει ν' ασχολούνται με ηλιθιότητες, να σπαταλούν τη δυναμικότητά τους σε βλακώδεις ενασχολήσεις που ελάχιστα ή καθόλου συμβάλλουν στην άμυνα της χώρας αλλά πετυχαίνουν το καίριο και σημαντικό: να ισοπεδώσουν τις προσωπικότητες μέσα από το δίωμα ότι επιδίωξη σημαίνει λούφα και υποταγή.

Δεν είναι τυχαίο ότι όλοι οι διάσημοι «τρελοί» που μας παρουσίασε ο αυριανισμός είναι καλλιτέχνες – προσωπικότητες

δηλαδή ελάχιστα διατεθειμένες να λουφάουν, ανεξάρτητα από την ποιότητα της δημιουργίας τους. Όμως ο φασιστικός αυριανικός νους δεν ενδιαφέρεται για τις διαφορές: απευθύνεται στα όσα εκδικητικά κρύβουμε μέσα μας για να μας αναγκάσει να πούμε: «μαλάκας ήμουν εγώ που ταλαιπωρήθηκα; να την πληρώσει κι αυτός».

Κατά βάθος βέβαια όλοι παραδεχόμαστε πως απλώς δεν είχαμε αρκετό κουράγιο για να το παίξουμε τρελοί ή για να αυτοτραυματιστούμε ώστε να γλυτώσουμε το μαρτύριο της θητείας. Και ζηλεύουμε, εκδικούμαστε όσους το καταφέρνουν στέλνοντάς τους να υποστούν τα ίδια με μας μαρτύρια. Ξεχνάμε λοιπόν το τι σημαίνει «Ελληνικός Στρατός», ξεχνάμε τα μέσα που χρησιμοποιήσαμε για μια μετάθεση, μιαν άδεια, την απαλλαγή από τις σκοπιές ή τις αγγαρείες, τη μείωση της θητείας – κι απολαμβάνουμε το θέαμα των θυμάτων που με το στανιό τα ντύνουν στο χακί.

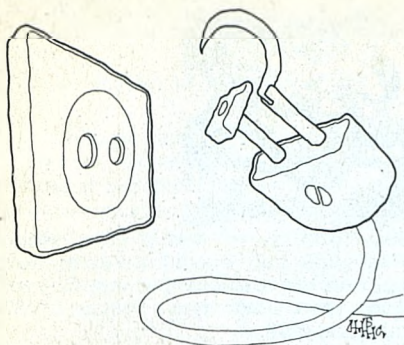
Εκεί έγκειται το μεγαλείο και η δόξα της «Αυριανής»: καταφέρνει να κινητοποιεί μέσα μας ότι πιο εκδικητικό, βρώμικο και σκοτεινό υπάρχει. Στο όνομα μεγάλων αξιών, η κοινωνία μας ξεπέφτει στα ζωώδη εκδικητικά ένστικτα.

ΒΡΗΚΑΝΕ 2000 ΤΡΕΛΟΥΣ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡ
Θα τους στείλει όλους να υπηρετήσουν ο Χαραλαμπίδης

Οι εκτός Ταύρου τρελοί ανέρχονται λοιπόν στους 2000...

Στη φυλακή θα μπουν οι γιατροί και στο στρατό θα καταταγούν οι τρελοί: αν το ΕΣΥ αποδυναμωθεί, ο Στρατός όμως θα γίνει ακαταμάχητος.

• Οι τρελοί στο Στρατό και οι γιατροί, που δώσανε τα τρελόχαρτα, στη φυλακή ...

ΚΑΤΑΡΓΗΣΤΕ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ!

Η αποκάλυψη από την «Αυγή» και από τον «ΡΙΖΟΠΑΣΤΗ» της παρακολούθησης των τηλεφώνων ηγετικών στελεχών του ΚΚΕ και της ΕΑΡ αλλά και των τηλεφώνων των γραφείων των δύο κομμάτων φέρνει πάλι στο φως μια παλιά ιστορία με επικίνδυνες διαστάσεις. Μετά τις τόσες και τόσες επώνυμες καταγγελίες και τα όσα έχουν γίνει από τις υπηρεσίες του Τόμπρα αποκαλύπτεται τώρα και η παρακολούθηση των τηλεφώνων των κομμάτων. Είμαστε όλοι τελικά στο έλεος του Θεοφάνη Τόμπρα και όποιου Θεοφάνη. Κόμμα, Τύπος, δημοσιογράφοι, επώνυμοι και ανώνυμοι πολίτες.

Άραγε ποια δικαιώματα μας απομένουν; Από ποιον τέλος πάντων μπορεί να ζητήσει κάποιος ευθύνες όταν οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι διαψεύδουν παρακολουθήσεις, ξαναγίνονται καταγγελίες και τις ξαναδιαψεύδουν ενώ οι παρακολουθήσεις συνεχίζονται και κανείς από τους κυβερνώντες δεν δίνει δεκάρα; Γιατί και για ποιους υπάρχουν το Σύνταγμα και οι νόμοι στη συγκεκριμένη περίπτωση; Και τι πρέπει να κάνουμε όταν συνεχίζει η ίδια κατάσταση; Τι μέτρα αυτοπροστασίας τελικά χρειάζεται να πάρουμε;

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ;

Σήμερα Παρασκευή στις 5 μ.μ. συναντιούνται για πρώτη φορά σε επίπεδο τόσο υψηλό —Εκτελεστικού Γραφείου και Πολιτικού, αντίστοιχα— μετά τη διάσπαση του 1968, αντιπροσωπείες της ΕΑΡ και του ΚΚΕ. Τη συνάντηση ανακοίνωσε ο γραμματέας της ΚΕ της ΕΑΡ Λεωνίδας Κύρκος την περασμένη Τετάρτη σε συνέντευξή του στο ραδιοσταθμό του Δήμου της Αθήνας.

Αν και η συνάντηση γίνεται στα πλαίσια της πρωτοβουλίας της ΕΑΡ για να διερευνηθούν οι δυνατότητες πιο αποτελεσματικής προώθησης της απλής αναλογικής —θα γίνουν αντίστοιχες με όλα τα κόμματα— δεν στερείται μιας ιδιαίτερης σημασίας. Όλες οι συναντήσεις και συζητήσεις μέχρι τώρα του ΚΚΕ με το πρώην ενιαίο ΚΚΕ εσ. και την ΕΑΡ στη συνέχεια, δεν ήταν του ίδιου βάρους ούτε από άποψη εκπροσώπησης, ούτε από άποψη σύνθεσης.

Λέτε η απλή αναλογική να ανοίξει άλλους, νέους πολιτικούς δρόμους για την Αριστερά;

Λέτε ο περιώνυμος Φάνης Τόμπρας που με τις παρακολουθήσεις του προκάλεσε αυτή τη συνάντηση, να αποδειχθεί ο συγκολλητικός κρίκος για την Αριστερά;

Το «Αντί» δεν διεκδίκησε ποτέ τον τίτλο του «αποκλειστικού» για τα ρεπορτάζ του, αν και αυτός ανήκει δικαιωματικά σε πολλά δημοσιεύματά του. Ούτε ποτέ αρνηθήκαμε το δικαίωμα της αναδημοσίευσής τους, αποσπασματικής ή αυτούσιας, σε πολλές εφημερίδες. Αυτή τη φορά, όμως, δικαιούμεθα να διαμαρτυρηθούμε για την επανειλημμένη παρουσίαση ως «αποκλειστικών» πληροφοριών που με πολλές προσπάθειες αποκάλυπτε το «Αντί» από δυο εφημερίδες που διεκδικούν κάθε βδομάδα τα εύσημα —και τα ένοσημα— της αποκλειστικής πληροφορίας και επιπλέον «ξεσηκώνουν τον κόσμο» όταν κάποιος τολμήσει να χρησιμοποιήσει τα δημοσιεύματά τους, χωρίς να τις αναφέρει.

Πρόκειται για το «Βήμα» και το «Καλάμι». Το δεύτερο, στα δύο τελευταία τεύχη του, θριαμβολογεί ότι «δικαιώθηκε» μετά τις ανακρίσεις που διατάχθηκαν στην Αυστρία για το θάνατο, κάτω από ύποπτες συνθήκες του πρώην πρέσβη της χώρας αυτής στην Αθήνα Χέρμπερτ Άμρυ. Αν όμως, κάποιος «δικαιώθηκε» στην Ελλάδα για την ιστορία αυτή είναι το «Αντί» που, όπως θα θυμούνται οι τακτικοί αναγνώστες του, στο τεύχος 327 της 26.9.86 δημοσίευσε όλα τα στοιχεία της υπόθεσης. Τα στοιχεία αυτά οδηγούσαν στο συμπέρασμα ότι ο Άμρυ βρήκε πιθανώς το θάνατο όταν

ανακάλυψε ένα παράνομο δίκτυο διακίνησης αυστριακών όπλων μέσω της Ελλάδας και της Λιβύης προς το Ιράν.

Το «Καλάμι» χρησιμοποίησε πολλές φορές το δημοσίευμα του «Αντί», σε σημείο μάλιστα που πολλοί απόδωσαν σε συντάκτη του περιοδικού δημοσίευμα της εφημερίδας της 5.3.87 με τίτλο «Το ελληνικό παιχνίδι με το Ιραγκαίητ».

Το «Βήμα» από την άλλη μεριά, στις 27.9.87, δημοσίευσε την πληροφορία ότι «σύμφωνα με αμερικανικές πηγές» η εταιρεία ΕΛΒΙΕΜΕΚ, και ο Σουηδός έμπορος όπλων Καρλ Σμιτς ενέχονται στη διακίνηση όπλων και πυρομαχικών μέσω της Ελλάδας προς το Ιράν. Οι αναγνώστες του «Αντί» θα θυμούνται και πάλι ότι τις δραστηριότητες της ΕΛΒΙΕΜΕΚ στο εμπόριο όπλων τις περιγράψαμε εκτενώς σε σειρά τευχών, ξεκινώντας από το Μάρτη του 1986. Όσον αφορά τον Καρλ Σμιτς, εκτενής περιγραφή των δραστηριοτήτων του δημοσιεύτηκε, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, στο «Αντί» της 17.6.87, με τίτλο «Η Ελλάδα στο Ιραγκαίητ».

Αλλά όλα αυτά δεν έχουν τελικά και μεγάλη σημασία. Οι πληροφορίες υπάρχουν για να δημοσιεύονται και να αναδημοσιεύονται, αρκεί μόνον να υπάρχει σεβασμός στον κόπο των άλλων, όπως και η στοιχειώδης ευαισθησία της επισήμανσης και ανα-

Τηλεγραφικές διασαφήσεις προς Περισσό

Το ΑΝΤΙ δεν είναι πολιτικό κόμμα ή ομάδα. Αυτό δεν σημαίνει πως δεν έχει ταυτότητα (δεν εννοούμε αυτήν της «εν γένει αριστεράς», απλώς...). Το ΑΝΤΙ δεν «γράφεται» υπό μορφή διακηρυκτικού λόγου. Αυτό δεν σημαίνει πως δεν έχει λόγο. Το ΑΝΤΙ δεν έχει ως αιτία ύπαρξής του την ανεργία, τη πολεμική έναντι της Αριστεράς, προκειμένου να κατοχυρώσει —κατά τρόπο ιμπερσοιονιστικό— την αριστερή του αυτονομία. Αυτό δε σημαίνει πως απεμπολεί το δικαίωμα της εγνωσμένης κριτικής επί της Αριστεράς και των αριστερών «της», προκειμένου να τεκμηριώσει την ανεξαρτησία του.

Η ταυτότητα, ο λόγος, η εγνωσμένη κριτική είναι τρία από τα καταστατικά στοιχεία ύπαρξής του περιοδικού. Καταστατικά: μη διαπραγματεύσιμα. Αυτό το μη διαπραγματεύσιμο σημαίνει, μεταξύ πολλών άλλων, ότι δεν είμαστε διαθεσιμμένοι να υπακούσουμε σε όποιον είδους σκοπιμότητες και να εφευρίσκουμε, κάθε τόσο, κάποιον έωλο —ούτως ή άλλως— μέσον όρο καλής συμπεριφοράς, ή κάποια αδόκιμη (καθ' ότι ανεδαφική και μη-πραγματική) τακτική ίσων αποστάσεων απέναντι σε «αριστερούς συγγενείς». Το μόνο περιθώριο στο ζήτημα αυτών των εξ' αγκιστείας συγγενειών είναι να τις δεις ενίοτε ως εξ' αίματος, δηλαδή να μιλήσεις «μέσω» της φωνής των όποιων, μικρών ή μεγάλων, αγωνιωντών στην οποιαδήποτε (καθ' ό,τι πολλές) ελληνική αριστερά.

Γιατί όλα αυτά; Δυστυχώς είμαστε σε δυσάρεστη θέση γι' άλλη μια φορά να κάνουμε τηλεγραφικώς σαφή ορισμένα στοιχεία της ταυτότητός μας (και, φυσικά, αυτό δεν είναι «δηλώση»). Η διασαφήση έχει αποδέκτη το ΚΚΕ —και δεν είναι η πρώτη φορά, βέβαια. Καταλάβαμε, λοιπόν, ότι η μη απάντηση της ΚΝΕ στο ρεπορτάζ μας για τα νεολαιίστικα φεστιβάλ δεν οφειλόταν σε τεχνικά προβλήματα. Προσπαθήσαμε, γι' αυτό το τεύχος, να πάρουμε μια απάντηση από το ΚΚΕ αυτή τη φορά, για τη στάση του κόμματος απέναντι στο συντηρητικό χώρο, τη «Δεξιά». Μας δηλώθηκε αρκετά καθαρά πως το ΚΚΕ έχει προβλημα με το περιοδικό, διότι όλα τα περι- συμπαράταξής τα βλέπουμε μαύρα.

Καλά, κι όλη αυτή η πρόσφατη φιλολογία του ΚΚΕ περί σεβασμού της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας της πέραν αυτού Αριστεράς; Μήπως είναι τόσο ελαστική αυτή η «θέση» ώστε να ομοιάζει με χορδή ή, απλώς, με λάστιχο σφεντόνας; Που το τεντώνουμε και «βαράμε» όπου νομίζουμε ότι δεν αντέχει ο στόχος, αφήνοντάς το «λυτό» όταν ο στόχος κρίνεται «σκληρότερος»;

Δεν καταλάβαμε!! Μήπως το ΚΚΕ θεώρησε το ΑΝΤΙ εφιαλτήριο ή πεδίο βολής; Είναι σφάλμα μέγιστο αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, αν όχι για κανέναν άλλο λόγο, επειδή οι του Περισσού στερούνται στοιχειωδών γνώσεων ιστορίας και παρόντος (της «μικράς» αριστεράς).

δημοσίευσης των «καυτών» πληροφοριών όταν πρωτοαποκαλύπτονται και όχι όταν το επιτρέπουν οι διάφορες σκοπιμότητες. Επειδή δικαιούμαστε να επισημάνουμε ότι ο Τύπος «κώφευσε» σε σειρά άλλων δημοσιευμάτων του περιοδικού μας για το εμπόριο-και τις προμήθειες όπλων, τη στιγμή που το υπουργείο Άμυνας έχει διατάξει Ένορκη Διοικητική Εξέταση για όλα τα δημοσιεύματα του περιοδικού και ο υπουργός Γ. Χαλαμπόπουλος φαίνεται αποφασισμένος να ρίξει πλήρες φως σε όλα συμβαίνουν στο υπουργείο του.

Η ουσία της «υπόθεσης Αμρύ, Σμίτς και ΕΛΒΙΕΜΕΚ» βρίσκεται τελικά, στο ότι μήνες μετά τα δημοσιεύματα του «Αντί» το αμερικανικό Κογκρέσο και το υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ ερευνούν την εμπλοκή των ονομάτων αυτών στο λαθρεμπόριο όπλων προς το Ιράν. Μάλιστα, αν πιστέψουμε το «Βήμα» ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Τζωρτζ Σουλτς θα έθετε το ζήτημα στον Έλληνα ομόλογό του Κάρολο Παπούλια κατά την τελευταία συνάντησή τους στη Νέα Υόρκη. Δεν γνωρίζουμε αν οι ΗΠΑ θα χρησιμοποιήσουν τα σχετικά δημοσιεύματα για να «σπήσουν» μια άλλη «υπόθεση Άμπου Νιντάλ» και ούτε μας αφορά κάτι τέτοιο.

Το θέμα είναι ότι τόσο οι αμερικανικές όσο και οι αυστριακές αρχές επιβεβαιώνουν έμμεσα τα δημοσιεύματα του «Αντί» και ερευνούν τώρα μια υπόθεση την οποία ο υπουργός Εξωτερικών Κάρολος Παπούλιας έσπευσε να διαψεύσει πολύ νωρίς τονίζοντας στους δημοσιογράφους ότι «καμία ελληνική εταιρεία δεν αναμίχθηκε στο Ιρανγκαίητ». Αναμίχθηκαν ελληνικές εταιρείες και μάλιστα πολλές και καλά θα ήταν αν η κυβέρνηση φρόντιζε έστω και τώρα – πριν το σκάνδαλο ξεσπάσει σε όλη του τη μεγαλοπρέπεια – να ελέγξει, τουλάχιστο, τις δραστηριότητες αυτών που χρησιμοποιούν τα ελληνικά λιμάνια και τις ελληνικές εταιρείες όπλων για να εφοδιάζουν τους αιμοσταγείς του Περσικού Κόλπου.

Απλοχεριές στην αστυνόμευση

Κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης – δαπάνης εκατομμυρίων δραχμών – τοποθέτησε πρόσφατα έξω από το γραφείο του ο διοικητής της Εθνικής Τράπεζας κ. Στέλιος Παναγόπουλος. Όπως μας καταγγέλλθηκε το κύκλωμα τοποθετήθηκε για να παρακολουθεί ο κ. Παναγόπουλος, όσα συμβαίνουν έξω από το γραφείο του και να αστυνομεύει κάθε κίνηση των υπαλλήλων της Τράπεζας.

Αφορμή ήταν, βεβαίως, οι δραστηριότητες του συλλόγου των υπαλλήλων της Εθνικής, οι οποίοι ως γνωστόν φτάνει για όλα τα δεινά της Τράπεζας. Πριν από λίγες μέρες ο Πρόεδρος του συλλόγου, συννοσηλεύμενος από μέλη του διοικητικού συμβουλίου, ζήτησε να δει τον κ. Παναγόπουλο για θέματα των εργαζομένων. Ο κ. διοικητής, όμως, αρνήθηκε να τους δει, προφανώς επειδή κάτι σημαντικότερο θα είχε να διεκπεραιώσει, με αποτέλεσμα οι συνδικαλιστές να αγανακτήσουν και να μπουν στο γραφείο του «δια της βίας».

Από τότε, ο κ. Παναγόπουλος αποφάσισε ότι δεν πρέπει να είναι τόσο «ευάλωτος» και διέταξε να εγκριθεί το κονδύλι των εκατομμυρίων για το κλειστό τηλεοπτικό κύκλωμα. Μήπως άραγε θα ήταν καλύτερα να δαπανούσε τα εκατομμύρια αυτά για την ικανοποίηση κάποιων από τα αιτήματα των εργαζομένων και όχι για την αστυνόμευσή τους;

Ένας «σταθμάρχης» στη γωνία

Η εφημερίδα «Λος Άντζελες Τάιμς» έγραψε πρόσφατα ότι στα πλαίσια της «εγκαθάρσισης» που άρχισε στη CIA μετά το σκάνδαλο του «Ιρανγκαίητ» ο νέος διευθυντής της Ουίλιαμ Ουέμπστερ, έδωσε και τον υποδιευθυντή επιχειρήσεων της διόδοις υπηρεσίας, Κλαίρ Ελρού Τζωρτζ. Η είδηση αγνοήθηκε ουσιαστικά από τον ελ-

ληνικό Τύπο, αν και έχει μεγάλη σημασία για τη χώρα μας, επειδή ο κύριος αυτός υπηρέτησε ως σταθμάρχης της CIA στην Αθήνα, στο διάστημα Ιουνίου 1976-Οκτώβριος 1978.

Την παρουσία και δράση του στην Αθήνα αποκάλυψε το «Αντί» στο τεύχος 110 (22.10.78) από το οποίο αντιγράφουμε: «Ο σημερινός σταθμάρχης της CIA στην Αθήνα είναι ο κ. Κλαίρ Ελρού Τζωρτζ. Ήρθε στην Αθήνα από την Βηρυτό τον Ιούνιο του 1976 και υπηρετεί σαν πρώτος γραμματέας της αμερικανικής πρεσβείας στη χώρα μας...»

Ο Κλαίρ Ελρού Τζωρτζ θρυσκόταν στην Ελλάδα επί δυόμισι χρόνια και περιφερόταν αφανώς χωρίς κανείς να γνωρίζει την ύπαρξή και τη δραστηριότητά του – εκτός της πρεσβείας βεβαίως – μέχρι που κάποτε τελευταία δήλωσε ότι ήταν... πρώτος γραμματέας της. Η «αφάνεια» του κύριου αυτού έχει νομίζουμε, μεγάλη σημασία επειδή στην πολύχρονη θητεία του στη CIA υπηρέτησε σε θέσεις – κλειδιά, όπως η Βηρυτός, όπου βρέθηκε σε περιόδους κρίσης. Σημειώνουμε ότι ο Κλαίρ Ελρού Τζωρτζ «δεν υπήρχε» για τις ελληνικές αντίστοιχες υπηρεσίες όταν ο γνωστός κ. Αλεξάκης υπηρετούσε σαν «liaison/officer» στην ΚΥΠ. Τέλος, οι αρμόδιες διπλωματικές υπηρεσίες των ΗΠΑ δεν απάντησαν ποτέ στο ερώτημα που τους απηύθυνε τότε το «Αντί» για το «πώς συμβιβαζόταν ο διπλός ρόλος του διπλωμάτη και του πράκτορα». Δεν νομίζουμε βέβαια ότι θα μας απαντήσει τώρα...

Υγεία-Κοινωνία-Πολιτική

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»
ΓΙΑ ΤΟ
ΕΘΝΙΚΟ
ΣΥΣΤΗΜΑ
ΥΓΕΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, Ιδεολογία
και Πολιτική
στο Μεσοπόλεμο

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Κείμενο:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΟΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:

Θεσμοί, ιδεολογία
και πολιτική στο Μεσοπόλεμο.

Με επιμέλεια των καθηγητών Γ.
Αναστασιάδη, Π. Πετρίδη και Γ.
Κοντογιώργη. Ο τόμος περιλαμβάνει
στις 450 σελίδες του, ανέκδοτα
ντοκουμέντα, φωτογραφίες και
μελέτες για το μεγάλο έλληνα
πολιτικό από τους:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΟΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

Πίσω Από Τις Κουρτίνες

Αγροτική εκστρατεία ετοιμάζει η Ν.Δ.

Ενώπιον αγροτικής εκστρατείας βρίσκεται η «Νέα Δημοκρατία». Σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες του περιοδικού, η εκστρατεία αποφασίστηκε να διεξαχθεί «*τώρα που έχουν αρχίσει να φαίνονται οι επιπτώσεις του Τσέρνομπιλ και του παγετού στην αγροτική παραγωγή*» και έχει στόχο της τη φθορά του ΠΑΣΟΚ στον αγροτικό κόσμο — χώρο προνομιακό για το κυβερνών κόμμα.

Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, διαβίβασε στο Γραμματέα Αγροτικού, βουλευτή Έθρου κ. Π. Χατζηνικολάου, απόφασή του στην οποία επισημαίνεται η ευνοϊκή χρονική συγκυρία για τη διοργάνωση σειράς αγροτικών κινητοποιήσεων. Ο κ. Μητσοτάκης, σύμφωνα πάντα με τις ίδιες πληροφορίες, φέρεται να πιστεύει ότι μια ισχυρή κινητοποίηση του αγροτικού κόσμου «*θα υπονομεύσει τα όποια ερείσματα συνεχίζει να διαθέτει το ΠΑΣΟΚ στο χώρο αυτό*». Με την προϋπόθεση, βεβαίως, ότι οι κινητοποιήσεις «*δεν θα πλήξουν τον αστικό πληθυσμό*». Ο κ. Π. Χατζηνικολάου έχει σύνθετο έργο να επιτελέσει.

«Εφιαλτικά» Πάρε - δώσε

Είναι γεγονός ότι ο βουλευτής της Δημοκρατικής Ανανέωσης κ. Δ. Νιάνας δεν επιθυμεί να επανενταχθεί στη δύναμη της Νέας Δημοκρατίας. Η εφημερίδα μάλιστα που απηχεί απόψεις του αντιπροέδρου της κυβέρνησης κ. Μένιου Κουτσόγιωργα έγραφε ότι ο κ. Νιάνας χαρακτηρίζει εφιαλτική πράξη την επιστροφή του στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Από πολύ καλή πηγή πληροφορηθήκαμε ότι «*και η Νέα Δημοκρατία δεν επιθυμεί επανένταξη στις τάξεις της του καθηγητή κ. Δ. Νιάνια*». Δεν μάθαμε όμως αν η ΝΔ θα χαρακτήριζε μια τέτοια επιστροφή ως «εφιαλτική»... στην περίπτωση που ο κ. Νιάνας ήθελε πράγματι να επιστρέψει...

«Τζάμπα» το ταξίδι;

Παρά τα «πάρε-δώσε» του υπουργού Εθνικής οικονομίας κ. Κώστα Σημίτη με τους αμερικανικούς οικονομικούς κύκλους, και την προσπάθεια που καταβάλλει ο κ. υπουργός για προσέλκυση ξένων επενδύσεων, δεν εκφράζεται «προθυμία» από πλευράς ξένων επιχειρηματιών να επενδύσουν στην Ελλάδα.

Πράγματι, ο πρόεδρος αμερικανικού επενδυτικού οργανισμού απαντώντας πριν από λίγες μέρες σε ερωτήσεις δημοσιογράφου μέσω τηλεοπτικού δικτύου με το οποίο ήταν συνδεδεμένη η αμερικανική πρεσβεία στην Αθήνα χαρακτήρισε αρνητικό για τους ξένους επενδυτές το κλίμα που υπάρχει στην Ελλάδα.

Πληροφορηθήκαμε όμως ότι ο πρόεδρος αυτού του αμερικανικού επενδυτικού οργανισμού δεν ήταν ενημερωμένος για την αλλαγή της οικονομικής πολιτικής που έγινε το φθινόπωρο του 1985.

Το γεγονός πάντως, ότι παρά την αλλαγή της οικονομικής πολιτικής εξακολουθεί να μην εκδηλώνεται ενδιαφέρον από τους ξένους επιχειρηματίες, για επενδύσεις στην Ελλάδα, ορισμένοι σχολιαστές το αποδίδουν στο ότι δεν γίνονται και άλλες αλλαγές υπέρ του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Όσο καθυστερούν, ισχυρίζονται δεν θα υπάρχει —όπως λένε οι Αμερικάνοι επενδυτές— αισιοδοξία για προσέλκυση ξένων κεφαλαίων.

Φαίνεται ότι θα έχει πολλή δουλειά το δίδυμο Τσοβόλα-Πέτσου. Ετοιμαστείτε για πετσό-κομμα.

Πίσω - Πίσω

Είδαμε κατά τον εορτασμό για τα 13 χρόνια από την ίδρυση της Νέας Δημοκρατίας, στα τελευταία καθίσματα να κάθονται ο κ. Παύλος Μπακογιάννης, η κ. Ντόρα Μπακογιάννη και ο αντιδήμαρχος μουσικοσυνθέτης κ. Στ. Ξαρχάκος. Λίγοι οι σχετικοί ασπασμοί και χαιρετισμοί...

Οι μηνυτές το 'βαλαν στα πόδια

Σε εκπομπή του ραδιοφωνικού σταθμού «Αθήνα 984», ο δημοσιογράφος κ. Σωτ. Στανωτάς κάλεσε σε συνέντευξη τον πρώην διοικητή της ΕΤΒΑ κ. Κ. Σοφούλη και έναν βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας εκ των κ. Μισαηλίδη, Παυλίδη και Κεφαλογιάννη, οι οποίοι έχουν υποβάλλει τη γνωστή μήνυση εναντίον του κ. Σοφούλη. Αποφασίστηκε από τους τρεις, να πάει τελικά στο στούντιο ο κ. Μισαηλίδης.

Ο κ. Μισαηλίδης, όμως, δεν πήγε διότι, όπως είπε στον κ. Στανωτά αποφάσισε το κόμμα να μην πάρει μέρος σε αυτή τη συζήτηση. Και είπε, ότι το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να διαβάσει μια σχετική δήλωση.

Πράγματι, η δήλωση «βγήκε στον αέρα» και στη συνέχεια άρχισε φυσικά ένας ακατάσχετος μονόλογος του κ. Σοφούλη, ο οποίος ήταν ήδη στο στούντιο, πανέτοιμος να αντιμετωπίσει τους μηνυτές του.

Μόλις ο πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας κ. Κ. Μητσοτάκης άκουσε από το ραδιόφωνο τον κ. Σοφούλη, πήρε αμέσως τηλέφωνο τον διευθυντή του ραδιοσταθμού, τον κ. Τζαντάκο, και —κατά πληροφορίες— του παραπονέθηκε λέγοντας: «*τι ελεύθερη ραδιοφωνία έχετε όταν δεν προσκαλούνται οι βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας*».

Όταν ο κ. Μητσοτάκης έμαθε τα καθέκαστα, λέγεται ότι έμεινε «με το ακουστικό στο χέρι»...

Ός ο Θεός...

Έγκυρη πηγή μας πληροφόρησε ότι ο κ. Α. Παπανδρέου επιθυμεί να προωθήσει τις διαδικασίες διαζυγίου από την κ. Μαργαρίτα Παπανδρέου. Η υπόθεση όμως συναντά εμπόδια επειδή ο γάμος —εκτός του πολιτικού— έγινε και σύμφωνα με τα «έθιμα» στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Αμερικής και όπως είναι γνωστό οποιαδήποτε έκδοση διαζυγίου πρέπει να έχει την απαραίτητη έγκριση της αρμόδιας Αρχιεπισκοπής.

Οι πληροφορίες αναφέρουν ότι κομιστής της σχετικής επιθυμίας του κ. Α. Παπανδρέου ήταν ο κ. Γ. Κασιφάρας ο οποίος έκανε και τις σχετικές κρούσεις στον Αμερικής Ιάκωβο για να βοηθήσει. Πλην όμως βρήκε τον τελευταίο εξαιρετικά ταλαιπωρημένο. Έπρεπε να αντιμετωπίσει μια υπόθεση σκανδάλου μεταξύ επισκόπου —της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας της Αμερικής— και νεαράς υπάργεως. Ο υπόλογος επίσκοπος είχε παραπεμφθεί σε Εκκλησιαστικό Δικαστήριο και αθωώθηκε. Όμως το θέμα επανήλθε, άγνωστο πως, στη δημοσιότητα και μάλιστα από διάφορους τηλεοπτικούς σταθμούς των ΗΠΑ όπου τόσο ο επίσκοπος όσο και η νεαρά αφηγούνται την ιστορία του «ειδυλλίου» των.

Άγνωστα τα αποτελέσματα του διαβήματος στον τόσο ταλαιπωρημένο Ιάκωβο...

ΑΓΓΛΙΚΑ

ΓΑΛΛΙΚΑ - ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ

- Για ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ ύλη 3-4 τάξεων σε τρεις μήνες.
- Εντατικά για ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΟΥΣ
- LOWER και PROFICIENCY για τις εξετάσεις Δεκεμβρίου.
- Εγγραφές ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

ΔΕΛΗΒΟΠΟΥΛΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πρ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ 14
τηλ: 27.55.66 - 22.09.63

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΟΑΕΔ

ΚΥΡΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας (1984).

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ, επιμέλεια Μ. Νικολάου-κου (1983).

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, του Χρ. Τζέκιν-γη (1984).

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, του Γ. Βαζού (1983).

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, του Ν. Σκουλά (1983).

Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1828 - 1832, του Χρ. Κωνσταντινιδου (1984).

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ, του Γ. Πέγιου (1984).

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΒΑΚΤΕΡΙΟΝΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, του Χρ. Τζέκινγη (1984).

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1961 - 1983, του Γ. Χατζηπαργαγιώτου (1984).

ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΜΑΘΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ: ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ, ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, των Κ. Κασιδάτη, Ζ. Πιαφτζόγλου, Κ. Τσακίρη (κατ' αμείνω) (1982).

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ, της Α. Καρανιδίου (1984).

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΗΜΕΡΑ, του Θ. Θεοδώρου (1985).

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, του Θ. Καρανιδίου (Β' έκδ. 1986).

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΤΗ ΜΙΚΡΟΒΑΚΤΕΡΙΟΝΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, του Στ. Χαϊδάκη (1982).

Η ΖΗΤΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, των Κ. Κωνσταντινιδου, Α. Μπουλά (1983).

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, του Θ. Καρανιδίου (1983).

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΟΚ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ, της Β. Σταυρινιδου (1983).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ, του Χρ. Τζέκινγη (1983).

Η ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, του Γ. Μακρή (1983).

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΙΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, του Α. Μπουλά (1983).

ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ, του Κ. Ευσταθίου (1984).

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΔΥΚΟΣΥΣΤΗΜΑ) του Γ. Ιακωβίδη (1984).

ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΕ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, των Θ. Καρανιδίου, Μ. Ντοτσικα - Παναγιώτου (1984).

ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, του Θ. Καρανιδίου (1984).

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ (1984).

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, των Θ. Καρανιδίου, Α. Ζηλιόπουλου (Γ' έκδ. 1985).

ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ, του Δ. Καρανιδίου (1985).

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΡΙΣΗ - ΑΝΕΡΓΙΑΣ: ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΟ ΜΑΣ, του Α. Κεδίκογλου (1985).

ΠΡΟΤΥΠΟΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, του Χρ. Τζέκινγη (1985).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, των Χρ. Τζέκινγη, Κ. Ροδόπουλου (1986).

Η Κοινωνικοποίηση Της Βίας

του Βασίλη Ζήση

ΤΕΛΙΚΑ, η «αστυνομική» πλευρά της «υπόθεσης Πρέκα, Μαρίνου και Σμυρναίου» είναι μόνο η μία και – ίσως – η λιγότερο σημαντική της όλης υπόθεσης. Η πλευρά που αναδεικνύεται κυρίαρχη, δεσπόζοντας στην υπόθεση και γεννώντας δυσσώγιες προβλέψεις για το μέλλον αφορά την εμφάνιση και παγίωση ενός νέου κοινωνικού φαινομένου, που προσλαμβάνει συνεχώς ευρύτερες διαστάσεις.

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ για την άσκηση μιας ιδιόμορφης κοινωνικής βίας, αυθόρμητης, καταστροφικής, και ενίοτε ένοπλης, από άτομα που εύκολα χαρακτηρίζονται «αναρχικοί» ή «περιθωριακοί», αλλά στην πραγματικότητα είναι πολίτες in extremis, άνθρωποι στα έσχατα όρια της απόγνωσης, χωρίς κανένα «έχειν» και καμιά ελπίδα. Τα άτομα αυτά αποτελούν, πλέον, έναν ολόκληρο κοινωνικό «χώρο», που είναι σημαντικός όχι τόσο λόγω της αριθμητικής του δύναμης – ακόμα – αλλά, κυρίως, λόγω της δυναμικής του.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, και όχι μόνον αυτή, το σύνολο σχεδόν του πολιτικού κόσμου εθελουφλεί μπροστά στη γένεση αυτού του φαινομένου και επιμένει να χαρακτηρίζει τα μέλη του συλλήδην «τρομοκράτες» και «παραφυάδες» των τρομοκρατικών οργανώσεων. Δυστυχώς, όμως, η ένοπλη βία έχει ξεφύγει πλέον από τα στενά πλαίσια των «σκληρών» και πολιτικών τρομοκρατικών οργανώσεων, τύπου «17 Νοέμβρη» ή ΕΛΑ και τείνει να αποκτήσει μαζικότερες διαστάσεις.

ΠΟΛΛΟΙ από τους οπαδούς της στο «χώρο» κυκλοφορούν σήμερα με το πιστόλι στην τσέπη, έτοιμοι να απαντήσουν με σφαίρες στην κρατική αυθαιρεσία, ανατινάζουν τράπεζες χωρίς λόγο – απλά και μόνον επειδή αποτελούν την απόδειξη του συσσωρευμένου πλούτου – ή τις κλέβουν για να ζήσουν – επειδή η δουλειά «αλλοτριώνει» τον άνθρωπο ή επειδή δε θέλουν να δουλέψουν – περνούν έξω από το τμήμα και ρίχνουν μια «μολότωφ» στον «μπάτσο» σκοπό, επειδή την προηγούμενη εβδομάδα «στρίμωξε άσχημα» ένα κλεφτρόνι ή κάποιον «χαπάκια». Και τα κάνουν αυτά, όπως πετροβολούσαμε τους αστυνομικούς που μας έδιωχναν από τις αλάνες όπου παίζαμε μπάλα.

Ο ΜΙΧΑΗΛΣ ο Πρέκας, ο Χριστόφορος ο Μαρίνος, ο Κλέαρχος ο Σμυρναίος δεν είναι τρομοκράτες. Οι δύο τελευταίοι είναι παιδιά που θέλησαν να αλλάξουν τον κόσμο – πόσο, αλήθεια, έχει χάσει το νόημά της η λέξη αυτή σήμερα – και ο άλλος ένα «κλεφτρόνι» που «γούσταρε» τα πανάκριβα αυτοκίνητα και αυτά που η κοινωνία δίνει σε μερικούς ή και σε όλους μας αυτός έπρεπε να τα κλέβει. Ήταν και οι τρεις τους παιδιά που συνέχισαν να παίζουν «κλέφτες και αστυνομικούς». Μόνο που κατάλαβαν πολύ αργά ότι στον πόλεμο αυτό τα όπλα δεν είναι ξύλινα και σκοτώνουν.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ τρομοκράτης αυτός που υπόσχεται λουλούδια στους ομήρους του, διαπραγματεύεται μαζί τους και τους αφήνει να φύγουν επειδή του έδωσαν το... λόγω της τιμής τους ότι δεν θα τον «καρφώσουν». Πώς μπορεί να είναι «τρομοκράτης» ή «κακοποιός» ένας που συνεχίζει να πιστεύει ακόμα στην αξία του λόγου της τιμής; Ένας τρομοκράτης θα στήριζε απλώς το

πιστόλι στον κρόταφο του ενός από τα δυο κορίτσια της οικογένειας Κανδή και θα έφευγε ανενόχλητος. Ποιος θα έπαιρνε την ευθύνη να μην τον αφήσει και να δει έτσι, το κορίτσι νεκρό;

ΑΣ ΜΗΝ περηφανεύεται, λοιπόν, η αστυνομία. Οι άντρες της είχαν την τύχη να μη βρεθούν μπροστά στις κάνες «πραγματικών τρομοκρατών».

«ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΣ» Ή ΠΟΛΙΤΕΣ IN EXTREMIS;

ΑΝ, ΟΜΩΣ, η αστυνομία δεν θέλει – ή δεν μπορεί στην καλύτερη περίπτωση – να κατανοήσει ότι δεν έχει να κάνει με τρομοκράτες και επιμένει να κατασχεμάζει θύματα για την τρομοκράτηση της κοινωνίας και τη δικαιολόγηση των μεθόδων της, ο πολιτικός κόσμος έχει και το χρέος και την ευθύνη της κατανόησης του νέου φαινομένου της κοινωνικής βίας. Όχι, βεβαίως, για να «εξουδετερώσει» το χώρο, με προγραφές, αλλά για να αλλάξει πολιτική.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ, φοβούμεστε ότι αργά ή γρήγορα θα δρεθούμε αντιμέτωποι με την κλιμάκωση της βίας που ασκεί ένας «χώρος» ο οποίος έχει κάθε λόγο να αισθάνεται νομιμοποιημένος για κάτι τέτοιο, ακόμα και για την ένοπλη αναμέτρηση με τα όργανα καταστολής.

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ αυτό, θέλησε να λείει πάντα τα πράγματα με το όνομά τους. Έτσι και τώρα. Η ουσία του προβλήματος δε δρίσκεται στις «γιάφκες», στα όπλα και στις όποιες δόμβες έβαλαν ή ήθελαν να δάλουν οι συλληφθέντες. Βρίσκεται στο ότι ένας ολόκληρος κοινωνικός χώρος – που προσλαμβάνει συνεχώς ευρύτερες διαστάσεις – προσβλέπει, πλέον, μόνο στη βία ως κοινωνική αυτοάμυνα αλλά και σκοπό ύπαρξης. «Βία στη βία». Ας ψάξουμε λοιπόν να δρούμε τις αιτίες και τους λόγους που οδήγησαν στη μάχη της Καλογρέζας και αλλού, πέραν των αστυνομικών σεναρίων και μεθοδεύσεων.

ΓΙΑΤΙ, άραγε, οι δραστηριότητες των συλληφθέντων και η βία του «χώρου» να έχουν περισσότερη σχέση με τον ΕΛΑ και όχι με τα φαινόμενα μαζικής κοινωνικής βίας που ξεσπούν συνεχώς στα «γκέτο» των ευρωπαϊκών μεγαλουπόλεων, όπως αυτά που σημειώθηκαν, πριν από λίγο καιρό, στο Μπρίξτον και το Λίδερπουλ. Γιατί, άραγε, ο Τύπος να χαρακτηρίζει «τρομοκράτη» τον αναρχικό που σπάει μια τράπεζα και να μη χαρακτηρίζει με την ίδια λέξη το μαύρο της Νότιας Αφρικής που καίει ζωντανό έναν ομόχρωμό του «χαφιέ»;

ΟΣΟΙ, ΛΟΙΠΟΝ, από το χώρο λατρεύουν αποκλειστικά τη βία είναι πολίτες που η προϊούσα σήψη της κοινωνίας μας τους

ανάγκασε να ζουν και να δρουν in extremis. Είναι πολίτες που το αδιέξοδο της νόμιμης κοινωνικής σύγκρουσης τους οδήγησε στην παρανομία, στο αδιέξοδο της αυτοδικίας και στη λατρεία της βίας και του αίματος. Κι αν άλλοι άντεξαν στη συγκυρία, αν άλλοι συνταιριάζονταν με τη συμπαιγνία, αν ακόμα κι εμείς αντέχουμε, δε σημαίνει ότι οι «τρεις» της Καλογρέζας και οι άλλοι έχουν άδικο. Η μόνη ένσταση που μπορεί να εγερθεί αφορά τις μεθόδους τους και μόνον αυτές. Και πριν οι «αναμάρτητοι» ρίξουν το λίθο του αναθέματος ας αναλογιστούν πρώτα πού ζούμε και πού ανάγκασαν το «χώρο» να ζει, με τις επιχειρήσεις «εκκαθάρισης» και «αναδόθμισης» των Εξαρχείων. Δεν είναι εύκολη, λοιπόν, η εξίσωση «αναρχικοί συν ποινικοί, ίσον τρομοκράτες».

Η ΕΙΔΟΠΟΙΟΣ διαφορά των πολιτικών τρομοκρατικών οργανώσεων με τους αυτόχθονες «σαλταρισμένους» του «χώρου», τα «κλεφτρόνια», τα «πρεζόνια» και όλους αυτούς που πετούν μια «μολότωφ» ανάμεσα στα πόδια των «μπάτσων», ως σύμβολο της απελπισίας και της αντίθεσης τους στην κρατική βία, είναι προφανής.

ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ, για παράδειγμα οι «Ερυθρές Ταξιαρχίες» δημιουργήθηκαν ως τάση – η πιο ριζοσπαστική – ενός ολόκληρου κινήματος, που γεννήθηκε στις μεγάλες απεργίες του '69 και είδε στην ένοπλη βία τη μόνη διέξοδο στα αδιέξοδα της πολιτικής που ασκούσαν τα κόμματα της παραδοσιακής αριστεράς.

Η ΙΔΡΥΣΗ τους ακολούθησε επίμονες και μακροχρόνιες θεωρητικές επεξεργασίες και δεν είναι τυχαίο ότι κατηγορήθηκαν σαν συνεργάτες ή καθοδηγητές μερικοί από τους καλύτερους θεωρητικούς της χώρας. Οι «Ερυθρές Ταξιαρχίες» ήταν ακραία μορφή πολιτικής αντιπαράθεσης, ένα κίνημα που επεχείρησε να επιβάλει με τη μαγεία του αίματος και τη λατρεία των όπλων ένα σχέδιο κοινωνικής αλλαγής και να υλοποιήσει ένα ουτοπιστικό πολιτικό όραμα.

ΤΑ ΙΔΙΑ μπορούν να ειπωθούν – τηρουμένων, φυσικά, των αναλογιών – για τις εγχώριες πολιτικές τρομοκρατικές οργανώσεις, τύπου «17ης Νοέμβρη» και ΕΛΑ. Οι οργανώσεις αυτές ασκούν μια ιδιόμορφη πολιτική αντιπαράθεση, όπου η ένοπλη βία είναι το υποκατάστατο της μαζικής οργάνωσης. Είναι δηλαδή η βία το «μέσον» που θα συνειδητοποιήσει τις μάζες, δημιουργώντας «επαναστατική κατάσταση», ο προδολέας που θα καταναγάσει τις απόψεις τους και θα δικαιολογήσει την ύπαρξή τους.

ΤΟ «ΑΝΤΙ» έχει, δεβαίως, επισημάνει έγκαιρα τα αδιέξοδα αυτής της αντίληψης και έχει καταγράψει δημοσίως τις διαφωνίες του με την τρομοκρατική αντιμετώπιση της πολιτικής και των πολιτών. Αυτή τη φορά, όμως, πρέπει να επισημάνουμε ότι πολύ λίγα, για να μην πούμε σχεδόν τίποτα, από όλα εκείνα που αποτελούν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των πολιτικών

τρομοκρατικών οργανώσεων δεν ισχύουν στο «χώρο» που έφτασε στα όριά του με την αυτοδικία και την αυτοχειρία του Μιχάλη του Πρέκα.

Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ επεξεργασία απουσιάζει παντελώς από τη δράση. Ο Λένιν και ο Μπακούνιν τους είναι γνωστοί μόνον σαν ονόματα. Δεν έχουν ανάγκη να ρίξουν μια προκήρυξη μέσα στον ανατιναγμένο τηλεφωνικό θάλαμο για να δικαιολογηθούν ή να αιτιολογήσουν. Η «μολότωφ» δικαιολογείται από μόνη της. Είναι αυτονόητο ότι στον «εχθρό» απαντάς με τα ίδια μέσα.

«ΚΛΕΦΤΕΣ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΟΙ»

ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ δεν εκφράζονται μόνο στα γενεσιουργά αίτια, ή στην πολιτική αντίληψη. Εντοπίζονται σαφέστατα και στον τρόπο δράσης. Για παράδειγμα και η αστυνομία και οι συνάδελφοι των ημερησίων προσπάθησαν να αποδείξουν και να τονίσουν το «συνωμοτικό» στοιχείο της δράσης της ομάδας της Καλογρέζας: «γιάφρες», όπλα, σφραγίδες, παράνομα ραντεβού κλπ. Όμως, σε όποιον θυμάται, έστω και λίγο, τις συνήθειές του στον καιρό της «παρανομίας» την περίοδο της χούντας, σε όποιον «ακούμπησε» έστω και λίγο αυτήν τη λογική σε καιρούς χαλεπότερους, είναι προφανής ο «ερασιτεχνισμός» και η απουσία στοιχειωδών μέτρων συνωμοτικότητας στη δράση του Πρέκα και των άλλων.

ΟΧΙ επειδή τα αγνοούσαν, ή δεν μπορούσαν να τα μάθουν, αλλά επειδή δεν τα είχαν καταχωρίσει στην «παλέτα» τους. Δεν ήταν τρομοκράτες, ούτε είχαν κάποιον τελικό σκοπό. Ήταν απλά και μόνο «κλέφτες», «λήσταρχοι εν εκπύσει», που η παρανομία τους ήταν το μοναδικό εναλλακτικό μοντέλο ζωής. Γι' αυτό και την επιδείκνυαν, δεν την έκρυβαν. Πόσο συνωμοτική αισθανόταν άραγε η Ευαγγελία Βογιατζή όταν πήγε να δει τον Πρέκα στο νοσοκομείο; Ο κόσμος αυτός έχει διαμορφώσει ένα δίκαιο μοντέλο ζωής και το ζει ανοικτά, αντιπαρθετόντας το στην αντίπαλη κρατική βία.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ τυχαίο ότι το φαινόμενο της μαζικής βίας κατά του κράτους και των οργάνων του αναπτύσσεται μετά το 1981 και δυναμώνει όσο γίνεται προφανής η εφ' όλης της ύλης αποτυχία του ΠΑΣΟΚ. Και δεν μπορούμε παρά να εντοπίσουμε τη συγκυρία μέσα στην οποία αναπτύσσονται τα φαινόμενα που οδήγησαν στη «μάχη» της Καλογρέζας:

ΠΛΗΡΗΣ κυβερνητική αποτυχία του ΠΑΣΟΚ, έκδηλη σήψη στον πολιτικό βίο, μονομερή αλλά και συναινετικά σκάνδαλα, συνδιαλλαγή, βαθιά κρίση της αριστεράς, παραδοσιακής και μη, χρεοκοπία των οραμάτων κοινωνικής αλλαγής και δυσφήμιση του σοσιαλισμού, πλήρες αδιέξοδο της νόμιμης σύγκρουσης, προχωρημένες μορφές κοινωνικού εκφασισμού.

Η ΚΡΙΣΗ της πολιτικής, η εξαύλωση των οραμάτων, είχαν ως αποτέλεσμα την κοινωνική αποσάθρωση, μια βαθιά κρίση αξιών, ένα παρατεταμένο πολιτιστικό αδιέξοδο και κυρίως την κρίση των διαπροσωπικών σχέσεων. Όλα αυτά οδηγούν, στην καλύτερη περίπτωση, στην εμφάνιση ως κοινωνικού φαινομένου ενός «ερζάτς» τρόπου ζωής και δεν είναι τυχαίο ότι ακόμα και τα παραδοσιακά κόμματα της αριστεράς απέφυγαν αυτή τη φορά να μιλήσουν περί «προδοκατόρων» και «πρακτόρων της CIA»· ότι ακόμα και οι πιο συντηρητικές εφημερίδες ανέκρουσαν το Σάββατο πρύμνα και τόνισαν τα στοιχεία του ρεπορτάζ που αναδείκνυαν μια άλλη, την πραγματική, φυσιογνωμία του Μιχάλη Πρέκα. «Ήταν λεβέντης και καλό παιδί» θα πουν οι γείτονές του στο Μπραχάμι. «Ήταν μανιακός και πορωμένος δολοφόνος» απάντησαν οι τρομοκρατημένοι περίοικοι και θαμώνες των γνωστών και «ιν» κέντρων ψυχαγωγίας.

ΠΟΙΟΣ ήταν, λοιπόν, ο Μιχάλης ο Πρέκας; Ποιος είναι ο «χώρος» που ορίζεται από τη συνεύρεση αναρχικών – περιθωριακών – ποινικών; Ας αφήσουμε τους φίλους του, τον ίδιο το «χώρο» να μιλήσει. Είναι οπωσδήποτε πιο πειστικοί από τα αστυνομικά ανακοινωθέντα:

«Ποιος ήταν ο Μιχάλης Πρέκας; Ένας από μας που μεγάλωσε στις φτωχογειτονιές. Γιατί έγινε κλέφτης; Γιατί μας

κλέβουν κάθε μέρα. Γιατί τα παιδιά των πλουσίων δεν κλέβουν; Γιατί είναι μέσα στις δίλες. Τι έκλεβε ο Μιχάλης; Αντοκίνητα, λέει, και μοτοσυκλέτες. Γιατί δεν μπορούσε να τα αγοράσει. Γιατί δεν μπορούσε να χαρεί αυτά που η κοινωνία μας προσφέρει σε όλους. Σε ποια συνοικία ζούσε ο Μιχάλης; Στο Μπραχάμι που το 50% των κατοίκων είναι μέσα στις φυλακές και οι υπόλοιποι τι είναι; Εργάτες στα εργοστάσια και στις οικοδομές. Στη χαμηλότερη κοινωνική τάξη ήταν ο Μιχάλης γι' αυτό τον τιμάμε γιατί ήταν άνθρωπος.»

ΠΡΙΝ ΠΡΟΧΩΡΗΣΟΥΜΕ αξίζει να αναφερθούμε στον Ε.Τζ. Χομπσμπάουμ, (βλέπε τχ. 131-132 του Αντί:). «Σε μια κοινωνία, όπου οι άνθρωποι ζούνε κάτω από συνθήκες δουλοπρέπειας, σαν εξαρτήματα μεταλλικών μηχανών ή σαν κινητά μέρη ανθρωπίνων μηχανών, ο ληστής ζει και πεθαίνει χωρίς να σκύβει το κεφάλι».

ΜΗΠΩΣ έτσι δεν πέθανε και ο Μιχάλης Πρέκας; «Εγώ δεν ξαναξεφτιλίζομαι». Μήπως δεν ήταν κι αυτός ένας σύγχρονος «ληστής» της προσωπικής του ευημερίας; Όχι ότι η ανθρωπολογία του εξαντλείται στο σημείο αυτό, όχι πως δεν είχε ίσως οδηγηθεί και σε μια άλλη λογική πολύ πιο σκληρή, πέραν της «δούτας», των «χαπιών» και των κλεμμένων οχημάτων προς το όνειρο. Όποια, όμως, κι αν ήταν αυτή η λογική, η καταδίκη της δε φτάνει. Αυτή και μόνον αποτελεί εθελουφυλία μπροστά στο κοινωνικό φαινόμενο με το οποίο είμαστε αντιμέτωποι. Πρέπει, αντίθετα, να εξηγήσουμε και να εξαλείψουμε τα γενεσιουργά της αίτια, όσο ουτοπικό κι αν φαίνεται αυτό σήμερα.

ΟΙ ΑΠΛΟΪΚΕΣ φράσεις του επικήδειου που δημοσιεύουμε πιο πάνω συμπυκνώνουν, θα έλεγε κανείς, μέσα σε λίγες λέξεις την ουσία της «ιδεολογίας» του «χώρου», τη συνένωση αναρχικών-ποινικών και τα αδιέξοδα, ταυτόχρονα, του καταναλωτισμού. «Γιατί να μην έχει κι αυτός αυτοκίνητο?».

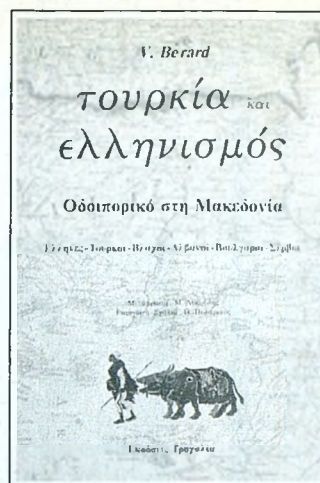
ΤΟ ΚΥΡΙΑΡΧΟ στοιχείο είναι η «λύτρωση» σε προσωπικό επίπεδο του βασανισμένου και καταπιεσμένου, η ατομική διεκδίκηση, με όλα τα μέσα της προσωπικής ευημερίας. Καμιά σύγκριση δεν μπορεί να γίνει, βεβαίως, με την αγωνιστική και συλλογική διεκδίκηση ενός άλλου τρόπου ζωής, που αποτελεί και το κυρίαρχο μοντέλο πάλης της αριστεράς. Πολύ περισσότερο η σύγκριση αυτή δεν μπορεί να γίνει τη στιγμή που η νόμιμη πάλη έφτασε σε πλήρες αδιέξοδο. Το κοινό σημείο αναρχικών-ποινικών είναι μόνον η «λύτρωση» έστω και στο γολγοθά της ένοπλης αναμέτρησης.

ΑΛΛΑ ΥΠΑΡΧΕΙ και κάτι άλλο ακόμα. Το γεγονός ότι αυτά τα «απλοϊκά» λόγια τα εκφώνησαν αυτές τις ημέρες μόνον αναρχικοί, ενώ η επίσημη αριστερά περιορίστηκε στην αστυνομική περιγραφή της υπόθεσης αποδεικνύει και το αδιέξοδο στο οποίο έχει περιπέσει η τελευταία.

ΚΑΝΕΙΣ δεν μιλά, πλέον, για την εξαθλίωση, κανείς δεν μιλά για τη φτώχεια, τη σχετική και την απόλυτη, την απόγνωση που γεννά κάθε μέρα «πρεξόνια» και «κλεφτρόνια». Η δικαιολογία ότι «γιατί εμείς δεν καταντήσαμε έτσι» δεν στέκει και ακούγεται φασιστική. Μια κοινωνία άξια του ονόματός της πρέπει να προστατεύει όσα από τα μέλη της είναι αδύναμα και ευάλωτα στους κάθε λογής κινδύνους. Και το χρέος αυτό ανήκει σε όλους μας.

ΑΛΛΑ δυστυχώς πάλι για όλους μας, ο λόγος της αριστεράς έχει εκλείψει. Η καταπίεση έγινε «σλόγκαν» στα φεστιβάλ, το απελευθερωτικό της μήνυμα ευνουχίστηκε από τις πολιτικές σκοπιμότητες και η κοινωνική αλλαγή έχασε την ουσία της στις καλένδες των γνωστών κέντρων ιδεολογικής τρομοκρατίας και πολιτικής αφέλειας.

ΠΡΕΠΕΙ, λοιπόν, να ψάξουμε αλλού για τα αίτια της βίας. Όσο ο πολιτικός μας βίος και η κοινωνία ολόκληρη θα σαπίζει η βία θα γίνεται μαζικότερη, στις γραμμές της θα συσπειρώνονται όλοι αυτοί που εγκαταλείπονται καθημερινά στην ανέχεια και την απόγνωση. Και φοβόμαστε ότι η υπόθεση δεν τελειώνει εδώ. Όλες οι ενδείξεις συγκλίνουν στο ότι η βίαιη κοινωνική σύγκρουση, με όλες τις μορφές της, την πολιτική τρομοκρατία και την αυθόρμητη ένοπλη βία του «χώρου» θα είναι στην ημερήσια διάταξη των καιρών που έρχονται. □

τουρκία και ελληνισμός

ΕΛΛΗΝΕΣ-ΤΟΥΡΚΟΙ-ΒΛΑΧΟΙ
ΑΛΒΑΝΟΙ-ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ
ΣΕΡΒΟΙ

Η περιήγηση της Μακεδονίας του 1890 δίνει την ευκαιρία στο μεγάλο Ελληνιστή να ζηήσει το περίφημο «μακεδονικό ζήτημα» την εποχή που προετοιμαζόταν η μεγάλη έκρηξη της δεκαετίας 1910-1920. Η γλαφυρότητα και η διεισδυτική ματιά του συγγραφέα μετατρέπει την ανάγνωση σ' ένα ευχάριστο και διδακτικό μάθημα της πιο κρίσιμης περιόδου της νεότερης ιστορίας των Βαλκανικών χωρών. Μετάφραση: Μπ. Λυκούδης, Σχόλια: Θ. Πυλαρινός, σελ. 416, εικ. 35, χάρτες 3.

Ακόμη:

- Αφιέρωμα στο Ν. Σβορώνο — τομ. Α & Β — Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Η Αναγνώριση του ανθρώπου μέσα από το Δίκαιο και τη Γλώσσα — Αλεξ. Τζένος.
- Ο Νέος Ερωτόκριτος του Π. Πρεβελάκη — Π.Δ. Μαστροδημήτρης.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ τροχαλία ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Γριβαίων 5 (Πάροδος Σκουφά 64) 106 80 Αθήνα — Τηλ. 36 46 426

σοσιαλιστική

θεωρία και πράξη

ΕΥΡΩΠΑΙΑ ΕΝΩΣΙΑΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

- Συνέντευξη με την Κ.Μ. Γλυκομάν
- Η νέα Ευρωπαϊκή Αριστερά
Του Γιάννη Παπαδαίου
- Ευρωπαϊκή αλοκλήρωση και Αριστερά
Του Θοδωρού Παγκαλού
- Ο νέος διεθνισμός
Του Πιέτρο Ιγκράς
- Η Αριστερά σήμερα
Του Ανδρέα Λεντάκη
- Ευρωπαϊκή Αριστερά Προοπτικές
Του Περικλή Νεάρχου
- Το μέλλον της Ευρωπαϊκής Αριστεράς
Του Κώστα Πλούμη
- Η Σοσιαλδημοκρατία σήμερα
Του Δημήτρη Δασούλα
- Τα νέα κοινωνικά κινήματα
Του Γιώργου Πανταρά
- Ευρώπη και Αριστερά
Του Χρήστου Οικονομού

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 4ο ΤΕΥΧΟΣ '87
ΣΕ ΔΙΕΘΝΩΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

ανάγκασε να ζουν και να δρουν in extremis. Είναι πολίτες που το αδιέξοδο της νόμιμης κοινωνικής σύγκρουσης τους οδήγησε στην παρανομία, στο αδιέξοδο της αυτοδικίας και στη λατρεία της βίας και του αίματος. Κι αν άλλοι άντεξαν στη συγκυρία, αν άλλοι συνταιριάζονταν με τη συμπαιγνία, αν ακόμα κι εμείς αντέχουμε, δε σημαίνει ότι οι «τρείς» της Καλογρέζας και οι άλλοι έχουν άδικο. Η μόνη ένσταση που μπορεί να εγερθεί αφορά τις μεθόδους τους και μόνον αυτές. Και πριν οι «αναμάρτητοι» ρίξουν το λίθο του αναθέματος ως αναλογιστούν πρώτα πού ζούμε και πού ανάγκασαν το «χώρο» να ζει, με τις επιχειρήσεις «εκκαθάρισης» και «αναδάθμισης» των Εξαρχείων. Δεν είναι εύκολη, λοιπόν, η εξίσωση «αναρχικοί συν ποινικοί, ίσον τρομοκράτες».

Η ΕΙΔΟΠΟΙΟΣ διαφορά των πολιτικών τρομοκρατικών οργανώσεων με τους αυτόχθονες «σαλταρισμένους» του «χώρου», τα «κλεφτρόνια», τα «πρεζόνια» και όλους αυτούς που πετούν μια «μολότωφ» ανάμεσα στα πόδια των «μπάτσων», ως σύμβολο της απελπισίας και της αντίθεσης τους στην κρατική βία, είναι προφανής.

ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ, για παράδειγμα οι «Ερυθρές Ταξιαρχίες» δημιουργήθηκαν ως τάση – η πιο ριζοσπαστική – ενός ολόκληρου κινήματος, που γεννήθηκε στις μεγάλες απεργίες του '69 και είδε στην ένοπλη βία τη μόνη διέξοδο στα αδιέξοδα της πολιτικής που ασκούσαν τα κόμματα της παραδοσιακής αριστεράς.

Η ΙΔΡΥΣΗ τους ακολούθησε επίμονες και μακροχρόνιες θεωρητικές επεξεργασίες και δεν είναι τυχαίο ότι κατηγορήθηκαν σαν συνεργάτες ή καθοδηγητές μερικοί από τους καλύτερους θεωρητικούς της χώρας. Οι «Ερυθρές Ταξιαρχίες» ήταν ακραία μορφή πολιτικής αντιπαράθεσης, ένα κίνημα που επείχε να επιβάλει με τη μαγεία του αίματος και τη λατρεία των όπλων ένα σχέδιο κοινωνικής αλλαγής και να υλοποιήσει ένα ουτοπιστικό πολιτικό όραμα.

ΤΑ ΙΔΙΑ μπορούν να ειπωθούν – τηρουμένων, φυσικά, των αναλογιών – για τις εγχώριες πολιτικές τρομοκρατικές οργανώσεις, τύπου «17ης Νοέμβρη» και ΕΛΑ. Οι οργανώσεις αυτές ασκούν μια ιδιόμορφη πολιτική αντιπαράθεση, όπου η ένοπλη βία είναι το υποκατάστατο της μαζικής οργάνωσης. Είναι δηλαδή η βία το «μέσον» που θα συνειδητοποιήσει τις μάζες, δημιουργώντας «επαναστατική κατάσταση», ο προβολέας που θα καταυγάσει τις απόψεις τους και θα δικαιολογήσει την ύπαρξή τους.

ΤΟ «ΑΝΤΙ» έχει, βεβαίως, επισημάνει έγκαιρα τα αδιέξοδα αυτής της αντίληψης και έχει καταγράψει δημοσίως τις διαφωνίες του με την τρομοκρατική αντιμετώπιση της πολιτικής και των πολιτών. Αυτήν τη φορά, όμως, πρέπει να επισημάνουμε ότι πολύ λίγα, για να μην πούμε σχεδόν τίποτα, από όλα εκείνα που αποτελούν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των πολιτικών

τρομοκρατικών οργανώσεων δεν ισχύουν στο «χώρο» που έφτασε στα όριά του με την αυτοδικία και την αυτοχειρία του Μιχάλη του Πρέκα.

Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ επεξεργασία απουσιάζει παντελώς από τη δράση. Ο Λένιν και ο Μπακούνιν τους είναι γνωστοί μόνον σαν ονόματα. Δεν έχουν ανάγκη να ρίξουν μια προκήρυξη μέσα στον ανατιναγμένο τηλεφωνικό θάλαμο για να δικαιολογηθούν ή να αιτιολογήσουν. Η «μολότωφ» δικαιολογείται από μόνη της. Είναι αυτονόητο ότι στον «εχθρό» απαντάς με τα ίδια μέσα.

«ΚΛΕΦΤΕΣ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΟΙ»

ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ δεν εκφράζονται μόνο στα γενεσιουργά αίτια, ή στην πολιτική αντίληψη. Εντοπίζονται σαφέστατα και στον τρόπο δράσης. Για παράδειγμα και η αστυνομία και οι συνάδελφοι των ημερησίων προσπάθησαν να αποδείξουν και να τονίσουν το «συνωμοτικό» στοιχείο της δράσης της ομάδας της Καλογρέζας: «γιάφκες», όπλα, σφραγίδες, παράνομα ραντεβού κλπ. Όμως, σε όποιον θυμάται, έστω και λίγο, τις συνήθειές του στον καιρό της «παρανομίας» την περίοδο της χούντας, σε όποιον «ακούμπησε» έστω και λίγο αυτήν τη λογική σε καιρούς χαλεπότερους, είναι προφανής ο «ερασιτεχνισμός» και η απουσία στοιχειωδών μέτρων συνωμοτικότητας στη δράση του Πρέκα και των άλλων.

ΟΧΙ επειδή τα αγνοούσαν, ή δεν μπορούσαν να τα μάθουν, αλλά επειδή δεν τα είχαν καταχωρίσει στην «παλέτα» τους. Δεν ήταν τρομοκράτες, ούτε είχαν κάποιον τελικό σκοπό. Ήταν απλά και μόνο «κλέφτες», «λήσταρχοι εν εκπτώσει», που η παρανομία τους ήταν το μοναδικό εναλλακτικό μοντέλο ζωής. Γι' αυτό και την επιδείκνυαν, δεν την έκρυβαν. Πόσο συνωμοτική αισθανόταν άραγε η Ευαγγελία Βογιατζή όταν πήγε να δει τον Πρέκα στο νοσοκομείο; Ο κόσμος αυτός έχει διαμορφώσει ένα δίκαιο μοντέλο ζωής και το ζει ανοικτά, αντιπαρεθέτοντάς το στην αντίπαλη κρατική βία.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ τυχαίο ότι το φαινόμενο της μαζικής βίας κατά του κράτους και των οργάνων του αναπτύσσεται μετά το 1981 και δυναμώνει όσο γίνεται προφανής η εφ' όλης της ύλης αποτυχία του ΠΑΣΟΚ. Και δεν μπορούμε παρά να εντοπίσουμε τη συγκυρία μέσα στην οποία αναπτύσσονται τα φαινόμενα που οδήγησαν στη «μάχη» της Καλογρέζας:

ΠΛΗΡΗΣ κυβερνητική αποτυχία του ΠΑΣΟΚ, έκδηλη σήψη στον πολιτικό δίο, μονομερή αλλά και συναινετικά σκάνδαλα, συνδιαλλαγή, βαθιά κρίση της αριστεράς, παραδοσιακής και μη, χρεοκοπία των οραμάτων κοινωνικής αλλαγής και δυσφήμιση του σοσιαλισμού, πλήρης αδιέξοδο της νόμιμης σύγκρουσης, προχωρημένες μορφές κοινωνικού εκφασισμού.

Η ΚΡΙΣΗ της πολιτικής, η εξαύλωση των οραμάτων, είχαν ως αποτέλεσμα την κοινωνική αποσάθρωση, μια βαθιά κρίση αξιών, ένα παρατεταμένο πολιτιστικό αδιέξοδο και κυρίως την κρίση των διαπροσωπικών σχέσεων. Όλα αυτά οδηγούν, στην καλύτερη περίπτωση, στην εμφάνιση ως κοινωνικού φαινομένου ενός «ερζάτς» τρόπου ζωής και δεν είναι τυχαίο ότι ακόμα και τα παραδοσιακά κόμματα της αριστεράς απέφυγαν αυτή τη φορά να μιλήσουν περί «προδοκατόρων» και «πρακτόρων της CIA»· ότι ακόμα και οι πιο συντηρητικές εφημερίδες ανέκρουσαν το Σάββατο πρύμνα και τόνισαν τα στοιχεία του ρεπορτάζ που αναδείκνυαν μια άλλη, την πραγματική, φυσιογνωμία του Μιχάλη Πρέκα. «Ήταν λεβέντης και καλό παιδί» θα πουν οι γείτονές του στο Μπραχάμι. «Ήταν μανιακός και πορωμένος δολοφόνος» απάντησαν οι τρομοκρατικοί ανειδίκετοι περιοικοί και θαμώνες των γνωστών και «ιν» κέντρων ψυχαγωγίας.

ΠΟΙΟΣ ήταν, λοιπόν, ο Μιχάλης ο Πρέκας; Ποιος είναι ο «χώρος» που ορίζεται από τη συνεύρεση αναρχικών – περιθωριακών – ποινικών; Ας αφήσουμε τους φίλους του, τον ίδιο το «χώρο» να μιλήσει. Είναι οπωσδήποτε πιο πειστικοί από τα αστυνομικά ανακοινωθέντα:

«Ποιος ήταν ο Μιχάλης Πρέκας; Ένας από μας που μεγάλωσε στις φτωχογειτονιές. Γιατί έγινε κλέφτης; Γιατί μας

κλέβουν κάθε μέρα. Γιατί τα παιδιά των πλουσίων δεν κλέβουν; Γιατί είναι μέσα στις δίλες. Τι έκλεβε ο Μιχάλης; Αυτοκίνητα, λέει, και μοτοσικλέτες. Γιατί δεν μπορούσε να τα αγοράσει. Γιατί δεν μπορούσε να χαρεί αυτά που η κοινωνία μας προσφέρει σε όλους. Σε ποια συνοικία ζούσε ο Μιχάλης; Στο Μπραχάμι που το 50% των κατοίκων είναι μέσα στις φυλακές και οι υπόλοιποι τι είναι; Εργάτες στα εργοστάσια και στις οικοδομές. Στη χαμηλότερη κοινωνική τάξη ήταν ο Μιχάλης γι' αυτό τον τιμάμε γιατί ήταν άνθρωπος.»

ΠΡΙΝ ΠΡΟΧΩΡΗΣΟΥΜΕ αξίζει να αναφερθούμε στον Ε.Τζ. Χομπσμπάουμ, (βλέπε τχ. 131-132 του Αντί:)
«Σε μια κοινωνία, όπου οι άνθρωποι ζούνε κάτω από συνθήκες δουλοπρέπιας, σαν εξαρτήματα μεταλλικών μηχανών ή σαν κινητά μέρη ανθρωπίνων μηχανών, ο ληστής ζει και πεθαίνει χωρίς να σκύβει το κεφάλι».

ΜΗΠΩΣ έτσι δεν πέθανε και ο Μιχάλης Πρέκας; «Εγώ δεν ξαναξεφτιλίζομαι». Μήπως δεν ήταν κι αυτός ένας σύγχρονος «ληστής» της προσωπικής του ευημερίας; Όχι ότι η ανθρωπολογία του εξαντλείται στο σημείο αυτό, όχι πως δεν είχε ίσως οδηγηθεί και σε μια άλλη λογική πολύ πιο σκληρή, πέραν της «δούτας», των «χαπιών» και των κλεμμένων οχημάτων προς το όνειρο. Όποια, όμως, κι αν ήταν αυτή η λογική, η καταδίκη της δε φτάνει. Αυτή και μόνον αποτελεί εθελουφλία μπροστά στο κοινωνικό φαινόμενο με το οποίο είμαστε αντιμέτωποι. Πρέπει, αντίθετα, να εξηγήσουμε και να εξαλείψουμε τα γενεσιουργά της αίτια, όσο ουτοπικό κι αν φαίνεται αυτό σήμερα.

ΟΙ ΑΠΛΟΪΚΕΣ φράσεις του επικήδειου που δημοσιεύουμε πιο πάνω συμπυκνώνουν, θα έλεγε κανείς, μέσα σε λίγες λέξεις την ουσία της «ιδεολογίας» του «χώρου», τη συνεύρεση αναρχικών-ποινικών και τα αδιέξοδα, ταυτόχρονα, του καταναλωτισμού. «Γιατί να μην έχει κι αυτός αυτοκίνητο;».

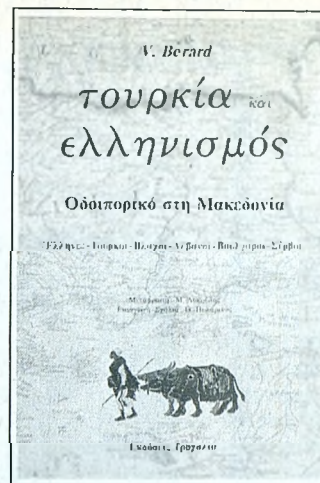
ΤΟ ΚΥΡΙΑΡΧΟ στοιχείο είναι η «λύτρωση» σε προσωπικό επίπεδο του βασανισμένου και καταπιεσμένου, η ατομική διεκδίκηση, με όλα τα μέσα της προσωπικής ευημερίας. Καμιά σύγκριση δεν μπορεί να γίνει, βεβαίως, με την αγωνιστική και συλλογική διεκδίκηση ενός άλλου τρόπου ζωής, που αποτελεί και το κυρίαρχο μοντέλο πάλης της αριστεράς. Πολύ περισσότερο η σύγκριση αυτή δεν μπορεί να γίνει τη στιγμή που η νόμιμη πάλη έφτασε σε πλήρες αδιέξοδο. Το κοινό σημείο αναρχικών-ποινικών είναι μόνον η «λύτρωση» έστω και στο γολγοθά της ένοπλης αναμέτρησης.

ΑΛΛΑ ΥΠΑΡΧΕΙ και κάτι άλλο ακόμα. Το γεγονός ότι αυτά τα «απλοϊκά» λόγια τα εκφώνησαν αυτές τις ημέρες μόνον αναρχικοί, ενώ η επίσημη αριστερά περιορίστηκε στην αστυνομική περιγραφή της υπόθεσης αποδεικνύει και το αδιέξοδο στο οποίο έχει περιπέσει η τελευταία.

ΚΑΝΕΙΣ δεν μιλά, πλέον, για την εξαθλίωση, κανείς δεν μιλά για τη φτώχεια, τη σχετική και την απόλυτη, την απόγνωση που γεννά κάθε μέρα «πρεξόνια» και «κλεφτρόνια». Η δικαιολογία ότι «γιατί εμείς δεν καταντήσαμε έτσι» δεν στέκει και ακούγεται φασιστική. Μια κοινωνία άξια του ονόματός της πρέπει να προστατεύει όσα από τα μέλη της είναι αδύναμα και ευάλωτα στους κάθε λογής κινδύνους. Και το χρέος αυτό ανήκει σε όλους μας.

ΑΛΛΑ δυστυχώς πάλι για όλους μας, ο λόγος της αριστεράς έχει εκλείψει. Η καταπίεση έγινε «σλόγκαν» στα φεστιβάλ, το απελευθερωτικό της μήνυμα ευνουχίστηκε από τις πολιτικές σκοπιμότητες και η κοινωνική αλλαγή έχασε την ουσία της στις καλές των γνωστών κέντρων ιδεολογικής τρομοκρατίας και πολιτικής αφέλειας.

ΠΡΕΠΕΙ, λοιπόν, να ψάξουμε αλλού για τα αίτια της βίας. Όσο ο πολιτικός μας βίος και η κοινωνία ολόκληρη θα σαπίζει η βία θα γίνεται μαζικότερη, στις γραμμές της θα συσπειρώνονται όλοι αυτοί που εγκαταλείπονται καθημερινά στην ανέχεια και την απόγνωση. Και φοβόμαστε ότι η υπόθεση δεν τελειώνει εδώ. Όλες οι ενδείξεις συγκλίνουν στο ότι η βίαιη κοινωνική σύγκρουση, με όλες τις μορφές της, την πολιτική τρομοκρατία και την αυθόρμητη ένοπλη βία του «χώρου» θα είναι στην ημερήσια διάταξη των καιρών που έρχονται. □

τουρκία και ελληνισμός

ΕΛΛΗΝΕΣ-ΤΟΥΡΚΟΙ-ΒΛΑΧΟΙ
ΑΛΒΑΝΟΙ-ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ
ΣΕΡΒΟΙ

Η περιήγηση της Μακεδονίας του 1890 δίνει την ευκαιρία στο μεγάλο Ελληνιστή να ζηήσει το περίφημο «μακεδονικό ζήτημα» την εποχή που προετοιμαζόταν η μεγάλη έκρηξη της δεκαετίας 1910-1920. Η γλαφυρότητα και η διεισδυτική ματιά του συγγραφέα μετατρέπει την ανάγνωση σ' ένα ευχάριστο και διδακτικό μάθημα της πιο κρίσιμης περιόδου της νεότερης ιστορίας των Βαλκανικών χωρών. Μετάφραση: Μπ. Λυκούδης, Σχόλια: Θ. Πυλαρινός, σελ. 416, εικ. 35, χάρτες 3.

Ακόμη:

- Αφιέρωμα στο Ν. Σβορώνο — τομ. Α & Β — Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Η Αναγνώριση του ανθρώπου μέσα από το Δίκαιο και τη Γλώσσα — Αλεξ. Τζένος.
- Ο Νέος Ερωτόκριτος του Π. Πρεβελάκη — Π.Δ. Μαστροδημήτρης.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ τροχαλία ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Γριβαίων 5 (Πάροδος Σκουφά 64) 106 80 Αθήνα — Τηλ. 36 46 426

σοσιαλιστική

θεωρία και πραξη

ευρωπαϊκή
αριστερά

- Συνέντευξη με την Κ.Μ. Γλυκομάν
- Η νέα Ευρωπαϊκή Αριστερά
Του Γιάννη Παπαδαίου
- Ευρωπαϊκή αλοκλήρωση
και Αριστερά
Του Θεόδωρου Παγκαλού
- Ο νέος διεθνισμός
Του Πιέτρο Ιγκράσ
- Η Αριστερά σήμερα
Του Ανδρέα Λεντάκη
- Ευρωπαϊκή Αριστερά
Προοπτικές
Του Περικλή Νεάρχου
- Το μέλλον της
Ευρωπαϊκής Αριστεράς
Του Κώστα Πλούμη
- Η Σοσιαλδημοκρατία σήμερα
Του Δημήτρη Δασούλα
- Τα νέα κοινωνικά κινήματα
Του Γιώργου Πανταρά
- Ευρώπη και Αριστερά
Του Χρήστου Οικονομού

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 4ο ΤΕΥΧΟΣ 87
ΣΕ ΔΙΕΘΝΩΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

Οδηγίες προς ΕΛ.ΑΣ. για την αποφυγή «κακούργημάτων»

Αυτό το «Ελάτε κουφάλες, βαράτε», αυτή η έγκληση προς τους ζηλωτές του Ράμπο (διάβαζε «αστυνομία», *συλληβδην*) που ήταν κι η τελευταία φωνή του «διάδοχου» του Τσουτσουβή Μιχάλη Πρέκα, δεν έχει σβύσει ακόμα (κι ίσως δεν σβύσει ποτέ βέβαια — ο κύκλος του, αίματος μόλις τώρα άρχισε να στεφανώνεται...). Όταν γράφονταν τούτες οι γραμμές, όμως, ένας άλλος κύκλος άρχισε να κλείνει: ο (γνωστός άλλοθεν) κύκλος μιας ακόμα μεγάλης «επιτυχίας» της ΕΛ.ΑΣ. που, όμως, για πρώτη φορά εμφάνισε τρανταχτά πειστήρια τρομοκρατικής δράσης: δύο γιάφκες με πολλά σιδερικά και άλλα σύμβολα που (τηλεοπτική δύναμη) σηματοδοτούν «πράγματι» το σκοτεινό κόσμο της «τρομοκρατίας». Παράλληλα προς τον εικονιστικό αυτό καταγισμό, οι υφιστάμενοι του κ. Δροσογιάννη (και πολύ σοφά όχι ο ίδιος, για πρώτη φορά...) διατυμπάνιζαν προς κάθε κατεύθυνση πως είχε δικίο ο «στρατηγός» όταν έλεγε ότι «*ακουμπάμε τους τρομοκράτες*», αφού, τώρα πια, είχαν εξαρθρωθεί οι εξής οργανώσεις: «*Αντικρατική Πάλη*», «*Επαναστατική Πράξη*», «*Χρήστος Τσουτσουβής*», «*1η Μάη*», «*Άγριες Χήνες...*» (ουφ!) και ούτω καθ' εξής, δηλαδή οι οργανώσεις:

«*Άννα σ' αγαπώ*», «*Τι να θυμηθώ τι να ξεχάσω*», «*Η μοναξιά μου στο πλυντήριο*», «*Μιχάλη είμαι στον "Κλόουν"*», «*Η Εύα δεν θυμάται τηλέφωνα*», «*Πού είσαι Βασούλα*», και άλλες

Όμως, η Αστυνομία κάπου δεν μπορεί να απαλλαγεί από το σύνδρομο «Μπεχράκη - Τσιτσιλιάνου» ή «Ιατροπούλου» και ακροβολίζεται στα χωροφυλακίστικα διανύσματα της κληρονομιάς της: διανύσματα που δεν την αφήνουν, «δυστυχώς», να παίξει στο ροκ της εποχής μας — και των «τρομοκρατών», πρώτα απ' όλα. Και, έτσι, παρά την εντυπωσιακή «σοδειά» απ' τις δύο γιάφκες, η «εκσυγχρονισμένη» ΕΛ.ΑΣ. Αρχίζει πάλι και φοράει τα ρούχα του τσαροχολαχικού «Καραγκιόζου» και υποπίπτει στην παγίδα (που η ίδια για τον εαυτόν της, αλλά και χωρίς να το καταλάβει) έχει στήσει.

Αν, λοιπόν, οι «μπάτσοι» ήταν «σωστοί» θα έπρεπε να μην υποπέσουν στα εξής «κακούργηματα» - «κακούργηματα» για την ίδια την υπόληψη και το δεικτη ευφύιας τους:

ΠΡΩΤΟ κακούργημα: παρουσίασαν σαν τρομοκράτες μια παρέα «αναρχικών» που τους παρακολουθούσαν από καιρό: η **Βογιατζή** έχει ήδη ανακριθεί τεσσαράμισι χρόνια πριν για το φόνο του Τζώρτζη Αθανασιάδη και, πρόσφατα, δηλαδή μετά τις 10 Μαρτίου 1987 —όταν και ανακρίθηκε για τον «φίλο» της Μ. Πρέκα— τελούσε υπό στενή παρακολούθηση, που η ίδια την είχε καταγγείλει σε μεσημεριανή εφημερίδα, παραθέτοντας και πλείστα όσα «νούμερα» από τα

αυτοκίνητα που την παρακολουθούσαν. Ο **Μαρίνος** παρακολουθείτο επίσης από τις 27 Αυγούστου —τουλάχιστον— όταν «καρφώθηκε» για τοποθέτηση βόμβας, ενώ ο **Πρέκας** ήταν ήδη γνωστός σαν «σκληρός ποινικός» (τουλάχιστον) και τον είχαν «υπ' όψιν» σαν φυγόδοκο. Και το 'ξερε ότι τον παρακολουθούσαν (από τις 10 Μαρτίου τουλάχιστον, όταν έγινε το φιάσκο της αστυνομίας στο Γαλάτσι). Και τι σόι «παρανομία» και «τρομοκρατία» είναι αυτή, όταν η Βογιατζή πάει να πέσει στα χέρια των διωκτών της, το πρωί της Πέμπτης, επισκεπτόμενη το, νεκρό ήδη, «φίλο» της Πρέκα στο νοσοκομείο της Ν. Ιωνίας;

ΔΕΥΤΕΡΟ κακούργημα: η «υπόθεση Καλογρέζας» παρουσιάστηκε ως κατάληξη ενός «τυχαίου τηλεφωνήματος» από **άντρα** ή **γυναίκα** όμως; εδώ διχάζονται οι γνώμες. Και πώς να μη διχάζονται αφού η Αστυνομία δεν ξέρει να στήσει ούτε το δικό της άλλοθι...; Μα είναι η ίδια που ανέφερε ότι «*παρηκολοθούντο*» (ή μήπως, ο Μαρίνος, πχ., «έπαψε να παρακολουθείται *εκείνη* την Πέμπτη»...!); Δεν μένει πια καμιά αμφιβολία ότι η παρακολούθηση ήταν συστηματική!

ΤΡΙΤΟ κακούργημα: «μπουζουριάσανε» και άλλους στην υπόθεση, όπως τον **Γεράσιμο Μπουκουβάλα**, πχ., που πιάστηκε με ένταλμα σύλληψης, *χωρίς προηγουμένως* (όπως ορίζει ο νόμος) να έχει κληθεί και να μην έχει παρουσιαστεί στην Ασφάλεια που δεν προσήχθη στην ανακριτή σε 24 ώρες (όπως ορίζει ο νόμος) αλλά απ' ευθείας στον Εισαγγελέα που κατηγορείται για κακούργηματα και πλημμελήματα μαζί με τους **Μαρίνο** και **Σμυρναίο**, χωρίς επιμερισμό δηλαδή των «ευθυνών» του: και όταν γίνονται σκούρα τα πράγματα για τις «διωκτικές αρχές», η απάντηση είναι «καλά ξεχάστε τα αυτά και πάμε πάλι πίσω στα αδικήματα που εγγράφονται στο ένταλμα σύλληψης» του Μπουκουβάλα: διακεκριμένες κλοπές και οπλοκατοχή, πλαστογραφία. Κι όλα αυτά προκύπτουν από πού;

Εδώ η υπόθεση αρχίζει να θυμίζει «τον πιο πονηρό αδελφό του Σέρλοκ Χολμς»: οι «διακεκριμένες κλοπές» αφορούν αντικείμενα που βρέθηκαν στο σπίτι (κι όχι γιάφκα, φυσικά...) της Βογιατζή (Νιόβης 23) και για τα οποία ως «κλέφτης» τους αναφέρεται ο μακαρίτης Μ. Πρέκας, η Βογιατζή (αυτή φαίνεται επειδή κάποτε συζούσε μαζί του...), αλλά όχι και ο Γ. Μπουκουβάλας. Τότε πώς τα 'κλεψε; Απλά, είχε κάποια «σχέση» με την Βογιατζή, άρα...(!). Το ίδιο ισχύει για την εις βάρος του κατηγορία για πλαστογραφία (η πλαστογραφία αφορά έγγραφα κτλ. που ως πλαστογράφος αναφέρεται ο Μ. Πρέκας, και η Βογιατζή... «φυσικά», αλλά όχι ο Γ. Μπουκουβάλας). Το σημαντικότερο, η «διακεκριμένη οπλοκατοχή» του Γ. Μπουκουβάλα αφορά συλλήβδην τα όπλα στη «γιάφκα» των Σεπολιών που χτυπήθηκε ένα χρόνο πριν. Και πώς προκύπτει ότι αυτός τα «κατείχε»; Μα, από *μισό* (ναι *μισό*) δαχτυλικό αποτύπωμα που βρέθηκε κάπου πάνω από την πόρτα της κουζίνας. Και πώς ανήκει στο Γ. Μπουκουβάλα; Εδώ κι αν είναι που οι «λαμπρότερες» σελίδες της Αστυνομίας ξαναγράφον-

ται: στη δικογραφία δεν υπάρχει ούτε *φίλμ* με το αποτύπωμα, ούτε *έκθεση αυτοψίας* για τη λήψη του (παρουσία ποιών και πώς τέλος πάντων «πάρθηκε» το αποτύπωμα αυτό...), ούτε *εργαστηριακή έκθεση*, που να αποδεικνύει με ποια αποτυπώματα συγκρίθηκε αυτό το «μισό» ώστε, στη συνέχεια, να ταυτισθεί ως αποτύπωμα Μπουκουβάλα. Ύστερα, τι σόι τρομοκράτης είναι αυτός ο **Μπουκουβάλας** όταν δεν ενοχλείται από τις διωκτικές αρχές επί ένα χρόνο κοντά τώρα, ενώ έχει ήδη γίνει παγκοσμίως γνωστό ότι «*χτυπήθηκε γιάφκα*» στην οδό Καλαμά; Ή μήπως η τακτική της στρουθοκαμήλου (με τις γνωστές βαριές επιπτώσεις για την «ευφυία» του δράστη αυτής της τακτικής...) είναι η μόνη που πρυτάνευσε πάλι στους εγκεφάλους του μεγάρου της Λ. Αλεξάνδρας;

ΤΕΤΑΡΤΟ κακούργημα: «μπουζουριάσανε» πάλι συλληφθην ως μέλη της «Αντικρατικής Πάλης», εκτός των **Λεοπέρογλου - Μπαλάφα** («ποιός φοβάται τη Βιρτζίνια Γούλφ;») και τους εξής: **Μπουκουβάλα - Βογιατζή - Σμυρναίο - Μαρίνο - Μαστροπαναγιωτοπούλου - Πέσιου - Πισιμίσση** (τις τρεις τελευταίες γυναίκες δεν τις ξέρετε ως «νούμερο ένα», αλλά σώνει και καλά θα γίνουν πρωτοσέλλιδες στο «Έθνος» της 6-10-87).

Ας σημειωθεί ότι η Πισιμίσση «καταζητείται», έστω κι αν την κράτησαν επί ώρες στην Ασφάλεια και την ανέκριναν την ίδια μέρα της συμπλοκής στην Καλογρέζα, για να την αφήσουν ξημερώματα της επομένης!

ΠΕΜΠΤΟ κακούργημα: τη μέρα που πέφτει νεκρός ο Πρέκας, στέλνουν στον Εισαγγελέα δικογραφίες (ημερομηνία διαβιβαστικού: 1-10-87) μεταξύ των οποίων τη «*δικογραφία για φάκας Καλαμά*» και «*δικογραφία για φάκας Νιόβης 23*», και δικογραφία «*μελών οργάνωσης Αντικρατικής Πάλης*». Δηλαδή, έτσι, στο άψε - σβήσε, με ταχύτητα ηλεκτρονικού υπολογιστή, συσχετίστηκαν τα πάντα σε λίγες ώρες και κατέληξαν σε μια άλλη τρανταχτή «επιτυχία». Η ημερομηνία που διαβιβάστηκε είναι χειρόγραφη: ο φάκελος ήταν ήδη έτοιμος απ' τα «παιδιά»!

ΕΚΤΟ κακούργημα: δεν καταλαβαίνετε ότι η «θεωρία της Λερναίας Ύδρας» (ένα κεφάλι, πολλά πλοκάμια) έχει τα όριά της; Καλά, όλοι «δουλεύανε» με διαφορετικές κατά καιρούς ταμπέλες. Αυτό έχει τα όριά του, όμως, έτσι δεν είναι; Ένα ξυπνητήρι, λοιπόν, άρκεσε για να συνδεθεί η «ομάδα Πρέκα» (άλλες φορές «Αντικρατική Πάλη», άλλες «Επαναστατική Πράξη», άλλες «Αντιστρατιωτική Πάλη» —εδώ υπάρχει κάποιο προβληματάκι, έ;— και πάει λέγοντας) με τον Ε.Λ.Α. «Σύμφωνοι», αλλά ποιος είναι ο Ε.Λ.Α.; Το άλλο, πάλι: κλειδιά (στη γιάφκα στα Σεπόλια) των αυτοκινήτων που χρησιμοποιήθηκαν για δολοφονία του **Γουέλς** και των **Πέτρου - Σταμούλη**, «άρα βρέχει», δηλαδή, άρα να κι η «17η Νοέμβρη». Καλά τόσα χρόνια μας λέτε πως Ε.Λ.Α. και 17η Νοέμβρη είναι διαφορετικές οργανώσεις. Τώρα τι γίνεται; Υπάρχει βέβαια κι η άλλη εκδοχή: να είναι ίδια οργάνωση, με εγκέφαλο - συντονιστή ή κι πρόσωπο με «κοινωνική επιφάνεια», «πανεπιστημιακό», «διανοούμενο» κτλ. αλλά τον Μιχάλη Πρέκα!

Οπότε, **ΕΒΔΟΜΟ κακούργημα**, γιατί σκοτώθηκε ο Πρέκας; Δηλαδή πιο ωμά, αφού ξέρατε το ραντεβού εκείνης της νύχτας, της 30ης Σεπτεμβρίου των «τριών», που θα έκλεβαν το αυτοκίνητο, αφού δηλαδή δεν ήταν «τυχαία η ανακάλυψή» τους και αφού η «υπόθεσή τους» απασχολούσε καιρό την Ασφάλεια (όπως απασχολούσε και ο Μπουκουβάλας από τα τέλη Φεβρουαρίου... 1985!), γιατί στάλθηκε «περιπολικό» και όχι οι γνωστές υπηρεσίες με τα συμβατικών αριθμών «Ι.Χ.» που ξέρουνε καλά από «τέτοιες δουλειές»; Κι αν, όμως ήταν, έστω, τυχαία όλα αυτά, αν «μαύρη ήταν η νύχτα στα βουνά, στους κάμπους έπεφτε χιόνι», γιατί σκοτώθηκε ο Πρέκας από επάνω, δηλαδή από κάποιον ακροβολιστή, ίσως, στη μέση σε τάρτασα - ή κάπου ψηλότερα από τον ποινικό- «τρομοκράτη»; Γιατί σαφώς από επάνω είναι η φορά του μόνου θανατηφόρου βλήματος... Δεν είχατε απορία (τη γνωστή σας «απορία...») για το ποιός είναι ο «ταμπούκας» με το πιστόλι; Εξάλλου έχετε εμπειρίες από παρόμοιες περιπτώσεις «τρελών με πιστόλι», ταμπουρομένων σε κάποιο διαμέρισμα του λεκανοπεδίου...

ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΑ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΜΕ: Μήπως, επειδή τόσες μέρες παίζεται ένα παιχνίδι με τον πρωταγωνιστή **Μ. Πρέκα** ήδη νεκρό πριν αρχίσει το παιχνίδι, μήπως, λέμε, σκέφτεται ο κ. Δροσογιάννης να διατάξει καμιά Ε.Δ.Ε. για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες κάποιος (οι) σκότωσαν τον Πρέκα, κάποιος (οι) από τους εκπαιδευμένους «στα πολύ δύσκολα» άνδρες με τα αλεξίσφαιρα και τα σιδερικά;

Το αν θα γίνει ή όχι η έρευνα έχει αξία, και αξία μεγάλη.

Κι αυτό σημαίνει ότι η Ε.Δ.Ε. θα πρέπει να γίνει αλλοιώς αυτή τη φορά (όχι «από τους ίδιους για τους ίδιους», όπως γίνεται μέχρι τώρα).

Γιατί εδώ φτάσαμε στο σημείο να έχουμε αστυνομικές «ομάδες θανάτου» κατά τα λατινοαμερικανικά πρότυπα: έχουμε «Ράμπο» δηλαδή που λένε σε ανακρινόμενους «τρομοκράτες» «*πρόσεχε, γιατί θα σας σκοτώσουμε έναν - έναν στα σπίτια σας*». Αυτοί οι «σκληροί» μπόυδες «χάλασαν τη φκιάση» την Πέμπτη το πρωί. Και τη χάλασαν μεν επειδή «δεν έχουν μάθει καλά τη δουλειά τους» ακόμα, αλλά το αποτέλεσμα ήταν να δίνουν λαβές στην «καταραμένη Δεξιά» να λέει ότι ήταν «βαλτοί» οι «Ράμπο» να σκοτώσουν το «ρεμάλι τον Πρέκα» για να μη μιλήσει.

Και άντε ν' αρνηθείς μετά πως «*από παντού μας την έχουν στημένη*». Άντε να πείς πως δεν είσαι «τρομοκράτης». Άντε να πείσεις σ' αυτόν τον αμαρτωλό κύκλο του αίματος και το φαύλο κύκλο του θανάτου, ότι έχεις ένα και μόνο ρόλο: πχ. επισημόναος, δημοσιογράφος, καθηγητής, ΥΠΟΥΡΓΟΣ.

Άντε να πείσεις, Μιχάλη Πρέκα, πως φοβόσουν στους «μπάτσους» να παραδοθείς γιατί τα μάτια σου και τα σπλάχνα σου ματώνανε κάθε που τους εβλεπες: άντε να πείσεις πως,

«*όλο μου 'λεγες "εκει ξανά δεν θα γυρίσω, βαρέθηκα τις νύχτες τις λεύκες σαν άνθρωπος κι εγώ θέλω να ζήσω"...*».

B.Z - T.K

ΚΥΡ. ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΡΓΑΝΩΣΕ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΟΥ

ΕΝΑΣ ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΛΑΙΚΩΝ, ΠΑΙΔΙΚΩΝ, ΣΧΟΛΙΚΩΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ • GUTENBERG

ΚΥΡ. ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΡΓΑΝΩΣΕ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΟΥ

ΕΝΑΣ ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΛΑΙΚΩΝ, ΠΑΙΔΙΚΩΝ, ΣΧΟΛΙΚΩΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ • GUTENBERG

ΜΕΛΙΝΑ ΣΕΡΑΦΕΤΙΝΙΔΟΥ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ • GUTENBERG

Μ. ΣΕΡΑΦΕΤΙΝΙΔΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Gutenberg

ΣΟΛΩΝΟΣ 103, ΤΗΛ. 36.00.127

Καταγγελία - ομολογία ενός αυτόχειρα - επιζώντα

«Στου παράδεισου την πόρτα μεγαλώσανε τα χόρτα...»

ΕΝ ΑΡΧΗ για παράδειγμα ην η γνωστή ως G-SOMIA ελληνο-αμερικανική «συμφωνία διασφάλισης πληροφοριών υψηλής τεχνολογίας» που «έπρεπε» να υπογραφεί για να ξεμπλοκαριστεί η αγορά των F-16. Και εγένετο, η μονογραφή της στις 28/9/1985. Προηγήθηκαν: η υπόθεση Μποχάν —που «σκάει» στις 9/9 ενώ ο αυτόματος KGBίτης που «την έχει κάνει» από το Μάιο— το εκτός προγράμματος «αντιτρομοκρατικό» πρακτορολογικό φιάσκο Κρυστάλλη στις 14/9 και κυρίως εντός προγράμματος —that's the point— η κατασκοπολογική πομφόλυξ με τη σύλληψη και την παραπομπή τριών (Μεγαλοκονόμος, Σερεπίσιος, Πιπιτσούλης) στις 18/9/1985. Τι κι αν οι τρεις αθώθηκαν μετά και κανείς δε θυμάται τίποτα; Η σύλληψη ήταν «χρήσιμη», η κίνηση έγινε, επιδόθηκαν τα «εθνικά υπερήφανα» διαπιστευτήρια στη μεγάλη σύμμαχο και η G-SOMIA υπεγράφη —θέλοντας και μη...

ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ για παράδειγμα και πάλι, στα τέλη Απριλίου '87 ο αξιότιμος στρατηγός Δροσογιάννης παίρνει μέρος στη συνεδρίαση της ευρωκοινοτικής «αντιτρομοκρατικής» ομάδας TREVI όπου παρεμπιπτόντως «συνευρίσκεται» με τον υπουργό Δικαιοσύνης των ΗΠΑ κ. Μηζ και τον ενημερώνει για την τελευταία ενέργεια της «Ε.Ο. 17 Νοέμβρη». Και όταν ρωτήθηκε αν συνεργάζεται με την Ουάσιγκτον στο «θέμα» αυτό, απάντησε «αφοπλιστικά», ότι «δεν κάνουμε επιλογή με ποιους συνεργαζόμαστε όταν πρόκειται να καταπολεμήσουμε την τρομοκρατία στη χώρα μας»...

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ —η πληροφορία πολλαπλά διασταυρωμένη— συγκρότηση και ανασυγκρότηση επιτελικών διευθύνσεων όχι μόνο για την «πάταξη της τρομοκρατίας», αλλά και «ειδικών γραφείων» για την εκπόνηση σεναρίων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και να χρησιμεύουν όπου (και όταν) δη...

ΟΧΙ, λοιπόν, το ζητούμενο δεν είναι αν το κράτος —το όποιο κράτος, το συνταγματικά ενδεδυμένο ή ξεβράκωτο και (συνταγματικά ή όχι, ελάχιστο ρόλο πλέον παίζει) τρομοκρατικά συντεταγμένο— είναι τρομοκρατικό. (Το ότι το κράτος ήταν και είναι «από ανέκαθεν» που λέμε, ως αρχή ο κατ' αρχήν τρομο-

κράτης —Horror + Terror η προϋπόθεση του θεμελίου λίθου— είναι κοινός τόπος και κοινότυπη διαπίστωση, όπως, αντίστοιχα συμβατικά κοινά παραδεκτή είναι και η αποτίμηση ότι η πρακτική της αντιτρομοκρατικής κατεδάφισης προσαρμόζεται —και τελικά συνήθως προσαρμόζεται— στα υλικά του κρατικού οικοδομήματος...). Ούτε ζητούμενο είναι το κατά πόσο οι συστοιχίες «έννομη αταξία» —«παράνομη τάξη» είναι ανταλλάξιμες και αντιστρεπτές στο ένα ή το άλλο πλαίσιο εξουσίας - αντιεξουσίας. (Ο κύκλος είναι φαύλος και με αρχικό δεδομένο την κρατική τερατογένεση, η δια της συνάφειας τερατομορφική μετάλλαξη, εν τέλει και στο τέλος, αναπόφευκτη («του Ουλιάνωφ το μείδιμα» βλέπετε, δεν εμπεριείχε το δέοντα αυτοσαρκασμό...). Τέλος, ζητούμενο δεν είναι τώρα το αν η αντικρατική -αντικοινωνική «τρομοκρατία», —τόσο αυτή που αρθρώνει λόγο πολιτικό - προγραμματικό - συστηματικό, όσο κι εκείνη που εκφράζει άναρθρα την «κόντρα» στην άμεση κρατική βία και τον έμμεσο κοινωνικό βιασμό— είναι «αντικειμενικά» (όπως το λέγαμε παλιότερα ορθόδοξα και ...κομμουνιστικά) αποσταθεροποιητικός παράγων ενός συγκεκριμένου συσχετισμού πολιτικών δυνάμεων ως προς την δια-κυβέρνηση κάποια χρονική στιγμή ή διαρκής α-χρονικός συντελεστής του εξουσιαστικού συστήματος εν γένει... Όχι, λοιπόν, το ζητούμενο δεν είναι μόνον το αν ο νεκρός Μιχάλης Πρέκας και οι επιζήσαντες υπόλοιποι ήταν ή δεν ήταν «τρομοκράτες» ούτε το αν ο δρόμος της αυτοχειρίας παλαιών τε και νεότερων γίνεται μονογαμική δέσμευση εφ' όρου ζωής ή αν ο δρόμος της υπό όρους ζωής, απλά επιβίωση. (Τα εύρετρα στο κάτω-κάτω για το ποιος - ποιος - ποτε - πως - γιατί - ή γιατί όχι, είναι στοίχημα, προσωπικό, «κορώνα ή γράμματα» ή «ό,τι κάτσει»...).

ΑΛΛΟ είναι τώρα το ζητούμενο που έχει χρεία αγγελίας και καταγγελίας: το κράτος μπορεί να αυτοσχεδιάζει μεν κατά καιρούς, αλλά κυρίως σχεδιάζει — και σχεδιάζει τακτικά σε παραμέτρους πολιτικές!

ΝΑΙ υπάρχουν (και άλλοι) «τρομοκράτες» —έτσι όπως τους θέλει και τους χρειάζεται ο τρομοκρατικός μηχανισμός καταστολής για να νομιμοποιήσει το επό-

μενο φαλκιδευμένο χτύπημα προς χρήση— και χρησιμοποίηση - πολιτικών σκοπιμοτήτων στην κατάλληλη συγκυρία: Είναι η εκατοντάδα (μπορεί να λέω υπερβολές, αλλά έτσι με «βολεύει» να πιστεύω) εκείνων που δεν «έπαιξαν» μόνο πόλεμο την περίοδο της δικτατορίας παίζοντας (χωρίς εισαγωγικά) το τομάρι τους —έστω και για «προσωπικούς λόγους»— και με τον θάνατο εφ' όλης της ύλης στην «παράνομη» την περίοδο της «έννομης» δικτατορίας στην (και) ένοπλη σύγκρουση με τους ορατούς μηχανισμούς της και τους αυτονόητους «αόρατους» συντελεστές και νταβατζήδες της... Είναι η εκατοντάδα εκείνη που δε συνέχισε το πολιτικό παιχνίδι με τους ίδιους όρους μετά τη μεταπολίτευση, που έκοψε την οργανωτική αναγωγή με όσους ήθελαν κι επέμεναν τυφλά να δικαιώσουν a posteriori την ιδεολογική επένδυση και το προσωπικό κόστος της προηγούμενης θητείας, αλλά δεν ξέκοψε κοινωνικά - προσωπικά (γιατί δεν θέλησε) με την καταγωγή (και την αναπαραγωγή) της. Είναι η εκατοντάδα εκείνη των ανθρώπων που μπορεί να μην πέθανε ή να μην σκοτώθηκε «εγκαίρως» και «αξιοπρεπώς», ως ωφείλε ίσως, —η επική συνείδηση μπορεί να έχει χρεωκοπήσει, αλλά παραμένει θέλοντας και μη, ως ερινύα, ζώσα— αλλά που επέζησε διατηρώντας μερικούς έστω, βασικούς θύλακες της ταυτότητας της ανέπαφους και που για αυτόν ακριβώς το λόγο, επειδή δηλαδή αποδέχεται την επιμέρους «ενοχή της» δέχεται και την επιμέρους αξιοποίηση της, ως άλλοθι, από το κοινωνικό λεγόμενο σύνολο... («Η καλύτερη μάσκα σου είναι η φάτσα σου» ή «ψέμματα»;) Είναι τέλος η εκατοντάδα εκείνη που ενώ είναι «αθώα» είναι ένοχη, που ενώ είναι «ένοχη» είναι ταυτόχρονα αθώα...

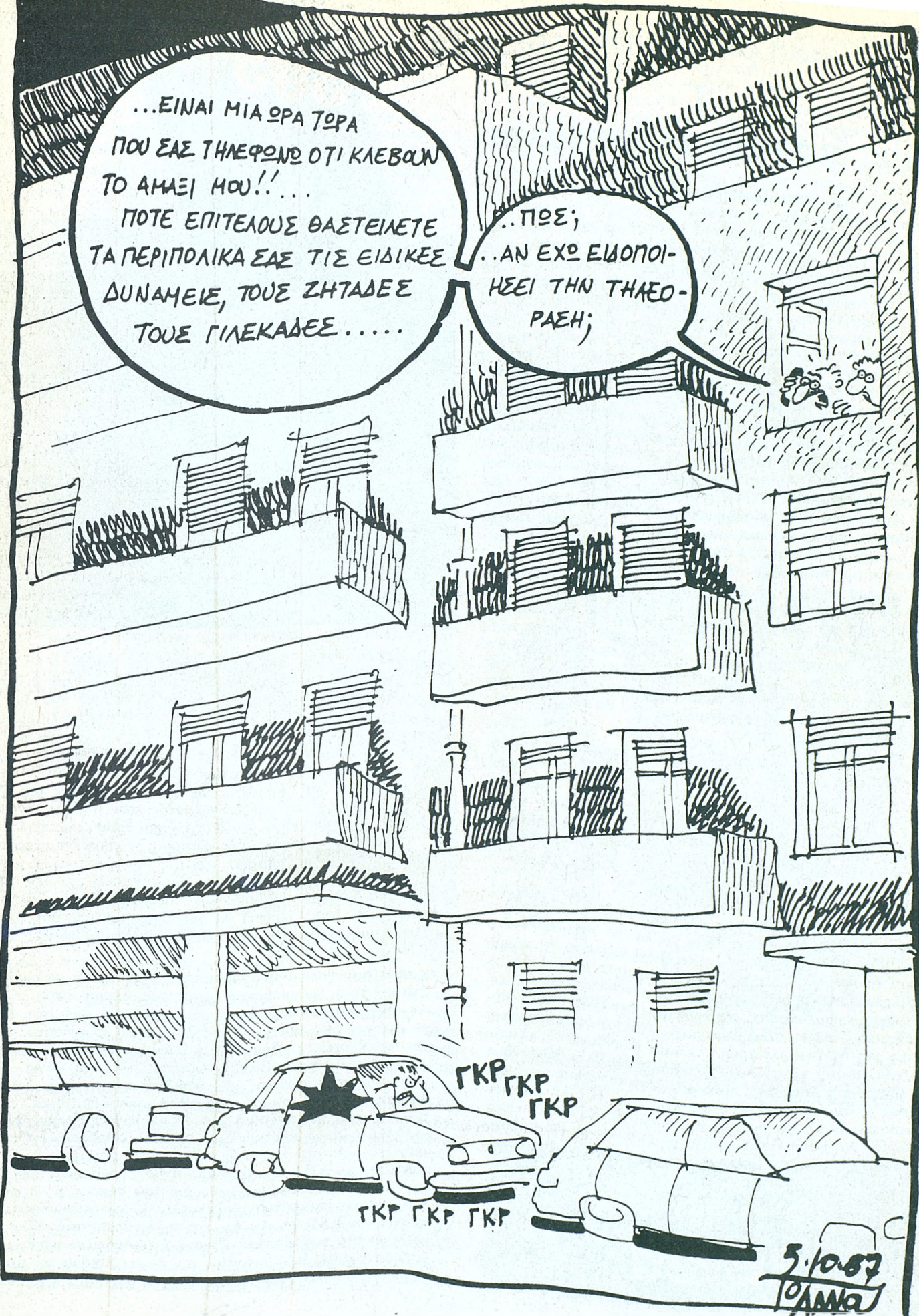
ΑΝ ΚΑΙ ΟΤΑΝ το «αντι-τρομοκρατικό» χτύπημα γίνει «εκεί» που προετοιμάζεται τότε είναι βέβαιο πως στο χρονικό διάστημα που θα μεσολαβήσει για να αποδειχθεί ότι ο δεινόσαυρος δεν είναι ελέφαντας, «κάτι» θα έχει εξυπηρετήσει, «κάτι» θα έχει γίνει στις ελληνο-αμερικανικές σχέσεις, στα ελληνο-κοινοτικά ή στο εσωτερικό κοινοβουλευτικό κουκλοθέατρο!

Για την αντιγραφή ευχαριστώ
Πέτρος Στάγκος

...ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΩΡΑ ΤΩΡΑ
ΠΟΥ ΕΞΕΤΗΛΕΦΟΝ ΟΤΙ ΚΛΕΒΩΝ
ΤΟ ΑΜΑΞΙ ΜΟΥ!!...

ΠΟΤΕ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΘΑΣΤΕΙΛΑΤΕ
ΤΑ ΠΕΡΙΠΟΛΙΚΑ ΕΞΕ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΔΥΝΑΜΕΙΣ, ΤΟΥΣ ΖΗΤΑΔΕΣ
ΤΟΥΣ ΓΙΛΕΚΑΔΕΣ.....

...ΠΡΟΣ;
...ΑΝ ΕΧΩ ΕΙΔΟΠΟΙ-
ΗΣΕΙ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟ-
ΡΑΣΗ;

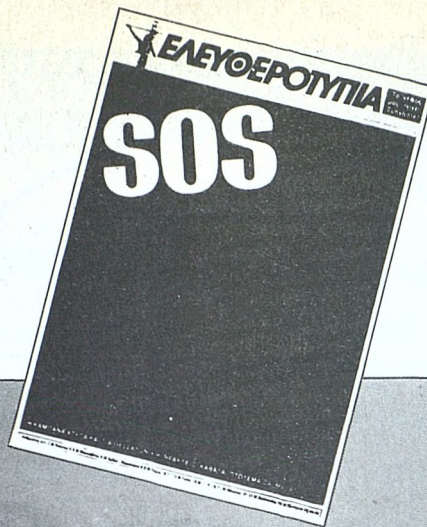
ΓΚΡ ΓΚΡ ΓΚΡ

ΓΚΡ ΓΚΡ ΓΚΡ

5.10.87
10 ΔΑΜΑ

Το «μαύρο εξώφυλλο» ή πώς ξυπνούν οι πνιγμένοι

του Λεωνίδα Λουλούδη

Στις 29 Σεπτεμβρίου εννεστώτος έτους η εφημερίδα «Υποστηρίζουμε την αλλαγή ελέγχουμε την εξουσία» κυκλοφόρησε με ένα τεράστιο SOS σε ολοσέλιδο κατάνυρο εξώφυλλο. Ο λόγος αυτής της εξαιρετικά εντυπωσιακής υπόμνησης, ενός κινδύνου που η καλή εφημερίδα θεώρησε ότι δεν έχει γίνει επαρκώς κατανοητός από τους Αθηναίους, διατυπώνονταν με μια φράση στο ίδιο πρωτοσέλιδο: «Το νέφος μας πνίγει. Ξυπνήστε!». Πιο κάτω θα εξηγήσω γιατί μια εφημερίδα που έχει αφιερώσει πολλά πρωτοσέλιδα και μάλιστα σε κρίσιμες προεκλογικές εποχές στην εκδοχή: «Το ΠΑΣΟΚ θα μας σώσει. Κοιμηθείτε!» δεν δικαιούται δια να ομιλεί – όπως θα έλεγε και ο νυν αντιπρόεδρος της «αλλαγής» – σε παρόμοιους προστακτικούς τόνους και μάλιστα σε δεύτερο πρόσωπο: «Ξυπνήστε!». Προς το παρόν ας δούμε τις αντιδράσεις της... κοινωνίας μπροστά στο «μαύρο εξώφυλλο» που αιφνιδίως την καλούσε σε δράση απέναντι στον κοινό εχθρό, το νέφος. Ίσως έτσι κατανοήσουμε ότι παρόμοιες εκκλήσεις, αναμφίβολα επιτυχείς από πλευράς «μάρκετιν» του προοδευτικού τύπου, είναι καταδικασμένες να φυλλοροήσουν με το πρώτο βορειοαδάνι που θα ελαφρύνει την ατμόσφαιρα της πρωτεύουσας.

Πρώτες απ' όλους η κυβέρνηση και η αντιπολίτευση για λόγους ευνοήτους θεώρησαν ότι έπρεπε άμεσα να διασκεδάσουν τις εντυπώσεις από τις καταγγελίες του εξωφύλλου: «Αφιερώνεται επίσης στις κυβερνήσεις που το δημιούργησαν και τη σημερινή που το συντηρεί και το μεγαθύνει». Η κυβέρνηση έκανε δηλώσεις από την τηλεόραση, ο κ. Κουλουμπής πικραμένος από την «υπερβολή» πήγε στα γραφεία της εφημερίδας για να ζητήσει εξηγήσεις, ενώ την ίδια ώρα ο κ. Έδερτ συνέχισε την εφημερίδα και πάνω στον ενθουσιασμό του – μεγαλύτερο και από τις άπειρες ανισότητες της προεκλογικής του εκστρατείας – δήλωνε ότι η δημοτική αρχή είναι «κατά των οχημάτων γενικά και υπέρ των ποδηλάτων». Πιο συγκρατημένο το κόμμα του, και εν όψει εξουσίας διάλεγε τη σώφρονα γραμμή της ειδικής διακομματικής επιτροπής για την αντιμετώπιση του κινδύνου, διότι «η ρύπανση της ατμόσφαιρας δεν είναι θέμα ευθύνης μιας κυβέρνησης αλλά όλων μας». Τα υπόλοιπα κόμματα, «φορείς» και οργανώσεις προς τα οποία απευθύνονται εξίσου ή καταγγελία του εξωφύλλου για «αδιαφορία» έπραξαν ό,τι και η ίδια καταγγελία τους προσάπτει στη συνέχεια: «αντιμετωπίζουν το θέμα με φλύαρες ανακοινώσεις». Η ΕΑΡ έσπευσε να καταθέσει μια αόριστη επερώτηση στη Βουλή ενώ η «Νέα Οικολογία» και η Εναλλακτική Κίνηση Οικολόγων ετοιμάζουν όπως μαθαίνω για την επόμενη εβδομάδα μαζί και με την...ΚΝΕ διαδήλωση κατά του νέφους. Δεν θα ήθελα να σχολιάσω περισσότερο το ασθματικό τρέξιμο όλων πίσω από μια επικαιρότητα όπου τα γεγονότα είναι απλώς η αφορμή για τη διεύρυνση των δημοσίων σχέσεων λιγότερο ή περισσότερο αρμόδιων για το χειρισμό τους ατόμων ή φορέων. Με ενδιαφέρουν οι ίσες αποστάσεις του «μαύρου εξωφύλλου» από όλους τους υποτιθέμενους ενόχους για την ανοχή του νέφους. Εδώ πραγματικά αξίζει να σταθούμε λίγο. Μας το επιτρέπει και η

ανακοίνωση της Νέας Δημοκρατίας περί της ευθύνης όλων μας και το τσουβάλιασμα της εφημερίδας που εξισώνει κυβέρνηση-αντιπολίτευση-αριστερά-πολίτες στους αποδέκτες της «μαύρης» καταγγελίας της. Ας πάρουμε την περίπτωση της αριστεράς και των πολιτών. «Πολιτική είναι η υπηλία των κομμάτων της Αριστεράς απέναντι στο καθημερινό αυτό πρόβλημα... πολιτική όμως είναι και η στάση των πολιτών, που – απογοητευμένοι προφανώς από το σύνολο της πολιτικής ηγεσίας του τόπου – προσαρμόζονται επικινδύνως στην ασφυκτική κατάσταση που έχει διαμορφωθεί». Αυτά στο κύριο άρθρο της εφημερίδας. Απόλυτα και ισοπεδωτικά. Ωστόσο την επόμενη μέρα σε άρθρο συντάκτη της υπάρχει σχετική διαφοροποίηση: «Το ΚΚΕ περιορίζεται σε σποραδικές ανακοινώσεις και δεν έχει κάνει καμιά δυναμική διαμαρτυρία – όπως κάνει για «ψύλλου πήδημα» κάθε τόσο. Πρέπει να ομολογήσουμε (έμφαση δική μου) ότι τα μικρότερα κόμματα και οι οικολογικές κινήσεις εμφανίζονται πιο ευαίσθητες».

Αναρωτιέμαι γιατί ο προοδευτικός Τύπος πρέπει να ομολογεί στα ψιλά ότι ένα τμήμα της αριστεράς, η ανανεωτική αλλά και οι οργανώσεις των πολιτών με οικολογικά οράματα, δεν έχουν ανάγκη από μαύρα εξώφυλλα για να ξυπνήσουν. Θα έπρεπε αντίθετα να επιδοκιμάζει και να αναδεικνύει ένθερμα τις πρωτοβουλίες τους. Είναι γνωστό ότι εδώ και πάνω από μια δεκαετία όταν το νέφος ήρθε στη δημοσιότητα μέχρι σήμερα, δεκάδες άρθρα ή αφιερώματα έχουν γραφεί σε ειδικά έντυπα («Οικολογία και Περιβάλλον», «Οικολογική Εφημερίδα», «Νέα Οικολογία») ή και μη ειδικά («Αντί», «Πολίτης», «Οικολογικά», εφ. «Αυγής» και «Βήματος») για το νέφος και την αντιμετώπισή του. Αλλά και πέρα από την αρθρογραφία, από την εποχή των κινητοποιήσεων των «πολιτών κατά του νέφους» στις παραμονές επικράτησης της «αλλαγής» μέχρι την πρόσφατη πορεία του ΚΚΕ εσ.-Αν.Αρ. και της Εναλλακτικής Κίνησης Οικολόγων για το διάταγμα Πέτσου ή το δρώμενο στην Ομόνοια της νεολαίας ΕΑΡ εναντίον του νέφους ακόμα την ποδηλατοδρομία οικολογικών οργανώσεων στην Αθήνα ή τις κινη-

τοποησεις για το γκαράζ της Τσιτάσα, οι πολίτες, κάποιοι πολίτες τέλος πάντων έχουν δώσει το παρόν απέναντι σε μια εξουσία που δεν διστάζει να χρησιμοποιήσει και τα ΜΑΤ για να επιτύχει τους σκοπούς της (περίπτωση αυτοκινητόδρομου Ζωγράφου, καμινάδα ΔΕΗ Κερατοίνι κλπ.). Δεν υπάρχει λοιπόν κανένας λόγος να ομολογείται με συμπάθεια η ύπαρξη ευαισθητοποιημένων πολιτών οργανωμένων σε κόμματα κινήματα ή κοινωνικούς φορείς. Το ζήτημα είναι γιατί δεν έχουν απήχηση, λαϊκό έρεισμα ευρύτερο, συνέχεια και αποτελεσματικότητα στους σκοπούς τους. Αυτό τουλάχιστον προδίδουν και οι αντιδράσεις των αναγνωστών της εφημερίδας, συγκινητικές μέσα στην άγνοια και την αφέλεια τους:

«Αγωνιζέστε μόνοι, όπως οι 300 του Λεωνίδα», «Θεέ μου ποιος το σκέφτηκε αυτό;», «Οι κυβερνήσεις και τα κόμματα μας κοροϊδεύουν», «Συγχαρητήρια όμως τι πρέπει να κάνουμε; Εσείς πρέπει να μας πείτε πώς θ' αντιδράσουμε και θα σπεύσουμε». «Εσείς κάνατε την αρχή», «Πρέπει να κάνουμε επανάσταση», «Κάνατε το πρώτο δήμα», «Μόνο ο Τύπος μπορεί να βοηθήσει και να οργανώσει τον κόσμο»...

Άγνοια και αφέλεια ομολογούμενη ενδεχομένως να είναι και συμπαθής αν δεν ήταν ταυτόχρονα και καθοδηγούμενη αλλά επ' αυτού θα ήθελα να γίνω σαφέστερος. Έδειξα στα προηγούμενα πως η ισοπεδωτική απονομή ευθύνης σε κάθε πολιτικό ή κοινωνικό υποκείμενο εκ μέρους «του Τύπου» μπορεί γραμμικά και αβίαστα να οδηγήσει στη λαϊκή αντίδραση ότι μόνο αυτός «μπορεί να βοηθήσει και να οργανώσει τον κόσμο» ώστε να γνωρίσει το πρόβλημα και να δγει από την καθημερινή του απάθεια. Πέρα από τον προφανή λαϊκισμό που εκπέμπει η εν λόγω αντιμετώπιση του προβλήματος «απάθεια του πολίτη» η οποία ελπίζω δεν θα παραπέμψει μελλοντικά ευθέως στην «εφημερίδα που γκρέμισε το νέφος», θα άξιζε να διερωτηθούμε για τα αίτια αυτής της απάθειας ώστε να έχουμε λιγότερες αμφιβολίες για το είδος του πολιτικού αδιεξόδου που μας επιφυλάσσει αυτός ο ανέκαθεν προοδευτικός – και οικολογικός πλέον – «Τύπος». Θα έπρεπε γι' αυτό να γυρίσουμε λίγο πίσω όταν όλα τάσκιζε η πράσινη φοβέρα. Ο κραταιός αρχηγός έλυνε επί χάρτου ή από μικροφώνου όλα τα προβλήματα – του νέφους μη εξαιρουμένου – και λειδωρούσε κάθε ανέστια ή φτωχοστεγασμένη φωνή ως μια τσογλιανοπαρέα που κάνει κριτική, ως «ελίτες» συμποσιαζόμενες σε σαλόνια μακραν του λαϊκού παραγόνα που στήριζε τον ίδιο και το κόμμα του. Ήταν η εποχή που και το νυν «μαύρο εξώφυλλο», καταπράσινο τότε, τα 'δινε όλα σπονδή στα άχραντα μυστήρια του ηγέτη-θεού. Τότε που η εφημερίδα είχε ξεχάσει να ελέγχει την εξουσία και στήριζε, θεοποιούσε δια της «αλλαγής» τον αρχηγό της. Τότε και έκτοτε σε κάθε κρίσιμη προεκλογική αναμέτρηση μέχρι και τις δημοτικές του 1986. Τότε που δεν συνειδητοποιούσε και αυτός αλλά και ο ομοούσιος «Τύπος» ότι στην ακραία μεγέθυνση του αργηγού αντιστοιχεί η ακραία σμίκρυνση του πολίτη. Ο πολίτης οπαδός, ψηφοφόρος, ρουσφετάκις, ο μικρο-ή μεγαλομπαλασάκος της «αλλαγής». Η «απάθεια του πολίτη» τότε χτίστηκε από τα μπάζα του λεγόμενου φιλικού προς την κυβέρνηση Τύπου. Τα περί «ελέγχου της εξουσίας» καλά ήταν και είναι αλλά ήρθαν πολύ αργά. Μέχρι να ανακαλύψουμε τους Μαυράκηδες, τους Καραχάλιους, τους Σταματελάτους, τους Σακελλάρηδες η εξουσία ελέγχονταν από το «πράσινο» εξώφυλλο μέσω του κ. Μπέη, του κ. Νέττα, του κ. Καρζή και λοιπών παρακονδυλοφόρων της «αλλαγής». Ο αυριανισμός είναι το τέρμα μιας λογικής που δέσποζε στο φιλοκυβερνητικό Τύπο όλη αυτή την περίοδο έστω και αν – ευτυχώς – ψυχραιμότερες φωνές εντός αυτού ή και τα ίδια τα παρατράγουδα της εξουσίας εμπόδισαν την ολοκλήρωση του δρόμου που χάραξε ο εκ Τάυρου πρασινοφρουρός.

Αν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε το «νέφος», δηλαδή ένα πρόβλημα σύνθετο που αφορά τον τρόπο ζωής και παραγωγής σε μια ατίθαση πόλη που διοικείται από μια παραλυμένη κρατική μηχανή είναι αναγκαίο πραγματικά να σκεφτούμε πολύ πάνω στο ζήτημα της «απάθειας του πολίτη». Το ασφυκτικό διήμερο υψηλής σχετικής υγρασίας, θερμοκρασίας και ρύπανσης ήταν, είναι μια θαυμάσια ευκαιρία. Δεν θα είχα κανένα

πρόβλημα να χειροκροτήσω την πρωτοβουλία μιας εφημερίδας που ανακινεί το θέμα με εντυπωσιακές μεθόδους. Ούτε πολύ περισσότερο τις ενέργειες οργανώσεων ή τις αντιδράσεις πολιτών που ευαισθητοποιούνται από το δημιουργηθέντα θόρυβο προθυμοποιούνται, έστω και όπως-όπως, να το συντηρήσουν επ' ωφελεία του συνόλου (και τη δική τους). Το πρόβλημα αρχίζει από τη στιγμή που συμφωνούμε ότι στη ρίζα του πολιτικού αδιεξόδου της εποχής μας βρίσκεται η λεγόμενη «απάθεια του πολίτη». Η υπέρβαση αυτής της κατάστασης, εκ των ων ουκ άνευ για την αντιμετώπιση όλων των μεγάλων προβλημάτων, και του νέφους, δεν γίνεται με «μαύρα» εντυπωσιακά εξώφυλλα που ισοπεδώνουν διαφορές και ενισχύουν τη μεταφυσική πίστη σε υπερ-οργανισμούς που δήθεν υπεράντων μικροτήτων της κοινωνίας και των ιδεολογικοπολιτικών τάσεων που τη συγκροτούν απευθύνονται εν γένει σ' αυτήν «για το καλό της». Αντίθετα μόνο η γνώση και η ανατροπή των μηχανισμών που καλλιέργησαν αυτή την «απάθεια» μπορεί να ξεχωριστεί για μια ακόμη φορά το μονοπάτι της κοινωνίας των πολιτών που σήμερα κείται δύσβατο και απωθητικό δίπλα στη φανταχτερή εθνική οδό των πολιτικών, των κομμάτων, του Τύπου, των επωνύμων εκφραστών της κοινής γνώμης. Επιμένοντας στην ανάγκη αυτής της πολιτικοποίησης του πολίτη και παραποιώντας ελαφρά τη φιλοσοφία του «μαύρου εξώφυλλου» θα ήθελα τελειώνοντας να αφιερώσω αυτό το κείμενο στην απάθεια όλων όσοι καλλιέργησαν – και συνεχίζουν απτόητοι – την «απάθεια του πολίτη» όλα αυτά τα άθλια χρόνια της «αλλαγής» χθες και του τέλματος σήμερα.

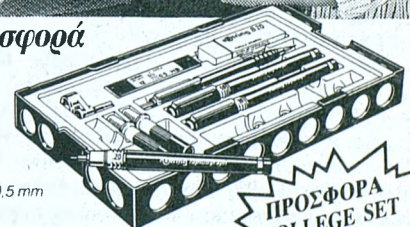

Η μοναδική προσφορά College set

Το σετ κολλεγίου της ROTRING περιλαμβάνει:

- 3 ροπιντογράφους με πάχη γραμμών 0.2, 0.3, 0.5 mm
- 3 εφεδρικές σμπουλιές
- ένα μηχανικό μολύβι "Tikky", 0.5 mm
- μία γομολάστιχα μολυβιού
- μύτες για μηχανικά μολύβια
- δαχτυλίδι για διαθήκη

Επωφεληθείτε σήμερα κι όλας από την φανταστική προσφορά της ROTRING. Θα βρείτε το College Set, όπως και την πλήρη σειρά ειδών σχεδιασμού ROTRING, στα ειδικά καταστήματα.

**ΠΡΟΣΦΟΡΑ
COLLEGE SET**

rotring

**Το μεγάλο βιβλιοπωλείο
της Θεσσαλονίκης**

**BIBΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
GALLERY
ΕΚΔΟΣΕΙΣ**

ΙΑΝΟΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΗΛ. 277-004

Σκληρή σοσιαλδημοκρατία... και σε όποιον αρέσει...

του Κώστα Δέδε

Η «πορεία προς το λαό» αρχίζει, χωρίς ακόμα το «Κίνημα» να έχει αποσαφηνίσει τα λάβαρα, που θα εμπνεύσουν τα προεκλογικά συνθήματα, που θα κεντρίσουν τον υπνωτισμένο και απογοητευμένο κομματικό μηχανισμό, που θα διεγείρουν τα πλήθη στις πλατείες και που θα κάνουν τους εύπιστους να ξαναπιστευτούν το περίφημο: «ο λαός θέλει, το ΠΑΣΟΚ μπορεί...». Και δεν έχουν χρωματισθεί ακόμα οι σημαίες του αγώνα, επειδή το «Κίνημα» βρίσκεται, τώρα, σε νέους ιδεολογικούς αστερισμούς, «μακράν της Ε-δέμ», γνωρίζοντας ότι πιο εύκολο είναι να θυμάται κανένας πότε απέκτησε μια πίστη, παρά ποτέ τη χάνει...

Ο κόσμος του ΠΑΣΟΚ βρίσκεται σε κλίμα υπαγορευμένης αοριστίας, ως προς τις ιδεολογικοπολιτικές κατευθύνσεις του «Κινήματος», η οποία θα διαλύεται σιγά-σιγά, καθώς θα γίνονται αντιληπτές οι προθέσεις του εκλογικού Σώματος και θα διευκρινίζονται οι διαθέσεις των «μεταταπιζόμενων ψηφοφόρων» είτε αυτοί βρίσκονται στα δεξιά, είτε στα αριστερά του ΠΑΣΟΚ... Παρά, όμως, την ομιχλώδη κατάσταση, που σκόπιμα καλλιεργείται στο λαό, τα πράγματα, στα ανώτερα κλίμακα και στην ηγεσία, έχουν ξεκαθαριστεί, σχηματοποιηθεί και αποκρυσταλλωθεί.

Παράγοντες, λοιπόν, του κυβερνώντος κόμματος παραδέχονται σε κατ' ιδίαν συζητήσεις, ότι το «Κίνημα» εγκατέλειψε τις ιδεολογικοπολιτικές του Αρχές το 1985, με την απότομη στροφή στην οικονομική πολιτική, που έκανε πολλά στελέχη να πεταχθούν λόγω φυγόκεντρου δυνάμεως, έξω από το τραίνο...

Εγκυρες πηγές υποστηρίζουν ότι «το ΠΑΣΟΚ έγινε τώρα πολυσυλλεκτικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Και στη νέα αυτή πραγματικότητα υποτάχθηκαν όλοι αυτοί που αποκαλούνται «αριστεροί» και «λαϊκιστές», αναλαμβάνοντας, μάλιστα και κυβερνητικές ευθύνες. Έχει γίνει σαφές, ότι όποιος διαφωνεί, με την πολιτική που ακολουθείται θα θέσει, φυσικά, εκτός κυβερνήσεως ακόμα εκτός εκτελεστικού Γραφείου και... ακόμα περισσότερο εκτός Κινήματος»...

Η «Φωνή εκ του όρους», ηχεί τώρα σε όλα τα κυβερνητικά και κομματικά Γραφεία, και καλύπτει τις διαφωνίες, τις υπονομευτικές συμφωνίες και τις πομπώδεις παραφωνίες, που συγκλόνισαν τον τελευταίο καιρό το ΠΑΣΟΚ.

Οι κυβερνητικές, όμως, προθέσεις για την οικονομική πολιτική και οι οραματισμοί για την ανάπτυξη του τόπου, δεν φαίνεται να διαφέρουν από αυτές και αυτούς ενός αστικού κόμματος, όπως είναι η Νέα Δημοκρατία. Έτσι, η αντιπαράθεση κυβέρνησης και αξιωματικής αντιπολίτευσης δεν γίνεται «εντός των τειχών της οικονομίας» αλλά σε άλλα θέματα,

μειζωνος ή ελάσσονος τονικότητας και σημασίας, όπως είναι τα σκάνδαλα, οι εσωκομματικοί καυγάδες, η αμφισβήτηση της ηγεσίας, οι πρωθυπουργικές «περιηγήσεις» κλπ.

Ο ρομαντισμός στην... εργασία

Τα μηνύματα πάντως, αλλά και τα σφυγμομετρήματα, που καταφθάνουν στο «Κίνημα», δεν φαίνεται να είναι ευχάριστα. Τέτοια, δηλαδή, που να πείθουν για την εξασφάλιση μιας τρίτης τετραετίας στην περίπληση που οι εκλογές διενεργούνται «εδώ και τώρα» με απλή αναλογική όπως ζητούν τα κόμματα...

Ιδιαίτερα τον τελευταίο καιρό τα μηνύματα δεν είναι ευχάριστα καθόσον οι ιδιωτικές υποθέσεις του κ. πρωθυπουργού έχουν εμπνεύσει —εξαιτίας, κυρίως, των δημοσιογραφικών αποκαλύψεων— τον ισχυρισμό ότι «ο κ. Παπανδρέου εγκατέλειψε το μετερίζι του σοσιαλισμού χάρη του ερωτισμού»... Και που κατά την αντιστροφή των όρων του Φρόντ, το φαινόμενο μοιάζει με την επιβολή της Αρχής της απόλαυσης στην πραγματικότητα.

Απαντώντας, όμως, σε τέτοιον είδους διαχωρισμούς και σαρκασμούς (που μπορούν να οδηγήσουν και σε κομματικούς αφορισμούς) ο κ. Παπανδρέου χαριτολογώντας συνέστησε, όπως λέγεται, στα μέλη της νέας κυβέρνησης, στο προηγούμενο υπουργικό συμβούλιο:

«Να ερωτεύεσθε για να αποδώσετε στο έργο σας (!!)...». Μια τέτοια πρωθυπουργική προτροπή θα πρέπει, φυσικά, να εισακουσθεί τουλάχιστον στο μέτρο, που οι κυβερνητικοί παράγοντες είναι «ερωτευμένοι» με την εξουσία. Αυτός είναι ακόμα ένας πρόσθετος λόγος για να ανασταχθούν να παρακάμψουν τις διαφορές τους και τα καπελώματά τους να γκρεμίσουν τα «μαγαζάκια» τους και να αποσύγουν τις τρικλοποδιές τους που αποτελούν τροχοπέδη στην «πορεία προς το λαό» για μια νέα τετραετία...

Στο ρόλο της Ζαν Ντ' Άρκ...

Στα πλαίσια της επιδίωξης για την απόκτηση νέας λαϊκής εντολής, βρίσκεται και η επάνοδος στην κυβέρνηση με αναβαθμισμένες και αυξημένες αρμοδιότητες του κ. Μένιου Κουτσόγιωργα και η διάλυση του πρωθυπουργικού Γραφείου, ώστε ο κ. Κουτσόγιωργας να έχει ελεύθερα τα χέρια για όλους και για όλα...

Πράγματι, παρά τα όσα λέγονται και γράφονται ότι, δηλαδή «ο Αντρέας απομάκρυνε τους ανθρώπους της Μαργαρίτας», η εξάρθρωση και υποβάθμιση του πρωθυπουργικού περιβάλλοντος αποσκοπούσε στην εκχώρηση περισσότερων αρμοδιοτήτων στον κ. Κουτσόγιωργα, ώστε αυτός να παίξει το ρόλο της Ζαν Ντ' Άρκ «στον "Ιερό πόλεμο"», όλων των ανόμων στοιχείων που απαρτίζουν το ελληνικό κατεστημένο!.

Στην προσπάθεια του να διασώσει το «Κίνημα» και να κάνει να αναβλήσει νερό από το βράχο της μέχρι σήμερα, αποτυχίας, ο κ. Κουτσόγιωργας, με το άρθρο του στο «Βήμα» της περασμένης Κυριακής, δεν στρέφεται τόσο εναντίον του χρονογραφήματος της κ. Ελένης Βλάχου στην «Καθημερινή» της 27/9/87, όσο στους εντός του ΠΑΣΟΚ. Και προσπαθεί να τους πείσει για την αναγκαιότητα προεκλογικής αντι-συσπείρωσης και κομματικής ανασυγκρότησης για την αντιμετώπιση του «πανυντηρητικού» —όπως το αποκαλεί— καλέσματος, διότι, διαφορετικά, το Κίνημα διαλύεται...

Με ποια, όμως, οικονομική —κυρίως— πολιτική μπορεί να γίνει η ανασυγκρότηση του ΠΑΣΟΚ στο εκλογικό σώμα;

Αναμφισβήτητα η προεκλογική μάχη θα δοθεί στα σκάνδαλα και την κομματική σήψη καθώς και στην οικονομική πολιτική (πεπραγμένα αλλά και προτάσεις) παρά τις ελάχιστες διαφορές που υπάρχουν μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Νέας Δημοκρατίας. Και η σημερινή κυβέρνηση βαδίζει προς τον πόλεμο ψέλνοντας το χερουβικό ύμνο μιάς σκληρής σοσιαλδημοκρατίας, που συμπληρώνεται (με αντιστικτικό τρόπο) με ορισμένες «νότες» της διακήρυξης της 3ης του Σεπτεμβρίου.

Η οικονομική πολιτική, πια, είναι εκείνη που οριστικοποιήθηκε από τον κ. Παπανδρέου, στη φετινή Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, με παροχές όμως που απαιτούν οι προεκλογικές περιστάσεις και εκλογικές σκοπιμότητες. Οι αναπτυξιακές αναλαμβάνει που υπόσχεται ο κ. Παπανδρέου δεν μπορούν να αναπτειχθούν τις ελπίδες για «καλύτερες μέρες», αφού, η ανάπτυξη του τόπου γίνεται πάντοτε «έτσι... χωρίς πρόγραμμα».

Αχ! Βρε Κατσάμπα...

Στόχοι της κυβέρνησης είναι:

Πρώτον: να διατηρηθούν οι λεπτές ισορροπίες μεταξύ του ΠΑΣΟΚ και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ώστε οι σχέσεις κυβέρνησης και εργοδοσίας να βρίσκονται σε «ήρεμα νερά».

Είναι χαρακτηριστική η ομιλία του προέδρου του Συνδέσμου Ελληνικής Βιομηχανίας στην ημερίδα για τις ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα, που οργάνωσε το ελληνο-Αμερικανικό Ινστιτούτο στη Νέα Υόρκη, πριν λίγες μέρες.

Ο κ. Παπαλεξόπουλος αναφέρθηκε συγκεκριμένα «στο κουράγιο της ελληνικής κυβέρνησης να εφαρμόσει το σταθεροποιητικό πρόγραμμα, που βαθμιαία εξουδετερώνει όλα τα αρνητικά στοιχεία που παρεμποδίζουν την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και της ελληνικής βιομηχανίας ειδικότερα, με αποτέλεσμα να έχει δημιουργηθεί ένα κλίμα αισιοδοξίας, που ευνοεί τις επενδύσεις».

Πώς όμως μπορούν να γίνουν επενδύ-

σεις όταν υπάρχουν επιχειρηματίες, που πιστεύουν ότι «η διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου μπορεί να τεθεί σε ισχύ, όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν»; Και που διερωτώνται γιατί ο κ. Παπανδρέου τη θυμάται κάθε τόσο... παρά το ό,τι αυτή έχει καταντήσει «νεκρό γράμμα»;

Οι ψυχραιμοί όμως, τους υπενθυμίζουν αυτό που είχε πει κάποτε ο Θεμιστοκλής Σοφούλης στον τότε πρόεδρο του ΣΕΒ Χριστόφορο Κατσάμπα:

«Αχ βρε Κατσάμπα, ενόμιζα ότι ήσουν έξυπνος άνθρωπος. Βλέπεις τι λέμε ή τι πιστεύουμε;»³.

Δεύτερον: η επιθυμία να διατηρηθεί «το καλό πρόσωπο» του ΠΑΣΟΚ στους ξένους τραπεζικούς και επιχειρηματικούς κύκλους. «Που γνωρίζουν, ως ψυχραιμοί και ρεαλιστές, —όπως λένε κυβερνητικοί παράγοντες— τα προβλήματα της οικονομίας και τη δυσκολία για την επίλυσή τους. Και που αναγνωρίζουν τελικά την προσπάθεια που καταβάλλει σχετικά η κυβέρνηση»...

Η ανάγκη να συναφθούν νέα δάνεια από το εξωτερικό, επιβάλλει τη διατήρηση της αυστηρής οικονομικής πολιτικής, δεδομένου ότι μόνο για μια τέτοια πολιτική υπάρχουν τραπεζική συγκατάθεση...

Θα πάμε, λοιπόν στις εκλογές με τις «προδιαγραφές» και προγραφές της ομιλίας στη Θεσσαλονίκη. Χωρίς, όμως, αναπτυξιακό πρόγραμμα και υπόδειγμα, επαναλαμβάνοντας τα λάθη που έγιναν το 1981, όταν το ΠΑΣΟΚ βρισκόταν σε διλημμα «τι είδους ανάπτυξη πρέπει να προωθήσει»⁴.

Δεν είναι τυχαίο ότι σπείδουν τώρα οικονομολόγοι υποστηρικτές του σταθεροποιητικού προγράμματος να τονίσουν αυτό που, εδώ και αρκετό καιρό, συνάδελφοι τους και παρατηρητές υποστηρίζουν: ό,τι, δηλαδή είναι αδήρητη ανάγκη να εγκαταλειφθεί η πολιτική περιορισμού της ζήτησης και να στραφούμε στην αύξηση της προσφοράς.

Ο καθηγητής κ. Αδ. Πεπελάσης, μάλιστα, που πιστεύει ότι σωστά αποφασίστηκε πολιτική περιορισμού της ζήτησης το '85 υπογραμμίζει τώρα ότι «αυτή η μετατόπιση του βάρους από τη ζήτηση στη προσφορά και οικονομικά και πολιτικά είναι πλέον αναγκαία»⁵.

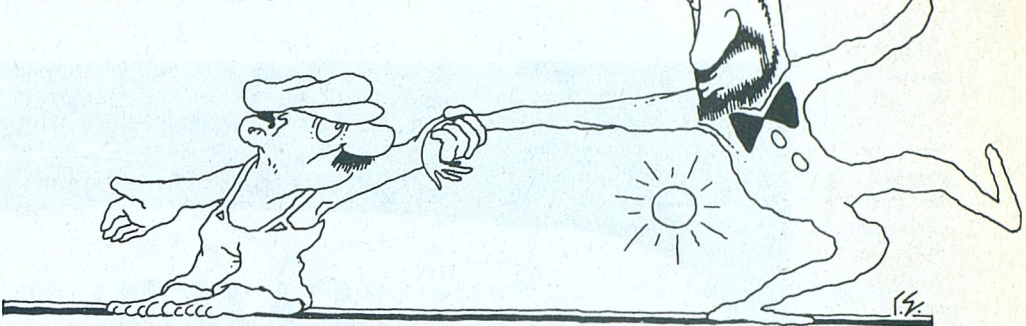
Πολιτική αύξησης της προσφοράς έπρεπε να είχε εφαρμοσθεί από το 1985. Και αυτό γιατί η άνοδος της προσφοράς στην οικονομία, συνοδευόμενη από κατάλληλη και δικαιότερη εισοδηματική πολιτική, είναι ο καλύτερος τρόπος για αποκλιμάκωση του πληθωρισμού π.χ. (το κόστος επιμερίζεται σε περισσότερα αγαθά και η ζήτηση δεν υπολείπεται της προσφοράς) αλλά και η αποτελεσματικότερη μέθοδος για εξάλειψη των διαρθρωτικών αδυναμιών της οικονομίας, με βάση ένα σωστό αλλά και αυστηρό ενδεικτικό αναπτυξιακό συμμετοχικό προγραμματισμό. □

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Το Βήμα» 4/10/87, άρθρο του κ. Μ. Κουτσόγιωργα με τίτλο «Γιατί αγωνιζόμαστε».
2. «Αθηναϊκό πρακτορείο ειδήσεων» 2/10/87 Χρ. Κατσάμπα: «Πιστεύοντας το μέλλον».
3. Γερ. Αρσένη: «Πολιτική κατάθεση».
4. «Το Βήμα» 4/10/87 άρθρο του κ. Αδ. Πεπελάσης με τίτλο «Προτάσεις για το 1988».

Οι «αριστερές» καντροίλιες του κ. Γεννηματά

του Βαγγέλη Γιαχνή

Η ομιλία του πρωθυπουργού στη Θεσσαλονίκη θεωρήθηκε θρίαμβος του κ. Σημίτη καθώς το περιεχόμενό της έκφραζε κατ'απόλυτο τρόπο τις θέσεις του τελευταίου. Λίγες μέρες όμως αργότερα και ενώ ο κ. Σημίτης οργάνωσε την άμυνά του ενόψει της επίσκεψής του στις ΗΠΑ για την ετήσια συνέλευση του Δ.Ν.Τ., οι «λαϊκιστές» πήραν τη ρεβάνς επανερχόμενοι θριαμβευτικά στην κυβέρνηση καταλαμβάνοντας όχι απλά τα υπουργεία αιχμής αλλά αναλαμβάνοντας και ευρύτερες υπερυπουργικές αρμοδιότητες.

Πολλοί είδαν τη νέα κυβερνητική ανασύνθεση κυρίως με πολιτικό τρόπο (και δικαίως) αλλά τι γίνεται με την οικονομική πολιτική; Θα παραμείνει η ίδια ή θ' αλλάξει; Σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες ο κ. Α. Κουτσόγιωργας (γενικός δερβέναγας πλέον) φέρεται δηλώσας, στο οικείο περιβάλλον του ότι «θα μελετήσει πρώτα, (sic) τη γενική οικονομική εξέλιξη και τις υπάρχουσες δυνατότητες και μετά θ' αποφανθεί για την οικονομική πολιτική». Ο, άρτι, οικονομολογών κ. Κουτσόγιωργας (βλέπε σχετικό άρθρο του, περί νεοφιλελευθερισμού στο «ΒΗΜΑ») δείχνει αποφασισμένος να επανέλθει δριμύτερος στο χώρο του κ. Σημίτη, καθώς πιστεύει ακράδαντα ότι «οι εκλογές δεν κερδίζονται χωρίς γενναίες αυξήσεις, όπως και τα αυγά δεν θάφονται... με δύσσομα αέρια». Κάτι ξέρει βέβαια ο κατ'εξοχήν εκλογομάγειρας κ. Κουτσόγιωργας, αλλά με τον κ. Σημίτη τι θα γίνει;

Ο τελευταίος όχι μόνο επιμένει στη συνέχεια της, διαρκώς συρρικνούμενης, εισοδηματικής πολιτικής, αλλά είναι απολύτως βέβαιο ότι και με την έγκριση του πρωθυπουργού έχει αναλάβει ρητή δέσμευση απέναντι στο Δ.Ν.Τ. και στην ΕΟΚ για τη διατήρηση της οικονομίας στους «ψυκτικούς θαλάμους» και στον επόμενο χρόνο.

Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι ο πρωθυπουργός στην ομιλία του στη Θεσσαλονίκη, προσδιόρισε τρεις πηγές που θα τροφοδοτήσουν τις παροχές του '88, στα πλαίσια μιας άκαμπτης οικοδομητικής πολιτικής:

α) Την ονομαστική αύξηση των μισθών δια μέσου της ΑΤΑ.

β) Το πριμ παραγωγικότητας που θα καθοριστεί κατά επιχείρηση με ελεύθερες διαπραγματεύσεις αλλά θα κινείται στα πλαίσια της σταθεροποιητικής πολιτικής.

γ) Τις φορολογικές ελαφρύνσεις όλων των κλιμακίων.

• Σε ό,τι αφορά την ΑΤΑ ο κ. Σημίτης

έσπευσε να διευκρινίσει ότι η αύξηση δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια του σταθεροποιητικού προγράμματος.

• Η δεύτερη πηγή (πριμ παραγωγικότητας) είναι τόσο αμφιλεγόμενη ώστε κανένας αρμόδιος δεν τόλμησε να δώσει κάποιες διευκρινήσεις για τον τρόπο εφαρμογής. Πάντως είναι βέβαιο ότι το πριμ παραγωγικότητας δεν πρόκειται να εφαρμοστεί για τους εργαζόμενους στο δημόσιο τομέα. Αλλά και για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα η αποδοτικότητα του συστήματος της σύνδεσης των αμοιβών με την παραγωγικότητα είναι έντονα αμφισβητήσιμη.

• Όσο για τις φορολογικές ελαφρύνσεις, τέλος, και την αναλογική μείωση του φορολογικού συντελεστή θα παραμένουν «νεκρό γράμμα» έως ότου επιλυθεί το πρόβλημα της κάλυψης των φορολογικών εσόδων από άλλες πηγές. Ήδη η προσπάθεια του κ. Τσοβόλα να διευρύνει τη φορολογική βάση σε επίπεδο οικογένειας συνάντησε σφοδρές αντιδράσεις και είναι υπό ανάκληση. Η άλλη δυνατότητα του κ. Τσοβόλα είναι να επεκτείνει τη φορολογία και προς τους αγρότες. Αλλά κάτι τέτοιο θα έρθει σε αντίθεση με την εκλογικίστικη συλλογιστική του κ. Κουτσόγιωργα, που δεν θα 'θελε να παρακολουθήσει την κατάρρευση και του τελευταίου πασοκικού κάστρου. Απόμεινε η μονίμως διωκόμενη και πάντα διαφεύγουσα «φοροδιαφυγή». Όλες όμως οι σχετικές επινοήσεις του κ. Τσοβόλα αποδείχθηκαν ανεπαρκείς.

Δεν πρόκειται λοιπόν να «δρoοιστούμε» από τις τρεις πηγές όπως αποδείχθηκε παραπάνω. Έχουν στερέψει αν όχι οριστικά, πάντως για πολλά χρόνια. Γι' αυτό οι «αριστερές» πομφόλυγες που εκτόξευσε ο κ. Γεννηματάς τις τελευταίες μέρες («το υπουργείο Εργασίας δεν είναι υποκατάστασμα», «θα βρω πόρους από τα κοινωνικά ταμεία», «θα πρέπει ν' ανασταλεί ο 3239 και το άρθρο 4» κλπ.) δεν είναι ικανές να προκαλέσουν ούτε κάποιες εντυπώσεις. Μπορεί να μην υπάρχουν σοβαρές αντιδράσεις λόγω της τεράστιας σύγχυσης που επικρατεί στους κόλπους του συνδικαλιστικού κινήματος, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι ο εργαζόμενος κόσμος και ο φτωχός λαός (και φτωχότερος και από το 1958, όπως αποδεικνύεται από τα στοιχεία του ΕΚΚΕ) θα συνεχίσει να ανέχεται την παρέλκυση και το σαρκασμό, έστω κι αν η δυσπραγία του καμουφλάρεται με την «αριστερή» φρασεολογία των σοσιαλιστών της ευκαιρίας. □

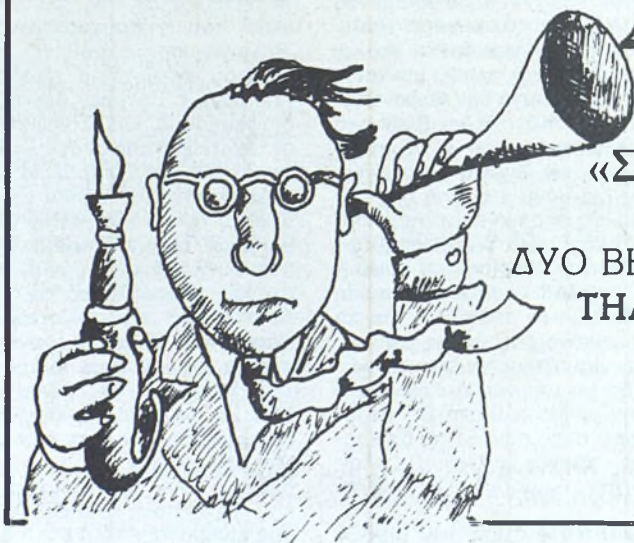
ελάτε ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

«ΤΑ» ΒΙΒΛΙΑ

«ΟΙ» ΤΙΜΕΣ

«ΤΟ» ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

«ΤΟ»ΣΤΕΚΙ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΕΡΑΣΤΩΝ

«ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ»

Ζ. ΠΗΓΗΣ 21

ΔΥΟ ΒΗΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΗ ΣΟΛΩΝΟΣ

ΤΗΛ.: 3615433

ΠΟΣΟ ΑΔΕΞΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΔΕΞΙΑ;

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ για να πολεμήσεις ή, έστω για να αναμετρηθείς επιτυχώς με τον όποιο κάθε φορά αντίπαλο είναι να τον *γνώρισεις*, να *αναγνωρίσεις* τα χαρακτηριστικά του και τις ιδιομορφίες του, να *ξεχωρίσεις* τα δυνατά από τα αδύνατά του σημεία, να *διαχωρίσεις* τα σταθερά από τα μεταβλητά του στοιχεία, τα γενικά από τα ειδικά.

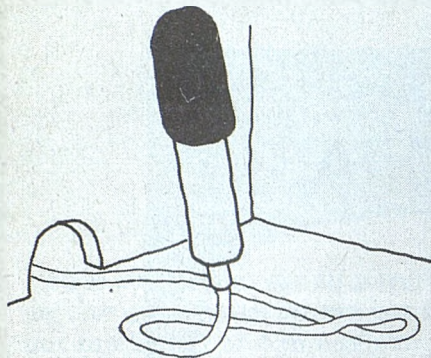
ΕΙΝΑΙ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι ο σημερινός *γεωμετρικός τόπος* αυτού που προσδιορίζεται πολιτικά —και όχι πάντα κατ' ανάγκη κοινωνικά— με τη σύμβαση «συντηρητικός χώρος» ή «Δεξιά» είναι ένα *σύνθετο τοπίο*, του οποίου το *γενικό προφίλ* καθορίζεται από τα *επιμέρους* που το συνθέτουν και του οποίου η *δυναμική* γίνεται αναγνώσιμη υπό τον όρο ότι η καταγραφή των *στατικών* δεδομένων δεν στηρίζεται σε «προ-κατ» ιδεοληψίες, «απόψεις» και προκαταλήψεις.

ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ αυτή είναι και η στόχευση αυτού του «φακέλου» του ANTI και το ερώτημα που τον τιτλοφορεί *«Πόσο αδέξια είναι η δεξιά;»* αφορά αυτονόητα το κατά πόσο οι αναμφισβήτητες *αλλαγές* του τοπίου συνιστούν απλά *μιαν επιδέξια παραλλαγή* ή *μια αλλαγή επί της ουσίας*. Και κυρίως το κατά πόσο η Δεξιά είναι σε θέση και αρκούντως επιδέξια να κερδίσει *μιαν επόμενη —επικείμενη— λίγο-πολύ— εκλογική αναμέτρηση* και να επανακάμψει στη διακυβέρνηση. Η «χαρτογράφηση» του τοπίου που επιχειρείται με τον «φάκελο» αυτόν δεν στοχεύει πχ. στο να προσφέρει «λύσεις» για τα προβλήματα που υπάρχουν και προβάλλονται. Άλλωστε αυτά ανήκουν —και έτσι μόνον «προβάλλονται» —στον πυρήνα μιας *αυτόνομης* προβληματικής ή οποία οδήγησε στο «φάκελο». Το «αν θα τα βρούνε μεταξύ τους ή όχι» πχ. *είναι δικό τους πρόβλημα και αφορά* βεβαίως την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και ίσως σε ένα βαθμό και τα άλλα κόμματα και σχηματισμούς της αντιπολίτευσης, στο επίπεδο της *εκλογικής αναμέτρησης* και σε συνάρτηση με το *εκλογικό σύστημα*. Για μας, για το ANTI, και με αυτήν την έννοια για την Αριστερά που δεν προσδιορίζεται ούτε μόνον ούτε κυρίως από την κοινοβουλευτική της εκπροσώπηση ή, έστω, την εξωκοινοβουλευτική κομματική— οργανωτική της υπόσταση — είναι ουσιαστικότερο πχ. το ερώτημα για το αν οι διεργασίες που συντελούνται θα προωθήσουν τη *διαφάνεια ή τη νοθεία* των όρων διαμόρφωσης του πολιτικού λόγου στον συντηρητικό χώρο, την *αποσαφήνιση ή τη συσκότιση* των μετώπων της σύγκρουσης μαζί του...

ΣΤΟΝ «ΦΑΚΕΛΟ» ο **Γιάννης Φλώρος** ανιχνεύει και καταγράφει κυρίως τις θέσεις και τη στάση σχηματισμών της Αριστεράς —αλλά και κατ' ανάγκη και του ΠΑΣΟΚ— προσεγγίζοντας *«το τέλος του ιστορικού αντιδεξιισμού»*. Ο **Γιάννης Λοβέρδος** παρουσιάζει τις νέες *τακτικές* της ηγεσίας της ΝΔ προς εσωτερική (κομματική) και εξωτερική (εκλογική) χρήση και ο **Πάνος Παναγιωτόπουλος** σκιαγραφεί ένα πορτραίτο του κ. Μητσοτάκη ως φαινόμενο και ως *«δεξιά εκδοχή του σύγχρονου λαϊκισμού»*. Ο **Κώστας Καλλιγιάς** αναδεικνύει *«εκ των έndon»* την προσωπικότητα και τον ιστορικό ρόλο στο παρελθόν του **Κ. Καραμανλή** και αποτιμά τα αντίστοιχα για το παρόν και το μέλλον της *«εθνικής εφεδρείας»*. Η έρευνα της σύνδεσης της οργανωτικής συγκρότησης και πορείας της ΝΔ στην περίοδο 1974-1987 με τον κοινωνικό ιστό της νεοελληνικής πολιτικής πραγματικότητας (*«Το έμβρυο που έγινε γίγας και η πρόκληση της πολιτικής»*) έγινε από τον **Τάκη Καφετζή**. Ο **Κώστας Σπυρόπουλος** επισημαίνει την εξέλιξη του προβλήματος των μνηστήρων και των όρων που τίθεται η διεκδίκηση της προεδρικής κομματικής καρέκλας από την παραδοσιακή αφετηρία του στη σύγχρονη μορφή του *«Από τους δελφίνους στα δελφίνια...»* και ο **Άκης Κοσώνας** συγκεκριμενοποιεί με *«Το δράμα της ΔΗΑΝΑ και οι υπό προθεσμίαν αυτοεξόριστοι»* την πολιτική διάσταση και προοπτική του θέματος που αναφέρεται στην «ενότητα» *«διάσπαση»* του παραδοσιακά ηγετικού πυρήνα της Δεξιάς μετά την «επέλαση» Μητσοτάκη. Τέλος ο **Τάκης Μίχας** επαναφέρει το θέμα της εγκυρότητας της ουσίας του ιδεολογικού αυτοπροσδιορισμού της ΝΔ με την προσέγγιση *«Νεοφιλελευθερισμός: Το ανώτατο στάδιο του παλαιосυντηρητισμού»*.

Η ΑΠΟΓΡΑΦΗ - ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ συστατικών, χαρακτηριστικών και δεδομένων συνιστά *μιαν απόπειρα φωτισμού* ορισμένων βασικών διαφορετικών *επιμέρους* —από διαφορετικές οπτικές γωνίες αλλά και αφετηρίες— όμως η *συνολική* αντίληψη απαιτεί τη *«συμμετοχή»* του αναγνώστη και η απάντηση στο κεντρικό ερώτημα του «φακέλου» την... *«συνενοχή»* του.

ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗ Ν.Δ.

Το ΑΝΤΙ ζήτησε από στελέχη του ΠΑΣΟΚ, του ΚΚΕ, της ΕΑΡ, του ΚΚΕ εσ.-Α.Α. και του ΕΣΚ, να μας πουν την άποψή τους για το πώς αντιμετωπίζουν τη συντηρητική παράταξη σήμερα. Από όλα τα κόμματα, μόνο το ΚΚΕ δεν άπαντησε.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΣ
Μέλος του Ε.Γ. της ΕΑΡ

Η Ν.Δ. γεννιέται μετά την κατάρρευση της στρατιωτικής δικτατορίας για να αντιμετωπίσει με καθυστέρηση 25 χρόνων τα κατάλοιπα του εμφύλιου που είχαν παροξυνθεί την προηγούμενη επταετία. Ήταν μια ετεροχρονισμένη προσπάθεια των συντηρητικών δυνάμεων να ανασυγκροτηθούν σε κοινοβουλευτική βάση. Ο εκσυγχρονιστικός χαρακτήρας της ολοκληρώνεται ουσιαστικά με τη νομιμοποίηση των Κ.Κ. τη λύση του πολιτειακού και την ψήφιση του νέου Συντάγματος.

Η Ν.Δ. δεν άγγιξε τα κοινωνικά προβλήματα που είχε συσσωρεύσει η ιδιόμορφη ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Ελλάδα. Και επειδή αυτά τα προβλήματα κυριάρχησαν στην πολιτική ζωή από το 1975 γρήγορα άρχισε η φθορά της.

Μετά το '81 όταν περνά στην αντιπολίτευση υιοθετεί αντιπολιτευτικό στίλ ΠΑΣΟΚ, φροντίζει να αποσιωπά τα κοινωνικά συμφέροντα που εκφράζει και δηλώνει ότι υποστηρίζει όλες τις διεκδικήσεις. Οι αλληλέγγυες κρίσεις της Ν.Δ. γεννιούνται μέσα σ' αυτή την αγωνιώδη προσπάθεια των μεταμορφώσεων. Από κόμμα συντηρητικό που είναι να περάσει στο λαό σαν λαϊκίστικο.

Ο κ. Μητσotάκης έχει πετύχει σήμερα εν όψει εκλογών μια εύθραστη ενότητα με θεαματικούς πολιτικούς ακροβατισμούς και όλους τους δυνατούς συμβιβασμούς. Αποτέλεσμα η Ν.Δ. δεν έχει ούτε Καραμανλική, ούτε νεοφιλελεύθερη, ούτε εκσυγχρονιστική, ούτε σύγχρονη συντηρητική πολιτική. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο τόπος έχουν τις ρίζες τους στην περίοδο που κυβερνούσε η Ν.Δ. και η Δεξιά. Παροξύνθηκαν μετά το '81 και προστέθηκαν και νέα γιατί το ΠΑΣΟΚ μετά από κάποιους πειραματισμούς προσπάθησε να τα αντιμετωπίσει με την ίδια πολιτική.

Λύσεις προς τα πίσω δεν υπάρχουν.

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Προς το τέλος του ιστορικού αντιδεξισμού;

του Γιάννη Φλώρου

«Μπαμπούλας ή άγγελος» είναι σήμερα η συντηρητική παράταξη για τα κόμματα που αποτελούσαν μέχρι το 1981 την «δημοκρατική αντιπολίτευση»;

Ισχύει και πόσο τώρα το δίπολο «δεξιά-αντιδεξιά» για το ΠΑΣΟΚ και τις πολιτικές δυνάμεις της Αριστεράς;

Πώς αντιμετωπίζουν τα κόμματα που ανήκουν στην «παράταξη των δημοκρατικών δυνάμεων» τη Ν.Δ.;

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ υπερβολικό να λεχθεί ότι δυο στοιχεία καθόριζαν τη στάση τους μέχρι τις δημοτικές εκλογές του 1986.

- Να φύγει η Δεξιά από την εξουσία.
- Να μην επανέλθει στη συνέχεια, για να προχωρήσει η «αλλαγή».

ΚΑΘΕ κόμμα δέβαια με τη δική του άποψη, από τη δική του σκοπιά και με τους δικούς του στόχους. Κοινός τόπος ήταν όμως, έστω και αν φαίνεται περιγραφικό, η αποδοχή του διαχωρισμού «δεξιά-αντιδεξιά». Από τη μια οι δυνάμεις της άρχουσας τάξης, από την άλλη της «αλλαγής».

Σ' ΑΥΤΟΝ τον «κοινό τόπο» εκφράστηκε ωστόσο μια «ρήξη», που εντοπίζεται σε δύο χρονικές στιγμές: **Πρώτο** σημείο, «τριδής», θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, η διαδικασία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας και οι βουλευτικές εκλογές το 1985. **Δεύτερο** σημείο, «τομή» – προς απόδειξη δέβαια – οι δημοτικές εκλογές τον Οκτώβριο του 1986 στις οποίες εκφράστηκε για πρώτη φορά μια τάση «αυτονόμησης» των πέραν του ΠΑΣΟΚ πολιτικών δυνάμεων από το κόμμα που είχε κερδίσει μέχρι τότε τη Ν.Δ. σε τρεις εκλογικές αναμετρήσεις εθνικού επιπέδου.

ΑΠΕΝΑΝΤΙ σ' αυτό τον «κοινό τόπο» και οι τοποθετήσεις όμως των κομμάτων, είναι τώρα διαφοροποιημένες. Η επιμονή του ΠΑΣΟΚ στο δίπολο «δεξιά-αντιδεξιά» δεν έχει την ίδια αποδοχή με αυτή της περιόδου 1974-81, ούτε με αυτή της περιόδου 1981-86.

Η αυτοάμυνα του ΠΑΣΟΚ

«Ο διπολισμός ΔΕΝ είναι πλαστός. Δεν προέρχεται από κάποια ατομική παρόρμηση «αρχηγών» ή υποχθόνια μεθόδευση κάποιων «συγκροτημάτων και νομών». Αποτελούνε και αποτελεί αντανάκλαση της υπάρχουσας και εξελισσόμενης κοινωνικής πόλωσης. Ακριβώς τούτη

η αντικειμενική πόλωση περικλείει μέσα της μια εθνική, πολιτική και ιδεολογική δυναμική και αντιπαράθεση. Έτσι σχηματοποιείται το διπολικό σχήμα ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ – σαν βασικού πόλου αναφοράς και κύριου μοχλού των λαϊκών δυνάμεων – και της ΝΔ – σαν κύριου εκφραστή της ολιγαρχίας»¹.

ΑΥΤΗ η τοποθέτηση του Α. Παπανδρέου καθορίζει τη στάση του ΠΑΣΟΚ απέναντι στη συντηρητική παράταξη. Το ΠΑΣΟΚ εντοπίζει την αρχή της έντασης αυτής της διπολικής σύγκρουσης από το 1977. Από τη μια μεριά «η προσπάθεια της Δεξιάς (αμυντική στρατηγική) να συντηρήσει το συνασπισμό εξουσίας της άρχουσας τάξης». Από την άλλη «η προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ (επιθετική στρατηγική) για δημοκρατική και ομαλή κατάκτηση της εξουσίας»².

ΙΔΙΑ η αντιμετώπιση και μετά το 1981: «Η εναλλακτική στρατηγική που προωθεί η Δεξιά στηρίζεται σε μια αντι-ΠΑΣΟΚ συσπείρωση στη μετωπική ρήξη και φθορά, και συνοδεύεται από απουσία θετικής πρότασης»³. «Οι παραδοσιακοί μηχανισμοί προσπαθούν να αναιρέσουν την πορεία προς την αλλαγή... Ολομέτωπη επίθεση της άρχουσας τάξης για ανακατάληψη της εξουσίας»⁴. «Αν παραμεριστεί το εμπόδιο ΠΑΣΟΚ θα ανοίξει ο δρόμος είτε στην απευθείας επάνοδο της συντήρησης, είτε στην ακυβερνησία που θα στρέψει αναγκαστικά σε συντηρητική κατεύθυνση την πολιτική ζωή»⁵, ισχυρίζεται το ΠΑΣΟΚ.

Τα όχι στο δικομματισμό

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ είναι η στάση των άλλων κομμάτων (ΚΚΕ, ΕΑΡ, ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ., ΕΣΚ) με κύριο σημείο την αναφορά στο δικομματισμό.

Το ΚΚΕ εκτιμώντας ότι το ΠΑΣΟΚ «προσαρμόζεται όλο και πιο πολύ στις γενικότερες επιλογές της άρχουσας τάξης» θεωρεί ότι «σήμερα η Ν.Δ. δεν είναι σε θέση να προβάλει ούτε καν την πολιτική που εφαρμόζε όταν ήταν κυβερνητική... Για τη Ν.Δ. είναι ακόμα πιο δύσκολο ν' απαντήσει με θετικούς στόχους στα υπαρκτά προβλήματα της κοινωνίας μας. Γι' αυτό περιορίζεται στη δημαγωγία. Στην ουσία, το μόνο που μπορεί να υποσχεθεί στον ελληνικό λαό είναι η πιο συνετής εφαρμογή της πολιτικής της μονόπλευρης λιτότητας και του «πνεύματος Νταβός» σε μια γενικότερη συντηρητική οπισθοδρόμηση»⁶. «Η αντιδεξιά κινδύ-

νολογία της κυβέρνησης ένα και μόνο στόχο έχει. Τον αποπροσανατολισμό και την υφαρπαγή των αριστερών ψήφων. Τίποτε άλλο... Εμείς απορρίπτουμε και το φτηνό παρελθοντολογικό αντιδεξιισμό και τη στείρα χωρίς περιεχόμενο αντι-ΠΑΣΟΚ δημαγωγία». Αυτή η τοποθέτηση του **Χ. Φλωράκη** στο φεστιβάλ της ΚΝΕ πριν λίγες μέρες αντικατοπτρίζει τη στάση του ΚΚΕ σήμερα, αλλά και το πώς βλέπει το διαχωρισμό «δεξιά-αντιδεξιά».

Η **Ε.Α.Ρ.** εκτιμώντας ότι «το δικομματικό παιχνίδι που επέβαλλαν Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ μπλοκάρει την πολιτική ζωή, αφυδατώνει την κοινωνική δυναμική και οδηγεί σε δεξιές λύσεις» θεωρεί ότι «η συντηρητική παράταξη, παρά τους εκσυγχρονισμούς της, διατηρεί τα βασικά στοιχεία της φυσιολογίας της: υπεράσπιση του ατλαντισμού, αποθέωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας μέσω της ανεξέλεγκτης δράσης του κεφαλαίου, προσκόλληση στις «αξίες» του ανταρτισμού, του ατομισμού, της κοινωνικής ανισότητας. Όμως, η μετεμφυλιακή φάση της πολιτικής μας ζωής έληξε οριστικά... Σαράντα χρόνια μετά τον Εμφύλιο και είκοσι μετά τη Δικτατορία, δεν μπορούν να ορίζονται με βάση το διαχωρισμό δεξιά-αντιδεξιά. Η πολιτική και κοινωνική δυναμική δεν μπορεί να συμπιέζεται στο δίλημμα «ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά»⁷.

ΠΑΡΟΜΟΙΑ είναι και η εκτίμηση του **ΚΚΕ εσ.-Α.Α.** «Ο δικομματισμός, αναδεικνύοντας το βαθύ αντιδραστικό του χαρακτήρα, τείνει στη λογική του κατάληξη: την εναλλαγή των δύο μεγάλων κομμάτων στην εξουσία που εξασφαλίζει την ηγεμονία του κεφαλαίου και διαιωνίζει τις διεθνείς εξαρτήσεις της χώρας»⁸.

Το **ΕΣΚ** εκτιμώντας ότι υπάρχει πολιτική στροφή στη δεύτερη 4ετία του ΠΑΣΟΚ, σε σχέση με την πρώτη, με επικράτηση «της λογικής της εξισορρόπησης και διαχείρισης ενός συστήματος που δρίσκεται σε διαρθρωτική κρίση» με την ολοκλήρωσή της πιστεύει ότι αυτό δημιουργεί «προβλήματα στους κόλπους της Ν.Δ. και ιδιαίτερα στους «φωτισμένους» της Δεξιάς. Η υιοθέτηση συντηρητικής οικονομικής πολιτικής από το ΠΑΣΟΚ απ' τη μια και οι προγραμματικές θέσεις της Ν.Δ. για την οικονομία από την άλλη δεν επιτρέπουν «αντιπολίτευση», η οποία όμως επιζητείται από την δυσφορούσα βάση της».

Το παρελθόν και το παρόν

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ από τις θέσεις κάθε κόμματος βλέπουμε ότι εμφανίζεται μια διαφοροποίηση μεταξύ των ΠΑΣΟΚ και των άλλων κομμάτων απέναντι στον «κοινό τόπο» του αποδεκτού στο παρελθόν διαχωρισμού «Δεξιά-αντιδεξιά». Διαφοροποίηση που εκφράζει από τη μια, τάσεις «αυτονόμησης» από το ΠΑΣΟΚ και από την άλλη αντιμετώπιση της συντηρητικής παράταξης κυρίως με βάση το παρόν και τις προτάσεις της και όχι το παρελθόν. Το ΠΑΣΟΚ επιμένοντας στο δίπολο «Δεξιά-αντιδεξιά» χρησιμοποιεί ταυτόχρονα μια «διπλή γλώσσα» κριτικής της Ν.Δ. που συμπεριλαμβάνει όμως και τις εξ αριστερών των πολιτικές

δυνάμεις: Σύγκριση του παρελθόντος με το παρόν (εδώ η κριτική στην «ανιστόρητη» Αριστερά) και κριτική της Ν.Δ. σήμερα. Δεν έχει πρόταση διαφορετική, θα φέρει ξανά το μαύρο παρελθόν αν κερδίσει τις εκλογές.

ΓΙΑ ΤΗΝ ηγεσία της Ν.Δ., η εκτίμηση του ΠΑΣΟΚ είναι:

«Στα πολιτικά κενά ... τα ρήγματα και τις αμφισβητήσεις που δημιουργούνται στην οροφή της ηγεσίας έχει εισρεύσει μια σειρά «δελφίνων» και κάθε μορφής διεκδικητών, που επενδύουν τις μελλοντικές τους φιλοδοξίες, αποδεχόμενοι τον ηγέτη της Ν.Δ. ως προσωρινό και αναγκαίο κακό»¹⁰.

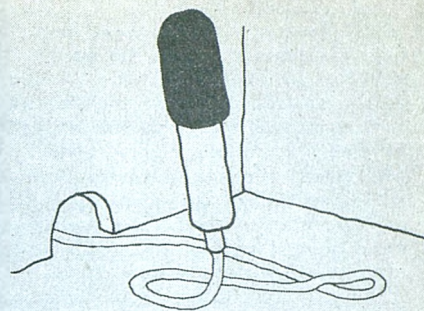
ΑΝ ΚΑΙ το ΠΑΣΟΚ αναγνωρίζει ότι «από το 1974 και μετά υπάρχει μια ουσιαστική μεταλλαγή της Δεξιάς και μια προσήλωση της στους κοινοβουλευτικούς κανόνες μιας ανοιχτής και σύγχρονης δημοκρατίας»¹¹ δεν βλέπει καμιά ουσιαστική αλλαγή. «Ξέρουμε ότι και η δική μας δεξιά εξυπηρετεί τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης, αλλά και ξέρουμε όλοι μας στο πετσί μας, ότι γι' αυτήν πρώτο απ' όλα είναι η εξυπηρέτηση των ξένων συμφερόντων»¹². Ενδεικτικά είναι σημεία από το λόγο του πρωθυπουργού στη γιορτή της νεολαίας του ΠΑΣΟΚ που εκφράζουν όμως τη στάση αντιμετώπισης της Ν.Δ. «Οι συνταγές της Δεξιάς στηρίζονται στην υπανάπτυξη, την ιδιωτικοποίηση των κοινωνικών επιχειρήσεων, την κερδοσκοπία και την ανεργία... Αποτελεί θέατρο του παραλόγου να μας κατηγορούν εμάς για ανταρτισμό και καταστολή. Ποιοι; Εκείνοι που φακέλωσαν τον ελληνικό λαό; Εκείνοι που μας έστειλαν στα Μακρονήσια;»

ΑΝΑΣΥΡΣΗ του παρελθόντος για κινδύνους του μέλλοντος χαρακτηριστικές και του «κλίματος» αντιμετώπισης της Ν.Δ. στις εκλογές του 1985. Η «διπλή κριτική» δηλαδή, που βάση της έχει την αποδοχή του δίπολου «Δεξιά ή ΠΑΣΟΚ». Αυτό το δίπολο όμως δεν αποδέχονται οι άλλες δυνάμεις που ασκούν «διπλή κριτική» και στη Ν.Δ. και στο ΠΑΣΟΚ.

«Οι δυνάμεις του δικομματισμού», λέει το ΚΚΕ, «παρά τις διαφορές τους, δεν αμφισβητούν τον τύπο της εξαρτημένης καπιταλιστικής ανάπτυξης που έχουμε ως τώρα. Ψάχνουν για νέες μορφές και «μοντέλα» διαχείρισής του. Η Ν.Δ. μιλά για «φιλελεύθερη ανάπτυξη». Στο όνομα όμως της «ελευθερίας» επιζητά μεγαλύτερη ασυδοσία στο κεφάλαιο. Στο όνομα του «λιγότερου κράτους» μεγαλύτερη προσαρμογή των κρατικών λειτουργιών στις ανάγκες του μεγάλου κεφαλαίου...

Η Ν.Δ. είναι ο κύριος φορέας του νεοσυντηρητισμού και όχι κάποια αληθινά νέων ιδεών»¹³.

«Η Ν.Δ. δεν κατορθώνει», εκτιμά η **ΕΑΡ**, «να ξεπεράσει τη βαθιά κρίση στρατηγικής, ταυτότητας και πολιτικής που την κατατρέπει. Μετά το «νέο πρόσωπο» των δημοτικών εκλογών και την πολιτική της «εθνικής συμφιλίωσης», αποπειράται να μιμηθεί τον τρόπο που άσκησε πολιτική το ΠΑΣΟΚ. Όμως η κοινωνική της βάση και ο πολιτικός της

ΡΩΣΤΑΣ ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ

Μέλος της Γραμματείας της Σ.Σ.Ε.Κ.

Κατά κανόνα οι πολιτικοί σχηματισμοί διαμορφώνονται κατ' εικόνα και ομοίωση των κοινωνικών δυνάμεων που εκφράζουν. Η αρχή αυτή ισχύει απόλυτα και για την προσπάθεια της Ν.Δ. να αποκτήσει ένα νέο «σύγχρονο πρόσωπο».

Στην πολιτική φυσιογνωμία της Ν.Δ. αποτυπώνονται ανάγλυφα οι αντιφάσεις της ίδιας της άρχουσας τάξης. Και ιδιαίτερα η ιστορική αδυναμία της να συγχρονίσει τα ζητήματά της με τις συντελούμενες εξελίξεις στο διεθνές καταμερισμό εργασίας του κεφαλαίου.

Έτσι λοιπόν το νεοφιλεύθερο πρόσωπο που προσπαθεί να αποκτήσει η Ν.Δ. μένει εδώ και καιρό ανολοκλήρωτο. Ανολοκλήρωτο όπως και ο οικονομικοκοινωνικός εκσυγχρονισμός που επαγγέλλεται η άρχουσα τάξη και που στην πραγματικότητα τον περιμένει να προκύψει από εξωγενείς διαδικασίες. Και υπάρχει φυσικά ένα επιπλέον στοιχείο που επιτείνει τη σύγχυση του προσώπου της Ν.Δ.: Ότι το πρόγραμμά της έχει στα βασικά του σημεία επικαλυφθεί από την πολιτική της σημερινής κυβέρνησης. Έτσι, παρ' όλες τις προσπάθειες «εκσυγχρονισμού» της, η Ν.Δ. κινδυνεύει να παραμείνει καταγεγραμμένη σαν παραδοσιακή πολιτική δύναμη: Σαν η «παλιά δεξιά».

ΝΙΚΟΣ ΜΠΙΣΤΗΣ

Μέλος της Γραμματείας του ΚΚΕ εσ. Αν.-Αρ.

Η Ν.Δ. εξυπηρετεί σταθερά τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου των πιο συντηρητικών δυνάμεων του τόπου και του υπερατλαντικού προστάτη.

Είναι προφανές μετά τη δικτατορία έχει κάνει μια προσπάθεια «εξωραϊσμού» και εκσυγχρονισμού του προσώπου της στην προσπάθειά της πάντα να εξυπηρετήσει αποτελεσματικότερα τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης εγκαταλείποντας μεθόδους μετεμφυλιακού που είχαν χρωματίσει πλέον στη συνείδηση και συντηρητικών πολιτών. Ούτε σε άγγελο μεταμορφώθηκε όπως θέλει να μας πείσει η ίδια, ούτε τα ξερονήσια μπορεί ακόμα και αν ήθελε να ξανανοίξει όπως για ευνόητους λόγους κινδυνολογεί το ΠΑΣΟΚ. Εμείς την Ν.Δ. την κρίνουμε από την πολιτεία της τα χρόνια '74-'81 και κυρίως από τις σημερινές εξαγγελίες της. Επιγραμματικά θα πούμε ότι έχοντας αποδοκιμάσει την νεοφιλελεύθερη πολιτική του ΠΑΣΟΚ είμαστε σταθερά αντίθετοι σε αυτούς που θέλουν να διαδεχτούν το ΠΑΣΟΚ σαν πιο φερέγγυο στην εφαρμογή της ίδιας πολι-

τικής. Μέσα στον ορμαγδό των εκατέρωθεν δηλώσεων, συγκρούσεων και ψευτοσυγκρούσεων, σκανδάλων και ψευτοσκανδάλων, πολιτικών και οικογενειακών κλπ. αυτό πρέπει να συγκρατήσουμε: την προσέγγιση στις βασικές επιλογές των δυο συλλογατών του δικομματισμού. Δεδομένη λοιπόν και όχι τυπική, επί της ουσίας, και όχι επί της διαδικασίας ή του προσωπικού είναι η αντίθεσή μας στη δεξιά πολιτική από όπου και αν προέρχεται...

Η ήττα λοιπόν αυτής της σκληρής ταξικής πολιτικής που επαγγέλλεται η Ν.Δ. που έχει σαν συνθήκη την έξαρση του αυταρχισμού και του συγκεντρωτισμού, την έκπτωση των αντιπροσωπευτικών σωμάτων, εγκατάλειψη του ελάχιστου και αδύναμου κοινωνικού κράτους, έχει σαν απαραίτητη προϋπόθεση την αποδιάρθρωση του δικομματισμού. Και εδώ ο λόγος στην Αριστερά.

ΜΑΚΗΣ ΣΑΠΟΥΝΤΖΟΓΛΟΥ
Μέλος της Εκτ. Γραμματείας του Ε.Σ.Κ.

Η πολιτική στροφή του ΠΑΣΟΚ και η προς τα δεξιά μετατόπισή του δημιουργήσε μια κατάσταση που προσδιορίζεται από δύο στοιχεία.

Το πρώτο αφορά τον «πολιτικό συνωστισμό» και τις ανταγωνιστικές τριβές που αναπτύσσονται ανάμεσα στη Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ για την «αποτελεσματικότερη» έκφραση των συντηρητικών δυνάμεων.

Με δεδομένα τα σημεία σύγκλισης ανάμεσα στη σημερινή κυβερνητική πολιτική του ΠΑΣΟΚ και ο' εκείνη που επικαλείται ότι θα εφαρμόσει η Ν.Δ., οι όροι, με τους οποίους τροφοδοτείται η πολιτική αντιπαράθεση των δύο αυτών κομμάτων, είναι δεδομένοι. Εκφράζοντας τα ίδια συμφέροντα, αναπόφευκτα ο πολιτικός τους λόγος ξεπερνά το χώρο της ιδεολογίας ή της συνέπειας ανάμεσα στη θεωρία και την πρακτική και, δημαγωγικά, προσανατολίζεται στην ανάπτυξη της προσωπικής διαμάχης, της παρελθοντολογίας, της σκανδαλολογίας. Μέσα σ' αυτό το διπολικό παιχνίδι, που αναμφισβήτητα συμφέρει όχι μόνο τους δύο «μονομάχους» αλλά και εκείνα τα κέντρα που εξυπηρετούν, δεν έχουν θέση τα «μεγάλα» και «ουσιαστικά» ζητήματα της κοινωνίας μας. Έχοντας περάσει το ψευδοδίλημμα... «ή η δική τους πολιτική ή τα πάντα ανέφικτα», συντηρούν και θα εντείνουν τους πιο πάνω όρους με τους οποίους θα γίνει, κατά την άποψή τους, ο προεκλογικός αγώνας. Τούτο είναι το δεύτερο στοιχείο της κατάστασης που ανέφερα.

Απέναντι σ' αυτή την κατάσταση, τώρα, και μπροστά στην απογοήτευση του λαού, στην αποστασιοποίηση και, αν θέλετε, παθητικότητα που έχει περιτέσει ένα σημαντικό μέρος των κοινωνικών μας δυνάμεων, η ευθύνη και το χρέος της αριστεράς, για το τι πρέπει να γίνει, είναι τεράστιο.

Πιστεύοντας ότι ο μεταδικτατορικός πολιτικός κύκλος κλείνει, αυτά που θα πούμε τώρα θα σηματοδοτήσουν την επόμενη 15ετία, όχι απλά ως στοιχεία για το ξεπέρασμα της πολιτικής ρευστότητας και τη μορφοποίηση του πολιτικού χάρτη της χώρας, αλλά ως άξονες για τον προσανατολισμό της κοινωνίας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΖΟΥΜΑΚΑΣ
Μέλος του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ

Η άρχουσα τάξη περνάει τα τελευταία χρόνια μια στρατηγική κρίση. Πλέον εκτεταμένη μάλιστα ύστερα από τις συνεχείς ήττες των ηγετικών ομάδων των συντηρητικών δυνάμεων που συγκροτούνται ως κόμμα στη Ν.Δ.

Η Ν.Δ. ως αστικό κόμμα σε σχέση με τις εσωτερικές της λειτουργίες, χάνοντας την ηγεμονία, αποκάλυψε το πρόσωπό της. Δεν αποτελεί ενιαίο οργανικό σύνολο. Και η πολυδιάσπαση υπάρχει τόσο με τις επιμέρους ηγετικές ομάδες (Γ. Ράλλης, Κ. Στεφανόπουλος, Ευαγ. Αδέρωφ, Κ. Μητσοτάκης, Μ. Έδερτ) όσο και στις οργανώσεις τους. Αιτία των πολλαπλών κέντρων δεν είναι μόνο οι φιλοδοξίες. Είναι κύρια οι διαφορετικές προσεγγίσεις και προτάσεις που θα την οδηγούσαν στην έξοδο από την κρίση.

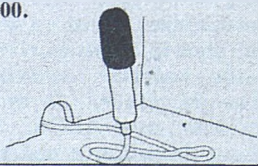
Σε σχέση με την πολιτική δεν έχει ενότητα στις γραμμές της. Υπάρχει ένα μωσαϊκό «θέσεων» και ρεακτικών, ανάλογο με τη μωσαϊκή σύνθεση των κέντρων που δρίσκονται μέσα και έξω από τη Ν.Δ.

Σε σχέση με τις ιδεολογικές αρχές που θα μπορούσαν να ανασυντάξουν την άρχουσα τάξη και τις συντηρητικές δυνάμεις για να βγουν από την κρίση δεν έχει ιδεολογική συνοχή. Αντιφάσεις και αλληλοαναιρέσεις. Από το ριζοσπαστισμό της ΕΡΕ, μέχρι τις ποικιλίες του νεοφιλελευθερισμού.

Είναι το κατ' εξοχήν κόμμα του αστικού κράτους. Και αυτό που κύρια αποτελεί «υλική δύναμη», «συνδυαστική ουσία», που ενώνει τα μέλη και τους οπαδούς της. Είναι η προσδοκία και το όνειρο για την ανακατάληψη της εξουσίας. Στόχος η επιβολή ξανά ενός αυταρχικού και κατασταλτικού τρόπου διακυβέρνησης. Ταυτόχρονα ο προσπορισμός των οφελών από τη νομή της δημόσιας εξουσίας.

Σε σχέση με την κοινωνία, οι ηγετικές ομάδες της Ν.Δ. στηρίζονται από τα κατεστημένα κοινωνικά στρώματα. Η διαμόρφωση του κράτους, αλλά και οι ιστορικές συγκρούσεις που έγιναν στη χώρα μας της επέτρεψαν να έχει στήριξη από μεσοστρώματα, αν και είναι αντίθετο με τα συμφέροντά τους.

Η Ν.Δ. επιχείρησε μετά το '74 έναν «εκσυγχρονισμό» της φυσιολογίας της. Όμως οι ιστορικές καταβολές της ακύρωσαν κάθε τέτοια επιδίωξη. Γι' αυτό η προσπάθεια να εμφανισθεί από ορισμένα στελέχη της με ένα σύγχρονο πρόσωπο πέφτει στο κενό. Τελευταία βελτιώθηκαν οι δημόσιες σχέσεις της. Στην ουσία όμως παραμένει στον αστερισμό ενός κόμματος που έχει γυρισμένο το ρολόι προς τα πίσω. Στη νοοτροπία του ρεβανσισμού, της πολιτικής καταδίωξης, του συγκεντρωτισμού. Δεμένον στενά με την εξάρτηση και τα μεγάλα συμφέροντα. Δίχως πρόγραμμα, στη λογική του μεταπρατισμού και του φτωχού εταίρου της ΕΟΚ, ενώ η χώρα την ίδια περίοδο βαδίζει προς το 1992 και το 2000.

συντηρητισμός δεν τις επιτρέπουν να προβάλλει ένα πειστικό δράμα... Η συνταγή της ήττας στο να τεθούν σε κίνηση οι διαδικασίες ιδιωτικής συσσώρευσης, αποκλειστικά μέσω της μεταφοράς των πόρων από τους μισθωτούς στο κεφάλαιο, με την ελπίδα ότι θα υπάρξουν επενδύσεις»¹⁴.

«Η Ν.Δ. εμφανίζεται», εκτιμά το ΚΚΕ εσ.-Α.Α., «ως ο νέος 'σωτήρας' διενρύνει τη μαζική της βάση και την εκλογική της πελατεία κερδίζοντας πάλι κυρίως μεσοστρώματα που στη φάση ανόδου του ΠΑΣΟΚ είχε χάσει, παρά το γεγονός ότι δεν έχει μια ουσιαστικά διαφορετική πρόταση διεξόδου από την κρίση»¹⁵.

ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ αυτές στις παγιωμένες μέχρι πρόσφατα διαχωριστικές γραμμές «δεξιά-αντιδεξιά» «δεξιά-δημοκρατικές δυνάμεις», «ΠΑΣΟΚ ή δεξιά» - ανεξάρτητα το πώς κάθε κόμμα τις αντιμετώπιζε - δείχνουν να εμφανίζεται μια άλλη πορεία πολιτικής αντιμετώπισης της συντηρητικής παράταξης σε συνδυασμό με την εκτίμηση κάθε κόμματος για την κυβερνητική θητεία του ΠΑΣΟΚ.

ΚΚΕ, ΕΑΡ, ΚΚΕ εσ.-Α.Α., Ε.Σ.Κ. αντιδρούν στον «μπαμπούλα» της Δεξιάς που προβάλλει το ΠΑΣΟΚ και επιχειρούν να αντιμετωπίσουν το καθένα με τη δική του ερμηνεία τη σημερινή θέση της Ν.Δ. Ανεξάρτητα επίσης από το πώς αντιμετωπίζουν το ΠΑΣΟΚ ή την ΕΟΚ ή ποιες λύσεις προβάλλουν δεν συναινούν στην κύρια κατεύθυνση «Δεξιά-αντιδεξιά» στην οποία επιμένει το ΠΑΣΟΚ για να αντιμετωπισθεί η συντηρητική παράταξη.

Τέλος του αντιδεξιισμού;

ΤΟ ΤΕΛΟΣ, θα μπορούσε να πει κάποιος, του «ιστορικού αντιδεξιισμού». Μένει προς απόδειξη για το μέλλον, είναι η αντίρρηση. Υπάρχουν ωστόσο στοιχεία που σηματοδοτούν μια διαφορετική στάση των εκτός του ΠΑΣΟΚ, δυνάμεων του «αντιδεξιού μετώπου», η οποία δεν στηρίζεται στην αποδοχή του δίπολου «Δεξιά-αντιδεξιά».

ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ της «παραδοσιακής Αριστεράς» όπως τα χαρακτηρίζει το ΠΑΣΟΚ, διεκδικούν να αντιμετωπίσουν με άλλους όρους απ' ό,τι το ίδιο τη συντηρητική παράταξη. Από μια άποψη διεκδικούν και την αυτονομήσή τους από το ΠΑΣΟΚ. Αλλά και την επανανοθετήσή τους στο δίπολο που καθόρισε το σύνολο σχεδόν των μεταπολιτευτικών συγκρούσεωγ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Συνέντευξη Α. Γ. Παπανδρέου στα «ΝΕΑ», 1.11.82.
- 2, 3. Ειδική σύνοδος ΚΕ του ΠΑΣΟΚ στη Χαλκίδα.
4. Ομιλία Α. Γ. Παπανδρέου στη Γιορτή Νεολαίας 1987.
- 5, 13. 12^ο συνέδριο ΚΚΕ.
- 7, 14. Προγραμματική διακήρυξη ιδρυτικού συνεδρίου της ΕΑΡ.
- 8, 15. Διακήρυξη του ΚΚΕ εσ.-Α.Α. 1987.
9. 4^ο Σύνοδος ΠΟΕ του Ε.Σ.Κ., Ιούλιος 1987.
10. Εισήγηση Α.Γ. Παπανδρέου στην συνδιάσκεψη για την Τ.Α. του ΠΑΣΟΚ, 1986.
- 11, 12. 22^ο Σύνοδος Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ, 1987.

Υψηλή» τακτική με στόχο την επικράτηση

του Γιάννη Λοβέρδου

Σε υψηλούς φιλοκαρμανλικούς «τόνους» κινήθηκε και η εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας για την 13η επέτειο ιδρύσεως του κόμματος. Μάλιστα, η αποστολή μηνύματος από τον ίδιο τον ιδρυτή της Ν.Δ. κ. Κ. Καραμανλή ενίσχυσε αυτή την τάση αλλά ταυτόχρονα απέτρεψε μια επιπλέον επιτυχία του κ. Κ. Μητσοτάκη, ο οποίος θεωρεί ότι διεκπεραίωσε άσφονα την «ενωτική» του αποστολή. Δεν υπάρχει πλέον καμία αμφιβολία ότι ο αρχηγός της Ν.Δ. γνωρίζει θαυμάσια το παιχνίδι του αιφνιδιασμού. Με αποτέλεσμα οι αιφνιδιαστικές πρωτοβουλίες που πήρε στα πλαίσια της ενότητας του κόμματος όχι μόνο της τάσης αλλά και στην κορυφή, να του έχουν εξασφαλίσει σήμερα σχεδόν την απόλυτη κυριαρχία μέσα στον ευρύτερο χώρο της Νέας Δημοκρατίας.

Επίθεση ενότητας

Αναμφίβολα ο κ. Μητσοτάκης πήρε την απόφαση να παίξει το χαρτί της ενότητας και στην κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματός του για τους εξής λόγους:

- Για να κλείσει κατ' αρχήν τα στόματα όλων εκείνων των παραδοσιακών δεξιών που τον αντιμετώπιζαν ως «ξένο σώμα» στην παράταξη και ευαγγελίζονταν την επιστροφή του «φυσικού» ηγέτη της Κ. Καραμανλή.
- Για να αντιμετωπίσει τις «προτροπές» για ενότητα ορισμένων σοβαρών εφημερίδων που εκφράζουν μεγάλο μέρος της συντηρητικής παράταξης.
- Για να μην επιτρέψει την παραμικρή διαρροή ψήφων προς τη Δημοκρατική Ανένωση ή προς οποιοδήποτε άλλο ανάλογο σχήμα που θα μπορούσε να εμφανιστεί στο μέλλον.
- Για να ενισχύσει τον ενθουσιασμό και την κινητικότητα των οπαδών του που είχαν υποχωρήσει την καλοκαιρινή περίοδο.

Για όλους αυτούς τους λόγους, ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης και το περιβάλλον του μηχανεύθηκαν τη διοργάνωση της γιορτής για τα 13 χρόνια από την ίδρυση της Ν.Δ. Τιμώντας τον ιδρυτή της Κ. Καραμανλή, ο κ. Μητσοτάκης τονίζει την ιστορική συνέχεια της παράταξης και υποδηλώνει ότι ο ίδιος είναι ο φυσικός ηγέτης της. Άλλωστε, η αποστολή του μηνύματος Καραμανλή αναγνωρίζει εμμέσως την παρουσία του Μητσοτάκη στην ηγεσία του κόμματος που εκείνος ίδρυσε αλλά και επιβεβαιώνει τις προεξέψεις ότι ο ιδρυτής της Ν.Δ. δεν επιδιώκει την άμεση επιστροφή του στην ενεργό πολιτική.

Παράλληλα, η πρόσκληση που απηύθυνε ο πρόεδρος της Ν.Δ. στις 10 Σεπτεμβρίου, προς όλους όσους αποχώρησαν να επανέλθουν χωρίς «όρους» και παζάρια, απέδωσε άμεσους καρπούς. Διότι ο κ. Μητσοτάκης, και οι περί αυτόν γνωρίζουν πολύ καλά τη φύση ορισμένων βουλευτών, οι οποίοι το μόνο που νοιάζονται είναι να διατηρήσουν, με κάθε τρόπο, τη βουλευτική τους έδρα. Συνεπώς, με δεδομένη την πρόσφατη αποτυχία της ΔΗΑΝΑ, οι κκ. Για-

τράκος, Αναστασόπουλος και Μουτζουρίδης, και όσοι άλλοι έχουν επανέλθει στη Ν.Δ. μέχρι τη στιγμή που κυκλοφορεί αυτό το τεύχος, ήταν μοιραίο να ξεχάσουν μονομιάς τις κατηγορίες και τις ύβρεις που είχαν εκτοξεύσει εναντίον του κ. Μητσοτάκη και να επιστρέψουν στη Ν.Δ. μήπως και διατηρήσουν τη χαμένη, αν παρέμεναν στη ΔΗΑΝΑ, έδρα τους.

Οι τρεις «αρνήτες»

Ωστόσο, αμφίβολη, για να μην πούμε απίθανη, παραμένει τη στιγμή αυτή η επάνοδος των κκ. Ράλλη, Στεφανόπουλου και Μπούτου, ακόμα κι αν επιστρέψουν όλοι οι άλλοι βουλευτές. Και οι τρεις τους έχουν εκτεθεί τόσο έντονα εναντίον του κ. Μητσοτάκη, αλλά και είναι τόσο ισχυρά τα αντιμνηστοτακικά τους αισθήματα, ώστε να μη διανοούνται καν το ενδεχόμενο να επιστρέψουν ως «άσωτοι υιοί» στο ίδιο τους το κόμμα, την ηγεσία του οποίου «σφετερίστηκε» ένας «ξένος». Γι' αυτό και όλοι οι πολιτικοί παρατηρητές συμφωνούν ότι και οι τρεις τους, ιδίως ο κ. Μπούτος, είναι εξαιρετικά δύσκολο να επιστρέψουν στη Ν.Δ. υπό οιοδήποτε προϋποθέσεις.

Αλλά η προσωπική αυτή δε φανταίνεται να ανησυχεί ιδιαίτερα τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης: καθώς πλησιάζουν οι εκλογές, πιστεύει ότι και οι τρεις θα μετατρέπονται σε έωλες μνήμες στην πολιτική συνείδηση της κοινής γνώμης. Όπως χαρακτηριστικά ακούστηκε να λέει επώνυμος βουλευτής, που δε διαπνέεται από ισχυρά φιλομνηστοτακικά συναισθήματα, «Δεν καταλαβαίνω γιατί ορισμένοι επιμένουν να πάρουν πίσω το Ράλλη, το Στεφανόπουλο και τον Μπούτο αν θέλουμε να κερδίσουμε τις εκλογές. Μήπως δεν ανήκαν στη Ν.Δ. το 1981, το 1984 και το 1985 που χάσαμε τις εκλογές; Τι μπορούν να προσφέρουν σήμερα που δεν πρόσφεραν τότε;».

Όργανα... ανόργανα

Στα πλαίσια άλλωστε της ίδιας «ενωτικής» προσπάθειας έγινε και η εκλογή της νέας Εκτελεστικής Επιτροπής του κόμματος. Ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης δεν αναμείχθηκε ενεργά στις προεκλογικές ζυμώσεις. Ωστόσο, έγινε γνωστό από το περιβάλλον του ότι θα επιθυμούσε την επανεκλογή του κ. Ι. Λαυρεντίδη και της κ. Σύλβιας Ιωαννίδου αλλά και ότι δε θα τον «δυσάρεστούσε» η εκλογή των κκ. Ν. Ζαρντινίδη και Ευ. Μεϊμαράκη. Όπως άλλωστε κι έγινε.

Ασφαλώς, η εκλογή των κκ. Λαυρεντίδη, Ζαρντινίδη και του βουλευτή Δ. Χατζηδημητρίου μπορεί να μην αποτελούσε ουσιαστικά ανανέωση (όλοι τους ξεπερνούν αισώς τα 70 έτη της ηλικίας τους), αλλά υποδηλώνει τη συνέχεια που υπάρχει στη Ν.Δ., καθώς όλοι τους είναι καραμανλογενείς και καραμανλοτραφείς. Άλλωστε, το ποιοι εκλέγονται στη Ν.Δ. της Ν.Δ. δεν έχει και μεγάλη σημασία καθώς το όργανο αυτό δεν έχει αποφασιστικό χαρακτήρα μια και όλες οι εξουσίες είναι συγκεντρωμένες στον κ. Μητσοτάκη και τους συνεργάτες του.

Χωρίς ουσιαστικές αρμοδιότητες παραμένει και η Κοινοβουλευτική Ομάδα, η οποία συγκαλείται ενίοτε για να δεχθεί την ήδη διαμορφωμένη κοιματική γραμμή από τον κ. Μητσοτάκη. Το μόνο κοινοβουλευτικό όργανο που συμβουλεύει άμεσα τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι οι πρόεδροι των Ομάδων Κοινοβουλευτικού Έργου (Ο.Κ.Ε.) που συνήρχοντο κάθε Πέμπτη και, σύμφωνα με πληροφορίες, θα συνεχίζουν να συνέρχονται και μετά την επικείμενη ανασύνθεση των Ο.Κ.Ε. Συμβουλευτικό ρόλο στη χάραξη της κοιματικής γραμμής παίζουν σήμερα η άτυπη Επιτροπή Εκλογικού Αγώνα και οι στενοί συνεργάτες του προέδρου ανάμεσα στους οποίους είναι ο γεν. διευθυντής κ. Άγγ. Μπρατάκος και ο γραμματέας Συνδικαλιστικού κ. Δ. Μπεχράκης.

Εξάλλου «στα πλαίσια της εξόρμησης των βουλευτών στις εκλογικές τους περιφέρειες», ο κ. Μητσοτάκης είχε αποφασίσει να εξαγγείλει την απομάκρυνση όσων βουλευτών μετέχουν στα κοιματικά όργανα και την αντικατάστασή τους από εξωκοινοβουλευτικά στελέχη. Από την αλλαγή αυτή, διασώζονται μόνον οι επικεφαλής των γραμματειών, δηλαδή οι κκ. Β. Κοντογιαννόπουλος (της Γραμματείας Ενημερώσεως), Γ. Σουφλιάς (Προγράμματος), Π. Χατζηνικολάου (Αγροτικού) και Ν. Κεφαλογιάννης (Οργανωτικού). Επίσης έχει εξαγγελθεί και η απομάκρυνση του πολιτικού συμβούλου του προέδρου κ. Π. Μπακογιάννη, για να κατασιγάσει ο θόρυβος για οικογενειοκρατία και νεποτισμό στην κορυφή της Νέας Δημοκρατίας.

Η στροφή στην απλή

Ο Πρόεδρος της Ν.Δ., εκτός του γεγονότος ότι όλα δείχνουν πως η επικράτησή του μέσα στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι δεδομένη, έχει κι άλλους λόγους να αισθάνεται ικανοποιημένος. Ο κυριότερος είναι η φθορά που υφίσταται σαν πρόσωπο πλέον ο κ. Παπανδρέου με ανοιχτό το μέτωπο ορισμένων λεπτομερειών της ιδιωτικής ζωής του.

Αλλά ο κ. Μητσοτάκης και οι περί αυτόν γνωρίζουν πολύ καλά πως αυτά δεν αρκούν για να κερδισθούν οι προσεχείς βουλευτικές εκλογές. Ίσως γιατί η κυβέρνηση διαθέτει ακόμα ορισμένα χαρτιά που δεν έχει χρησιμοποιήσει. Ιδίως το χρόνο και το σύστημα με το οποίο θα διεξαχθούν οι εκλογές.

Η αιφνίδια στροφή του κ. Μητσοτάκη υπέρ της απλής αναλογικής δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι έγινε θιασώτης του συστήματος αυτού. Άλλωστε, όπως επανέλαβε στην ομιλία του στη Δράμα το περασμένο Σάββατο, θα επαναφέρει την ενισχυμένη αναλογική όταν γίνει κυβέρνηση. Αλλά ούτε πρόκειται και για ανταπόκριση στην πρόσκληση του Γεν. Γραμματέα του ΚΚΕ κ. Χ. Φλωράκη να συμμετάσχει στο μέτωπο της απλής αναλογικής για να ζητήσει και το ΚΚΕ με τη σειρά του άμεσες εκλογές. Η εξήγηση είναι πολύ πιο σύνθετη.

Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες, έχει ήδη δημιουργηθεί μια άτυπη Εκλογική Επιτροπή, η οποία συμβουλεύει τον πρόεδρο της Ν.Δ. για τις κινήσεις και τις ενέργειές του αλλά και προετοιμάζει την εκλογική υποδομή. Στην επιτροπή αυτή μετέχουν ο δήμαρχος Πειραιά και γραμματέας Πολιτικού Σχεδιασμού κ. Α. Ανδριανόπουλος, ο βουλευτής και γραμματέας Ενημερώσεως κ. Β. Κοντογιαννόπουλος, ο κ. Π. Μπακογιάννης, ο διευθυντής του Πολιτικού Γραφείου του Προέδρου κ. Ν. Λιναρδάτος και τελευταία ο βουλευτής κ. Στ. Μάνος μετά από προσωπική παράκληση

του ίδιου του κ. Μητσοτάκη.

Το πιο σημαντικό πρόβλημα που απασχολεί αυτή την επιτροπή τον τελευταίο καιρό είναι το εκλογικό σύστημα με το οποίο θα διεξαχθούν οι επόμενες βουλευτικές εκλογές. Σε μια πρόσφατη σύσκεψη της επιτροπής, υπό την προεδρία του κ. Μητσοτάκη, ένα από τα μέλη της έκανε γνωστή μια πολύ ενδιαφέρουσα πληροφορία ότι ο γεν. γραμματέας του ΚΚΕ, κ. Χ. Φλωράκης, είχε μυστική συνάντηση με ηγετικό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ, πιθανότατα τον κ. Α. Τσοχατζόπουλο ή τον κ. Μ. Κουτσόγιωργα. Στη συνάντηση αυτή, που έμεινε μυστική διότι ο κ. Φλωράκης φοβάται τυχόν αντιδράσεις από την κομματική του βάση, το ΠΑΣΟΚ ζητήσε από το ΚΚΕ να δεχθεί την τροποποίηση του εκλογικού νόμου. Το νέο σύστημα που προτείνει, σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, η κυβέρνηση στηρίζεται στη διαίρεση της επικράτειας σε 13 περιφέρειες και την εκλογή των 300 βουλευτών σε δύο γύρους. Στον πρώτο γύρο με την απλή αναλογική το ΚΚΕ ελπίζει ότι θα κερδίσει γύρω στις 30 έδρες ενώ στο δεύτερο γύρο, με τη βοήθεια του ΚΚΕ, ελπίζεται ότι θα υπερβεί το ΠΑΣΟΚ.

Με βάση τις πληροφορίες αυτές, ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης αποφάσισε να αντιδράσει διττά: καταγγέλοντας οποιοδήποτε σύστημα δύο γύρων ως αντισυνταγματικό καθώς δεν μπορεί να συμβιβασθεί με την απλή αναλογική, θέση που είχε αναπτύξει ήδη ο κ. Γ. Ράλλης, αλλά και καλώντας την κυβέρνηση να προχωρήσει σε άμεσες εκλογές έστω και με απλή αναλογική. Όπως μάλιστα υποστήριξε στη Δράμα, η Ν.Δ. θέλει εκλογές με οποιοδήποτε τίμιο εκλογικό σύστημα κι «ασφαλώς η απλή αναλογική είναι ένα τίμιο εκλογικό σύστημα».

Με την κίνησή του αυτή, ο κ. Μητσοτάκης θέλει να εκφράσει προς την κυβέρνηση τη θέση ότι δεν είναι διατεθειμένος σε καμιά περίπτωση να αποδεχθεί οποιοδήποτε «πραξικόπημα» στον εκλογικό νόμο και να εξαναγκάσει το ΚΚΕ να απορρίψει τις κυβερνητικές μεθοδεύσεις και να συνεχίζει να πιέζει για την ψήφιση της απλής αναλογικής. Σύμφωνα ακόμη με τα όσα συζητούνται στο στενό περιβάλλον του προέδρου της Ν.Δ., ακόμα και αν εισαχθεί η απλή αναλογική, είναι τόσο έντονη η επιθυμία του κόσμου για ισχυρή κυβέρνηση, ώστε μπορεί να λειτουργήσει πολωτικά υπέρ της Νέας Δημοκρατίας και να ξεπεράσει μ' αυτόν τον τρόπο το 50% πετυχαίνοντας την απόλυτη πλειοψηφία.

Η άποψη αυτή είναι ενδεικτική της υπερβολικής αισιοδοξίας που επικρατεί στο ηγετικό περιβάλλον της Ν.Δ. και με βάση τις πρόσφατες σφυγμομετρήσεις που δείχνουν ότι η Ν.Δ. προηγείται 7-8% του ΠΑΣΟΚ, ο κ. Μητσοτάκης και οι περὶ αυτόν διακατέχονται από τη βεβαιότητα ότι η επιστρόφη τους στην εξουσία είναι πλέον «θέμα χρόνου».

Ωστόσο, η προσεκτική μελέτη των σφυγμομετρήσεων δείχνει ότι ένας μεγάλος αριθμός πολιτών, που ξεπερνούν το 35%, είναι απογοητευμένοι από την πολιτική ζωή της χώρας. Ο κόσμος αυτός παρακολουθεί με δισταγμό και σκεπτικισμό τις εκδηλώσεις «λατρείας» στις κομματικές συναθροίσεις προς τον εκάστοτε αρχηγό και σπαίρνει προς το παρόν. Σωπαίνει διότι διαισθάνεται ότι με την τροπή που έχουν πάρει τα πολιτικά πράγματα, κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα δεν μπορεί να δώσει ριζικές λύσεις σε μια σειρά από πιεστικά προβλήματα που απασχολούν την ελληνική κοινωνία. Τον κόσμο αυτόν πρέπει πρωτίστως να πείσει – αν πείσει – ο κ. Μητσοτάκης...

Οι αναγνώστες των εφημερίδων της Δευτέρας 21 Σεπτεμβρίου, είχαν την ευκαιρία να δουν τον Πρόεδρο της Ν.Δ. Κων. Μητσοτάκη σε ένα φωτογραφικό στιγμιότυπο εντελώς ανοίκειο με τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις των παραδοσιακών οπαδών του χώρου: Ο κ. Μητσοτάκης επισκεπτόταν χωριά της Αχαΐας, την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου, καθισμένος στο πίσω κάθισμα μιας «500άρας» (κατά άλλους «750άρας») μηχανής, με ανοιχτό πουκάμισο και με ελαφρύ «μπουφάν», κατάλληλο για την κατάσταση, ενώ πίσω του έτρεχαν... ξαναμμένοι οι άνδρες της προσωπικής του φρουράς και οι κομματικοί επιτελείς της Ν.Δ., με κοστούμια και γραβάτες!

Η συλλογιστική που υπαγόρευσε τη σύνθεση του όλου σκηνικού της Αχαΐας δεν είναι δύσκολο να εντοπισθεί στη βάση και άλλων πολιτικών δραστηριοτήτων του αρχηγού της Ν.Δ. Είτε αυτές αφορούν ομιλίες και δηλώσεις του, είτε σχετίζονται με τον τρόπο που επιλέγει για να εμφανισθεί, ο ίδιος, προς τα έξω, από το 1985 και μετά.

Η σκηνή που ο κ. Μητσοτάκης φωτογραφίζεται με το... φανελάκι, την ώρα που... αλλάζει πουκάμισο, περικυκλωμένος από οπαδούς και στελέχη της Ν.Δ. ή το στιγμιότυπο όπου επιβιβάζεται στην... καρότσα αγροτικού αυτοκινήτου για να πάει στον τόπο της εκδήλωσης του Κιλελέρ, εντάσσονται στο ίδιο πλαίσιο συμπεριφοράς. Μιας συμπεριφοράς που δεν έχει καμιά σχέση, με τον αρχηγικό πατερναλισμό του κ. Κων. Καραμανλή, το ιδιότυπο μίγμα αγλοσαξωνικής απλότητας και ρωμικής ευθείας του κ. Ράλλη και το παραδοσιακό πρότυπο διακεκριμένου πολιτικού της ελληνικής επαρχίας, που εκπροσωπεί ο κ. Στεφανόπουλος.

Για όσους, λοιπόν, παρακολουθούν από κοντά την πορεία του κ. Μητσοτάκη, ιδιαίτερα τα τελευταία 3 χρόνια που βρίσκεται στην ηγεσία της Ν.Δ., είναι σαφές ότι ο σημερινός αρχηγός του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης έχει αποδυθεί σε μια συστηματική προσπάθεια, για να συγκροτήσει ένα καινούριο αρχηγικό «προφίλ». «Προφίλ» το οποίο εφενδύεται με ένα ιδεολόγημα, που εμπεριέχει τη «δεξιά εκ-

δοχή» του σύγχρονου λαϊκισμού. Χωρίς αυτό βέβαια, να είναι απαλλαγμένο και από γνήσια παλαιοκομματικά στοιχεία, που είναι φυσικό να παρακολουθούν έναν πολιτικό, ο οποίος «ανδρώθηκε» μέσα από τα σχήματα του Κέντρου, τη μετεμφυλιακή περίοδο και που οδεύει σήμερα προς το 70ο έτος της ηλικίας του.

Η εικόνα αυτή, που επιλέγει συνειδητά για τον εαυτό του ο κ. Μητσοτάκης, δείχνει να τον εξυπηρετεί σε όλα τα επίπεδα. Είτε πρόκειται για τις εσωκομματικές ισορροπίες, είτε για τις ευρύτερες κινήσεις της μακρο-πολιτικής κλίμακας.

«Η μακρά πορεία προς την εξουσία»

Η αφετηρία αυτής της προσπάθειας του προέδρου της Ν.Δ. πρέπει να τοποθετηθεί αμέσως μετά τις εκλογές του 1985. Δηλαδή μόλις επανέρχεται στο προσκήνιο το πρόβλημα ηγεσίας της Ν.Δ., με εξαιρετικά επιτακτικό και επείγοντα τρόπο αυτή τη φορά. Εφ' όσον έχει προηγηθεί η δεύτερη εκλογική ήττα του κόμματος, η οποία και σηματοδοτεί την παράταση της απομάκρυνσής του από την εξουσία, για μια τετραετία ακόμη.

Μέχρι τότε, δηλαδή από το Σεπτέμβριο του 1984 που εξελέγη αρχηγός μέχρι την 2α Ιουνίου 1985, ο κ. Μητσοτάκης ασκεί τα ηγετικά του καθήκοντα, χωρίς ιδιαίτερα εσωκομματικά προβλήματα. Αλλά και χωρίς να είναι εκείνος, που αποφασίζει, εξ ολοκλήρου, για τις τύχες της παράταξης. Είναι η περίοδος της αρχηγίας «επί ειδική αποστολή». Ο κ. Μητσοτάκης έχει επιλεγεί ως ο ικανότερος για να καταστήσει εφικτό, το ευκαίο για τους οπαδούς και τα στελέχη της Ν.Δ.: την πολιτική εξουθένωση του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ Ανδρέα Παπανδρέου και την απομάκρυνσή του από την εξουσία.

Το πρότυπο του «αντι-Ανδρέα», που αντιπροσωπεύει, είναι εκείνο, που ελκύει ακόμη και τα πλέον παραδοσιακά στελέχη του χώρου, για τα οποία το 4ετές διάστημα της αποχής από την άσκηση της εξουσίας, δεν στάθηκε ικανό να τα απολυτρώσει από το κτητικό σύνδρομο, που τα διακατέχει, σε σχέση με τους κυβερνητικούς θώκους.

Παράλληλα, όμως, ο κ. Μητσοτάκης επωφελείται από την έλλειψη ηγετικών προσωπικοτήτων «της πρώτης γραμμής», που χαρακτηρίζει την αμέσως μετά τον Κων. Καραμανλή ηλικιακή κλάση ιδρυτικών στελεχών της Ν.Δ., μετά την απομάκρυνση από την ηγεσία των κκ. Ράλλη και Αβέρωφ. Ενώ δεν παραλείπει να αξιοποιήσει, για λογαριασμό τους και τις έντονες «ψυχολογικές φορτίσεις», που προκαλεί στον κ. Αβέρωφ και στον πολιτικό του περίγυρο, η ανάμιξη του στενού περιβάλλοντος του κ. Κων. Καραμανλή στις διαδικασίες, που αναπτύχθηκαν στο παρασκήνιο, για να υποχρεωθεί ο εκ Μετσόθου, τότε αρχηγός της Ν.Δ., να επιλέξει τελικά τη μετάταξή του στην κατηγορία των «επιτιμών».

Έτσι, σε μια εποχή όπου τα περισσότερα συντηρητικά και φιλελεύθερα κόμματα, που δοκίμαζαν εκλογικές ήττες, στην Ευρώπη, στρέφονται προς την τολμηρή ηλικιακή ανανέωση της ηγεσίας τους, προωθώντας νεώτατα, για τα δικά μας δεδομένα, στελέχη, η ελληνική συντήρηση αναζητεί αγωνιωδώς ένα είδος «Τσαρλς Μπρόνσον» της πολιτικής, για να επιτύχει την «κάθαρση» του πολιτικού σκηνικού από «το Παπανδρεϊκόν άγος».

Κάτω από αυτές τις αντικειμενικές συνθήκες, λοιπόν, ο κ. Μητσοτάκης διαβλέπει για πρώτη φορά αισιόδοξες προοπτικές στη «μακρά πορεία προς την εξουσία που διανύει με «σισύφειες προσπάθειες», ο ίδιος, για πολλές δεκαετίες.

Ανατροπή του σκηνικού

Το εκλογικό αποτέλεσμα της 2ας Ιουνίου 1985, ενώ προσεγγίζει σχεδόν απόλυτα τα εκλογικά ποσοστά, με τα οποία σχημάτισε κυβέρνηση η Ν.Δ. το 1977, προκαλεί μεγάλη απογοήτευση στον κόσμο της. Γιατί δεν εξασφαλίζει την πολυπόθητη επάνοδο της στην εξουσία.

Το θέμα της ηγεσίας δεν θα αργήσει να τεθεί και πάλι. Έστω και με υπολανθάνοντα τρόπο. Και αυτή τη φορά θα ανασυρθούν όλες οι θεμιτές ή αθέμιτες προκαταλήψεις ή ενστάσεις, που μπορεί να έχει ο συντηρητικός κομματικός χώρος της Ν.Δ., που θέλει να αποτελεί – για τα παραδοσιακά του στελέχη – την ιστορική συνέχεια της ΕΡΕ, απέναντι σε έναν από τους κύριους πρωταγωνιστές του «Ανεκδότου», ο οποίος προσχώρησε το 1978 στο κόμμα του Κων. Καραμανλή και μετά από μια σύντομη θητεία σε καίρια υπουργεία (1978 στην κυβέρνηση Καραμανλή υπουργείο Συντονισμού και 1980 στην κυβέρνηση Ράλλη, υπουργείο Εξωτερικών) έφθασε μέχρι την ηγεσία του.

Ο κ. Μητσοτάκης θα θεωρηθεί αναποτελεσματικός στο ρόλο του «αντί-Ανδρέα». Ενώ θα έρθουν στο προσκήνιο, σε διάφορους κύκλους στελεχών της Ν.Δ., οι αναφορές στη συμμετοχή του κ. Μητσοτάκη στα γεγονότα του 1965. Και κατά μια πλευρά την ειρωνεία της ζωίας ιστορίας μας, θα βρεθεί ο πρωταγωνιστής των γεγονότων εκείνων να κατηγορείται (χαμηλόφωνα αλλά επίμονα) σαν «αποστάτης», από στελέχη της παράταξης, η οποία στήριξε άμεσα τις τότε ενέργειές του.

Οι εσωκομματικές διεργασίες, που δρομολογούνται την επαύριο των εκλογών του Ιουνίου του 1985, θα ενταθούν το φθινόπωρο του ίδιου χρόνου και θα οδηγήσουν στην αποχώρηση από την Ν.Δ. ομάδας βουλευτών υπό τον κ. Κων. Στεφανόπουλο, οι

οποίοι θα σχηματίσουν στις 6 Σεπτεμβρίου 1985 τη «Δημοκρατική Ανανέωση». Έχουν προηγηθεί ήδη οι ανεξαρτητοποιήσεις των κκ. Γ. Μπούτου και Διον. Λιβανού, ενώ λίγο καιρό μετά την ίδρυση της ΔΗΑΝΑ θα προστεθεί στην κοινοβουλευτική της δύναμη και ο κ. Δ. Νιάνιαν, μετά τη διαγραφή του από την Ν.Δ.

Οι αποχωρήσαντες, πριν στρέψουν τα νώτα στο κόμμα με το οποίο εξελέγησαν, αναζητήσαν τρόπους για να ανατρέψουν από την ηγεσία τον κ. Μητσοτάκη. Ο έλεγχος όμως που είχε εξασφαλίσει ο ίδιος στην κοινοβουλευτική ομάδα της Ν.Δ., μέσω της «λίστας», που κατάρτισε στις εκλογές του 1985 και η υποστήριξη που του παρείχε η αθερωφική ομάδα των βουλευτών, δεν επέτρεψαν σε ανάλογες πρωτοβουλίες να προχωρήσουν πέρα από το στάδιο των προθέσεων.

Επιπλέον δε, ο τακτικός ελιγμός, που επιχειρήσε ο Κ. Μητσοτάκης, με την παραίτησή του, στη 24 Αυγούστου 1985 και την υποβολή νέας υποψηφιότητάς του ενώπιον της Κ.Ο., που συνεδρίασε 5 μέρες μετά, για να τον επανεκλέξει αρχηγό, άνευ αντιπάλου, εξουδετέρωσε εν τη γεννέσει της κάθε περαιτέρω προσπάθεια για την αλλαγή του εσωκομματικού «στάτους».

Ωστόσο ο «αποχρών λόγος» που πρόβαλαν οι αποσκιρτήσαντες για την πράξη τους δεν άφηνε αδιάφορους πολλούς οπαδούς της Ν.Δ., εφ' όσον αφορούσε άμεσα την αναποτελεσματικότητα, που επέδειξε ο εκ Κρήτης πολιτικός, ενσαρκώνοντας το ρόλο του «αντί-Ανδρέα» στις εκλογές του 1985.

«Με το Μητσοτάκη στην αρχηγία της Ν.Δ.», υποστήριζαν τα ιδρυτικά στελέχη της ΔΗΑΝΑ, «η παράταξη δεν μπορεί να επανέλθει στην εξουσία. Γιατί στην αντιπαράθεση του με τον Ανδρέα Παπανδρέου θα είναι, εκ των προτέρων, ο χαμένος...»

Η επίκληση της θάσης

Οι τελευταίοι μήνες του '85 είναι οριακοί για τον κ. Μητσοτάκη, ο οποίος αντιλαμβάνεται ότι αν δεν αναλάβει κάποιες πρωτοβουλίες, είναι καταδικασμένος να παραμείνει αρχηγός μιας Ν.Δ., που θα βαίνει συρρικνούμενη από μήνα σε μήνα, ενώ το κέντρο θάρους των εξελίξεων στον ευρύτερο χώρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης θα έχει μετατοπισθεί εκτός των ορίων ελέγχου της Ρηγίλλης.

Στο Β' Συνέδριο της Ν.Δ., που πραγματοποιείται στις 14, 15 και 16 Φεβρουαρίου 1986 στη Θεσσαλονίκη, δρομολογούνται οι διαδικασίες εκείνες, που θα επιτρέψουν σε λίγο καιρό στον πρόεδρο της Ν.Δ. να διακηρύσσει ότι στηρίζει τη νομιμότητα της ηγεσίας του, στη βούληση της *λαϊκής θάσης*.

Η συνεχής επίκληση του κυρίαρχου ρόλου της *κομματικής θάσης* θα χαρακτηρίζει από εδώ και πέρα όλες τις ομιλίες του αρχηγού της Ν.Δ. και θα δίνει το στίγμα ενός ιδιότυπου λαϊκισμού, στη «δεξιά εκδοχή» του οποίου επενδύει ο κ. Μητσοτάκης στη ρήξη του με την «ιστορική ηγεσία» της συντηρητικής παράταξης. Ο λαϊκισμός αυτός όμως θα αποτελέσει και το όχημα στο οποίο ο πρόεδρος της Ν.Δ. θα επιβιβάσει τις προσπάθειές του, για να δημιουργήσει ένα *καινούριο πολιτικό «προφίλ»*, υπερβαίνοντας το φθαρμένο, πλέον και αναποτελεσματικό πρότυπο του «αντί-Ανδρέα».

«Η δημοκρατική οργάνωση του Κόμματος αποτελεί αμετακίνητη θέση μου», λέει ο κ. Μητσοτάκης, μιλώντας στις 10-12-86 στην Κ.Ε. της Ν.Δ. Και συνεχίζει: «Το κόμμα στηρίζεται στην οργανωμένη *θάση* του και αυτήν την πολιτική βούληση και δυναμική εκφράζει. Αυτή είναι το κόμμα. Ποτέ στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας, η οργανωμένη *θάση* ενός κόμματος, δεν έπαιξε τόσο αποφασιστικό ρόλο στην πορεία του, όσο έπαιξε η οργανωμένη *λαϊκή θάση* της Ν.Δ.».

Οι θέσεις αυτές βρίσκουν άμεση ανταπόκριση στους οργανωμένους οπαδούς της Ν.Δ. Και ιδιαίτερα στα μικρά και μεσαία στελέχη του κομματικού μηχανισμού, που προεργάζονται από τα μικροαστικά στρώματα των πόλεων και τα αγροτικά στρώματα της υπαίθρου. Τα στελέχη αυτά και τα κομματικά μέλη, που έχουν από πίσω τους, βλέπουν ότι για πρώτη φορά δημιουργούνται «*δίαυλοι*» που τους δίνουν τη δυνατότητα να αναδειχθούν «προς τα πάνω». Και να διεκδικήσουν μια βουλευτική έδρα, από τους γόνους των παραδοσιακών πολιτικών οικογενειών του χώρου, που κυριαρχούσαν στην κοινοβουλευτική του εκπροσώπηση.

Ταυτόχρονα, η αναβάθμιση του ρόλου του κομματικού στελέχους, με την κατοχύρωση της συμμετοχής του – από το νέο καταστατικό – σε μια σειρά από κομματικές διαδικασίες μείζονος σημασίας (όπως π.χ. η εκλογή αρχηγού) αυξάνει άμεσα το ειδικό βάρος της κομματικής οργάνωσης. Και ενισχύει την κομματική νομιμότητα, της οποίας «εκφραστής» και «εγγυητής» είναι ο Κων. Μητσοτάκης.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες η εκτεταμένη από αριθμητικής πλευράς λαϊκή *θάση* της Ν.Δ. δεν αισθάνεται την ανάγκη να μετακινηθεί από το κόμμα και να παρακολουθήσει π.χ. το εγχείρημα του κ. Στεφανόπουλου και των Βουλευτών της ΔΗΑΝΑ. Αντίθετα θεωρεί επιβεβλημένο να διατηρήσει το κόμμα την ενότητά του, για να μπορέσει να ανακτήσει την εξουσία.

Ένας «καλός Ανδρέας»...

Ο κ. Μητσοτάκης δεν προσπαθεί να πείσει πλέον ότι είναι ο «αντί-Ανδρέας». Αντίθετα επιδιώκει να είναι ένας «καλός Ανδρέας». Δηλαδή ένας πολιτικός αρχηγός που διαθέτει θετικά στοιχεία, εκεί που ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ δεν έχει παρά να επιδείξει ελαττώματα. Η προίχουσα φθορά του ΠΑΣΟΚ και τα φαινόμενα εσωτερικής αποσύνθεσης, που παρουσιάζονται στον κορμό της κυβερνητικής παράταξης, δημιουργούν, εξ αντικειμένου, τα περιθώρια για να εισπράξει πολιτικά κέρδη η Ν.Δ. του κ. Μητσοτάκη και για να τονωθούν ακόμη περισσότερο η έμφυτη αισιοδοξία του, ότι η «μακρά πορεία προς την εξουσία» προσεγγίζει το «*αίσιον πέρας*» της.

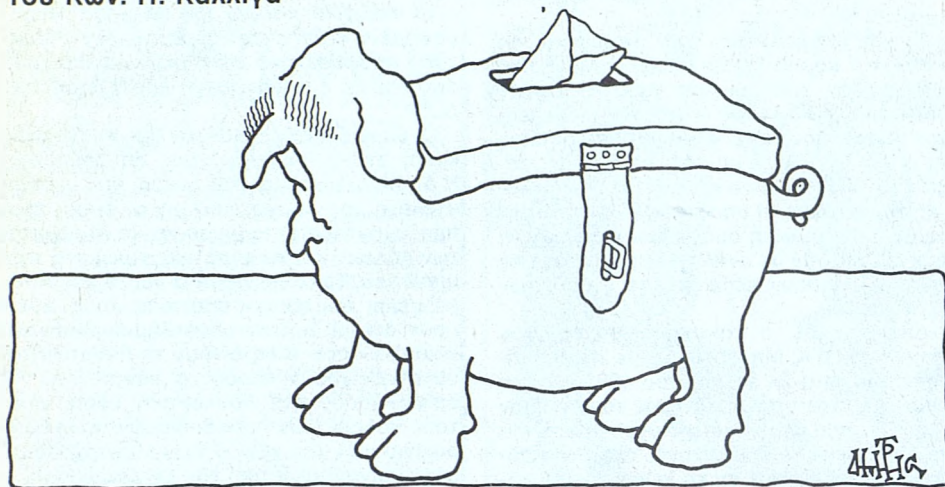
Σύμφωνα με όσα λένα άνθρωποι του προσωπικού του περιβάλλοντος ο ίδιος επιδιώκει την πρωτουπουργία, για να *αποκαταστήσει ιστορικά τον εαυτό του*, σε σχέση με όσα του έχουν καταλογισθεί στο παρελθόν.

Και περιμένοντας το... «πλήρωμα του χρόνου», με τη συλλογιστική ότι η πολιτική είναι, κυρίως, «κούρσα αντοχής» και όχι «ταχύτητας», εφαρμόζα απαρεκκλιτα τον «*χρυσό κανόνα*» της αυτοσυντήρησης: «Προσέχει τη διατροφή του, κοιμάται πάντοτε το μεσημέρι και κάνει μια ήρεμη και ομαλή οικογενειακή ζωή».

Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ:

Ο «μάγος του βουνού» ή «εθνική εφεδρεία»;

του Κων. Π. Καλλιγά

Η «Νέα Δημοκρατία», το κόμμα της παραδοσιακής «κεντροδεξιάς», εκφραστής της συντηρητικής αλλά προσηλωμένης στη «δημοκρατική αρχή» μερίδας της ελληνικής κοινωνίας, κατατρώχεται από μία κρίση που τείνει να γίνει χρόνια. Χρονολογείται δε η κρίση αυτή όχι μόνο από την ημέρα κατά την οποία το κόμμα αυτό έχασε τις εκλογές και την εξουσία, στις 18 Οκτωβρίου 1981. Χρονολογείται από την άνοιξη του 1980, όταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ιδρυτής και αρχηγός του κόμματος που κέρδισε τις εκλογές του 1974 και 1977 και πρώθυπουργός από την ημέρα της κατάληψης και κατάρρευσης του χουντικού «καθεστώτος», εγκατέλειψε την πρωθυπουργία και την αρχηγία του κόμματος και πέρασε στην προεδρία της Δημοκρατίας.

Τριβές, ανταγωνισμοί, αμφισβητήσεις των πάντων από τους πάντες, αλλαγές ηγεσίας, αποσκιρτήσεις στελεχών, επάνοδος αποσκιρτησάντων —όπου είναι δυσδιάκριτα τα όρια μεταξύ προσωπικών ελατηρίων και διάστασης απόψεων ή κατευθύνσεων— συνθέτουν και χαρακτηρίζουν την διαδρομή της παράταξης από τον Απρίλιο του 1980 και τη σημερινή της πραγματικότητα. Η κρίση συνεχίζεται αμείωτη. Και αποτελεί έναν από τους παράγοντες της —σε επικίνδυνο πια βαθμό— νοσηρότητας η οποία χαρακτηρίζει την πολιτική και, γενικότερα, τη δημόσια και κοινωνική ζωή της χώρας.

Ιδού, όμως, ότι, επτάμισι χρόνια μετά την αποχώρηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή από την ηγεσία της παράταξης, όλες οι μερίδες και όλα τα ανταγωνιζόμενα στελέχη της, επικαλούνται το όνομά του, σε έκταση, συχνότητα και ένταση που δεν έχουν προηγούμενο στη «μετακαραμανλική» διαδρομή του πολιτικού αυτού σχηματισμού. Σαν να ήθελαν να δώσουν ένα «πολιτικό στίγμα» να υποδηλώσουν μια «πολιτική ταυτότητα», ταυτόχρονα δε να προβάλουν και ένα κοινό «σημείο» αναφοράς που να εμφανίζεται ως ο «συνδετικός ιστός» της παράταξης και ο «κοινός παρονομαστής» των διαφόρων μερίδων και προσώπων. Όπως συνέβαινε και με τα αλληλοσπαραζόμενα στελέχη του βενιζελισμού, όταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος βρισκόταν έξω από την ενεργό πολιτική (και την Ελλάδα).

Το φαινόμενο ούτε τυχαίο είναι, ούτε ά-

νευ σημασίας. Εμπρός στα αδιέξοδα της χρόνιας κρίσης και αρρυθμίας η παράταξη στρέφεται προς την αδρότερη ηγετική προσωπικότητα που ανέδειξε κατά τη μεταπολεμική περίοδο, μια προσωπικότητα που ξεπέρασε μάλιστα, τα όρια της παράταξης και αναδείχθηκε σε εθνική μορφή με καθολικό κύρος. Μήπως με την υποσυνείδητη επιδίωξη μιας επανόδου της προσωπικότητας αυτής στην ενεργό ηγεσία της, ως του μόνου τρόπου για το ξεπέρασμα της κρίσης και κινητοποίησης ευρύτερων λαϊκών μαζών; 'Η...

Αλλά πριν προχωρήσουμε σε σταθμίσεις και εικασίες ως προς μία τέτοια προοπτική, ας προβούμε σε ορισμένες επισημάνσεις.

Η συντηρητική πολιτική παράταξη —και αυτό πρέπει να λέγεται— διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο στην απομόνωση των πραξικοπηματιών της 21ης Απριλίου 1967 και του «καθεστώτος» των και στην αποσάρθρωση και τελική πτώση του. Η απεριφραστη και από την πρώτη στιγμή αντίθεση και, στη συνέχεια η ενεργός εκστρατεία του τότε αρχηγού της παράταξης (του σχηματισμού «Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση» - ΕΡΕ) Παναγιώτη Κανελλόπουλου και της Ελένης Βλάχου, εκδότριας των δύο εγκυρότερων και «ιστορικών» δημοσιογραφικών οργάνων του χώρου, απέσπασαν από τους πραξικοπηματίες κάθε ψιμύθιο ως δήθεν αμυντόρων του θεσμικού και κοινωνικού καθεστώτος. Τους απογύμνωσαν στα μάτια της ελληνικής και διεθνούς δημοσίας γνώμη από κάθε προσωπείο και τους ενεφάνισαν αυτούς που ήταν: μια σπειρά που είχε μόνο σκοπό τη νομή και κάρπωση της εξουσίας και τη λαφυραγwgηση της χώρας την οποία έθετε και στη διάθεση των γνωστών ξένων «υποστηρικτών». Η στάση εκείνη της ηγεσίας της παράταξης στάθηκε ο κύριος παράγων της αντίθεσης του συντηρητικού πολιτικού κόσμου και της όλης ιθύνουσας τάξης και της συντηρητικής μερίδας της ελληνικής κοινωνίας προς το απριλιανό πραξικόπημα και το «καθεστώς» που εγκαθιδρύθηκε με αυτό και το οποίο βρέθηκε από την πρώτη στιγμή, απομονωμένο και χωρίς πολιτικά και κοινωνικά ερείσματα. Είχε δε και περαιτέρω δυναμική, οιονει «στρατηγική» σημασία. Επηρέασε ή συγκράτησε τον τότε ανύπαρκτο πολιτειακό παράγοντα και την ηγεσία και τα στελέχη

εκείνα των ενόπλων δυνάμεων που δεν είχαν συναινέσει στο πραξικόπημα, αλλά είχαν βραχυκυκλωθεί.

Ταυτόχρονα, στερούσε και των όποιων προσχημάτων τους γνωστούς ξένους «καλοθελητές» ή... «ρεαλιστές», που θα προέκριναν μια στάση ανοχής ή αναμονής έναντι των πραξικοπηματιών...

Αν το απριλιανό καθεστώς είχε αποκτήσει πολιτικά και κοινωνικά ερείσματα, αν είχε διασυνδεθεί με τα «κέντρα ισχύος και επιρροής» της ελληνικής κοινωνίας, οι συνέπειες θα ήταν ανυπολόγιστες. Αβέβαιη θα ήταν η πραγματική έξοδος και η κατάλυση του. Αποφασιστικής σημασίας υπήρξε η στάση της ηγεσίας της συντηρητικής παράταξης σε μία εξαιρετικά κρίσιμη στιγμή. Πρόκειται για το φθινόπωρο του 1973, όταν το απριλιανό «καθεστώς», αποσαρθρωμένο πια και αντιμετωπίζοντας την ενεργό αντίσταση της ελληνικής κοινωνίας, επιχείρησε να «πολιτικοποιηθεί», με την εισαγωγή ψευδοδημοκρατικών διαδικασιών, που θα ελέγχονταν πλήρως από τους φορείς του ακριβώς για να διαιωνιστεί. Η αταλάντευτη άρνηση της ηγεσίας της συντηρητικής παράταξης να μετάσχει στις διαδικασίες αυτές ματαιώσε το εγχείρημα (όταν πρόσωπα από άλλους πολιτικούς χώρους φάνηκαν διατεθειμένα —φει!— να μετάσχουν...).

«Ο τρωςας και ιάσεται». Οι —μοιραίες εν πολλοίς— δυσπλασίες που καθιστούσαν «χωλή» και «υπό αίρεση» τη δημοκρατία των μετεμφυλιακών χρόνων οδήγησαν οριακά, στο απριλιανό πραξικόπημα, μόνο δια της «ομοιοπαθητικής» μπορούσαν να θεραπευθούν. Δηλαδή, από την ίδια τη μερίδα που στάθηκε, μέχρι ενός σημείου ο φορέας των. Με τη μεταβολή της «οπτικής» και της νοοτροπίας της. Μεταβολή η οποία συντελέστηκε στα χρόνια της τυραννίδας που στάθηκαν για την ηγεσία της συντηρητικής παράταξης, η «οδός προς Δαμασκόν». Χάρη στη στάση της ηγεσίας αυτής, βαθύτερες εξυγιαντικές διεργασίες συντελέσθηκαν τότε και έκτοτε στην ελληνική κοινωνία, με κύριο χαρακτηριστικό την αποβολή των ψυχώσεων και των καταλήψεων που είχαν γεννήσει οι αιματηρές περιπέτειες των μεταπολεμικών χρόνων.

Όταν, τη στιγμή της κατάρρευσης της τυραννίδας, στις 23 Ιουλίου 1974, αποφασίσθηκε να κληθεί ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, για ν' αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας που βρισκόταν σε «οριακή» εθνική κρίση, η επιλογή δεν ήταν τυχαία. Συνειδητά ή ασυνειδητά. 'Η, μάλλον, σε άλλους συνειδητά και σε άλλους ασυνειδητά. Από το τέλος του 1963, οπότε εγκατέλειψε την ηγεσία της ΕΡΕ, απέιχε της ενεργού πολιτικής και ζούσε στο εξωτερικό. Έμεινε αμέτοχος στις εξελίξεις της τριετίας 1964-1967 και έμεινε άφθαρτος από αυτές. Στη διάρκεια της δικτατορίας, έκανε ορισμένες καιρικές και επίκαιρες παρεμβάσεις, που αποτέλεσαν αποφασιστικό στοιχείο της «δυναμικής» την οποία εκθέσαμε παραπάνω. Και, από την οχτάχρονη πρωθυπουργία του και την αδρότητα της παρουσίας του στην πολιτική σκηνή —ανεξάρτητα από κρίσεις, εκτιμήσεις και αντιθέσεις— θεωρήθηκε ως ο έχων τις περισσότερες δυνατότητες να επιβληθεί στα ερείσματα και στην υποδομή της εξουσίας και να δαμάσει την όλη συγκυρία —ίσως ο μόνος που θα μπορούσε να δαμάσει όσους ήταν ακόμη, έστω και μερικά, φορείς των προκαταλήψεων και ψυχώσεων του παρελθόντος.

Η διάγνωση ήταν εύστοχη. Σε στιγμές οριακά κρίσιμες, με επαχθέστατη την κληρονομιά της απαίσιων και εθνοφθόρου επτάχρονης περιπέτειας, με τον έχατο κίνδυνο να κρέμεται πάνω από τη χώρα —που

N.Δ. 1974-1987:

Το έμβρυο που έγινε γίγας και η «πρόκληση της πολιτικής»

του Τ. Καφετζή

βρέθηκε εμπρός σε θανάσιμη επιβουλή με το αμυντικό δυναμικό της εξασθενημένο και εξαρθρωμένο από τους απριλιανούς—τα όσα συντελέστηκαν κατά τα έτη που ακολουθήσαν, αλλ' ιδίως κατά τις κρίσιμότερες πρώτες εβδομάδες και τους πρώτους μήνες μετά την πτώση της τυραννίδας, ισοδυναμούν περίπου με θαύμα. Οι διαδικασίες που οδήγησαν στην λύση του πολιτειακού και, γενικά στη διαμόρφωση του θεσμικού οικοδομήματος της δημοκρατίας, συντελέστηκαν κατά τρόπο απόλυτα αδιάβλητο—ως γνήσια έκφραση της θέλησης του έθνους—και σε ελάχιστο χρόνο.

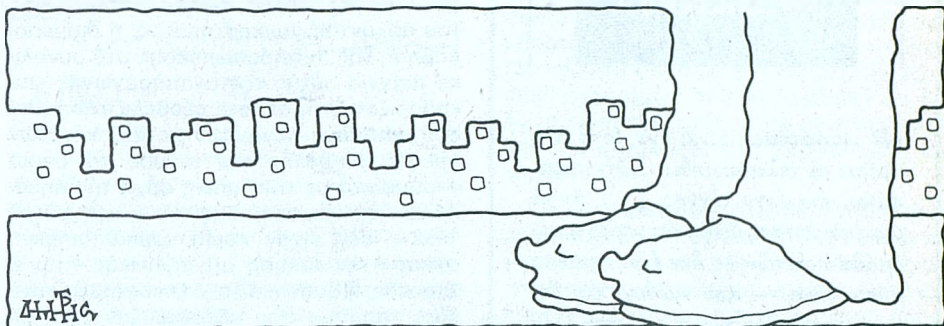
Η δημοκρατία αποκαταστήθηκε και λειτούργησε σε πληρότητα και αρτιότητα χωρίς προηγούμενο στα μεταπολεμικά χρονικά, αν όχι σε ολόκληρη τη διαδρομή του νεοελληνικού κράτους.

Οι μεταβολές και εκκαθαρίσεις στην υποδομή της εξουσίας συντελέσθηκαν αθόρυβα και μεθοδικά με αποτέλεσμα την εξυγίανση του «συσχετισμού δυνάμεων» και την οργανική ευστάθεια του δημοκρατικού θεσμικού οικοδομήματος. Τεκμήριο δε όλων αυτών η απρόσκοπτη άνδρωση του πολιτικού σχηματισμού που σήμερα κυβερνά και αστασίαστα διαδέχθηκε τους προκατόχους του στην εξουσία...

Ερχόμενος στην Ελλάδα τον Ιούλιο του 1974, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε συλλάβει την έκταση και το νόημα των οργανικών μεταβολών που είχαν συντελεστεί σε νοοτροπίες, στάσεις και καταστάσεις από την απριλιανή θεομηνία και στη διάρκεια της. Αντιλήφθηκε ότι τα προαπριλιανά σχήματα είχαν ξεπεραστεί από τα πράγματα. Και επιδίωξε μια ευρύτατη συσπείρωση τόσο των συντηρητικών όσο και των κοινωνικά «προοδευτικότερων» δημοκρατικών πολιτικών δυνάμεων, σε νέα σχήματα. Πέρα από τις αντιθέσεις του παρελθόντος που «ξεκαθαρίστηκαν» μέσα στο καθαρτήριο της ελεεινής επταετίας και δεν είχαν πια λόγο ύπαρξης. Αλλά η στάση πολλών στοιχείων και παραγόντων «εντεύθεν» και «εκείθεν», που τίποτα δεν διδάχθηκαν και τίποτα δεν ελησμόνησαν, ματαίωσε την επιδίωξη εκείνη.

Έτσι, με την αποχώρηση του Κ. Καραμανλή από την ενεργό ηγεσία της, η συντηρητική παράταξη περιήλθε σε κρίση που οφείλεται αφ' ενός στην αντίθεση και στον ανταγωνισμό των «απολιθωμάτων» του παρελθόντος με άλλα στοιχεία, προοδευτικά, ελευθερωμένα από το παρελθόν και δεκτικά στα αιτήματα των καιρών, αφ' ετέρου δε στην έλλειψη ηγετικής μορφής καθολικής επιβολής και αναγνώρισης.

Ο χώρος δεν επιτρέπει ανάλυση της αντίθεσης αυτής και της ανέλιξης της (ανάλυση την οποία θα επιχειρήσουμε ίσως σε επόμενο τεύχος). Θα καταλήξουμε με τη διαπίστωση ότι η ύπαρξη ενός υγιούς, ευσταθούς και προσαρμοσμένου στις συνθήκες της εποχής συντηρητικού δημοκρατικού σχηματισμού είναι όρος αναγκαίος για την ευστάθεια της δημοκρατίας και την υγιά διάρθρωση και ισορροπία του φάσματος των πολιτικών δυνάμεων του τόπου. Ίσως η συναίσθηση—συνειδητή ή ασυνειδητή—της ανάγκης να εκφράζεται με την από μέρους του συνόλου των στελεχών της συντηρητικής παράταξης επίκληση του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Ο οποίος, όμως, δεν θα μπορούσε να ξανακαθίσει στον πολιτικό στίβο ως αρχηγός ενός κόμματος, για λόγους φανερούς. Παραμένει, όμως, μία εθνική εφεδρεία, με την έννοια ότι θα μπορούσε να είναι το επίκεντρο και η στέγη μιας ευρύτερης συσπείρωσης των δυνάμεων της χώρας σε περίπτωση οριακής πολιτικής και εθνικής κρίσης...

Η Ν.Δ. του 1987 έχει ελάχιστα συγκρίσιμα στοιχεία με το έμβρύο της, της 4ης Οκτωβρίου 1974: στις εκλογές του φετεινού Μαρτίου για την ανάδειξη των (περιφερειακών) ηγετικών πυρήνων του κόμματος ψήφισαν, κατά τα επίσημα στοιχεία, 450.000 "μέλη", ενταγμένα σε έναν ιστό χιλιάδων οργανώσεων· αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, μια, θεωρητικά, αυξημένη δυνατότητα επηρεασμού των τάσεων του εκλογικού σώματος, αφού η αναλογία μελών προς οπαδούς της Ν.Δ. (με βάση τις νεοδημοκρατικές ψήφους των εκλογών '85) πλησιάζει την αντίστοιχη, ίσως, του ΚΚΕ: 1:6. Σίγουρα, βρισκόμαστε πολύ μακριά από την εμβέλεια που διέθετε ο στοιχειώδης κομματικός μηχανισμός των 20.000 μελών και των 233 κομματικών επιτροπών της Ν.Δ. κατά την πρώτη διετία από την ίδρυσή της¹—που σήμαινε ένα ποσοστό 0,74% μελών επί του συνόλου των ψηφοφόρων της του '74².

Δείγματα ανάπτυξης

Το σημαντικότερο ρεύμα αυτής της οργανωτικής έκρηξης στη διαδικασία κομματικής συγκρότησης του συντηρητικού χώρου εντοπίζεται στην "περίοδο Αβέρωφ", κυρίως στη διετία 82-84³, όταν η απώλεια της εξουσίας ανάγκαζε την Ν.Δ. να μάθει την πολιτική και να υπάρξει με τη μόνη δυνατή μορφή: αυτήν του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Η μαθητεία των νέων ρόλων, ωστόσο, δεν διεκπεραιώθηκε εν κενώ: στο Α' Συνέδριο (5-7 Μαΐου 1979, Χαλκιδική), αναφέρεται επίσημα ότι, στη διετία 1977-1979, τα μέλη αυξήθηκαν σε 150.000 (από 20.000), οι Τοπικές Επιτροπές σε 380 (από 233) και οι κλαδικές σε 25 (από 8)⁴, ενώ η πλειοψηφία των 816 Συνεδρών εκλέχθηκαν από 97.000 μέλη⁵.

Παράλληλα, η "γαλάζια γενιά" δεν είναι αποκλειστικό δημιούργημα των χρόνων της πραιτωριανής φρουράς των «Κεντάρων», αλλά διανύει και αυτή μιαν αναπτυξιακή διαδικασία, όπου από 197 "Τοπικά Γραφεία" το 1977⁶, φθάνει να διαθέτει το 1979 220 (150 στην επαρχία, 70 στην Αθήνα) και 470 το 1986 (300 και 170, αντίστοιχα)⁷.

Καθόλου μικρή συμβολή στην απόπειρα αυτή πολιτικοποίησης του συντηρητικού χώρου, αποτέλεσαν και τα 14 περιφερειακά Συνέδρια του κόμματος, στο διάστημα 1979-1981⁸, ενώ τον Ιούνιο του 1981 το Έκτακτο Συνέδριο λειτούργησε, μεταξύ άλλων, και ως πεδίο για τη νομιμοποίηση του προγράμματος της Ν.Δ. εν όψει των επικείμενων εκλογών· δηλαδή το Συνέδριο αυτό ήταν και ένας από τους τρόπους για την εδραίωση της θέσης του κ. Γ. Ράλλη, μετά το πρώτο μετακαραμανλικό «τραύμα» κατά τη διαδικασία ανάδειξης αρχηγού κόμματος, τον Μάιο του 1980.

Όλα τα ποσοτικά αυτά στοιχεία αποτελούν τεκμαρτές πηγές για την εντυπωσιακή διαδικασία αλλαγής των μορφών πολιτικής ύπαρξης του συντηρητικού φάσματος· τεκμαρτές πηγές, και όχι τεκμήρια, αφού, σύμφωνα με μια δέσμη κριτηρίων που αφορούν τον πάλαι ποτέ προσδιορισμένο (και εν πολλοίς πεπερασμένο) τύπο του «κόμματος μαζών», δεν μπορεί κανείς να αποφανθεί με βεβαιότητα για την ιδιότητα και τα λειτουργικά χαρακτηριστικά που η έννοια «μέλος», π.χ., επενδύεται στην κομματική μηχανή της Ν.Δ. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι το «κόμμα» είναι πλέον μια έννοια—έστω και στην προ-πολιτική και οιοεινέ «φυλετική» της εκδοχή—που λειτουργεί και βιώνεται από τον οπαδό της συντηρητικής παράταξης.

Η κρίση νομιμοποίησης και η «πολιτικοποίηση» της κυριαρχίας

Η κοινωνική άρθρωση και διείσδυση της παράταξης αυτής συντελείται πλέον στην καθημερινότητα, μέσω του οχήματος της κομματικής γραφειοκρατίας· είναι οι ρόλοι και οι δομές της τελευταίας, μέσω των οποίων παράγεται ένα πλέγμα εξειδικευμένων και διαφοροποιημένων στελεχών (εδαφικά και κοινωνικά), που έρχεται να υποκατασταθεί, ή να αμφισβητήσει οριακά πλέον, αυτό που ανέκαθεν αποτελούσε τη μόνη μορφή κοινωνικής και πολιτικής ύπαρξης του δεξιού φάσματος του αστικού χώρου: τα κάθετα δίκτυα πελάτη - αφεντικού, με τον διαμεσολαβητή / τοπικό κομματάρχη

Ο ΦΙΔΕΛ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

«Η επανάσταση είναι ένα έργο που πρέπει να τελειοποιηθεί. Κάτι παραπάνω, ένα έργο τέχνης. (...) Αν σε μια επανάσταση δούμε ότι υπάρχει μια ομάδα πολιτών — δεν έχει σημασία πόσοι είναι — που νιώθουν ότι δεν τους καταλαβαίνουν ή μάλιστα νιώθουν ότι μπορεί να είναι αντικείμενο κάποιας μορφής πολιτικών διακρίσεων (...), αυτό αρκεί ώστε να μη νιώθουμε ικανοποιημένοι. (...) Ακόμη κι αν μου πουν ότι υπάρχει και ένας μόνο, πάλι το έργο τέχνης της Επανάστασης δεν θα είναι τέλειο».

Οι απόψεις του ΦΙΔΕΛ ΚΑΣΤΡΟ στο θέμα της θρησκείας και σε άλλα καυτά ζητήματα του επαναστατικού κινήματος, δοσμένες μ' ένα βιβλίο - ντοκουμέντο, προϊόν μαραθώνιων συνομιλιών του με τον καθολικό ιερωμένο Φράι Μπέττο.

Αληθινά κάτι νέο και πρωτότυπο. Για πρώτη φορά κομμουνιστής ηγέτης δίνει συνέντευξη πάνω στο θέμα της θρησκείας.

Άλλα θέματα που παρουσιάζονται με ζωντανό και συναρπαστικό τρόπο:

- ☐ Η διαμόρφωση του ήθους του Φ. Καστρο, κάτω από την επίδραση της χριστιανικής παιδείας που πήρε στα κολλέγια των Ιησουιτών όπου φοίτησε.
- ☐ Η επανάσταση της Κούβας.
- ☐ Οι προσωπικότητες των Τσε και Καμίλο.
- ☐ Οι σχέσεις Χριστιανών - Κομμουνιστών.
- ☐ Η δημοκρατία στην Κούβα.
- ☐ Η «εξαγωγή επανάστασης».
- ☐ Το εξωτερικό χρέος.
- ☐ Η πυρηνική απειλή.

Εκδόσεις «ΓΝΩΣΕΙΣ»

Χ. Τρικούπη 22 — 10679

Αθήνα. τηλ. 3619138 - 3627153

που εξασφάλιζε τη νομιμότητα των πελατών του - ψηφοφόρων για λογαριασμό του ισχυρού βουλευτή της περιοχής - ο τελευταίος το μόνο δεσμό που είχε προς τον κεντρικό παραταξιακό μηχανισμό τον μετέφραζε στην συμμετοχή του ή όχι σε έναν από τους εσμούς των κοινοβουλευτικών βερωνιών. Ήταν παράλληλα η εποχή όπου οι τυπικά ορισμένοι συνταγματικοί κανόνες εξουσιαστικής νομιμότητας και νομιμοποίησης είχαν ελάχιστη υλική σχέση με τις διαδικασίες της καθεστωτικής αναπαραγωγής του άρχοντος συγκροτήματος: η διαμεσολάβηση της αντιπροσωπείας στο συνολικό παίγνιο αυτής της αναπαραγωγής επικαθοριζόταν (ή άλλοτε εξοβελιζόταν) από συσχετισμούς δυνάμεων μεταξύ κέντρων άμεσης επιβολής και ισχύος τα οποία — σύμφωνα με την τυπική αρχή της δημοκρατικής νομιμοποίησης του Συντάγματος 1952 — δεν είχαν καμία νομιμοποιημένη σχέση στην άσκηση της πολιτικής: ήταν ο Στρατός, η Βασιλεία και ο Ξένος (αμερικανικός) παράγων που εξασφάλιζαν την λειτουργία της «περιορισμένης και κηδεμονευόμενης δημοκρατίας», κατά τον ορισμό του Ν. Μουζέλη⁹.

Αυτοί οι όροι καθεστωτικής αναπαραγωγής δεν μπορούσαν να εξακολουθήσουν μετά την κρίση εκπροσώπησης των κυρίαρχων κοινωνικών ομάδων, κρίση την οποία προφέθετε και συνεπαγόταν το πραξικόπημα και η δικτατορική θέσμιση της πολιτικής στην περίοδο 1967-1974. Κεντρικός μηχανισμός στην νομιμότητα και τη διαδικασία νομιμοποίησης των ομάδων αυτών θα έπρεπε, μετά το 1974, να είναι ένας πολιτικός ηγεμόνας, ένα «οργανικό κόμμα» του συνόλου των «πολιτικών μερίδων» του αστικού χώρου: την ίδια στιγμή και παράλληλα προς αυτόν τον εκσυγχρονισμό και την πολιτικοποίηση των όρων άσκησης της κυριαρχίας, συντελείτο μια άλλη διαδικασία, που κατ' ανάγκην επηρέαζε τις προϋποθέσεις με τις οποίες η «Δεξιά» θα διεκδικούσε την εκπροσώπηση ενός πολυειδούς, διαταξικού¹⁰ πλέγματος: ήταν η ανάδυση νέων πολιτικών σχημάτων, «από την πλευρά» των υποτελών κοινωνικών ομάδων — η ίδρυση του ΠΑΣΟΚ και η νομιμοποίηση του ΚΚΕ.

Ο νέος «ηγεμών» και η δυναμική του

Θεωρώντας τα κόμματα «αναγκαίο κακό», αλλά συγχρόνως μηχανισμούς «ενσωμάτωσης και έκφρασης του λαού», «σάρκα και αίμα της Δημοκρατίας»¹¹, και εννοώντας παράλληλα ότι μία από τις προϋποθέσεις του κεντροδεξιού εκσυγχρονισμού που επιχειρούσε ήταν το «να φτιάξουμε κόμματα που να επιβιώνουν εκατό και διακόσια χρόνια, ανεξάρτητα από τους ηγέτες τους»¹², ο κ. Καραμανλής θα προχωρήσει στην εξαγγελία ίδρυσης της Ν.Δ., την 26η Σεπτεμβρίου 1974, ονομάζοντας το κόμμα «παράταξη» και «κίνηση»¹³.

Έμφαση δίνεται στο ότι το νέο κόμμα είναι «μία νέα πολιτική κίνηση» και όχι η προδικτατορική ΕΡΕ¹⁴, πράγμα το οποίο εκφράζεται στην εντυπωσιακή ανανέωση του πολιτικού προσωπικού του συντηρητικού χώρου: το 65% περίπου των 216 βουλευτών της Ν.Δ. στην πρώτη τριετία 1974-1977 εκλέ-

γονται για πρώτη φορά, ποσοστό που δεν προσεγγίζουν ούτε το ΠΑΣΟΚ, ούτε η ΕΚΝΔ, ενώ το 50% έχουν ηλικία μέχρι 49 ετών, ποσοστό που επίσης δεν προσεγγίζουν το ΠΑΣΟΚ και η ΕΚΝΔ¹⁵. Το νέο στίγμα του κόμματος του συντηρητικού χώρου εκφράζεται και στην περισσότερο «τεχνοκρατική» φυσιογνωμία του πολιτικού του προσωπικού, αφού το 59% των βουλευτών του το 1974 είχαν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό, έναντι 31,5% των βουλευτών του «Ελληνικού Συναγερμού» και της ΕΡΕ¹⁶. Το «νέο» στο συντηρητικό χώρο εκφράστηκε και στην ηλικιακή κατανομή των δύο πρώτων Υπουργικών Συμβουλίων της Ν.Δ., και ο μέσος όρος ηλικίας των 55 ετών στην πρώτη κυβέρνηση ήταν ανώτερος των αντίστοιχων της Κ.Ο. (πενήντα ένα), ενώ στη δεύτερη κυβέρνηση η μέση ηλικία των 50 ετών και ένας μεγάλος αριθμός νεαρών υφυπουργών¹⁷ έδειχνε τη δυναμική που μπορούσε να ανοιχτεί στον εκσυγχρονισμό του πολιτικού συστήματος, συνολικότερα.

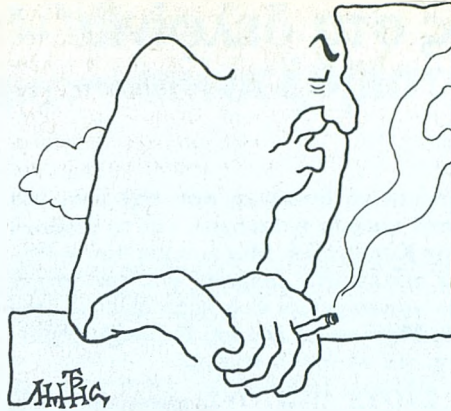
Ωστόσο η διαδικασία κομματικής συγκρότησης του συντηρητικού χώρου στη δεκαετία, πλέον, ιστορία της έδειξε, ότι η πορεία αναπροσδιορισμού της πολιτικής και της άσκησης της στο χώρο αυτό έχει εγκαθιδρύσει σημαντικές ειδοποιούς διαφορές με το παρελθόν. Η δυνατότητα μαζικής κινητοποίησης, που διακρίνει τα τελευταία κυρίως χρόνια τη Ν.Δ., οι υψηλές επιδόσεις στις εκλογές διαφόρων ομάδων συμπεριόντων και πίεσης, η συνέχεια στο βίο του κομματικού μηχανισμού μέσω της διευρυμένης αναπαραγωγής της κεντρικής και περιφερειακής γραφειοκρατίας του κόμματος, μοιάζουν να δικαιώνουν τον υπερπολιτικισμό του τέως Γ. Δντή της Ν.Δ. Γ. Μυσαηλίδη όταν, στο Προσυνέδριο της Χαλκιδικής, πριν δέκα χρόνια, μιλούσε σαν οι 1751 Σύμβουλοι να αποτελούσαν οργανωμένη βάση κομμουνιστικού κόμματος: «να καταστήσουμε συνείδηση στα στελέχη και στους οπαδούς μας ...ότι είναι ανάγκη, να ενταχθούν στο κόμμα ...και να το θεωρήσουν αυτό τόσο απαραίτητο και αναγκαίο, όσο την εργασία, την οικογένεια και τις άλλες βασικές τους ασχολίες»¹⁸. Η «σιωπηρά μειοψηφία» οργανώθηκε, κινητοποιείται, συντάσσεται πειθαρχημένη και νομιμοποιεί τον εκάστοτε ηγετικό πυρήνα — παρά τους μεταμορφισμούς του — διαμεσολαβεί και εξασφαλίζει συνοχή στις τάσεις και τους προσανατολισμούς ενός εκλογικού ακροατηρίου που δικαιώνει για την Ν.Δ. τον τίτλο ενός μαζικότατου κόμματος, το οποίο νομιμοποιείται πλέον — πόσο μάλλον ως εκτός - εξουσίας - σχηματισμός — όχι με εξωπολιτικά μέσα, όπως άλλοτε η ΕΡΕ, π.χ. Και όλος αυτός ο μηχανισμός, έχει όλη εκείνη την τυπική/θεσμική σκευή που διακρίνει ένα «κόμμα μαζών»: Καταστατικό, Πρόγραμμα, Κανονισμούς εσωτερικής λειτουργίας των οργάνων του, κτλ.

Όλα αυτά αποτελούν όρους Sine qua non προκειμένου η Ν.Δ. να συστοιχηθεί προς τους εκσυγχρονισμούς και τους συνολικότερους όρους λειτουργίας του Συντάγματος του '75, το οποίο η ίδια (μόνη) ψήφισε και στο οποίο θεσμοθετείται, για πρώτη φορά, το «πολιτικό κόμμα» (άρθρο 29).

Πέρα από την «κρίση ηγεσίας»

Εκεί όμως που η Ν.Δ. δεν μπορεί να συστοιχηθεί, εκεί όπου η απόστασή της από τους μεταπολιτευτικούς όρους της λειτουργίας της πολιτικής και της καθεστωτικής αναπαραγωγής έχει σαν αποτέλεσμα να μην «εκπροσωπεί» τη νέα πολιτειακή τάξη, είναι στους ίδιους τους ηγετικούς - διευθυντικούς πυρήνες της. Από το Σεπτέμβριο του 1975 —όπου ο διορισμός των μελών των πρωτοϊδρυόμενων Νομαρχιακών Επιτροπών έγινε από τους βουλευτές της κάθε περιφέρειας, με αποτέλεσμα την έκρηξη αντιθέσεων τοπικιστικού και βαρυνικού χαρακτήρα¹⁹— μέχρι το Β' Συνέδριο του κόμματος τον Φεβρουάριο του 1986, όπου ένα από τα κύρια μέληματα ήταν η επίλυση ενδοκομματικών τριβών²⁰, το οργανικό κόμμα του συντηρητικού χώρου βρίσκεται σε μια διαρκή κρίση ταυτότητας και, άρα, ενδοκομματικής νομιμοποίησης, στις ηγετικές του κλίμακες. Και με αυτή τη διατύπωση, δεν εννοείται η «κρίση ηγεσίας» (άλλωστε ο κ. Μητσotάκης παραμένει ο κυρίαρχος χειριστής του παιχνιδιού με το «κόμμα του 41%»), αλλά η διαρκής αιώρηση του κυρίαρχου λόγου και πυρήνα του ανώμαλα στην κληρονομιά του (συντηρητικού) παρελθόντος και τις νεωτερικές επιταγές του μέλλοντος (και της εξουσίας;), οι οποίες έχουν εγγραφή μεν στην καταστατική υπόσταση της Ν.Δ., αλλά υφίστανται πολλαπλούς χαρακτήρα και προέλευσης στρεβλώσεις.

Πέντε περίπου χρόνια μετά την ίδρυσή του, το 1979, το κυβερνών τότε κόμμα δεν μπόρεσε να αποφύγει το πρότυπο του

Spoil-system, με τις υχέυεις πατρωνείας να εξακολουθούν να παίζουν ρόλο στη διαχείριση και διανομή πόρων εξουσίας και πάσης φύσεως κομματικών αξιωμάτων, και να αποτελούν κύριο ανασταλτικό παράγοντα στη συγκρότηση ενός σύγχρονου, αποπροσωποποιημένου, θεσμοποιημένου κομματικού μορφώματος²¹. Στη σημερινή φάση ανάπτυξής του, το κόμμα της Ν.Δ. μπορεί να χαρακτηρίζεται από το εγχείρημα του κ. Μητσotάκη «όλη η εξουσία στους κομματικούς», όμως το ζητούμενο εξακολουθεί να είναι το ποιοι, πώς και από ποιον ορίζονται ως «κομματικοί». Και το λεπτομερές —έως άκαμπτο— πρόγραμμα εξουσίας που ενδελεχώς διαμορφώνεται σε επιτελεία «πραγματιστών», δεν θα μπορέσει να δώσει ένα λόγο εξουσίας, όσο καιρό οι ιδεολογικές συντεταγμένες αυτού του προγράμματος, η ιδεολογία του κόμματος, αποτελούν κάθε φορά αντικείμενο δοσολογίας παρεμβατισμού / φιλελευθερισμού (α-

πό το «ριζοσπαστικό φιλελευθερισμό» της Χαλκιδικής '79 στο «Μανιφέστο» της 3ης Φεβρουαρίου 1985, μέχρι και πιο πρόσφατα στις «αποσαφηνίσεις» του Β' Συνεδρίου) ασκήσεις δοσολογίας που ο λόγος υπαρέξής τους, το γεγονός ότι αποτελούν τέτοιες ασκήσεις και όχι επεξεργασίες, βρίσκεται στη διαρκή κρίση ενδοηγετικής νομιμοποίησης. Μπορεί δε το μεσαίο και ανώτερο στελεχιακό δυναμικό της Ν.Δ. να προσφέρει τη δυνατότητα δημιουργίας σκιωδών ή πραγματικών κυβερνήσεων, μπορεί να διακηρύσσεται ότι τα στοιχεία του κόμματος έχουν τεθεί σε διάταξη εξουσίας, αυτή όμως δεν θα κερδηθεί αν δεν λειτουργήσει ελεύθερα και εφ' όλης της ύλης της η πολιτική στα 450.000 μέλη του κόμματος.

Για να γίνουν αυτά όλα, θα πρέπει η αιώρηση παρελθόν / μέλλον στους ασκούντες την ενδοκομματική εξουσία, η διαρκής αυτή κρίση νομιμοποίησης να πάψει, μετατρέπόμενη σε συστοίχιση προς τους όρους λειτουργίας του πολιτικού συστήματος.

«Δεν μπορείς να έχεις αυτόν τον τεράστιο κομματικό μηχανισμό, και κάθε φορά που παρουσιάζεται ένα πρόβλημα να σκέφτεσαι: "ας κάνουμε μια επερώτηση στη Βουλή"...», μου έλεγε πριν λίγες μέρες εξαιρετικά εύστοχα ένας από τους θεωρητικούς ιθύνοντες του φιλελεύθερου χώρου.

Το έμβρυο του 1974 μεγάλωσε, απογαλακτίστηκε τραυματικά από τον πατέρα, έγινε γίγαντας σήμερα, που στέκεται σε πύλινα πόδια, αντιμετωπίζοντας την «πρόκληση της πολιτικής».

Σίγουρα δεν είναι ο μόνος...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Ομιλία του γεν. διευθυντή της Ν. Δημοκρατίας Γ. Μισαηλίδη στο Α' Προσυνέδριο του κόμματος (Χαλκιδική 2-4 Απριλίου 1977), στο Γ. Μισαηλίδη, *Πορεία για δημοκρατική και αγωνιστική οργάνωση*, Αθήνα Ιούλιος 1979 σελ. 63.
2. J.C. Loulis *New Democracy: The New Face of Conservatism*, στο H.R. Penniman (ed) *Greece at the Polls, The National Elections of 1974 and 1977*, Αθήνα 1981 σελ. 72.
3. Βλ. και D. Katsoudas, *The conservative movement and New Democracy: From past to present*, στο Kevin Featherstone and Dimitrios Katsoudas *Political Change in Greece. Before and After the colonels*, Αθήνα 1987 σελ. 10. Ο συγγραφέας αποδίδει την «θεματική» αυτή οργανωτική ανάπτυξη, όχι σε έναν ενδογενή δυναμισμό της Ν.Δ., αλλά στις ανάγκες αντισυσπείρωσης των συντηρητικών έναντι της έντονης «αντιδεξιής ρητορικής και πολιτικής» του ΠΑΣΟΚ.
4. Ομιλία του Γ. Διντή του κόμματος Γ. Μισαηλίδη, στο *Πορεία για δημοκρατική και αγωνιστική οργάνωση*, ο.π. παρ., σελ. 73.
5. Ο κ. Μισαηλίδης αναφέρει 100.000 μέλη, ενώ ο αρχηγός του κόμματος Κ. Καραμανλής «97.000 ενεργά μέλη» βλ. ομιλία και του Α' Συνεδρίου της Ν. Δημοκρατίας στο *Οι λόγοι του Κ. Καραμανλή 1979*. Ο Τ. Αθανασιάδης υποστηρίζει ότι ψήφισαν 130.000 μέλη, ενώ επίσημη ανακοίνωση, μετά το τέλος της διμηνιαίας διαδικασίας εκλογών (Ιανουάριος - Μάρτιος 1979), αναφέρει 120.000 μέλη βλ. περιοδικό *Νέα Δημοκρατία*, τχ. 25, Απρίλιος 1979.
6. Βλέπε ομιλία του τότε Προέδρου της ΟΝΝΕΔ Α. Παπαληγούρα στο Α' Προσυνέδριο της Ν. Δημοκρατίας, στο *«Νέα Δημοκρατία Α' Προσυνέδριο του κόμματος - Χαλκιδική 2-4 Απριλίου 1977»*.
7. Βλ. D. Katsoudas, ο.π. παρ., σελ. 108.
8. Από την ομιλία του τότε Προέδρου της Ν.Δ. και

Πρωθυπουργού Γ. Ράλλη στο Έκτακτο Συνέδριο της Ν.Δ., 27-28 Ιουνίου 1981 (δακτυλογραφημένο κείμενο, σ. 4).

9. Ν. Μουζέλης, *Νεο-ελληνική κοινωνία, Όψεις Υπανάπτυξης*, Αθήνα 1978.

10. Είναι πέρα από τη λογική και την εν πολλοίς περιγραφική και α-θεωρητική έννοια του «πολυμετακτικού κόμματος», που ο Κ. Καραμανλής διαβεβαίωνε, ότι «η Ν. Δημοκρατία δεν εντάσσεται στο ανεδαφικό και παραπλανητικό σχήμα Δεξιά - Κέντρο - Αριστερά», ότι «απορρίπτει τη θεωρία του ταξικού κόμματος» και «δεν εκπροσωπεί τα συμφέροντα ορισμένης κοινωνικής τάξεως» και ότι ο διαχωρισμός των κομμάτων υφίσταται μόνο στη διάκριση «δημοκρατικά και ολοκληρωτικά»: το εγχείρημά του να συγκροτήσει ένα οργανικό κόμμα του αστικού χώρου, αντικατοπτρίζεται και στην άποψή του ότι οι διαφορές μεταξύ «δημοκρατικών κομμάτων περιορίζονται κυρίως στην έκταση του κρατικού παρεμβατισμού, τον οποίο όμως κατ' αρχήν όλοι αποδέχονται». Βλ. ομιλία του στο Α' Συνέδριο της Ν. Δημοκρατίας (δακτυλογραφημένο κείμενο), σελ. 4, 5.

Ως προς την «ταξικότητα» της Ν.Δ., στο επίπεδο του στελεχιακού της μηχανισμού, μπορούμε να πούμε ότι επικρατεί το αστικό (παλιό και νέο, «μεσαίο» ή «ανώτερο») στοιχείο: το 74% των μελών της Κ.Ο. (το 1974-1977) αποτελείται από «ελεύθερους επαγγελματίες» (γιατροί - δικηγόροι - μηχανικοί - έμποροι) βλ. περιοδικό *Νέα Πολιτική*, Μάρτιος 1977 την ίδια εποχή, το 1/3 περίπου των 1751 αντιπροσώπων του Προσυνεδρίου της Χαλκιδικής (1977) ήταν γιατροί - δικηγόροι - μηχανικοί - έμποροι, όταν οι «λαϊκές τάξεις» (εργάτες - υπάλληλοι) απαρτιζόσαν μόνον 9%. Σε επίπεδο εκλογικής βάσης, το Φεβρουάριο του 1980, οι «ημιεδικευμένοι και ανεπίδεκτοι» εργάτες συνεισέφεραν στην εκλογική πελατεία της Ν.Δ. σαφώς πολύ λιγώτερο από τις «μεσαίες τάξεις» και τους

«ειδικευμένους εργάτες» (βλ. *Loulis* ο.π. παρ., σελ. 76). Στα τέλη του Μαΐου 1985, η Ν.Δ. εξακολουθεί να αντλεί προνομιακά τις ανώτερες κοινωνικές κατηγορίες, «μοιράζεται» με το ΠΑΣΟΚ τις «μεσαίες ομάδες», και εξακολουθεί να υστερεί σαφώς στις «χαμηλότερες εισοδηματικές ομάδες». (Βλ. Γ. Λούλη, *Πώς και γιατί ψήφισαν οι Έλληνες το 1985, Πρώτες Διαπιστώσεις*, περιοδικό *Επίκεντρο*, τχ. 44, Μάιος - Ιούνιος 1985).

11. Ομιλία του στο Προσυνέδριο της Ν. Δημοκρατίας.

12. Ομιλία του σε σύσκεψη της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Ν.Δ. (16.3.77), στο *Οριοθετήσεις. Οι επιγραμματικές φράσεις του Κ. Καραμανλή*, Αθήνα 1986, σελ. 76.

13. Βλ. *Διακήρυξη για την ίδρυση της Ν. Δημοκρατίας 30-9-1974*, στο «Οι λόγοι του Κ. Καραμανλή-1974», σελ. 38.

14. Βλ. Οι ιδεολογικές αρχές της Ν. Δημοκρατίας, Αθήνα, Νέα Δημοκρατία, Ιούλιος 1975, σ. 4.

15. Βλ. Α.Ι.Δ. *Μεταξύ Ηλικία και συχνότητα εκλογής στις Βουλευτές 1964, 1974 και 1977*, τάσεις και μεταβολές στις αριθμητικές κατανομές, περιοδικό *Σύγχρονα Θέματα*, τχ. 8, Ιούλιος 1980. Σύμφωνα με μια άλλη μέτρηση, το 27% των βουλευτών είναι κάτω από 45 ετών (βλ. περιοδικό *Νέα Πολιτική*, ο.π. παρ.), ενώ ο Ι. Λούλης υπολογίζει τον αριθμό των «πρώτη-φορά-βουλευτών» της Ν.Δ. σε 127, και αναφέρει ότι, ήδη, πολύ πριν το κεντρώο άνοιγμα του κ. Καραμανλή το 1978, 10 βουλευτές της Κ.Ο. της Ν.Δ. το 1974 προέρχονται από την Ένωση Κέντρου (βλ. ο.π. παρ. σελ. 59-60).

16. *Loulis*, ο.π. παρ., σελ. 60.

17. Στο ίδιο, σελ. 63-64.

18. Βλ. Γ. Μισαηλίδη, *Πορεία... κτλ.*, ο.π. παρ., σελ. 69.

19. *Loulis*, ο.π. παρ., σελ. 69.

20. *Katsoudas*, ο.π. παρ., σελ. 102.

21. *Loulis*, ο.π. παρ., σελ. 82.

Από τους δελφίνους στα δελφίνια

του Κ. Σπυρόπουλου

ΟΙ ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ και οι συμβιδιασμοί, η πάλη κι η συνύπαρξη των βαρώνων της Δεξιάς, που συγκρότησαν σε ηγετικό επίπεδο τον πολιτικό συνασπισμό της Νέας Δημοκρατίας υπό την ηγεσία και την ηγεμονική-ενοποιητική ισχύ του **Κ. Καραμανλή**, διαπλέκουν τον ιστό της εσωκομματικής ζωής και αντιπαράθεσης στα δεκατρία χρόνια ύπαρξης του κόμματος. Σ' αυτόν τον ιστό επενεργούν πολιτικές ιδέες και πρωτοβουλίες του ιδρυτή του κόμματος, που δημιουργούν υποστηρικτές και αντιπάλους και αναδιαμορφώνουν σε ένα βαθμό την εσωκομματική γεωγραφία.

Τριγμοί σε παλαιά «φέουδα»

ΣΕ ΚΑΠΟΙΑ σχηματική διάταξη, «**Αδερωφικοί**» και «**Ραλλικοί**», παλιοδεξιόι και πεφωτισμένοι – πλην όλοι τους Καραμανλικοί – συγκροτούσαν βασικούς πόλους γύρω από τους οποίους αναπτυσσόταν η εσωκομματική δυναμική, ήδη από τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, για να κορυφωθεί στην πάλη για τη διαδοχή του Καραμανλή το 1980, στην πάλη δηλαδή για τη νομή της εξουσίας. Οι «Αδερωφικοί» εκπροσωπούσαν τις δυνάμεις *συνέχειας* της δεξιάς, αυτό που εικονογραφήθηκε με τη «γέφυρα». Οι «Ραλλικοί» αντιπροσώπευαν τις τάσεις του *εκσυγχρονισμού*, το «Νι» στον τίτλο του κόμματος, το ευρωπαϊκό άνοιγμα, τους εκσυγχρονισμούς στο πολιτικό σύστημα με την κατάργηση της βασιλείας, τη νομιμοποίηση του ΚΚΕ και το σύνταγμα του '75, η πρωτοβουλία της αποχώρησης από το στρατιωτικό, σκέλος του ΝΑΤΟ, οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις και η «σοσιαλμανία» του **Παπαληγούρα** χάραξαν μια διαχωριστική γραμμή στο εσωτερικό του κόμματος.

ΑΧΝΗ στην πρώτη περίοδο η διαχωριστική γραμμή έμελλε να τονιστεί μετά την εκλογική υποχώρηση του 1977 και να χαραχτεί βαθειά μέχρι το 1980.

Η ΑΝΟΔΟΣ της Άκρας Δεξιάς στις εκλογές του 1977 ερμηνεύθηκε ως αποδοκιμασία της παραδοσιακής βάσης του κόμματος προς την πολιτική των Ράλλη-Παπαληγούρα – προσοχή όχι του Καραμανλή... – που προσανατόλισαν το κόμμα σε ρήξεις με παραδοσιακά πολιτικά, οικονομικά και ιδεολογικά στηρίγματα της παράταξης. Ο εκλογικός καταποντισμός του Γ. Ράλλη χρησίμευσε για την εκλαίκευση και το συμβολισμό αυτής της αποδοκιμασίας. Η απομάκρυνση του ίδιου από το υπουργείο Παιδείας και του Παπαληγούρα από το υπουργείο Συντονισμού συμβόλισε τις νέες ισορροπίες στο εσωτερικό του κόμματος – και του τότε σχήματος εξουσίας – μετά της εκλογές. Ταυτόχρονα, οξύνθηκε η ενδο-

κομματική δυναμική που είχε μπει πια στην *κούρσα ημιαντοχής* για τη διαδοχή του Καραμανλή. Μια κούρσα που κρίθηκε τελικά στο «*σπριντ*» και χρειάστηκε το «*φωτο-φίνις*» δυο ψηφοδελτίων, του **Κ. Μητσοτάκη** και του **Π. Βαρδινόγιάννη**, για να δγει ο νικητής.

ΣΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ μήνες του 1980 όλοι οι βουλευτές της ΝΔ και κάποιοι εξωκοινοβουλευτικοί παράγοντες με ισχυρή επιρροή «είχαν» από δυο υπολογικά χαρτοφυλάκια ο καθένας: ένα που τους υποσχόταν ο Γ. Ράλλης και ένα δεύτερο που τους έταζε ο Ευ. Αδέρωφ. Η νομή της εξουσίας χώρισε τη Δεξιά στην πρώτη και αποφασιστική δελφινόμαχια: στη μοναδική κρίση της ΝΔ, που εκ των πραγμάτων συνδεόταν άμεσα με τη διαχείριση της εξουσίας. Όλες οι κατοπινές κρίσεις αφορούσαν την κομματική εξουσία και, μέσω αυτής, μακροπρόθεσμα την πολιτική εξουσία όταν και εάν το κόμμα κέρδιζε τις εκλογές. Οι στενοί συνεργάτες του **Γ. Ράλλη** στα υπουργεία Παιδείας, Προεδρίας, Συντονισμού και Εξωτερικών, μαζί με τη συντριπτική πλειοψηφία των υπουργών και των υφυπουργών που όρκισε, αποτέλεσε τον πυρήνα της Ραλλικής ομάδας. Οι απ' έξω – με ορισμένες εξαιρέσεις, χάριν των ισορροπιών – συνασπίστηκαν με τον Ευ. Αδέρωφ.

Από την πατρωνεία στη γραφειοκρατία

ΤΟ *σύστημα πολιτικής πατρωνείας*, που η μια του όψη, αποτυπώνεται στις ομαδοποιήσεις της ΝΔ βασίζεται στην επιρροή που έχουν τα παραδοσιακά τζάκια της παράταξης, επιρροή που όχημά της ήταν, μεταξύ άλλων, ο σταυρός προτίμησης.

Τα τζάκια αντλούσαν δύναμη από την μακροχρόνια άσκηση της εξουσίας και ο πολίτευτής για να γίνει βουλευτής, υπουργός και κατόπιν «ραλλικός» ή «αδερωφικός», έπρεπε να εξασφαλίσει την εύνοια κάποιου εκ των *δαρώνων* για να συμπεριληφθεί στους συνδυασμούς – και μάλιστα στην «κατάλληλη» περιφέρεια – κι απ' εκεί κι ύστερα να έχει χρήματα και δημόσιες σχέσεις για να εκλεγεί. Εκλεγόμενος είχε τη δυνατότητα να προσφέρει στον πάτρωνά του το αντίτιμο της προστασίας: την ψήφο του στις εσωκομματικές αναμετρήσεις.

Η ΕΚΛΟΓΗ του αρχηγού με ψηφοφορία από την κοινοβουλευτική ομάδα είχε περισσότερο τυπική παρά ουσιαστική σημασία στην ΕΡΕ. Στη ΝΔ απέκτησε ουσιαστική, όπως αποδείχθηκε σε τέσσερις αναμετρήσεις και πέντε ψηφοφορίες (συν η ψήφος εμπιστοσύνης που ζήτησε ο Γ. Ράλλης). Αυτή είναι μια από τις

πλευρές του *θεσμικού εκσυγχρονισμού* της Δεξιάς και διαφοροποιεί τη ΝΔ από τους προπάτορές της, αλλά, όσο κι αν φαίνεται περιέργο, σύρει και κάποια διαχωριστική γραμμή στην ίδια τη ΝΔ ανάμεσα στην περίοδο της διακυβέρνησης και σ' εκείνη της αντιπολίτευσης.

Η ΑΠΟΛΥΤΗ υπεροχή της «βουλευτοκρατίας» τώρα παρακάμζει, αργά αλλά σταθερά. Ο σταυρός προτίμησης καταργήθηκε και η *λίστα* καταρτίζεται από τον αρχηγό. Πρόκειται για ένα δεύτερο και κρίσιμο στάδιο θεσμικού εκσυγχρονισμού της Δεξιάς, που συμπίπτει – και όχι τυχαία βέβαια – με την άνοδο στην ηγεσία του Κ. Μητσοτάκη. Τα κέντρα αποφάσεων μεταφέρονται από τη «βουλευτοκρατία» στον κομματικό μηχανισμό. Τον αρχηγό δεν τον εκλέγουν κατ' αποκλειστικότητα οι βουλευτές αλλά μεικτό σώμα εκλεκτόρων από βουλευτές και κομματικά στελέχη. Επιπλέον με θεσμικές μεταρρυθμίσεις στο καταστατικό του κόμματος ο νέος αρχηγός έδωσε φωνή στον παραδοσιακό «*αντικοινοβουλευτισμό*» της *βάσης* του κόμματος που μπορεί να «έγλυφε» το βουλευτή μέσα στο πολιτικό του γραφείο για ένα ρουσφέτι, μόλις έβγαινε όμως από το γραφείο τον «έφτυνε».

Η κατάργηση του σταυρού αναίρεσε τις μέχρι τότε διαχωριστικές τομές και ενδοκομματικές διασυνδέσεις των διαφόρων ομάδων μέσα στη ΝΔ. Ο φανατικός Ραλλικός κ. **Δ. Λιβανός** διαπραγματεύεται και συμφωνεί με τον Κ. Μητσοτάκη εκλόγιμη θέση στη λίστα για τον εαυτό του και τον θείο του με αντάλλαγμα την ψήφο του στην εκλογή αρχηγού. Οι Στεφανοπουλικοί **Ν. Καletzιώτης**, **Ε. Παπαδημητρίου**, **Στ. Μπέτσας**, και **Β. Παπαγεωργόπουλος** δεν ακολουθούν τον **Κ. Στεφανόπουλο** στην περιπέτεια της ΔΗΑΝΑ. Ο κ. **Γ. Μπούτος**, κάποτε δελφίνος, ψήφισε Μητσοτάκη. Ο κ. **Γ. Βαρβιτσιώτης** άλλοτε Αδερωφικός γίνεται Μητσοτακικός, Βαρβιτσιώτικος και τώρα πάλι Μητσοτακικός παραμένοντας εσαεί Καραμανλικός. Ο Αδερωφικός και Μητσοτακικός στην εκλογή του '84 **Δ. Νιάνιαν** αλλάζει στρατόπεδο.

ΤΩΡΑ η οποία δελφινόμαχια απαιτεί έλεγχο οργανώσεων, «φραξιοτισμό» μεγάλης κλίμακας και όχι απλώς «δωματίου», προβολή από τα μέσα ενημέρωσης και εξουσία στο κόμμα. Γι' αυτό και *τώρα ο αγώνας είναι σκληρότερος* και δυσκολότερος παρά το γεγονός ότι δεν αφορά άμεσα την πολιτική εξουσία.

ΟΙ ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ και η επιλογή στρατηγικών πρόσδεσης, επηρεασμού ή και κατάκτησης της κομματικής εξουσίας είναι πλέον περισσότερο πολύπλοκες, λεπτεπίλετες, στερεωμένες την α-πολιτική αδρότητα χειρισμών που υπερίσχυε στην «περίοδο του κομματάρχη». Οι *δελφίνοι*, πριν αξιωθούν αυτόν τον τίτλο, πρέπει να μάθουν την πολιτική τέχνη, τα τεχνήματα της πολιτικής: πρέπει να ζήσουν σαν... *δελφίνια*. □

Το δράμα της ΔΗΑΝΑ και οι υπο-προθεσμίες «αυτοεξόριστου»...

του Άκη Κοσώνα

Πριν δύο περίπου χρόνια (στις 6 Σεπτεμβρίου 1985) σημειώθηκε στους κόλπους της Νέας Δημοκρατίας το σοβαρότερο ρήγμα από την ίδρυσή της. Ο εκ των ηγετικών στελεχών της **Κωστής Στεφανόπουλος** από κίνητρα προσωπικής κυρίως αντιπαράθεσης —όπως τουλάχιστον έδειξε μέχρι στιγμής η ιστορία— σε επίπεδο ήθους και αξιών προς τον πρόεδρο του κόμματος **Κ. Μητσοτάκη**, αποχώρησε από τη ΝΔ και με άλλους εννέα βουλευτές που τον ακολούθησαν σχημάτισαν ένα «νέο» κόμμα, τη Δημοκρατική Ανανέωση.

Στα δύο αυτά χρόνια η ΔΗΑΝΑ δεν μπόρεσε να συγκροτήσει και να εκφράσει δικό της πολιτικό λόγο, πλην ορισμένων εξαιρέσεων, που όμως δεν στάθηκαν αρκετές να την καταγράψουν ως κόμμα αυτοδύναμο με δική του δυναμική. Όπως και στις ανθρώπινες σχέσεις η κρίση εμφανίζεται γύρω στον ενάμιση χρόνο και κορυφώνεται στα δύο (κι εκεί ξεπερνιέται, ή δεν ξεπερνιέται) έτσι και στην περίπτωση της ΔΗΑΝΑ η κρίση χτύπησε την πόρτα της, ήδη από τον Απρίλιο, όταν οι υπάρχουσες διαφωνίες για τον χαρακτήρα και την προοπτική του κόμματος μετεξελίχθηκαν σε αξεπέραστες αντιθέσεις. Από την αρχή ήταν προφανές ότι μοναδικός πόλος συσπειρώσεως των ετερόκλητων στελεχών που σχημάτισαν τη ΔΗΑΝΑ ήταν ο πρόεδρος της Κ. Στεφανόπουλος. Όταν ο τελευταίος για μια σειρά λόγους δεν μπορούσε να ελέγξει την κατάσταση άρχισαν και οι πρώτες σοβαρές ανησυχίες.

Για τους γνωρίζοντες π.χ. δεν ήταν έκπληξη η επιστροφή του βουλευτή Λακωνίας **Κωστή Γατράκου** στη ΝΔ. Ο κ. Γατράκος είχε να πάρει μέρος σε Πολιτικό Συμβούλιο του κόμματος, ή σε άλλες διαδικασίες, από το Πάσχα. Τόσο εκείνος όσο και ο βουλευτής Μαγνησίας **Κώστας Πριντζός** αποτελούσαν τη λεγόμενη προοδευτική τάση του κόμματος και δήλωναν στον γράφοντα (και όχι μόνο) πλήρη αποστασιοποίηση από τις πολιτικές επιλογές της ΔΗΑΝΑ και από την προσπάθεια κάποιων (όχι λίγων) να στρέψουν το κόμμα σε «σκληρές» δεξιές θέσεις. Μετά τον κ. Γατράκο, αποχώρησαν διαδοχικά και επόμενους στη ΝΔ ο βουλευτής Μεσσηνίας **Νίκος Αναστασόπουλος** και ο βουλευτής Αργολίδας **Γιώργος Μουτζουρίδης**. Η περίπτωση Μουτζουρίδη παρουσιάζει ενδιαφέρον, αφού όπως χαρακτηριστικά λέγεται «οφείλει την πολιτική του ύπαρξη στον κ. Στεφανόπουλο». Επί χρόνια γραμματέας του κ. Στεφανόπουλου, οι παλιότεροι τον θυμούνται στο ιδιαίτερο γραφείο του προέδρου της Δημοκρατικής Ανανέωσης όταν εκείνος ήταν υπουργός Προεδρίας στην κυβέρνηση της ΝΔ. Παρ' όλα αυτά, ο μεσήλικας βουλευτής Αργολίδας φαίνεται ότι δεν εξαργύρωσε την πολιτική του τύχη από τον Αχαιο πρώην αρχηγό του κι επιστρέφει στη ΝΔ που διοικείται από τον άγνωστό του Κ. Μητσοτάκη. Αντίθετα η επιστροφή του κ. Αναστασόπουλου δεν ήταν έκπληξη, όπως δεν θα ήταν και η παραμονή του. Ο ιατρός γυναικολόγος το επάγγελμα Μεσσηνίας βουλευτής, αν και Ραλλικός όπως ο ίδιος δήλω-

νε έπαιρνε κατά καιρούς στη ΔΗΑΝΑ «υπερβολικά» δεξιές θέσεις, θεωρώντας ότι «για το κόμμα δεν υπάρχει άλλος δρόμος».

Ήδη, έχουν καταγραφεί 3 διαρροές από τη ΔΗΑΝΑ με βάση τις οποίες:

α) η ΔΗΑΝΑ δεν είναι πλέον αναγνωρισμένο κόμμα στη Βουλή·

β) δεν έχει ορατό πολιτικό μέλλον σε περίπτωση που οι επιστροφές στη ΝΔ συνεχιστούν και το εκλογικό σύστημα παραμείνει το ίδιο·

γ) δεν φαίνεται να συγκινεί «δεξιόστροφους» ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ που δηλώνουν «απογοητευμένοι».

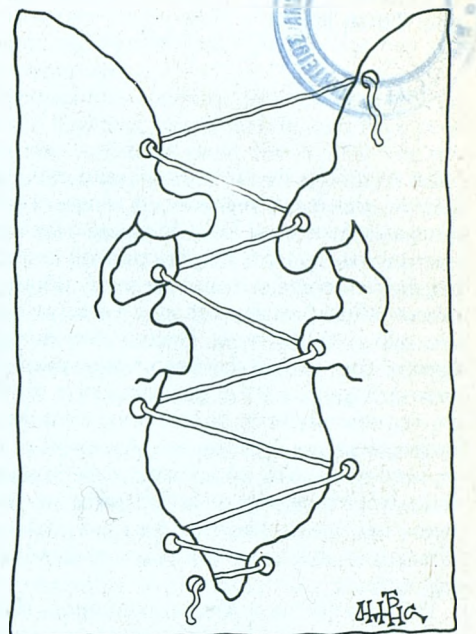
Και επιπλέον δεν είναι επίσης ορατή η εναλλακτική λύση μέσω της οποίας η Δημοκρατική Ανανέωση θα ξεπεράσει τις παραπάνω διαπιστώσεις.

«Της εξουσίας η φωνή»

Έχει και άλλη φορά γραφεί στις στήλες του περιοδικού ότι ο συντηρητικός χώρος στην Ελλάδα κινείται στη λογική μιας τεχνοκρατικής αντίληψης για την άσκηση της εξουσίας. Η διακυβέρνηση της χώρας αποτελεί μια ήδη βιωμένη εμπειρία γι' αυτό το χώρο, άρα ξέρει πολύ καλά τι διεκδικεί. Ίσως η διεκδικησή του να είναι κακή, ή τουλάχιστον να διαφωνούν πολλοί με τον τρόπο που ασκείται· κανείς όμως δεν πρέπει να αμφιβάλει ότι αυτό που καλείται Δεξιά, αποτελεί για μεγάλο μέρος του λαού (όχι μόνο για το 40% που ούτως ή άλλως την ψηφίζει) δικαιολογία και άλλοθι: «Στο κάτω κάτω τους ξέρουμε, αυτοί και να μας υποσχεθούν κάτι δεν το κάνουν, ενώ το ΠΑΣΟΚ μας είχε πείσει πως ότι υπόσχεται θα γίνει».

Το άλλοθι αυτό εμπεριέχει τη λογική της έκπτωσης των αιτημάτων, της μείωσης των διεκδικήσεων. Τα στελέχη του χώρου γνωρίζουν πολύ καλά τόσο αυτή τη λαϊκή αντίληψη, όσο και τη χρονική στιγμή που απαιτείται για συσπειρώση. Για να παραφράσουμε τον Λουκιανό Κηλαηδόνη, το «πώς μας ενώνει και πώς μας δονεί του Διακογιάννη η φωνή» αντικαθίσταται εύλογα από το σαφές «πώς μας ενώνει και πώς μας δονεί της εξουσίας η φωνή»· σ' αυτό δεν έχει κανείς αντίρρηση. Κορυφαία στελέχη της ΝΔ που εξ ορισμού είναι αντίθετα ακόμη και με τη βιολογική (όχι την πολιτική) ύπαρξη του Κ. Μητσοτάκη, λίγο μετά το αποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών του '86 έλεγαν «ναι, μπορεί να διαφωνήσουμε, να μην είναι δικός μας, αλλά τώρα είναι αρχηγός και μαζί θα ρίξουμε το ΠΑΣΟΚ».

Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής σε κάθε απόπειρα ανάλυσης των δεδομένων για τη συντηρητική παράταξη, ότι το αξιολογούμενο πολιτικό θάρρος αποχώρησης από τη ΝΔ είχαν πολιτικοί, που ουσιαστικά έχουν την ιδιότητα του ευπατρίδη: **Γιάννης Μπούτσος, Γεώργιος Ράλλης, Διονύσης Λιβανός, Δημήτρης Νιάνις**. Περισσότερο του ευπατρίδη και λιγότερο του πολιτικού. Πρόκειται για τους «4» που ενοχλήθηκαν αισθητικά κυρίως από την ανάδειξη του Κ. Μητσοτάκη στην ηγεσία της ΝΔ και δημοσιοποίησαν αυτή τους την ενόχληση με τη μια ή την άλλη ευκαιρία.

Όλοι οι άλλοι, λειτούργησαν και λειτουργούν κυρίως εμπειρικά· ίσως φύγει κι άλλος ή άλλοι βουλευτές από τη ΔΗΑΝΑ, ίσως επιστρέψουν στη ΝΔ στελέχη που έχουν διαγραφεί, ή αποχωρήσαν. Δεν έχει και μεγάλη σημασία. Επιβεβαιώνεται απλώς η θεωρία της «φωνής» που καλεί για εξουσία. Ούτε η περιφρημα «βάση» της ΝΔ ούτε τα στελέχη του κόμματος νοιάζονται αν ο κ. Μητσοτάκης «θα κάνει» κεντρώα, ή ακροδεξιά, ή μαρξιστολενινιστική τη Νέα Δημοκρατία· την εξουσία θέλουν, και τ' άλλα είναι εκ του πονηρού. Όλη η αρθρογραφία κάποιων που «πονούν για το χώρο της παραδοσιακής δεξιάς τον οποίο αλώνει ο Μητσοτάκης» κινείται στα πλαίσια και πάλι προσωπικών διεκδικήσεων και αντιδικιών: «Γιατί έκανε αυτόν γραμματέα τομέα π.χ. κι όχι τον άλλον που είναι δικός μου και του είχε μιλήσει μια φορά ο Καραμανλής στην έξοδο του «Μακεδονία» στη Θεσσαλονίκη...».

Όσα κατά καιρούς γράφονται για «χαμούς» (και ο γράφων δεν εξαιρείται) στη ΝΔ εκπορεύονται από εκτιμήσεις που προκύπτουν από συναντήσεις, συνομιλίες, κινήσεις βουλευτών κλπ. Μόνο που παραλείπεται στις αναλύσεις η βασική σταθερά, που επιβάλλεται των παραμέτρων: ότι ο συντηρητικός χώρος έχει μια μοναδική ικανότητα να «επανευρίσκεται» παρακάμπτοντας αντιθέσεις που για άλλους πολιτικούς χώρους, αλλά και για τους αναλυτές είναι κορυφαίες. Κι η εξουσία η βασική σταθερά. Ποιος διαφωνεί ότι ο Κώστας Μητσοτάκης έχει διαφορές με τον **Μιλτιάδη Έβερτ**. Κανείς, ούτε ο κ. Μητσοτάκης και Έβερτ. Μετέχουν όμως και οι δύο σ' ένα παιχνίδι αναμονής, με έναν κοινό στόχο.

Έτσι, οι αντιθέσεις στη Νέα Δημοκρατία, αν και καθημερινές δεν είναι ποτέ καθοριστικές, με αποτέλεσμα εγχειρήματα σαν αυτό του κ. Στεφανόπουλου (όταν μάλιστα δεν ευνοούνται από τις πολιτικές συνθήκες) να αποτελούν κινήσεις, «που μαζί τους θ' ασχοληθεί το ιστορικό τμήμα του κόμματος» όπως έλεγε και το ΚΚΕ όταν αναφερόταν στο —ενιαίο τότε— ΚΚΕ Εσωτερικού.

Νεοφιλελευθερισμός: Το Ανώτατο Στάδιο του Παλαοσυντηρητισμού

του Τάκη Μιχα

Σε αντίθεση με το νεομαρξισμό που εισήχθη στην Ελλάδα κυρίως από διανοούμενους, ο νεοφιλελευθερισμός εισήχθη και αναπαράγεται στην Ελλάδα κυρίως από πολιτικούς. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ότι στη διατύπωσή του επεκράτησαν ευθύς εξ αρχής τα στοιχεία του πολιτικού μάρκετινγκ ενώ υποδαυμίσθηκε τελείως οτιδήποτε είχε να κάνει με θεωρητικό προβληματισμό ή εμβάθυνση. Εκείνο που διέκρινε πάντοτε την άρθρωση του νεοφιλελεύθερου πολιτικού λόγου στην Ελλάδα ήταν η θεωρητική του ρηχότητα που συνήθως έπαιρνε τη μορφή της αβασάνιστης διατύπωσης επιλόλαιων και όχι ιδιαίτερα τεκμηριωμένων ισχυρισμών. Ανάμεσα σ' αυτούς, κυρίαρχη θέση κατέχει ο κατά κόρον επαναλαμβανόμενος ισχυρισμός ότι ο νεοφιλελευθερισμός αποτελεί ρήξη με τον «παλαοσυντηρητισμό» και ότι αντιπροσωπεύει μια «νέα» προσέγγιση που δεν έχει καμιά σχέση με την «αρτηριοσκληρώση» της παραδοσιακής Δεξιάς.

Πόσο αληθεύει αυτός ο ισχυρισμός; Πόσο αληθεύει η άποψη ότι στο φιλοσοφικό επίπεδο υπάρχει τομή μεταξύ τους νεοφιλελευθερισμού και του ancien regime;

Για να απαντήσουμε σ' αυτό το ερώτημα θα πρέπει να ανατρέξουμε στο ογκοδέστατο έργο του κατ' εξοχήν «γκουρού» του νεοφιλελευθερισμού, του Αυστριακού φιλόσοφου και κατόχου του Νόμπελ Οικονομολογίας Φ. Χάγιεκ, η επιρροή του οποίου στη Νέα (φιλελεύθερη) Δεξιά είναι ανάλογη με αυτή που ασκούσε ο Γάλλος φιλόσοφος Λουί Αλτουσσέρ στη Νέα (μαρξιστική) Αριστερά τη δεκαετία του '70¹.

Η «αυθόρμητη τάξη»

Η συνέχεια που υφίσταται μεταξύ της συντηρητικής φιλοσοφικής παράδοσης και της νεοφιλελεύθερης εντοπίζεται πάνω απ' όλα στην έννοια της «αυθόρμητης τάξης», μιας έννοιας που παίζει τον ρόλο κλειδιού στο σύστημα του αυστριακού φιλόσοφου και πάνω στη βάση της οποίας αξιολογούνται οι υπάρχοντες κοινωνικοί θεσμοί καθώς και οι προσπάθειες αλλαγής τους. Η έννοια της «αυθόρμητης τάξης» παραπέμπει στην τάξη εκείνη των πραγμάτων που δεν είναι το αποτέλεσμα μιας προμελετημένης ανθρώπινης προσπάθειας ή σχεδιασμού. Πρόκειται για τις δομές ή κανονικότητες εκείνες που προκύπτουν από τις ανθρώπινες πράξεις χωρίς όμως να ανήκουν στις προθέσεις των δράντων υποκειμένων.

Το κλασικό παράδειγμα μιας τέτοιας «αυθόρμητης τάξης» από την εποχή του Άνταμ Σμιθ είναι ο μηχανισμός της αγοράς και συγκεκριμένα ο θεσμός των τιμών που επιτρέπει το συντονισμό εκατομμυρίων ατόμων κάθε ένα από τα οποία κινείται στη βάση του δικού του ξεχωριστού προφίλ επιθυμιών. Ένας άλλος θεσμός που προέκυψε αυθόρμητα, που δηλαδή, δεν υπήρξε τον προϊόν του ανθρώπινου σχεδιασμού, είναι ο θεσμός των χρημάτων. Στη προσπάθειά του να αποκτήσει το πακέτο των αγαθών που επιθυμεί, το άτομο μαθαίνει να ανταλλάσσει τα αγαθά που έχουν μικρότερη ζήτηση με αυτά που έχουν μεγαλύτερη. Μέσα απ' αυτή τη διαδικασία εμφανίζεται το χρήμα. Ένας αριθμός ειδών, αφήνει τη σφαίρα των άλλων αγαθών και αρχίζει και παίζει το ρόλο του χρήματος, χωρίς να χρειαστεί παρέμβαση του νομοθέτη.

Η όλη φιλοσοφία του Χάγιεκ δεν αποτελεί λοιπόν παρά έναν ύμνο προς τους θεσμούς αυτούς της «αυθόρμητης τάξης» και παράλληλα μια καταδίκη κάθε προσπάθειας παρέμβασης στην απρόσκοπτη λειτουργία τους. Έτσι η κριτική που ασκεί ο Αυστριακός φιλόσοφος εναντίον του κρατικού παρεμβατισμού

στην οικονομία δεν αντιπροσωπεύει τίποτα άλλο παρά την καταδίκη κάθε προσπάθειας υποκατάστασης των φυσικών ισορροπιών από τον ανθρώπινο σχεδιασμό και τον ορθό λόγο. Πιο γενικά, η απόρριψη του σοσιαλισμού από τον Χάγιεκ εντάσσεται στην απόρριψη εκ μέρους του «θεσμικού ρασιοναλισμού» δηλαδή, της άποψης εκείνης σύμφωνα με την οποία οι κοινωνικοί θεσμοί έχουν κατασκευασθεί συνειδητά για να εξυπηρετούν ορισμένες ανάγκες και στόχους και ότι είναι στο χέρι μας να τους αλλάζουμε όταν το κρίνουμε αναγκαίο².

Τα όρια του ορθού λόγου

Στο τρίτομο έργο του, Law Legislation and Liberty (LLL), ο Αυστριακός φιλόσοφος ερμηνεύει την γέννηση και επικράτηση των θεσμών και κανόνων κοινωνικής συμπεριφοράς σαν το αποτέλεσμα της εξελικτικής διαδικασίας. Οι θεσμοί εκείνοι που επέτρεψαν σε μια ομάδα να αναπτύξει συγκριτικά πιο επιτυχημένες στρατηγικές επιδίωξης και προσαρμογής είναι εκείνοι που υπερισχύουν και διατηρούνται. Όπως ακριβώς ο μηχανισμός της αγοράς και του ανταγωνισμού αναγκάζει τις λιγότερο αποτελεσματικές επιχειρήσεις να κλείσουν, έτσι και ο μηχανισμός της κοινωνικής εξέλιξης επιλέγει τους θεσμούς, κανόνες και πρακτικές εκείνες που είναι οι πιο επιτυχημένες³.

Αυτό σημαίνει ότι για τον Χάγιεκ το κριτήριο της επιτυχίας ενός θεσμού δεν είναι ούτε η ηθική του φύση ούτε η λογική του υπόστασις αλλά απλά και μόνο η διαχρονική του επιδίωξη. Η φυσική επιλογή και μόνο αυτή καθορίζει ποιοι κανόνες είναι οι δέοντες⁴. Η κοινωνία δεν προοδεύει κατασκευάζοντας καινούριους θεσμούς και μελετώντας τις αρνητικές ή θετικές επιπτώσεις τους αλλά συντηρώντας και προσαρμόζοντας τους ήδη υπάρχοντες⁵. Στο θεσμικό Δαρβινισμό του Χάγιεκ δεν υπάρχει καθόλου χώρος για τις έλλογες προσπάθειες των ανθρώπων να αλλάξουν τις συνθήκες της ζωής τους. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Η παράδοση... είναι το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας την οποία δεν κατευθύνει ο ορθός λόγος αλλά η επιτυχία... Η πολιτισμική επιλογή δεν αποτελεί μια ορθολογισμένη διαδικασία. Δεν κατευθύνεται από τον ορθό λόγο αλλά τον κατασκευάζει»⁶.

Η απόρριψη του ορθού λόγου σαν πηγή κριτικής ενός θεσμού από τον Χάγιεκ έχει σχέση με αυτό που θεωρεί το καθοριστικό στοιχείο του ανθρώπου: την άγνοια του. Η άγνοια στην οποία αναφέρεται αφορά τον κατακερματισμό της γνώσης, το ότι δηλαδή η γνώση δεν είναι συγκεντρωμένη πουθενά αλλά είναι διάσπαρτη σε όλο το κοινωνικό σώμα και ότι το κάθε άτομο έχει μόνο ένα μικρό μέρος της γνώσης των δεδομένων εκείνων στα οποία βασίζονται οι δραστηριότητες μιας κοινωνίας⁷.

Ανακρίβειες πολιτικών

Οι θεσμοί και οι κανόνες που επικράτησαν αποτελούν την κωδικοποιημένη μορφή της γνώσης που υπάρχει διάσπαρτη στο κοινωνικό σώμα αλλά την οποία δεν κατέχει κανένας στην πληρότητά της – γνώση η οποία επέτρεψε την επιτυχή προσαρμογή των κοινωνιών στο περιβάλλον τους. «Οι θεσμοί» γράφει ο Χάγιεκ «είναι ένας τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουμε την εγγενή μας άγνοια»⁸. Η αντίθεση του Χάγιεκ σε οποιαδήποτε προσπάθεια ριζικής κριτικής των θεσμών πηγάζει από το ότι θεωρεί ότι η άγνοιά μας δεν μας επιτρέπει να γνωρίζουμε το κόστος που συνεπάγεται η απόρριψη ενός θεσμού. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι για τον Αυστριακό στοχαστή όλοι οι θεσμοί που υπάρχουν σε μια κοινωνία είναι κατ' ανάγκη καλοί. Αυτές που επιδίωξαν ήταν δέσμες ή συστήματα θεσμών που συμπεριλάμβαναν όχι μόνο καλούς θεσμούς αλλά και ορισμένους που αν τους εξετάσει κανείς μεμονωμένα ίσως να είναι βλαβεροί. Αλλά εκείνο που μετράει είναι το σύνολο δηλαδή η δέσμη των θεσμών. Η απόρριψη λοιπόν ενός θεσμού και η αντικατάστασή του από ένα άλλο εμπεριέχει τον κίνδυνο να διαταραχθεί η λειτουργικότητα του συνόλου.

«Δεν θα μάθουμε ποτέ» γράφει ο Αυστριακός φιλόσοφος «το συνολικό κόστος που συνεπάγεται η προσπάθεια να επιτύχουμε συγκεκριμένα αποτελέσματα μέσω μιας τέτοιας παρέμβασης»⁹. Ούτε αρκούν οι καλές προθέσεις για να πετύχει ένας νέος θεσμός. Οι αγαθότερες των προθέσεων καταλήγουν συνήθως στα χειρότερα αποτελέσματα όπως φαίνεται από τις συνέπειες που έχει η παραδίαιση των νόμων της φυσικής τάξης της αγοράς. Η παρέμβαση π.χ. στη φυσική κατανομή των εισοδημάτων ενώ στόχευε στην προστασία των αδύναμων κατέληξε να ευνοεί αντίθετα τις συντεχνίες εκείνες που έχουν τη μεγαλύτερη πολιτική δύναμη. Ένα άλλο παράδειγμα αφορά την καθιέρωση του κατώτερου ορίου μισθού. Το μέτρο αυτό, παρά τις επιθυμίες των εκπονητών του είχε σαν αποτέλεσμα ότι προστατεύει εκείνους που ήδη έχουν εργασία (και τους εργατοπατέρες) ενώ αντίθετα καταδικάζει στην ανεργία τους νέους και λιγότερο εξειδικευμένους εργάτες.

Ελευθερία ίσον υποταγή

Η υποταγή των ανθρώπων στους θεσμούς της «αυθόρμητης τάξης» θα πρέπει να είναι, κατά τον Χάγιεκ, ολοκληρωτική και χωρίς κανένα ίχνος κριτικής επιφύλαξης. Η υποταγή σε ένα κανόνα κοινωνικής συμπεριφοράς δεν θα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα της εκλογικευμένης ανάλυσης αλλά του «πίστευε και μη ερεύνα». Οι πιο επιτυχημένες εξελικτικές επιλογές ενσωματώθηκαν σε ένα σύνολο θεσμών και παραδόσεων τις οποίες οι άνθρωποι συνέχισαν να υπακούουν χωρίς να ξέρουν τους λόγους. Η αξία μιας θεσμικής επιλογής μπορεί να μην έγινε ποτέ συνειδητά κατανοητή από κανένα, αλλά αυτό δεν αποτελεί μειονέκτημα κατά τον Χάγιεκ, μια και η επιτυχία ενός θεσμού δεν εξαρτάται από το αν το άτομο γνωρίζει το πώς λειτουργεί ο θεσμός – αρκεί ότι τα άτομα ακολουθούν τις επιταγές του¹⁰. Όπως γράφει χαρακτηριστικά:

«Πρέπει να υποταχθούμε στις παραδόσεις που δεν είναι το αποτέλεσμα του νοηματικού σχεδιασμού, των οποίων ο λόγος υπαρκτός... να μην είναι προφανής και οι οποίοι συχνά θα φαίνονται παράλογοι και ακατανόητοι»¹¹.

Ακόμα, για τον Χάγιεκ αποτελούσε πλεονέκτημα το ότι οι άνθρωποι ήταν παλαιότερα διατεθειμένοι να υπακούουν θεσμούς τους οποίους δεν καταλάβαιναν ενώ ερμηνεύει την άρνηση των σύγχρονων να ακολουθήσουν κανόνες τους οποίους δεν κατανοούν σαν ενδεικτικό του «λανθασμένου ρασιοναλισμού» που χαρακτηρίζει την εποχή μας¹². Όπως αναφέρει:

«Η επιτυχία του ανθρώπου οφείλεται όχι στο ότι γνωρίζει γιατί πρέπει να υπακούει τους θεσμούς τους οποίους ακολουθεί ή επειδή μπορεί να τους διατυπώσει σε λόγια, αλλά επειδή η σκέψη του και οι πράξεις του κατευθύνονται από κανόνες που επικράτησαν στην κοινωνία που ζει μέσα από μια διαδικασία εξελικτικής επιλογής και οι οποίοι είναι το αποτέλεσμα της εμπειρίας πολλών γενιών»¹³.

Για να τελειώσω: στη σκέψη του Χάγιεκ βρίσκει κανείς όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την πολιτική φιλοσοφία του συντηρητισμού: την ευλαβική αφοσίωση στην παράδοση, καθώς και την υποτίμηση της δυνατότητας του ορθού λόγου να λειτουργήσει σαν σημείο αναφοράς της κριτικής των θεσμών και των κανόνων κοινωνικής συμπεριφοράς.

Θα πρέπει να υπογραμμισθεί εδώ ότι, σε αντίθεση είτε με την κριτική εναντίον του Κράτους που ασκείται από τους στοχαστές της «κοινωνίας των πολιτών» όπως τον Nozick και τον De Jasey – που απορρίπτουν τον κρατικό παρεμβατισμό διότι περιορίζει το χώρο των φυσικών δικαιωμάτων του ατόμου, είτε από τους αναρχικούς – που αμφισβητούν την ηθική βάση της άσκησης της εξουσίας από ομάδες ατόμων που έχουν το μονοπώλιο της άσκησης της βίας – η κριτική του Χάγιεκ ενάντια στον κρατικό παρεμβατισμό πηγάζει από τη βαθύτατη συντηρητική πεποίθηση της παντοδυναμίας της παράδοσης και την απόρριψη εκ μέρους του της αποτελεσματικότητας της έλλογης πράξης να επηρεάσει τα μέλλοντα γενέσθαι. Όπως γράφει επιγραμματικά:

«Κολακεύουμε τους εαυτούς μας χωρίς λόγο και αιτία όταν παρουσιάζουμε τον ανθρώπινο πολιτισμό αποκλειστικά σαν το παράγωγο του συνειδητού λόγου ή του ανθρώπινου σχεδιασμού... Τα μεγαλύτερα επιτεύγματα του ανθρώπου δεν υπήρξαν το αποτέλεσμα μιας συγχρονισμένης προσπάθειας πολλών ατόμων, αλλά μιας διαδικασίας στην οποία το άτομο παίζει ένα ρόλο τον οποίο δεν μπορεί να κατανοήσει».

Κατά συνέπεια ο ισχυρισμός των ντόπιων νεοφιλελεύθερων πολιτικών περί ρήξης και θεωρητικής τομής με το ancien regime δεν είναι ιδιαίτερα ακριβής. Αντίθετα όλη η φιλοσοφία του κορυφαίου νεοφιλελεύθερου στοχαστή αποτελεί συνέχεια του σκεπτικού συντηρητισμού του Montaigne, του Pascal και του σύγχρονου άγγλου φιλόσοφου Michael Dakeshot. Πρόκειται για μια παράδοση σκέψης που στοχεύει να δείξει ότι παράδοση, τα έθιμα και οι θεσμοί δεν μπορούν να γίνουν το αντικείμενο υπερβατικής κριτικής αλλά πρέπει να θεωρηθούν σαν δεδομένοι και αμετάβλητοι (εκτός φυσικά αν είναι σοσιαλιστικής προέλευσης...).

Όλα αυτά δεν σημαίνουν φυσικά ότι ο Αυστριακός φιλόσοφος και οικονομολόγος είναι «άχρηστος». Παρ' όλο που η γενική φιλοσοφία του είναι συντηρητική, πολλές από τις μελέτες του – όπως π.χ. για το μηχανισμό των τιμών σαν μηχανισμό πληροφόρησης, για τον ανταγωνισμό σαν διαδικασία ανακάλυψης του πραγματικού κόστους, για τις συνταγματικές προϋποθέσεις ενός κράτους δικαίου, για την αποκρατικοποίηση του χρήματος – είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες και θα έπρεπε οπωσδήποτε να γίνουν το αντικείμενο κριτικής επεξεργασίας στην προσπάθεια διατύπωσης της προβληματικής του σύγχρονου αριστοτέρου ριζοσπαστισμού. Αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Στα ελληνικά έχει κυκλοφορήσει το βιβλίο του Χάγιεκ *Ο δρόμος για τη δουλεία* (εκδ. ΚΠΕΕ) και το άρθρο του «Γιατί δεν είμαι Συντηρητικός» στο *Η φιλελεύθερη ιδεολογία* (Λούλης Ανδριανόπουλος).

2) βλ. *Law Legislation : Liberty* (Τόμος 2 σ. 8).

3) βλ. *LLL 1*: 18.

4) βλ. *The Constitution of Liberty* σ. 58-61.

5) Βλ. «Rules, Perception and Intelligibility» στο *Studies in Philosophy Politics and Economics*.

6) *LLL 3*: 166.

7) βλ. *LLL 2*: 8.

8) *Ibid*.

9) *LLL 1*: 57.

10) βλ. *LLL1*: 17-18.

11) «Individualism: True and False» στο *Individualism and the Economic Order*.

12) βλ. *The road to Serfdom* σ. 205.

13) *LLL 2*: 11.

14) F. Hayek *The Counterrevolution in science* σ. 149-150.

● Πρωτοσέλιδα εφημερίδων: Η μαύρη πρώτη σελίδα της «Ελευθεροτυπίας» για το νέφος εντυπωσίασε. Και για την πρω-

του Τύπου, του Ραδιοφώνου, της Τηλεόρασης...

τοτυπία της, και για την επιλογή του θέματος ως πρωτοσέλιδο. Το συνοδευτικό σχολίο της όμως είχε αντιδράσεις. Κρίθηκε από πολλούς ισοπεδωτικό σε ό,τι αφορά τις ευθύνες για το νέφος, αλλά και τις προσπάθειες που έχουν γίνει από διάφορους χώρους για τη συνειδητοποίηση των περιβαλλοντολογικών προβλημάτων. Όποια πάντως και αν είναι η αντιμετώπιση δεν παύει να είναι μια σωστή πρωτοβουλία της εφημερίδας αλλά και μια δημοσιογραφική επιτυχία.

● Πρωτοσέλιδα περιοδικών: Η κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου στα «Επικαιρα». Ο κ. Α.Γ. Παπανδρέου και η κυρία Δήμητρα Λιάνη στις «Εικόνες». Ωριμη και αποφασιστική η κ. Μ. Παπανδρέου. Ανάλαφρος, ανανεωμένος και μειδιών ο κ. Α.Γ. Παπανδρέου.

● Το πρώτο καλωδιακό δίκτυο της πρωτεύουσας το αποκτά η Πλάκα. Δύο χιλιάδες κεραιές τηλεόρασης ξυλώνονται οριστικά από τη «συννοικία των θεών». Φήμες έφεραν τον κ. Μαρούδα στις κορυφές του Ολύμπου. Ψάχνει τον Δία για να βραχυκυκλώσει με τους κεραυνούς του τη λήψη μέσω δορυφόρου.

● Ειδησεογραφικό τύπου «TIME» —και όχι οικονομικό ή πολιτικό όπως γράφτηκε— θα είναι το περιοδικό που θα

εκδώσει η «ΕΘΝΟΣ Α.Ε.» με εκδότη τον Αλέκο Φιλιππόπουλο και διευθυντή το Νίκο Κυριαζίδη. Βασικός του στόχος θα είναι να καλύψει ένα μεγάλο κενό στον ελληνικό εκδοτικό χώρο, μια που ουσιαστικά δεν υπάρχει κανένα άλλο περιοδικό αυτού του είδους.

● Σε ένα περίπου μήνα μετακομίζουν οι δημοσιογράφοι της «Καθημερινής» στο μέγαρο της «Γραμμής Α.Ε.» του κ. Γ. Κοσκωτά στην Παλλήνη Αττικής εγκαταλείποντας την ιστορική οδό Σωκράτους. Λιγότερο καυσαέριο, αλλά περισσότερο «πήγαινε έλα»... Να δούμε τώρα τι θα γράφει ο αρθρογράφος Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας για το παρελθόν της οδού Σωκράτους από τις στήλες της εγκύρου της οδού Χρήστου Λαδά.

● Μας καταγγέλλουν ότι ο διευθυντής ειδήσεων της ΕΡΤ 2 κ. Χριστόφορος Κονταξής κατάργησε αυθαίρετα τις επίσημες καταστάσεις βάσει των οποίων καταβάλλονταν οι υπεραρίες στους συντάκτες του δεύτερου καναλιού. Στη θέση της στέλνει στη διεύθυνση οικονομικού μια κατάσταση που συντάσσει ο ίδιος προσωπικά, χωρίς να υπάρχουν οι απαραίτητες υπογραφές των συντακτών.

Επειδή η ΕΡΤ 2 είναι δημόσια εταιρεία και ως εκ τούτου υπάγεται στο δημόσιο

Το ANTI στα ΕΡΤΖΙΑΝΑ...

Την κυριακάτικη 27η Σεπτεμβρίου, με τον πρωινό καφέ από δίπλα, γύρω στις 10, άρχισε ένας διάλογος για το ANTI στα... ερτζιανά: ο Διευθυντής του σταθμού «ΑΘΗΝΑ 984 FM STEREO» Γιάννης Τζανετάκος, στα πλαίσια μιας ζωντανής εκπομπής («Ο Τύπος στο μικρόφωνο, το μικρόφωνο στον Τύπο»), όπου διευθυντές των εφημερίδων και περιοδικών θα συζητούν για τους στόχους και τις προοπτικές των εντύπων τους, κάλεσε στη συζήτηση για το ANTI τους Χρήστο Παπουτσάκη, ως εκδότη-διευθυντή του περιοδικού και Τάκη Καφετζή, ως μέλος της Συντακτικής Επιτροπής.

Η συζήτηση διήρκεσε μία ώρα και σημαντικό μέρος της καλύφθηκε από διάλογο με τους ακροατές. Τόσο το φάσμα των θεμάτων που ήταν αρκετά εκτεταμένο (από την ιστορία του περιοδικού έως το τι στάση θα κρατήσει απέναντι στο... ΠΑΣΟΚ... στις επόμενες εκλογές), όσο και το ύψος διεκπεραίωσής τους, ένα ύψος αυθεντικού πολιτικού «καφεναείου», δεν μπορεί να μεταφερθεί στις σελίδες του γραπτού τεύχους ANTI (εξάλλου, ο έρωας του ραδιοφώνου στη συζήτηση αυτή από τους 984 FM ήταν μια πολλαπλή κατευθύνσεως πρόκληση για το έντυπο «ANTI...»).

Ας αποπειραθούμε ωστόσο, ως «γραφιάδες», τη μεταφορά αποσπασμάτων του ερτζιανού αυτού διαλόγου σε γραπτό «μόνολο».

Μεγάλο μέρος της συζήτησης κάλυψε θέματα που άπτονται των σχέσεων του περιοδικού με την αριστερά και με την ίδια την τοποθέτησή του στο χώρο αυτό. Μια από τις ερωτήσεις ήταν η ακόλουθη:

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: Το ANTI είναι γνωστό ως περιοδικό της Αριστεράς. Ποιας Αριστεράς όμως;

ΚΑΦΕΤΖΗΣ: Μια πρώτη, πολύ γενική, κατ'οικονομία χρόνου, απάντηση, είναι ότι πρώτον, ακριβώς επειδή η Αριστερά δεν είναι μια και δεύτερον, επειδή το ANTI δεν καταχωρείται από την πρώτη ήδη ημέρα της κυκλοφορίας του, σαν ένα παράρτημα, ένα εξάρτημα συγκεκριμένου κομματικού χώρου της αριστεράς, γι' αυτό και δεν μπορεί να οριστεί σε συνάρτηση με κριτήρια ταυτότητας κάποιου από τα υπάρχοντα κομματικά σχήματα. Από την επιλογή θεμάτων, μέχρι τη γραφή και τις θεραχυρόθεσμες ή μακρότερης διάρκειας απόψεις που συναποτελούν το οργανικό στίγμα του ANTI, είναι σαφές ότι η προσπάθειά μας τείνει στην υπέρβαση των υπάρχοντων αριστερών κομμάτων, σε μια προοπτική αδέσμευτης και «εκσυγχρονισμένης» αριστερής στάσης απέναντι στη δεδομένη αριστερά και τους υπόλοιπους χώρους του πολιτικού φάσματος. Δεν προσπαθούμε π.χ. να ασκήσουμε κριτική μόνο στο «δεξιό», «αστικό» κλπ. συγκρότημα, και συγχρόνως να ανιχνεύσουμε κάποιους μέσους όρους «καλής μεταχείρισης» απέναντι στους «αριστερούς συγγενείς» μας.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Υπάρχουν τρεις φάσεις στην ιστορία του ANTI: στη δικτατορία, η προσπάθειά μας συναρτήθηκε με την ανάγκη ενότητας ανάμεσα στη μαχόμενη Αριστερά και τις άλλες πολιτικές ομάδες. Στη μεταπολίτευση, το Σεπτέμβριο του '74, υπήρχε το όραμα μιας αναγεννημένης Αριστεράς και το αίτημα της επανασυνπείρωσης μέσω του διαλό-

γου. Σήμερα, τα ζητήματα της Αριστεράς είναι και πάλι ανοιχτά για μας.

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: Ναι, αλλά αυτή η ανεξαρτησία σας, δεν έχει κόστος, υλικό κόστος;

ΚΑΦΕΤΖΗΣ: Στη λογική της πολιτικής και οικονομικής αγοράς, το κόστος που συνεπάγεται η μη δέμευση είναι σαφές. Παράλληλα όμως, υπάρχει, μέσα σ' αυτό το κόστος ακριβώς, και η ωφέλεια της μη δέμευσης σε ό,τι αφορά την ταυτότητα μακράς διάρκειας του ANTI...

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: Στις εκλογές του 1981 και, λιγότερο, στις εκλογές του 1985 το ANTI τάχθηκε με την άποψη «κριτικής υποστήριξης» στο ΠΑΣΟΚ. Σήμερα, αισθάνεστε κάποιες... τύψεις γι' αυτό;

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Καταρχάς να διευκρινίσω ότι στο πρώτο τεύχος του περιοδικού μετά τις εκλογές του '81 τηρήσαμε επιφυλακτική στάση για το ΠΑΣΟΚ με το χαρακτηριστικό επίγραμμα στο εξώφυλλο «Αλλαγή υπό σκέψιν». Νομίζω όμως ότι κι εμείς συντονιστήκαμε με το γενικό κλίμα αναμονής απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και με την κύρια, τότε, σύγκρουση συντηρητικών και δημοκρατικών δυνάμεων. Βοηθήσαμε το ΠΑΣΟΚ με τη στάση «κριτικής υποστήριξης» (δείτε και τα άλλα αριστερά κόμματα εκείνη την πρώτη «περιοδο-ΠΑΣΟΚ» και πάρτε υπόψη σας ότι εμείς δεν είμαστε καν πολιτική ομάδα...), αλλά μην ξεχνάτε και τους ποικίλους δεσμούς που είχαμε σαν περιοδικό με ανθρώπους που μετά έγιναν στελέχη της κυβέρνησης...

ΚΑΦΕΤΖΗΣ: Το γεγονός ότι το περιοδικό τάχθηκε τότε με το κυρίαρχο σχήμα Δεξιά-Αντιδεξιά είναι μεν κάπως «φυσιολογικό», όμως δεν παύει να αποτελεί και κάποιο lapsus για την ιστορία του περιοδικού, δεδομένου ότι σε δύο κρίσιμες συγκυρίες, το '81 και (πολύ περισσότερο) το '85, δεν μπορέσαμε να υπηρετήσουμε τη μείζονα αρχή του ANTI, την

λογιστικό και επειδή πολλά λέγονται περί «πλασματικών υπερωριών» στην κατάσταση του κ. Κονταξή. Θα θέλαμε να μάθουμε πώς γίνονται όλα αυτά και πού διανέμονται τα χρήματα του δημοσίου που διαχειρίζεται ο κ. Κονταξής.

● Σημειώνουμε ότι ο κ. Κονταξής είχε παυθεί από την ίδια θέση όταν υφυπουργός Τύπου ήταν ο κ. Κώστας Λαλιώτης. Είχε προηγηθεί μια καταγγελία περί του παρελθόντος και του τότε παρόντος του από την «κλαδική» δημοσιογράφων του ΠΑΣΟΚ. Παρόλα αυτά επανήλθε στην ΕΡΤ 2 μέσα σε δύο ώρες μετά την απομάκρυνση του κ. Γιώργου Δουατζή.

Αλλά το καθεστώς των υπερωριών είναι ένα από τα μεγαλύτερα —αν δεν είναι το μεγαλύτερο— «σκάνδαλο» της τηλεόρασης και θα επανέλθουμε όταν συγκεντρώσουμε όλα τα αναγκαία στοιχεία.

● Το «Ποντίκι» της 25.9.87 κυκλοφόρησε χωρίς τον «Τρίτο Δρόμο» του Γιάννη Ιωάννου. Ο λόγος; Στη σελίδα 5 της ίδιας έκδοσης διαβάσαμε το εξής σημείωμα:

ΖΗΤΑΜΕ συνώνυμ που δεν δημοσιεύουμε σήμερα τον «ΤΡΙΤΟ ΔΡΟΜΟ» του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ. Το έργο ήταν... «αυστηρώς ακατάλληλον»!

● Στο επόμενο τεύχος, όμως, του «Ποντικίου», αυτό της 2.10.87 είδαμε δημοσιευμένο αυτούσιο το επιμαχο γελοιογράφημα του γνωστού σκιτσογράφου. Τι μεσολάβησε; Ίσως η διεύθυνση του σατυρι-

κού εντύπου να εκτίμησε ότι οι αιτιάσεις της περί «ασέμνου» δεν ευσταθούν όταν έχει δημοσιεύσει φωτογραφίες ή μοντάζ που με τη λογική του τχ. της 20.9.85 (βλέπε εικόνα) θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ευθέως άσεμνα.

● Αλλά πέραν του τι μεσολάβησε στην πραγματικότητα, προκαλεί εντύπωση και περιέργεια ότι μια εφημερίδα που μάχεται για τη δεοντολογία στο επάγγελμα με «αριστοφάνειο» ύφος, άφθονο πορνό, σκατολογίες και άλλα... ηχηρά παρόμοια ευαισθητοποιείται αιφνης περί τα άσεμνα για ένα κόμικς...

αυτόνομη αριστερή του ταυτότητα — ή έστω την αυτόνομη θέση του μέσα σ' ένα «κυρίαρχο κλίμα», και όχι την σχεδόν άνευ όρων προσχώρηση σ' αυτό. Στο βαθμό που αυτό δεν επιτεύχθηκε πιστεύω πως αποτελεί ένα «μείον» για το ANTI...

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: Διαφοροποιηθήκατε όμως σαφέστατα από αυτή τη στάση «κριτικής υποστήριξης» στις δημοτικές εκλογές του 1986...

ΚΑΦΕΤΖΗΣ: Σαφέστατα. Ιδιαίτερα στη «δεύτερη Κυριακή» όπου η άρδην ανατροπή του σκηνικού στον εκλογικό ανταγωνισμό, αναίρεσε κατ' ουσίαν το δίλημμα «δεξιά ή ΠΑΣΟΚ». Εμείς είπαμε «όχι» σ' αυτό το δίλημμα.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Η στάση μας ήταν κάπου συναρτημένη με τη στάση όλης της Αριστεράς. Έμμεσα, πλην σαφώς, προτείναμε σαν στάση της Αριστεράς το «παράδειγμα» της Θεσσαλονίκης, όπου όλοι οι πολιτικοί ανταγωνισμοί της αριστεράς συνασπίστηκαν με επικεφαλής το Στέλιο Νέστορα.

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: Ακροατής μας ρωτάει: Στις επόμενες εκλογές, το ANTI θα υποστηρίξει το ΠΑΣΟΚ;

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Δε νομίζω ότι το περιοδικό θα μπορούσε να «στηρίξει» το σημερινό ΠΑΣΟΚ. Και επειδή δεν πιστεύω σε «ανασυγκροτήσεις του Κινήματος» και τα τοιαύτα, δε βλέπω πώς θα μπορούσε να αλλάξει το σημερινό του πρόσωπο. Αντίθετα, πιστεύω ότι το περιοδικό θα μπορούσε να παρέμβει, στο μέτρο των δυνάμεών του ώστε να διαλεχθούν και αναπροσδιοριστούν οι δυνάμεις της Αριστεράς και, στη συνέχεια, να ανιχνεύσουν πιθανά σημεία σύμπτωσης και συνάντησής τους...

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: Ακροατής μας ρωτάει: μετά το ξέφτισμα του ΠΑΣΟΚ, μπορούμε να λέμε πως η Ν.Δ. είναι καταστροφική για τον τόπο; **ΚΑΦΕΤΖΗΣ:** Ίσως θα ήταν καλύτερο να μι-

λάμε για αποτυχία ΠΑΣΟΚ και όχι για ξέφτισμα και να περιμένουμε να δούμε τι θα κάνει η Ν.Δ., αν επικρατήσει εκλογικά, αντί να προβλέπουμε καταστροφές — ας είμαστε λίγο ψύχραιμοι.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Εγώ θα χρησιμοποιήσω τους όρους του ακροατή: το ξέφτισμα του ΠΑΣΟΚ δε σημαίνει ότι δε θα είναι καταστροφική η Ν.Δ.

ΚΑΦΕΤΖΗΣ: Προτιμώ να μιλώ με διαφορετικούς όρους, προκειμένου να καταχωρηθεί το δικαίωμα του διαλόγου και της γνωστής διαφωνίας, κριτικής, πολεμικής.

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: Ακροατής ρωτάει: «Δεν είναι ακρετά τα 13 χρόνια τιμωρίας των χουντικών»;

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Η τιμωρία αυτών που κατέλυσαν τη δημοκρατία, δεν είναι ζήτημα αριθμητικής...

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: Μια άλλη ερώτηση: Είναι δημοκράτες οι συντηρητικοί ή όχι; Υπάρχει περισσότερη δημοκρατία στην Αγγλία απ' ό,τι στη Σοβιετική Ένωση, τη Ρουμανία, κ.τ.λ.;

ΚΑΦΕΤΖΗΣ: Η ιστορία της συντηρητικής παράταξης έχει πλήθος αντιδημοκρατικών πιστοποιητικών και πειστηρίων. Ωστόσο, μετά το '74, νομίζω ότι υπάρχει σαφής διαφοροποίηση στην παράταξη αυτή: η Ν.Δ. αποδέχεται και συστοιχείται προς αυτό που λέγεται δημοκρατική αρχή πολιτειακά θεσμισμένη. Όσο για την κ. Θάτσερ και τον κ. Γκορμπάτοφ (δε μ. ενδιαφέρει τι κάνει ο κ. Τσαουσέσκου με την οικογένειά του στη Ρουμανία...), εδώ το δίλημμα είναι κάπου ψευδές: η κ. Θάτσερ δεν μπορεί να αυτοεπαινεθεί άνευ άλλου για δημοκρατική συμπεριφορά ενώ ο ιστορικά πιεσμένος εκσυγχρονισμός του κ. Γκορμπάτοφ κάπου άπτεται ορισμένων σημείων εκδημοκρατισμού του εκεί συστήματος εξουσίας. Για μένα, η Αριστερά προϋποθέτει και συνεπάγεται συγχρόνως τη Δημοκρατία, ενώ

● Ο Ανδρέας Χριστοδουλίδης ανέλαβε πρόεδρος του «Ενιαίου Φορέα». Έτσι ο Α. Παπανδρέου έθεσε τέρμα στις αγωνίες όσων επιθυμούσαν τη θέση και ταυτόχρονα δικαίωσε έναν ακέραιο και τίμιο αγωνιστή που σήκωνε «τον σταυρό του» τα τελευταία χρόνια. Το περιοδικό εύχεται στον Αντρέα Χριστοδουλίδη να επιτύχει στο εκ πρώιμου ναρκοθετημένο πεδίο της τηλεόρασης όσα τουλάχιστον κατάφερε τα τελευταία χρόνια στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων.

● Επανόρθωση: Στο προηγούμενο ANTI (τχ. 356) στο σχετικό πίνακα για τις κυκλοφορίες των ημερήσιων εφημερίδων των μηνών Ιουλίου 1986 και Ιουλίου 1987 ο δαίμων του τυπογραφείου έπληξε την ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ. Την εμφάνισε με μειωμένη τον Ιούλιο του '87 κυκλοφορία κατά 8.000 φύλλα. Η μέση κυκλοφορία της αυτό το μήνα ήταν 119.621 αντί του λανθασμένου 111.621 που γράφτηκε.

Η αύξηση σε σχέση με τον Ιούλιο του '86 ήταν 20,5% όπως άλλωστε αναγραφόταν και στο συνοδευτικό κείμενο. «Δόλος» συνεπώς δεν υπήρχε. Ορθώς πάντως επεσήμανε η εφημερίδα το τυπογραφικό - αριθμητικό λάθος που —δυστυχώς— έχει ξανασυμβεί στο παρελθόν.

Φίλοι της «Ελευθεροτυπίας» μην πάει το μυαλό σας σε άλλα δαιμόνια: «μα το νέφος» ο δαίμων του τυπογραφείου μας εξέθεσε και μας.

ένας συντηρητικός δεν είναι εξ ορισμού εκτός των αρχών της Δημοκρατίας (μιλάω για αρχές και όχι για καθεστωτικές εκδοχές της δημοκρατίας...).

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: Πώς κρίνετε το γεγονός, ρωτάει ακροατής, ότι το ΚΚΕ αρχικά υποστήριζε την Ενότητα της Αριστεράς και τώρα μιλάει για συμπαρατάξη;

ΚΑΦΕΤΖΗΣ: Το ΚΚΕ υποστήριζε πάντα την άποψη του ενός και μοναδικού κόμματος, ενώ την ενότητα την έθετε ως αίτημα σε «εξωοικογενειακή» βάση, δηλαδή σαν ενότητα με το ΠΑΣΟΚ. Τώρα, μιλάει για συμπαρατάξη της Αριστεράς. Στο βαθμό που αυτή προωθείται και κυρίως με βάση τους όρους με τους οποίους προωθείται, μπορεί κανείς να τοποθετηθεί...

ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΣ: κ. Παπαντσία, είστε αρχιτέκτων και πληροφορείς σας φέρουν ως σημαντικό επενδυτή μεγάλου τουριστικού συγκροτήματος στη Μύκονο; Αυτό δοθεί οικονομικά το ANTI;

(Γέλια...)

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Δεν είναι αλήθεια, δυστυχώς. Ωστόσο θα ρωτήσω το δικηγόρο μου αν αυτό με νομιμοποιεί να ζητήσω τίτλους.

(Γέλια...)

Όσο για τα οικονομικά του περιοδικού, αυτά σημαίνουν δύο πράγματα: αυτοθυσία, διάθεση εθελοντικής προσφοράς και, για τους συνεργάτες, μισθούς ορίου συντήρησης...

Εδώ κάπου τελείωσε η συζήτηση για το ANTI στα ερτζιανά μέσω του σταθμού «Αθήνα 984 FM STEREO».

Ο κ. Τζανετάκος με περισσή και ανυπόκριτη χαρά του δέχτηκε την πρόσκληση να συνεργαστεί με το περιοδικό, έναντι μισθού πείνας. (Αυτό είναι είδηση!) προκειμένου να συμπληρώσει ανάλογο αντιμίσθιο στο σταθμό της Αθήνας. □

Ο Εντγκάρ Μορέν ... πλέκει την Ευρώπη

της Τέτας παπαδοπούλου

Επί μακρό χρονικό διάστημα ήμουνα «αντι-ευρωπαίος». Το 1946 έγραφα ότι η Ευρώπη δεν υπάρχει πια. Με τις φράσεις αυτές ξεκινάει το τελευταίο βιβλίο του «Να σκεφτούμε την Ευρώπη» ο Εντγκάρ Μορέν φιλόσοφος και κοινωνιολόγος από τους πιο σημαντικούς στη χώρα του, τη Γαλλία, αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Ο Μορέν γεννήθηκε στο Παρίσι το 1921. Αντιστάθηκε στο ναζισμό μέσα από τις γραμμές του γαλλικού κομμουνιστικού κόμματος. Στη συνέχεια αντιστάθηκε στο σταλινισμό και για το λόγο αυτό διαγράφηκε από το κόμμα το 1951. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της πολιτικής - φιλοσοφικής επιθεώρησης «Arguments» και διευθυντής της από το 1957 ως το 1963. Τώρα διδάσκει στη Σχολή Ανωτάτων Σπουδών για τις Κοινωνικές Επιστήμες και επίσης διευθύνει έναν από τους τομείς του Εθνικού Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (CNRS).

Στις διακόσιες είκοσι σελίδες αυτού του ερεθιστικού πολιτικού δοκιμίου, ο Εντγκάρ Μορέν κυριολεκτικά πλέκει την ιστορία του ευρωπαϊκού πολιτισμού, της ευρωπαϊκής κουλτούρας, χωρίς ωστόσο να αποσιωπεί τα φαινόμενα της ευρωπαϊκής βαρβαρότητας. Παράλληλα αναφέρεται στους λόγους που τον οδήγησαν σιγά σιγά να πάψει να είναι «αντι-ευρωπαίος».

Ο Εντγκάρ Μορέν πλέκει την Ευρώπη

Η ΜΕΤΑ-ΕΘΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Η Ευρώπη, λέει ο Εντγκάρ Μορέν, είναι μια ενότητα πολλαπλή και σύνθετη η οποία κατορθώνει να συνδέσει τα «αντίθετα» σε ένα ενιαίο όλο. Το ιουδαϊκό, το ελληνικό, το χριστιανικό, το λατινικό στοιχείο, συνέβαλλαν ώστε να δημιουργηθεί στην Ευρώπη ένας πολιτισμός που τον χαρακτηρίζει: η πνευματικότητα, ο ανθρωπισμός, ο ορθολογισμός και η δημοκρατία. Εκείνο όμως που σημαδεύει αυτόν τον πολιτισμό

περισσότερο από οτιδήποτε άλλο είναι το διαλογικό στοιχείο. Αυτό είναι η καρδιά της ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας: καρδιά βαθύτατα ελληνική, αφού ο διάλογος τόσο στο χώρο της σκέψης όσο και στο χώρο της πολιτικής δημιουργήθηκε στην αρχαία Ελλάδα. Ο διάλογος επιτρέπει την ύπαρξη των διαφορετικών και αντιθέτων απόψεων, επιτρέπει τη σύνθεση και εμποδίζει τη δια της βίας επιβολή μίας άποψης επί των άλλων.

Αφού διατρέξει τις σημαντικές φάσεις της ιστορίας της Ευρώπης, από το Μεσαίωνα ως τώρα, ο συγγραφέας καταλήγει στο εξής συμπέρασμα: Ο μόνος δρόμος για να επιβιώσει η Ευρώπη ... βιολογικά, διανοητικά, πολιτιστικά, πολιτικά, είναι αυτός που οδηγεί σε μία μετα-εθνική ευρωπαϊκή ένωση, όχι με τη μορφή της συνομοσπονδίας αλλά της ομοσπονδίας. Η ταυτότητα και η ενότητα αυτής της μετα-εθνικής ομοσπονδίας Ευρώπης θα καθορίζεται παρά και χάρη σε όλες τις εθνικές διαφορετικότητες και τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες που θα συμπεριλαμβάνει.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Το 1945 ο Εντγκάρ Μορέν το θεωρεί χρονολογία - ορόσημο για τη γηραιά ήπειρο. Μια Ευρώπη, λέει, διαλύθηκε τότε κάτω από τα ερείπια εθνών ηττημένων και απε-

Σοβαρές Σπουδές που έχουν συνέχεια στο εξωτερικό.

Για απόφοιτους Λυκείων ή και Ανώτατων Σχολών, που έχουν «επιχειρηματικό μυαλό» ανοίγονται δύο εκπληκτικές ευκαιρίες για σπουδές!

Το **ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ** σας δίνει τη δυνατότητα να παρακολουθήσετε **ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΑ** και **ΑΓΓΛΟΦΩΝΑ** τμήματα, για τις πιο «νευραλγικές» ειδικότητες, του σημερινού κόσμου των BUSINESS.

Αν πράγματι είστε διατεθειμένοι να σπουδάσετε με σοβαρότητα και συνέπεια, οι κόποι σας θα επιβραβευτούν με το **DIPLOMA του LONDON CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY (L.C.C.I.)** ύστερα από εξετάσεις που θα γίνουν στην Αθήνα, με την εποπτεία του Ελληνοβρετανικού Επιμελητηρίου.

ΚΑΙ ΚΑΤΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ.

Οι απόφοιτοι του **B.C.A.** γίνονται δεκτοί σε επιλεγμένα Πανεπιστήμια της Ευρώπης και των ΗΠΑ, όπου υπολογίζεται εξ ολοκλήρου η ύλη που διδάχτηκαν στο **B.C.A.** Έτσι είναι πιο κοντά στο **BACHELOR!**

• ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ (2ετούς ή μονοετούς φοίτησης).

— ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (MANAGEMENT)
(ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ MARKETING)

— ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΗΛ. ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
(ΕΝΤΑΤΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ)

• ΑΓΓΛΟΦΩΝΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

— **MARKETING - ADVERTISING**
— **PUBLIC RELATIONS**
— **SHIPPING (Ναυτιλιακά)**

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΟΙ:

Στο Α' έτος, απόφοιτοι Λυκείων
Στο Β' έτος, απόφοιτοι Ανώτατων Σχολών ή
στελέχη επιχειρήσεων με 3ετή προϋπηρεσία.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**Β ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ
Α ΣΠΟΥΔΩΝ**

Π. ΨΥΧΙΚΟ, ΚΗΦΙΣΙΑΣ & ΕΛΙΚΩΝΟΣ 2, ΤΗΛ. 671.2352 - 672.6815

λευθερωμένων από τους νικητές και απελευθερωτές. Ο ψυχρός πόλεμος που επακολούθησε μετέβαλε το ανατολικό τμήμα της Ευρώπης σε δορυφόρο της μίας υπερδύναμης και το δυτικό σε προτεκτοράτο της άλλης. Η Ευρώπη κόπηκε στα δύο. Όμως ήδη από το 1945 και ιδίως κατά την περίοδο 1960-80, επισημαίνει ο Εντγκάρ Μορέν, αρχίζει να διαμορφώνεται μία *νέα ευρωπαϊκή συνείδηση*. Όσοι άνθρωποι μπορούν να υπερβούν τα εθνικιστικά ταμπού αντιλαμβάνονται ότι η Ευρώπη δεν είναι πλέον κέντρο του κόσμου, αλλά απλώς μία επαρχία ανάμεσα στις δύο γιγαντιαίες υπερδυνάμεις, τις ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ. Αντιλαμβάνονται ότι η Ευρώπη θα ξεπεράσει τον επαρχιωτισμό της μόνον εφ' όσον πάψει να είναι κατακερματισμένη σε κράτη, που το καθένα από αυτά παίζει το παιχνίδι της απόλυτης κυριαρχίας του. Αντιλαμβάνονται ότι, *παρά τα προβλήματα, τις διαφορές και τις ανισότητες, τ' ό χ η κ ο ι ν ή συνδέει όλες τις περιοχές, όλες τις χώρες, όλα τα έθνη της Ευρώπης*. Και τούτο συμβαίνει για πρώτη φορά στην ιστορία της των νεωτέρων χρόνων.

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΦΙΛΟΣ

Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ο εχθρός για τις ευρωπαϊκές χώρες δεν είναι πλέον ενδοευρωπαϊκός. Οι νέες γεωστρατηγικές συνθήκες «συντείνουν» ώστε να συμφιλιωθούν ακόμα και προαίωνιοι εχθροί π.χ. οι Γάλλοι και οι Γερμανοί. Οι Ευρωπαίοι γνωρίζονται με τους... Ευρωπαίους. Σ' αυτή την πορεία γνωριμίας, σύμφωνα πάντα με τον Εντγκάρ Μορέν, δε βοήθησαν τόσο οι «δάσκαλοι» ό-

σο οι φοιτητές και εν γένει οι νέοι. Με τα ταξίδια τους *αποτουριστικοποίησαν* και ενσωμάτωσαν, έστω και προσωρινά, την καθημερινή ζωή των ευρωπαϊκών χωρών που επισκέφτηκαν. Όμως, από το στάδιο της γνωριμίας και της συμφιλίωσης, μέχρι την δημιουργία ευρωπαϊκής συνείδησης η απόσταση είναι τεράστια.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ...

Ποιος είναι ο κίνδυνος που διατρέχει η σημερινή Ευρώπη; Στο ερώτημα αυτό ο Εντγκάρ Μορέν απαντάει ως εξής: ο κίνδυνος δεν είναι πλέον κάποιο συγκεκριμένο έθνος, όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Ο εχθρός έχει ιδεολογικοποιηθεί, γραφειοκρατικοποιηθεί, ανωνυμοποιηθεί. Μετά τον Χίτλερ, τον Στάλιν και τον Μάο ο εχθρός δεν «ενσαρκώνεται» στο πρόσωπο του υπεύθυνου Αρχηγού ούτε αναγνωρίζεται στο πρόσωπο του Αμερικανού, του Ρώσου ή του Κινέζου. Ο εχθρός είναι ο ηγεμονισμός, η ομογενοποίηση, ο ολοκληρωτισμός με όλες του τις απατηλές μεταμφιέσεις.

Υπάρχει ωστόσο ένας άλλος εχθρός, «εσωτερικός», ίσως ο σημαντικότερος. Στο σημείο αυτό ο Εντγκάρ Μορέν γίνεται αρκετά σκληρός: *Πρόκειται για την καταληψία, τη μοιρολατρεία μας, την ανικανότητά μας να αναλάβουμε την ευθύνη της κοινής μας τύχης. Στην Ευρώπη σήμερα συμβαίνει ό,τι και στις αρχαίες ελληνικές πόλεις στα τέλη του 4ου π.Χ. αι. Ο βασικός εχθρός τους τότε δεν ήταν οι Μακεδόνες, αλλά η αδυναμία τους να ενωθούν. Έτσι οδηγήθηκαν στη Χαϊρώνεια το 338 π.Χ., στην ήττα και τη διάλυση.*

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ

Η σκέψη έπαιξε πάντα σημαντικό ρόλο στην ευρωπαϊκή ιστορία, γράφει ο Εντγκάρ Μορέν. Για το λόγο αυτό, πιστεύει, ότι οι διανοούμενοι μπορούν να λειτουργήσουν καταλυτικά στη διαμόρφωση της νέας *ευρωπαϊκής μετα-εθνικής ταυτότητας*.

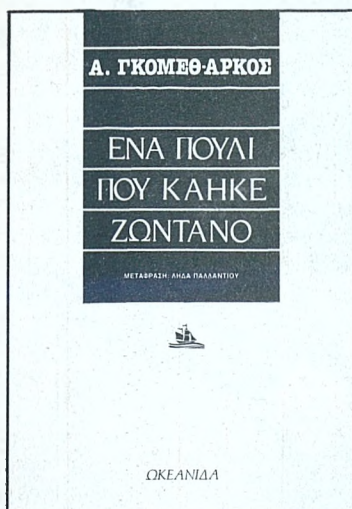
Το πρόβλημα είναι, αναρωτιέται, κατά πόσον οι σημερινοί διανοούμενοι είναι σε θέση να παίξουν αυτό το ρόλο, και τούτο διότι: ο άκρατος επαγγελματισμός, η αποθέωση των τεχνοκρατικών αντιλήψεων, η λατρεία της ολοένα μεγαλύτερης εξειδίκευσης, μειώνουν συνεχώς το ρόλο του διανοούμενου και τείνουν να τον εκμηδενίσουν. Ο Ειδικός αδυνατεί να σκεφτεί παράπέρα από την ειδικότητά του. Ο Τεχνικός είναι ανίκανος να σκεφτεί, όχι μόνο ό,τι υπερβαίνει την τεχνική του, αλλά και αυτή την ίδια. Ο Επιστήμονας δεν μπορεί να στοχαστεί γύρω από τη σημασία της επιστήμης του.

ΟΥΤΟΠΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΒΙΩΣΗ

Αυτά και άλλα πολλά θίγει στο δοκίμιο «*Να σκεφτούμε την Ευρώπη*», ο Εντγκάρ Μορέν. Μετά τις πρόσφατες αμερικανο-σοβιετικές συμφωνίες για τα πυρηνικά, το SOS που εκπέμπει ο Μορέν αποκτά πολλαπλή επικαιρότητα. Η *μετα-εθνική ενωμένη Ευρώπη* μπορεί ίσως να είναι μια πρόταση ουτοπική. Θέτει όμως ένα τεράστιο ζήτημα: **οι ευρωπαϊκοί λαοί ή θα επιχειρήσουν την ουτοπία ή θα εξοντωθούν - βιολογικά, διανοητικά, πολιτιστικά, πολιτικά.**

1. «Penser l'Europe», Edgar Morin, ed Gallimard.
2. Το σκίτσο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Le Monde*.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

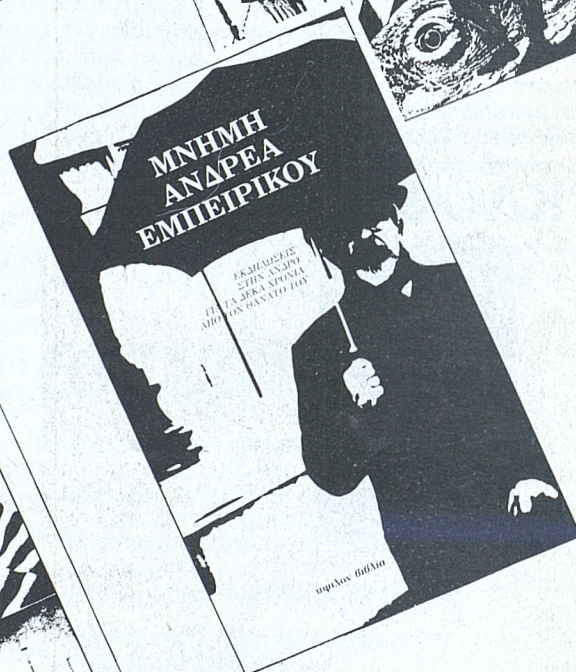
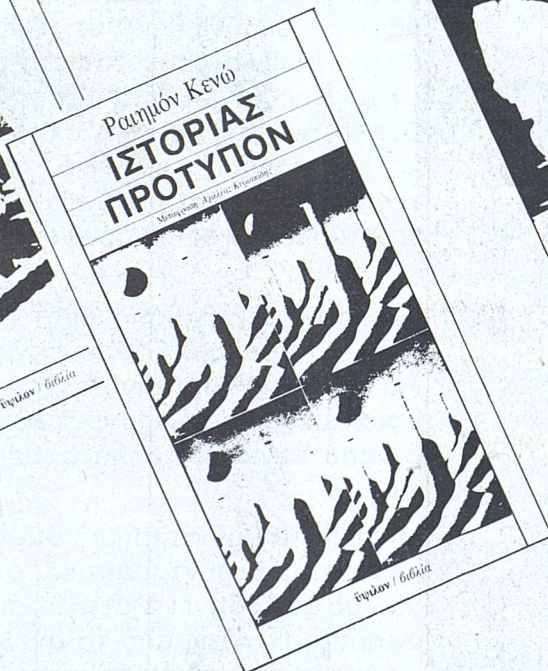
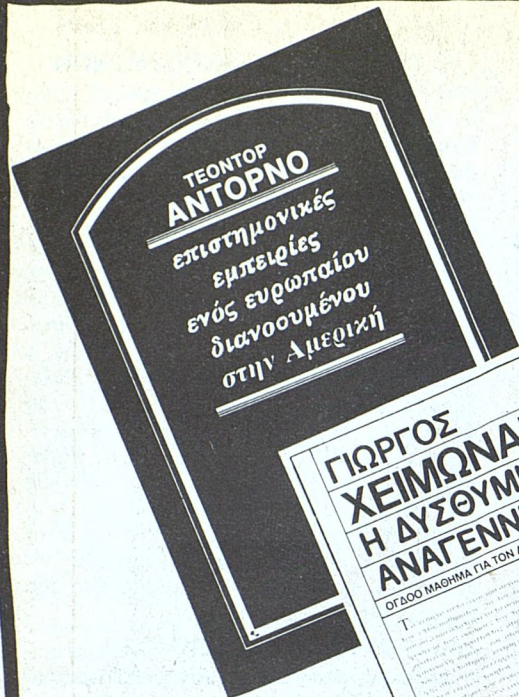
ΑΓΚΟΥΣΤΙΝ ΓΚΟΜΕΘ-ΑΡΚΟΣ ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ ΠΟΥ ΚΑΗΚΕ ΖΩΝΤΑΝΟ

Η Πάουλα Πινθόν Μαρτίν, κόρη ενός δεκανέα του φρανκικού στρατού, έχει μετατρέψει τον «καλό όροφο» του σπιτιού της σε χώρο λατρείας και πεδίο μάχης. Εκεί λατρεύει τα φετίχ της τυραννίας και τη μνήμη της «αγίας μητέρας της», της φιλντισένιας Θελεστίνα, που πέθανε μόνη κι εγκαταλειμμένη. Εκεί ξανακάνει τον εμφύλιο πόλεμο, που ο πατέρας της κέρδισε κατά των Δημοκρατικών, χωρίς όμως να σταθεί ικανός να δρέψει τους καρπούς της νίκης.

Σε μια τελετουργική σκηνή, απίθανα άγρια και γελοία, η Πάουλα θα δώσει την τελευταία της μάχη για τη μνήμη και το παρελθόν, μάχη τερατώδη και εφιαλτική, όπου η πραγματικότητα μετράει λιγότερο από τα παραληρήματα μιας πυρετικής φαντασίας.

Μ' αυτό το μυθιστόρημα, άμετρα σκληρό, εικονοκλαστικό και συνταρακτικό, ο Αγκουστίν Γκόμεθ-Άρκος μας οδηγεί σ' έναν κόσμο κολασμένο, όπου σφαδάζουν κάτω από το ανελέητο και πικρό του χιούμορ οι αμετανόητοι νοσταλγοί του φασισμού...

Χαρ. Τρικούπη 49 **ΩΚΕΑΝΙΔΑ** Τηλ. 3627.341 – 3606.137

7

υψίλον/βιβλία

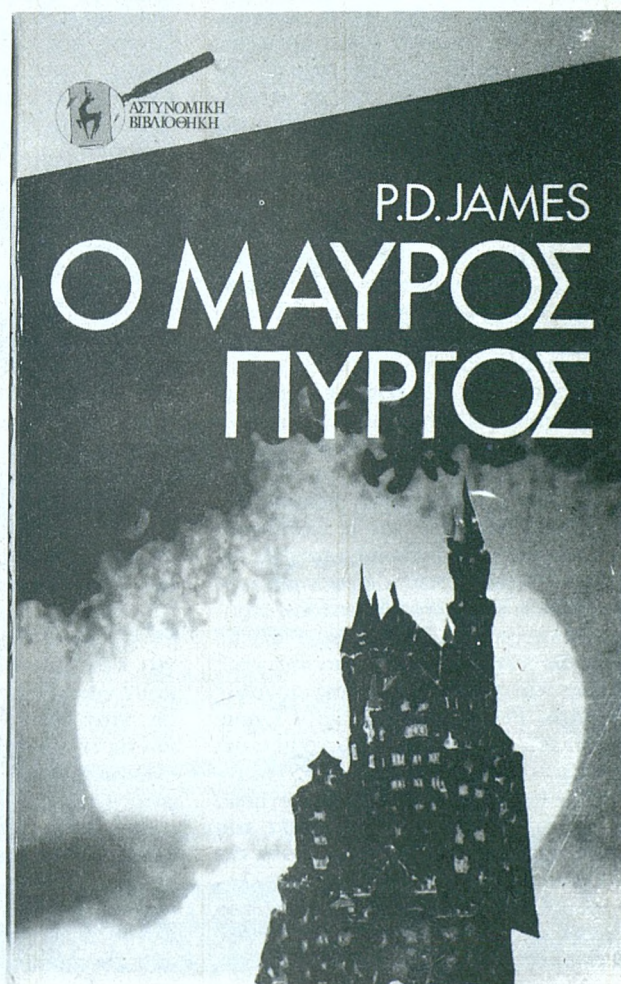
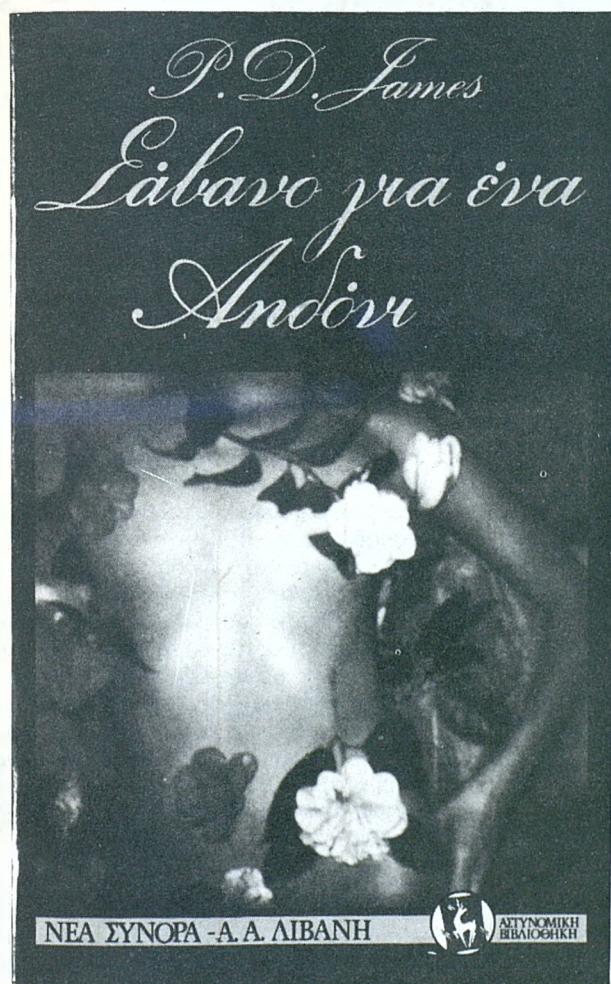
Ζωοδόχου Πηγής 34
Αθήνα 106 81
τηλ. 3638257

P.D. JAMES

Η βασίλισσα του εγκλήματος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ - Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ

ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Γύρω από την τηλεοπτική συζήτηση για τη γλώσσα

του Εμμ. Κριαρά

Για το δημοσίευμα τούτο μου δίνει αφορμή ένα σύντομο σχόλιο του αγαπητού κ. Κώστα Γεωργουσόπουλου («Τα Νέα» 16.9.1987) για ορισμένα που είπα στην πρόσφατη (14 Σεπτεμβρίου) τηλεοπτική συζήτηση για τη γλώσσα και ειδικότερα για τη «διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας». Πολύ γενική ασφαλώς η διατύπωση του τίτλου της συζήτησης, αφού δε γίνεται ήδη από την αρχή λόγος για το βασικό θέμα, που ήταν η επαναφορά του μαθήματος των αρχαίων ελληνικών στο γυμνάσιο. Η άποψή μου για την οποία παραξενεύτηκε ο κ. Γεωργουσόπουλος θα αναπτυχθεί στο άρθρο τούτο εκτενέστερα απ' όσο στη συζήτηση του ανέφερα.

Ο υπουργός παιδείας, που μετείχε στη συζήτηση, είχε κάμει λόγο για ενότητα της ελληνικής γλώσσας υπεραπλουστεύοντας, νομίζω, τα πράγματα. «Για την πολιτεία, είχε πει, δεν υπάρχει η δημοτική, δεν υπάρχει η καθαρεύουσα, δεν υπάρχει η αρχαία, δεν υπάρχει η μεσαιωνική: υπάρχει μία, η ελληνική γλώσσα, η οποία είναι ένα μοναδικό φαινόμενο διάρκειας σαράντα αιώνων και δόκιμης λογοτεχνίας είκοσι επτά αιώνων. Μία είναι η γλώσσα: την έχουμε μέσα μας και, αν θέλεις, αυτό που λέμε σήμερα δημοτική να το σπουδάσεις, να το μελετήσεις σωστά για να το χρησιμοποιήσεις σωστά, πρέπει να έχεις μελετήσει και όλη την εξέλιξη της γλώσσας: αλλιώς ξέρομε ότι δεν μπορείς να το σπουδάσεις». Και σε άλλο σημείο της συζήτησης επανήλθε ο υπουργός στο θέμα με την ίδια άποψη και είπε: «Δεν ομιλούμε για πολλές γλώσσες, αλλά μία: είναι η ελληνική γλώσσα. Αλλά θέλουμε να δεσμευθούμε ότι τη σπουδάζουμε με πληρότητα και τη σπουδάζουμε όπως εξελίχθηκε από την αρχαία εποχή έως σήμερα, για τις ίδιες αυτές πολύτιμες αποσκευές που είναι η τεράστια γραμματεία της γλώσσας, που είχε φτιάξει το σύγχρονο πολιτισμό». Αυτές είναι οι απόψεις του κ. υπουργού, απλά από τον ίδιο διατυπωμένες. Απαντώντας σ' αυτές είπα: «Έχω την εντύπωση ότι ο κ. υπουργός βλέπει ένα πρόβλημα ελληνικής γλώσσας. Εγώ βλέπω δύο προβλήματα: το πρόβλημα της νέας ελληνικής και το πρόβλημα της αρχαίας ελληνικής». Ρωτά ο υπουργός: «Έχουμε δύο γλώσσες, κ. Κριαρά; Εγώ νόμιζα ότι έχουμε μία γλώσσα στην Ελλάδα». Απαντώ: «Μία γλώσσα; Εδώ θα διαφωνήσω. Δεν έχουμε μια γλώσσα: η γλώσσα του Θουκυδίδη δεν είναι η γλώσσα η νέα ελληνική. Άλλο πράγμα είναι η νέα ελληνική γλώσσα και άλλο η γλώσσα του Θουκυδίδη». Υπογράμμισα όμως αμέσως τη μεγάλη συγγένεια που υφίσταται ανά-

μεσα στην αρχαία ελληνική και τη νέα ελληνική: μια συγγένεια που, όπως είπα, είναι λ.χ. πολύ μεγαλύτερη από τη συγγένεια της σημερινής ιταλικής με την παλαιά λατινική. Είπα επί λέξει: «Βέβαια ο δεσμός της νέας μας γλώσσας με την αρχαία είναι μεγάλος, αλλά ακριδώς επειδή είναι μεγάλος, αν θελήσουμε ο μαθητής να διδαχτεί στοιχεία της αρχαίας πριν να έχει κατακτήσει τη μητρική του γλώσσα, τη γλώσσα τη σημερινή, αυτό θα τον οδηγήσει σε σύγχυση... Η απόσταση μεταξύ αρχαίων και νέων ελληνικών δεν είναι πολύ μεγάλη». Προσθέτω τώρα – για τον κ. Γεωργουσόπουλο – ότι εκείνος που υποστηρίζει μιας τέτοιας ολικής συγγένειας της αρχαίας ελληνικής με τη νέα ελληνική δεν μπορεί να θεωρεί την αρχαία γλώσσα μια ξένη γλώσσα, όπως με παρουσιάζει να υποστηρίζω ο κ. Γεωργουσόπουλος όταν γράφει στο κείμενό του πως υποστηρίζει ότι «η αρχαία ελληνική γλώσσα και η νέα ελληνική γλώσσα είναι δύο ξεχωριστές γλώσσες, ξένες μεταξύ τους».

Ο κ. Γεωργουσόπουλος επιγράφει το σημείωμά του «Ανακάλυψη»: μέσα σ' αυτό μιλεί και για «αποκάλυψη», ταυτίζοντας ασφαλώς από παραδρομή τους όρους. Σημειώνω ότι δεν έκαμα καμιά ανακάλυψη ή αποκάλυψη, καθώς διατείνεται, απορεί και θαυμάζει ο κ. Γεωργουσόπουλος. Σ' εμένα τουλάχιστον, αν επρόκειτο για μία και μόνη γλώσσα, αν μου φαινόταν παράξενο διαπρεπείς ξένοι ελληνιστές, που την περίπτωσή τους επικαλείται, να μην ξέρουν όλες τις «φάσεις» της γλώσσας με την οποία ασχολούνται, αλλά μόνο μία φάση της (έστω τη σημαντικότερη) και να αγνοούν όλες τις άλλες: τα μεσαιωνικά ελληνικά, λόγια και δημώδη, καθώς και την τελευταία φάση της: τα νέα ελληνικά. Όλοι τους καταλαβαίνουν ότι τα νέα ελληνικά είναι γλώσσα διαφορετική από την αρχαία, που απαιτεί ξεχωριστή απ' αυτούς προσπάθεια για να οικειωθούν μαζί της. Ευχάριστο πάντως είναι ότι πολλοί σημερινοί ξένοι κλασικοί φιλόλογοι-ελληνιστές (βλέπετε μιλούμε για κλασικούς φιλόλογους, μεσαιωνολόγους φιλόλογους και για νεοελληνιστές φιλόλογους) επιδιώκουν να γνωριστούν με τη νέα μας γλώσσα, γιατί καταλαβαίνουν ότι η γνωριμία και με την αρχαία ελληνική και με τη νέα ελληνική ασφαλώς θα τους διευκολύνει στις γλωσσικές τους έρευνες.

Δεν αμφισβητώ ότι ο Γεώργιος Χατζιδάκης μίλησε και έγραψε για την «ενότητα της ελληνικής γλώσσας». Το ανέφερα στη συζήτηση. Για κείνον η δημοτική γλώσσα δεν ήταν άξια να ανεβεί στο επίπεδο γραπτού λόγου. Τη μελετούσε και

συνιστούσε τη μελέτη της για να χρησιμοποιηθεί ως μουσειακό υλικό. Είναι γνωστό ότι δεν αναγνώριζε ούτε καν την ύπαρξη κοινής νέας ελληνικής, όταν απαντούσε στη δημοτικιστική συνηγορία του μεγάλου Γερμανού βυζαντινολόγου Krumbacher, αλλά μόνο ιδιωμάτων και διαλέκτων της νέας ελληνικής. Η καθαρεύουσα ήταν η νόμιμη και καθιερωμένη νεοελληνική που σε πολλά – στο κλιτικό σύστημα λ.χ. – ταυτιζόταν εν μέρει με την αρχαία γλώσσα. Επομένως του ήταν εύκολο και βολικό, νομίζω, να κάνει λόγο για ενιαία γλώσσα: και η άποψή του να βρίσκει απήχηση σε πολλούς καθαρολόγους, που δεν ήταν σε θέση να εμβαθύνουν στο ζήτημα. Τα πράγματα παρουσιάζονταν παλαιότερα και παρουσιάζονται και σήμερα πολύ διαφορετικά για τους δημοτικιστές. Εκείνοι υποστήριζαν – και δικαιολογημένα – την ανεξαρτησία – τη σχετική έστω ανεξαρτησία – της δημοτικής από την αρχαία γλώσσα.

Και τα δίκαια αυτά της νέας γλώσσας κατάφερε ο δημοτικισμός να αναγνωρίσουν γενικότερα και να μένουν σήμερα ορισμένοι μόνο – και δημοτικιστές ακόμη – μακριά απ' αυτήν την άποψη: και τούτο γιατί δε ζήτησαν να κατανοήσουν βαθύτερα το όλο θέμα. Είπα λοιπόν ότι προβάλλουν δυο προβλήματα: το πρόβλημα της διδασκαλίας της μιας γλώσσας, της αρχαίας, και το πρόβλημα της διδασκαλίας της νέας γλώσσας, της δημοτικής. Το πρώτο πρόβλημα προβάλλει στο λύκειο, όπου διδάσκεται η αρχαία γλώσσα, και το δεύτερο στο γυμνάσιο, όπου, ως τώρα τουλάχιστο, διδάσκεται μόνο η νέα. Και πρέπει ακόμη να προσθέσω ότι η διαφορά μεταξύ αρχαίας γλώσσας και δημοτικής δεν «έγκειται στη διαφορά της συντακτικής δομής» μόνο, αλλά και σε πολλά άλλα, που δεν είναι ούτε η ώρα, ούτε ο χώρος κατάλληλος για να αναπτυχθούν. Ούτε αληθεύει, όπως παίζοντας ασφαλώς γράφει ο κ. Γεωργουσόπουλος, ότι θα μπορούσα να πω ότι η γερμανική γλώσσα και η αρχαία ελληνική είναι «συγγενέστατες», επειδή έχουν μεταξύ τους «σκανδαλώδη συγγένεια» ως προς τη δομή τους. Για να το πω αλλιώς, τα νέα ελληνικά συγγενεύουν στενά με την αρχαία γλώσσα όπως συγγενεύει η κόρη με τη μάνα της, που πολλές φορές έχουν κοινά ορισμένα χαρακτηριστικά. Όμως κόρη και μητέρα δεν συγκροτούν «ενότητα», δεν είναι ένα πράγμα – για να το πω απλούστερα.

Ότι δεν πρωτοτυπώ στην άποψή μου αποδεικνύεται και από το εξής: Ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης, ξεκινώντας από το αναντίρρητο γεγονός ότι η γλώσσα,

κάθε γλώσσα, πάντα εξελίσσεται και ποτέ δεν παίρνει μια τελειωτική μορφή και ότι επομένως δεν μπορεί κανείς να προβλέψει πότε θα παρουσιαστεί στο μέλλον μια βασικά «νέα γλώσσα», παρατηρούσε, νοώντας βέβαια τη νέα ελληνική: «Γλώσσα μελλοντική δεν υπάρχει βέβαια μία, καθώς δεν υπάρχει και για τα περασμένα χρόνια μόνο μία γλώσσα, υπάρχει όμως η γλώσσα που μιλιέται κάθε μέρα με τις τάσεις της» (Άπαντα Γ'160). Λοιπόν, όπως βλέπει ο αναγνώστης, ο Τριανταφυλλίδης δεχόταν για το παρελθόν του Ελληνισμού ότι δεν είχε μία γλώσσα. Επομένως φρόνιμο είναι να προσέχουν όσοι σπεύδουν να χαρακτηρίσουν «ανακαλύψεις» ή «αποκαλύψεις» απόψεις που έχουν ήδη διατυπωθεί ως αξιώματα. Όσοι έχουν σχέση ουσιαστική με τα γλωσσικά πράγματα του Ελληνισμού ξέρουν ότι η νέα μας γλώσσα ξεχωρίζει από την αρχαία καθώς εδημιούργησε και νέο φυσικά λεξιλόγιο, αλλά και νέους πτωτικούς τύπους (που δεν τους είχε η αρχαία), καθώς και νέα διαφορετική σύνταξη – για να περιοριστώ μόνο σ' αυτούς τους χώρους.

Θα μπορούσε να ειπωθεί για την καθαρεύουσα, που στα ευτυχέστερα χρόνια της είχε καταργημένα τα γραμματικά όρια ανάμεσα σ' αυτήν και την αρχαία γλώσσα, ότι γι' αυτήν μπορούσε να ισχύει ότι δεν ήταν σε κανέναν δυνατόν να χρησιμοποιεί ικανοποιητικά την καθαρεύουσα αν δεν είχε μνηθεί προηγουμένως στα μυστικά της αρχαίας γραμματικής. Αυτό το γεγονός, συναισθηματικά και ιδεολογικά φορτισμένο, επηρέαζε καθαρολόγους, κορυφαίους και μη, να μιλούν για ενότητα της ελληνικής γλώσσας, αφού κατά βάθος η γλώσσα που μι-

λιόταν, η δημοτική, δεν λογαριάζοταν καθόλου σαν κανονική γλώσσα κατάλληλη να χρησιμοποιείται. Όμως προκειμένου για τη διαφοροποιημένη τυπολογικά και συντακτικά δημοτική γλώσσα δε γίνονταν να υποστηρίξει κανείς κάτι ανάλογο: την ενότητά της δηλαδή με την αρχαία γλώσσα. Γιατί ο λαός χρησιμοποιούσε βέβαια στη γλώσσα του και λέξεις από την αρχαία που δεν τις είχε στο λεξιλογικό θησαυρό του, όχι όμως τύπους και συντάξεις. Πρέπει να προσθέσω ότι ούτε καν με την καθαρεύουσα, που αποτελούσε κακή και περιορισμένη μίμηση της αρχαίας, θα ήταν δυνατόν να υποστηριχθεί ενότητα της δημοτικής. Πολύ λιγότερο μπορούσε αυτό να ισχύσει προκειμένου για δημοτική και αρχαία γλώσσα.

Ο κ. Γεωργουσόπουλος μου ζητεί, ύστερα τάχα από την άποψη που υποστήριξα στην τηλεόραση, «να αναθεωρήσω πολλά σχετικά», με το «Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας» που εκδίδω. Μου ζητεί να απαντήσω «ως προς τι είναι μεσαιωνική και ως προς τι δημόδης» η ελληνική γραμματεία που συντάσσω το λεξικό τους. Ομολογώ ότι δυσκολεύομαι να κατανοήσω τη σκέψη του. Το Λεξικό μου μελετά τη γλώσσα των δημοτικών και δημοτικίζόντων κειμένων των χρόνων 1100-1669. Όπως είναι γνωστό σε κείνους που ασχολούνται με τα σχετικά θέματα, στην περίοδο αυτή των πέντε-έξι αιώνων, μέσα στους οποίους αναπτύσσεται και συγκροτείται οριστικότερα – και σε κείμενα λογοτεχνικά ή απλώς γραμματικά – η παλαιότερη μορφή της νέας ελληνικής γλώσσας, ορισμένοι συγγραφείς χρησιμοποιούν αδόλοτερη δημοτι-

κή, άλλοι όχι. Φυσικά το Λεξικό δεν μπορούσε να χωρίσει τους συγγραφείς κατά κατηγορίες ως προς τη γλωσσική χρήση. Άλλωστε πολλές φορές ο ίδιος συγγραφέας χρησιμοποιούσε, και στο ίδιο μάλιστα κείμενο, άλλοτε αρχαϊστική ως ένα βαθμό γλώσσα και άλλοτε δημοτικότερη. Τα χωρία των συγγραφέων τα παραθέτω με ακρίβεια στη μορφή που είναι διατυπωμένα. Η γραμματεία με την οποία ασχολείται το Λεξικό είναι και μεσαιωνική εξαιτίας της εποχής που συντάσσονται τα έργα της και δημόδης, αφού η δημόδης κατά βάση γραμματεία των τελευταίων δυζαντινών και πρώτων μεταδυζαντινών αιώνων ενδιαφέρει το Λεξικό. Με τη «συνταρακτική», όπως την αποκαλεί ο κ. Γεωργουσόπουλος, «ανακάλυψη» ή «αποκάλυψη» μου τίποτα δεν ανακάλυψα, τίποτα δεν αποκάλυψα. Σύντομα απλώς εμνημόνευσα μια πραγματικότητα που, όπως έδειξα, δεν την διαπιστώνω μόνος ή πρώτος. Όσο για τις λέξεις «ουρανός, έρως, ελευθερία», που ανέφερε ο Ελύτης ως αρχαίες και νεοελληνικές, κατά την τελετή της απομονής σ' αυτόν του βραβείου Νόμπελ, όπως μας υπενθύμισε ο κ. Γεωργουσόπουλος, είναι – χρειάζεται να το πούμε κι εμείς; – και αρχαίες και νεοελληνικές και δεν απάτησε κανέναν ο Ελύτης έτσι χαρακτηρίζοντάς τις, όπως παίζοντας παρατηρεί ο κ. Γεωργουσόπουλος. Έχω την αίσθηση ότι ο κ. Γεωργουσόπουλος προτιμά να γράφει πνευματώδως. Εγώ προτίμησα να παρουσιάσω τα πράγματα. Περιορίστηκα μάλιστα αποκλειστικώς σε όσα γράφει στο σημειώμα του. Επιφυλάσσομαι να μιλήσω εκτενέστερα για το ζήτημα της «γλωσσικής ενότητας» σε μελλοντική ευκαιρία. □

Έκδόσεις Στιγμή

ΛΕΩΣΤΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73

τηλ. 36.44.064

ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

έπιλογή - επιμέλεια

Έ. Χ. Γονατάς

Σειρά

Αιμήτριος Βικέλας
ΤΑ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΙΑ

Μιχαήλ Μητσάκης
ΑΥΤΟΧΕΙΡ

Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

28
ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ

Ο Μανώλης
Μπαρμπουνάκης

και οι συνεργάτες του

σας περιμένουν στα 4 μεγάλα βιβλιοπωλεία

- 1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682
- 2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916
- 3 ΤΟ ΚΑΤΩΙ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853
- 4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

BIBLIA KAI PAIXNIDIA GIA
COMPUTERS

ΤΩΡΑ

ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ
(Αγγλικά - Γερμανικά - Ιταλικά - Γαλλικά)

Βιβλία, χιλιάδες βιβλία για σας και
τα παιδιά σας από 30 δρχ.
Εγκυκλοπαιδείες, παιδικές και μεγάλες
με τις καλύτερες τιμές.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Η P.D. James και ο κόσμος του «κίβδηλου» αστυνομικού μυθιστορήματος

του Πέτρου Μαρτινίδη

...Θέληση για να ειπωθεί το ανείπωτο, να περιγραφεί το αόρατο...
Μάταιες απόπειρες να υποτάξουμε το καθημερινό ή να του ξεφύ-
γουμε... Τι απομένει; Η αθωότητα: όνειρο μιας επιστροφής στην
εποχή που άνθρωπος και κόσμος ήταν ένα, μέσα σ' ένα πρωταρχικό
υπέρτατο κάλλος. Ή η συνετή ελπίδα μιας μοναδικής αισθήσεως,
ενός καταυγασμού που δεν θα κατέληγε στο σφάλισμα των ματιών.
Mehr Licht!

A.-J. Greimas «De l'imperfection» (1987:99)

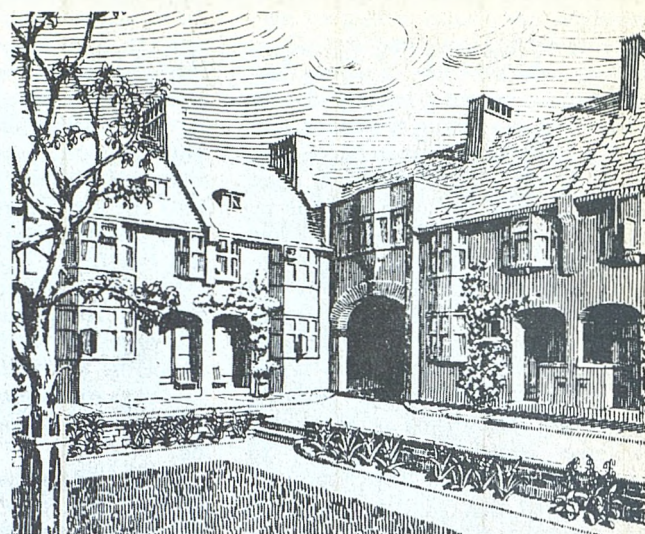
Το να συντάξει κανείς ένα σημείωμα παρουσίας της Phyllis Do-
rothy James και των αφηγηματικών τεχνικών της, αυτήν ειδικά την
περίοδο, ανταποκρίνεται εν μέρει σε μια διπλή επικαιρότητα: πρώ-
τη, και σπουδαιότερη, πώς μέσα σ' αυτό το καλοκαίρι τρεις τουλά-
χιστον εκδοτικοί οίκοι έσπευσαν να παρουσιάσουν στο ελληνικό
κοινό τις μεταφράσεις των έξι από τα δέκα όλο-όλο έργα της, ερί-
ζοντες, απ' ό,τι ακούγεται, ποιος θα πρωτοπρολάβει την έκδοση
των υπολοίπων. Δεύτερη, και όχι ασήμαντη επικαιρότητα, οι κίνη-
σεις για συλλογική οργάνωση των Ελλήνων μεταφραστών, και μαζί
(σύμπτωση) η πληθωρική αλληλογραφία από τις στήλες του ANTI η
σχετική με την πιστότητα και την ποιότητα ορισμένων λογοτεχνι-
κών μεταφράσεων.

Τα ζητήματα λοιπόν είναι δύο: τι στο γράψιμο ή στις ιστορίες
της Φ. Ντ. Τζέιμς την κάνει να δικαιούται τη γενική διεθνή και την
αιφνίδια ελληνική της επιτυχία; και τι είδους προβλήματα (πιστό-
τητας και ποιότητας) έχουν οι μεταφράσεις των έργων της στη
γλώσσα μας.

Στα σύντομα αποσπάσματα κριτικών που στολίζουν τα εξώφυλλα
των βιβλίων της η κ. Τζέιμς παρουσιάζεται ως «η νέα Άγκαθα Κρί-
στι», η σύγχρονη «βασιλίσα του εγκλήματος» και «βιρτουόζος
του αστυνομικού μυθιστορήματος». Οι χαρακτηρισμοί δεν πέ-
φτουν άστοχοι ή υπερβολικοί αν λάβει κανείς υπ' όψη πως η κ.
Τζέιμς είναι τώρα μια γιαγιά 67 χρόνων, με κόρες, εγγόνια και
διαρκώς μεγαλύτερη περιουσία από την επιτυχία των έργων της.
Κι επίσης ότι τα έργα αυτά εμφανίζουν αρκετές, επιπόλαιες ή θα-
ύτερες, ομοιότητες προς εκείνα της Κρίστι, καθώς και πολλών
ακόμη μεγαλύτερων του αστυνομικού μυθιστορήματος.

Όπως η Κρίστι με τον Πουαρώ και την Μις Μαρπλ, έτσι και η
Τζέιμς έχει δημιουργήσει δύο βασικούς ήρωες, τον αστυνομικό
Νταλγκλκίς και την ιδιωτική ντετέκτιβ Κορντίλια Γκρέυ, οι οποίοι
λύνουν αστυνομικά μυστήρια με τη λογική τους κυρίως, κι ελάχιστα
με κάποια μυική προσπάθεια και δράση. Όπως οι ήρωες της
Κρίστι, έτσι κι εκείνοι της Τζέιμς βασίζονται σε μικρές κι αδιόρατες
για πολλούς ενδείξεις – σε χαμένα κουμπιά, κηλίδες αίματος σε
ρούχα, ίχνη από λάσπες σε παπούτσια, αφιερώσεις σπανίων εκδό-
σεων και ξεθωριασμένες λεπτομέρειες από το παρελθόν των θυ-
μάτων.

Επιπλέον, οι ήρωες της Τζέιμς μοιάζουν να ανθολογούν αρετές.
ενίοτε και αμαρτίες, από πολλούς άλλους ήρωες της αστυνομικής
λογοτεχνίας. Ο Νταλγκλκίς λ.χ. προσδιορίζεται απολύτως συστημα-
τικά ως προς τις σχέσεις με υφισταμένους και προϊσταμένους του,
στις λεπτομέρειες του επαγγελματικού του περιβάλλοντος και
στις ατυχίες του οικογενειακού του περιήπου όπως προδιορίζει και
ο Σιμενόν την επαγγελματική και προσωπική ζωή του επιθεωρητή
Μαιγκρέ. Η Κορντίλια Γκρέυ πάλι, με την επιμονή της στο να συνε-
χίζει τη διερεύνηση υποθέσεων για τις οποίες έχει πάψει να πλη-
ρώνεται, ή με την προθυμία της να παρουσιάζει στη δικαιοσύνη
μιαν επίσημη εκδοχή των γεγονότων άλλην από την πραγματική,
για λόγους προσωπικών ηθικών κωδίκων, θυμίζει έντονα τους χα-

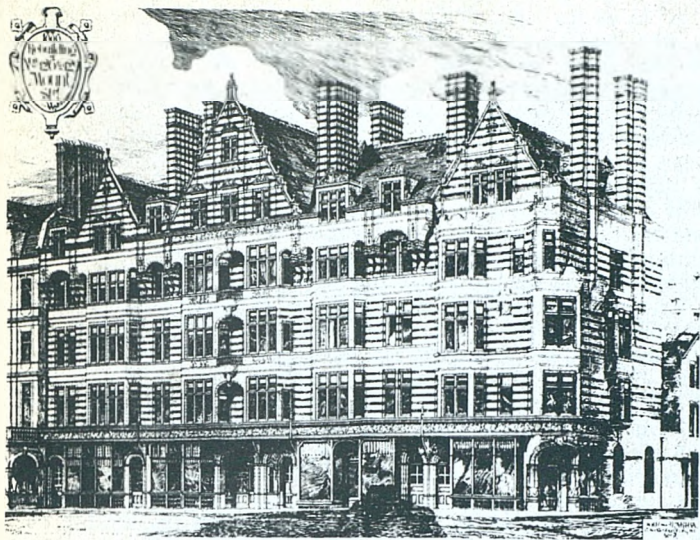
ρακτήρες του Τσάντλερ.

Από κοινού δε, οι δύο ήρωες της Τζέιμς, στο πώς συλλέγουν
αποδεικτικά στοιχεία, στο πώς αξιολογούν τους υπόπτους, στο
πώς βγάζουν διάφορα συμπεράσματα από τις μικροσυμβάσεις της
εγγλέζικης ζωής (πότε μια λαϊδή προσφωνείται με το μικρό της
όνομα και πότε με το επώνυμό της, τι λογής κοινωνική προέλευση
δηλώνεται από κάποιες προτιμήσεις φαγητών, ρούχων, βιβλίων ή
οικιακών διακοσμήσεων κ.ο.κ.), παραπέμπουν λίγο-πολύ σε ένα εί-
δος οξυδερκειας που χαρακτηρίζει τον Φάδερ Μπράουν του Τζ.Κ.
Τσέστερτον.

Τέλος, αν ήθελε κανείς να τραβήξει στα άκρα μερικές ανάλογες
συγκρίσεις, θα μπορούσε να προσθέσει πως η Τζέιμς αναπτύσσει
τις ιστορίες της με πολλαπλές προσεγγίσεις προσώπων κι όχι πα-
ρακολουθώντας το τι «βλέπει» ο ίδιος πάντοτε ήρωας, όπως συχνά
και η Ντ. Σέυερς: ότι φροντίζει να αναδείξει όλα τα δευτερεύοντα
πρόσωπα της αστυνομικής έρευνας και να επισημάνει τις απηγή-
σεις του κεντρικού συμβάντος πάνω σ' αυτά, όπως και ο Εντ. Μακ-
Μπείν: κι ότι ενδιαφέρεται για την προσωπικότητα θυμάτων και
δολοφόνων, για τα πριν και τα μετά την πράξη της δολοφονίας,
πολύ παραπάνω απ' όσο για την εισαγωγική διατύπωση και την τε-
λική λύση του αστυνομικού αινίγματος, όπως ακριβώς και η Π. Χάι-
σμινθ (χωρίς βέβαια να υιοθετεί και την αμοραλιστική ματιέρα αυ-
τής της τελευταίας, με το να αφήνει τον ένοχο ατιμώρητο).

Όλα αυτά όμως δεν σημαίνουν πως τα έργα της Τζέιμς είναι
κάποια ιδιοφυή rot-rourris και σαν τέτοια γνωρίζουν τόσο μεγάλη
επιτυχία. Ίσα-ίσα που στο τυπικό μέρος της αστυνομικής πλοκής
είναι γεμάτα από ανορθοδοξίες: Το αίνιγμα αργεί πολύ να τεθεί,
και σε μια περίπτωση μάλιστα (στο Innocent blood) δεν τίθεται διό-
λου: ένα πλήθος σελίδων αφιερώνεται σε περιγραφές σπιτιών,
δρόμων, διακοσμήσεων, ρουχισμών, φιλολογικών και γενικά αισθη-
τικών προτιμήσεων: ενώ η λύση του αινίγματος πολύ συχνά (An
Unsuitable job for a Woman, Taste for Death κ.ά.) έρχεται πολύ πρόω-
ρα, με το δολοφόνο να ανακαλύπτεται σαράντα ή εξήντα σελίδες
πριν από το τέλος.

Ως προς α κεντρικά κλισέ της αστυνομικής λογοτεχνίας λοιπόν,
η Τζέιμς θα μπορούσε να θεωρηθεί μια μάλλον ανορθόδοξη «βασι-
λίσα», ή τουλάχιστον μια βασίλισσα με έντονο μεταρρυθμιστικό
πνεύμα! Παρότι η εγκατάστασή της στο σχετικό θρόνο ξεκίνησε
πολύ τυπικά (με την τήρηση όλων των σεβάσμιων κανόνων του εί-
δους – παράταξη χαρακτήρων, έγκλημα, ανίχνευση, άλλοθι υπό-
πτων, πανηγυρική συγκέντρωση γύρω από τον αστυνομικό, αποκά-
λυψη ενόχου – στο Cover her face), σύντομα τα έργα της άρχισαν
να κάνουν φανερή την ασέβειά τους προς τα σχετικά κλισέ και να
δείχνουν ότι πίσω από, ή μαζί με, τις συμβάσεις του αστυνομικού η
Τζέιμς κάνει κι ένα άλλο είδος μυθιστορήματος. Έστω κι αν η ίδια
δηλώνει πως «η λύση του αστυνομικού γρίφου αποτελεί ιεροτελε-
στία τάξης και λογικής μέσα σ' έναν κόσμο που αποδιοργανώνεται
καθημερινά όλο και περισσότερο» (βλ. εισαγωγικό σχόλιο στο έρ-
γο της «Σάβανο για ένα αηδόνι», εκδ. Λιβάνη σελ. 10), ούτε απο-
κλειστικός ούτε κύριος στόχος της μοιάζει να είναι η ενίσχυση
ενός παραπαίοντος ορθολογισμού (όπως για τον Κόναν Ντόυλ

ήταν, ίσως, η επέκταση ενός θριαμβεύοντος ορθολογισμού).

Αν οι ήρωες της Τζέιμς σκαλίζουν συνεχώς, κατά τα ειωθότα του είδους, αιτίες θανάτων, προσδοκίες και συμπτώσεις, ακριβείς κινήσεις και χρονοδιαγράμματα διαδρομών, σίγουρα δεν το κάνουν για να διερευνήσουν το δίλημμα του κατά πόσον οι άνθρωποι ζουν και πεθαίνουν στην τύχη, ή ζουν σύμφωνα με κάποιο σχέδιο και πεθαίνουν σύμφωνα με κάποιο σχέδιο. Η προσπάθειά τους είναι, όπως χρειάζεται στις συμβάσεις του αστυνομικού μυθιστορήματος, να διαλευκάνουν κάποιον φόνο· όχι να εδραιώσουν λ.χ. τη θεολογία σε θετική επιστήμη, όπως κάμνει ο αδελφός Γιούνιπερ ψάχνοντας το πώς συνέπεσε να σκοτωθούν πέντε συγκεκριμένοι άνθρωποι από την κατάρρευση του Γεφυριού του Σαν Λουίς Ρε, στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Θόρντον Ουάιλντερ. Κι αν μερικές φορές (όπως στο επίμετρο του τελευταίου της έργου, *A Taste for Death*) διατυπώνεται η εκσέψη πως πιθανόν τα σχέδια του δολοφόνου να εξυπηρετήσαν εκείνα του θεού, πάλι δεν πρόκειται για ζήτημα λογικής ή θρησκείας ή, έστω, λογικής της θρησκείας, παρά για ζήτημα επακολούθων μιας τόσο κρίσιμης και τελεσιδικής πράξης όπως ο φόνος, και ενός τόσο οριστικού γεγονότος όπως ο θάνατος.

Με μίαν ελαφρώς μεγαλόστομη διατύπωση θα μπορούσαμε να πούμε πως, για λόγους συνειδητούς ή ασυνειδητούς, απολύτως προσωπικούς ή συγκυριακούς, η Τζέιμς έχει σαν δομικό στοιχείο όλων των αστυνομικών μυθιστορημάτων της την απόλυτη εξίσωση των ανθρώπων στο θάνατο και τις τεράστιες διαφορές τους στη ζωή. Το έγκλημα γίνεται, έτσι, γι' αυτήν, η μόνιμη αφορμή συγκρίσεων. Συγκρίσεων ανάμεσα σε ψυχολογίες και παρουσιαστικά, θεβαιότητες και αμφιβολίες, συνθήσεις και προτιμήσεις, χαρακτήρες και σχέσεις που αναπτύσσουν, τόπους κατοικίας και τρόπους ομιλίας, τρόπους συμπεριφοράς και τρόπους, ακριβώς, στάσης απέναντι στο θάνατο.

Ίντριγκα, αστυνομικό μυστήριο και δράση είναι φυσικό λοιπόν, ακόμη και στις πιο κρίσιμες κορυφώσεις τους, να μην έχουν την απόλυτη σπουδαιότητα. Στο *Black Tower* και στο *Shroud for a Nightingale* κάποιοι αποπειρώνται να σκοτώσουν τον Νταλγκλίσ, στο *An Unsuitable Job* και στο *The Skull beneath the Skin* κάποιοι άλλοι αποπειρώνται το ίδιο για την Κορντίλια Γκρέυ, και μάλιστα με τα ίδια περίπου μέσα και για τους ίδιους λόγους – να μην προχωρήσει η αποκάλυψη της αλήθειας. Το κλισέ είναι τόσο γνωστό που χάνει την σημασία του. Και το ζήτημα γίνεται όχι πώς θα επιβιώσει ο Νταλγκλίσ και πώς η Κορντίλια θα ξεφύγει από την παγίδα για να θρεθούν και να τιμωρηθούν ο ένοχοι, παρά το πώς αισθάνεται, σκέπτεται, μεμψιμοιρεί ή αντιδρά κανείς απέναντι στην προγραφή του· τι περιθώρια αξιοπρέπειας, ηρεμίας, αλληλεγγύης ή χιούμορ μπορεί να διατηρεί απέναντι στο επερχόμενο τέλος του.

Και καθώς δεν είναι δυνατόν να παρατείνεται αυτή η διερώτηση δίχως να καταλήγει σε φιλοσοφικό δοκίμιο ή σε νοσηρό διαλογισμό, η Τζέιμς μοιάζει να 'χει διαλέξει τη συμβατική φόρμα του αστυνομικού μυθιστορήματος επειδή σ' αυτό, κατ' εξοχήν, μπορεί να γίνεται συνεχώς λόγος για θάνατο, χωρίς φιλοσοφικούς διαλογισμούς ή μελοδραματικά ξεσπάσματα, αλλά με μίαν ανέμελη νηφαλιότητα, ούτε κυνική ούτε κακόγουστη. Κι ακριβώς, νηφαλιότητα

τα και καλό γούστο φαίνεται να είναι οι ύψιστες αρετές για την Τζέιμς. Νηφαλιότητα και καλό γούστο απέναντι στο θάνατο, μέσα στην καθημερινότητα, στην κριτική των άλλων ανθρώπων, στην αξιολόγηση των συνθηκών που κάνουν κάποιο δολοφόνο και κάποιον άλλο θύμα... Η συγγραφέας έχει έτσι την ευκαιρία να ταυτίζεται με πάρα πολλά από τα πρόσωπα των έργων της, έστω κι αν αυτό αφιερώνει αρκετόν από τον ρεαλισμό των προσώπων, τα εξιδανικεύει και τα στυλιζάρει.

Ο Νταλγκλίσ π.χ. εμφανίζεται ως ποιητής και ικανότατος εκτιμητής ζωγραφικών πινάκων και δικτωριανών αρχιτεκτονημάτων, ενώ η Κορντίλια Γκρέυ δεν χάνει ευκαιρία να αναγνωρίζει αποσπάσματα οποιωνδήποτε μεγάλων της αγγλικής λογοτεχνίας, από τον Σαίξπηρ και τον Τζων Γουέμπστερ μέχρι την Τζέην Όστιν τουλάχιστον, πολύ καλύτερα απ' ό,τι τις διαφορές ανάμεσα στα διαμετρήματα των όπλων. Ασφαλώς αστυνομικοί και ιδιωτικοί ντετέκτιβ με τέτοιαν ευαισθησία και καλλιέργεια θα 'ναι ανύπαρκτοι, για οποιαδήποτε χώρα του κόσμου και για οποιαδήποτε κοινωνία του παρελθόντος ή του μέλλοντος, αλλά αυτό δεν πτοεί την Τζέιμς· κι ούτε θα εννοεί να πάρει υπ' όψην της τις παρατηρήσεις του Ρ. Τσάντλερ για το πώς από τον Ντάσιελ Χάμετ και πέρα το αστυνομικό μυθιστόρημα βγήκε από τα ραφιναρισμένα σαλόνια και το έγκλημα ξαναγύρισε στους ανθρώπους που πραγματικά το διαπράττουν ή το καταδιώκουν.

Σημασία για την Φ.Ντ. Τζέιμς φαίνεται να έχουν η καλοδιατυπωμένη φράση, ο εύστοχος σαρκασμός, η λεπτή ειρωνεία, η καυστικότητα με την οποία περιπαίζεται η προπέτεια και η ευγενική ανοχή με την οποία γίνονται αποδεκτές οι παραξενιές ή οι αδυναμίες των γερωντοτέρων. Και, κατ' επέκταση, την ίδια σημασία φαίνεται να έχουν το σπάνιο επίθετο, το λατινογενές ουσιαστικό, η ελληνική καταγωγή ορολογία (*stigmata*, *pous* κ.ά.), το χαριτωμένο γλίστρημα ενός διαλόγου από το ένα θέμα στο άλλο με την ευκαιρία κάποιων αμφισβητημένων εκφράσεων, η κομψότητα των μεγάλων προτάσεων και η περιεκτικότητα των πιο σύντομων περιόδων.

Αν όλα αυτά κάνουν τα πρόσωπα πλαστά στη ρεαλιστική τους απήχηση και κίβδηλα στους ρόλους τους, η Τζέιμς πολύ λίγο ενδιαφέρεται. Ίσως μάλιστα να μην την ένοιαζε το να επαναλάβει κανείς για τα έργα της ό,τι δήλωνε η Σαρλότ Μπροντέ για το *Pride and Prejudice* της Τζέην Όστιν: Πως είναι δηλ. «...Ένας επιμελής τεμαχισμένος κι εξαίρετα καλλιεργημένος κήπος, με ευκρινή όρια και ντελικάτα άνθη· χωρίς εκλάμψεις όμως, χωρίς ζωηρή φυσιογνωμία, ανοίγματα στην ύπαιθρο, καθαρόν αέρα, γαλάζιους λόφους και όμορφα ρυάκια. Ελάχιστα θα με ευαισθεύον να συναντήσω τους χαρακτήρες της στα κομψά αλλά απολύτως καθορισμένα διαμερίσματά τους...». Και τους ήρωες της Τζέιμς τους συναντά κανείς, τω όντι, σε απολύτως καθορισμένα διαμερίσματα – σε πύργους που έχει αναστηλώσει ο Γκόντγουιν (*E.W. Godwin*) και έχει επιπλώσει ο Μόρις (*W. Morris*), σε αριστοκρατικές επαύλεις που έχει σχεδιάσει ο Τζων Σων (*J. Soane*), σε μεγαλοαστικές μονοκατοικίες που έχει κτίσει ο Λάτσεεν (*Edw. Lutyens*) και σε δημόσιες κατοικίες που έχει χρηματοδοτήσει κάποιος δήμος του Λονδίνου. Εκεί οι ήρωες αυτοί δολοφονούν, δολοφονούνται, ή σχετίζονται άμεσα είτε έμμεσα με τη δολοφονία και τη διαλεύκανσή της, έτοιμοι πάντα να φιλοσοφήσουν με έναν εγγλέζικο πραγματισμό, να ειρωνευτούν αλλήλους με χάρη, να δείξουν μια τιθασειμένη εμπάθεια ή να παρουσιάσουν μια θαυμαστή αδιαφορία, και κυρίως να δώσουν την ευκαιρία στη συγγραφέα να μοιράσει τις απόψεις της σε όλους, δίχως να ταυτίζεται αποκλειστικά με κανέναν. (Όπως εξάλλου παρατηρούσε και ο Ουμπ. Έκο στο επιμύθιό του για «Το Όνομα του Ρόδου»: «...Με ποιον ταυτίζεται ο συγγραφέας; Μα φυσικά με τα επιρρήματα». Και η Τζέιμς ξέρε να διαλέγει με εξαιρετική καλλιπεία τα πιο απροσδόκητα και εύστοχα επιρρήματα).

Αν όλα αυτά καθιστούν εν τέλει τους χαρακτήρες της πλαστούς ή κίβδηλους, για τις ρεαλιστικές προδιαγραφές ενός σύγχρονου αστυνομικού μυθιστορήματος, η Τζέιμς θα πρέπει να το αντιλαμβάνεται επαρκώς αυτό, και ίσως να το επιδιώκει, αφού το επίθετο «κίβδηλος» (*spurious*) είναι τα πιο συχνά επανερχόμενα επίθετα σε όλα τα έργα της. (Περίπου 20 φορές στο *Innocent Blood*, 4 στο *The Skull beneath the Skin*, άλλες 4 στο *Taste for Death*). Και η συχνότητα αυτή δεν μπορεί βέβαια να οφείλεται σε ελλιπές εκφραστικό οπλοστάσιο μιας συγγραφέως η οποία μιλά σε άλλες περιστάσεις με τα επίθετα: *marshalled*, *avuncular*, *perfunctory* κ.ο.κ. Η Τζέιμς μιλά κάθε τόσο για μια «*spurious intimacy*», «*spurious happiness*», «*spurious significance*», «*spurious gloom*» κλπ. επειδή ενδεχομένως κατανοεί πως ένα «*spurious crime fiction*» είναι και το είδος που καλλιεργεί.

Κι ένα μεγάλο μέρος της επιτυχίας της το χρωστάει μάλλον σ' αυτό το χαρακτηριστικό. Μέσα στην περιβοήτη δεκαετία του 1960, κι ακόμη στην αρχή εκείνης του '70, τότε που ο καθένας κατείχε

την αλήθεια του και εννοούσε να πολεμήσει για χάρη της, ήταν φυσικό να ανακαλυφθούν και να επανεκτιμηθούν ο Ντ. Χάμετ κι ο Ρ. Τσάντλερ, κι από κοντά ο Τζ. Τσέηζ και ο Ρος ΜακΝτόναλντ: να αναγνωρισθούν οι σκληροτράχηλοι και πικρόχολοι ήρωές τους να κινήσουν το θαυμασμό και τις επιδοκimasίες ανήσυχων νέων και διανοουμένων οι συγκρούσεις και η ρήξη τους με το νόμο και την τάξη, η άκαμπτη σκληρότητά τους και η λακωνική τους αληθοπεία. Τότε ακριβώς, και για μια μερίδα το αναγνωστικού κοινού τουλάχιστον, οι ανεπαίσθητες ενδείξεις που οικοδομούσαν τις λογικές επαγωγές ενός Σέρλοκ Χολμς π.χ., ή οι περικαλλείς διαλογισμοί ενός Ηρακλή Πουαρώ, είχαν φτάσει να μοιάζουν αστείοι και παιδαριώδεις απέναντι στις ανεπαίσχυντες αθυροστομίες και τους σβέλτους ρυθμούς του Σαμ Σπέηντ. του Φίλιπ Μάρλοου κλπ. Τώρα που η δεκαετία του '80 κοντεύει στο τέλος της, είτε γιατί πάρα πολλές αλήθειες χάσαν τη λάμψη και τη μοναδικότητά τους είτε γιατί οι υποστηρικτές τους έχασαν την πολεμική τους διάθεση, είτε τέλος γιατί αντιληφθήκαμε, από τους σχολιαστές του Σωσύρ και του Φρόυδ, ότι καμιά μορφή λογοτεχνίας δεν είναι «ρεαλιστική», και οι λέξεις παραπέμπουν πάλι σε λέξεις, τα κριτήρια της αληθοφάνειας αμβλύθηκαν. Πιο μεγάθυμοι, ή πιο κατάκοποι, λιγότερο άτεγκτοι εν πάση περιπτώσει, μπορούμε κατά τις ψυχαγωγικές μας αναγνώσεις να ταυτιζόμαστε με τα καλοδιαλεγμένα επιρρήματα και όχι ανυπερθέτως με κάποιο ενθτικό ήρωα.

Η Φ.Ντ. Τζέιμς έχει λοιπόν επιτυχία επειδή σε μian εποχή όπου ξαναανακαλύπτεται η χάρις των χειροποίητων προϊόντων, των παραδοσιακών κτιρίων, των γραφικών καλλωπισμάτων, των ποικίλων ρετρό και μιας ακατάσχετης νοσταλγίας για πάρα πολλά πράγματα και καταστάσεις που ποτέ δεν είχαμε κι άρα ποτέ δεν χάσαμε, εκείνη γράφει σα να μην μεσολάθησε τίποτα: σαν να βγαίνει κατ' ευθείαν μέσα από την περίοδο αυτής ακριβώς της άτοπης νοσταλγίας: με ένα ενδιαφέρον στην περιγραφή των λεπτομερειών σαν να είναι ο Θάκερυ λ.χ. και με μια φροντίδα στην ακριβολόγο ειρωνεία των διαλόγων σαν να είναι ο Όσκαρ Ουάιλντ: μιλώντας κυρίως για το θάνατο χωρίς ποτέ να γίνεται μακάβρια. Και η δική της επιτυχία συμπαρασέρνει στην επικαιρότητα πολλές από τις πηγές της: όσες έτσι κι αλλιώς δεν είχαν ποτέ χαθεί, όπως την Κρίστι, την Σέυερς ή τον Κόναν Ντόυλ, αλλά και τις πιο ξεχασμένες επίσης: την Ζωρζέτ Χέιερ, τον Τσέστερτον, τον Γκαστόν Λερού κ.ά. Ίσως μάλιστα να ξεθαφτούν σύντομα και να επανέλθουν στην εκδοτική επιτυχία ο Πονσόν ντυ Τερράιγ και ο Μαξ Πέμπερτον, ο Άρθουρ Μόρισον και η Βαρόνη Όρκζυ.

Το ζήτημα τώρα είναι πώς εξηγείται αυτή η επιτυχία των έργων της Τζέιμς και στο μη αγγλόφωνο κοινό, αφού το ύψος περισσώτερο και η ανάδειξη των χαρακτήρων, παρά η πλοκή και ο αστυνομικός γρίφος, είναι που συγκροτούν την ιδιαίτερη αξία τους. Δικαιούται να τεκμαίρει κανείς, συνεπώς, πως η Τζέιμς ευτύχησε να πέ-

σει σε επιμελείς εκδοτικούς οίκους και Έλληνες μεταφραστές με ευαισθησία και μεράκι. Η μετάφραση, υποθέτω, στις γενικές προδιαγραφές, της θα πρέπει να είναι μια διαδικασία ευφάνταστης μαστοριάς, με την οποία παιδεύεται κανείς να θρει το πώς μεταφέρεται όλο το κλίμα και η ατμόσφαιρα των λέξεων από μια γλώσσα σε κάποια άλλη, κρατώντας κάποιους ηχητικούς συνειρμούς και νοηματικές αποχρώσεις πέρα από την άμεση κυριολεξία. Και οι κίνδυνοι που ενέχονται σ' αυτήν είναι δύο: είτε ο μεταφραστής να παρασυρθεί από τον ενθουσιασμό και την αγάπη του για το πρωτότυπο, και μέσα στο ζήλο του θα θεωρήσει πως ό,τι ηχεί αρμονικά γι' αυτόν στη μια γλώσσα είναι και ό,τι εννοούσε ο συγγραφέας στην άλλη: είτε πάλι ο μεταφραστής να φερθεί σαν δημόσιος υπάλληλος και να εκπληρώσει τη νόρμα του όπως το γνωστό ανέκδοτο με το εργοστάσιο καρφίνι, μεταμορφώνοντας τα εκατό κιλά μέταλλο σε ένα και μόνο τεράστιο καρφί.

Έχω την εντύπωση πως στις ελληνικές εκδόσεις ειδικά οι μεταφραστές της λεγόμενης σοβαρής λογοτεχνίας αμαρτάνουν από υπερενθουσιασμό, κι εκείνοι της παραλογοτεχνίας από προχειρότητα. Παρ' ό,τι, ή εξ αιτίας του ό,τι, από τη μεταπολίτευση και μετά οι εκδοτικοί οίκοι έχουν πληθύνει στο έπακρο, και παρ' ό,τι οι παραλογοτεχνικές σειρές τους προλογίζονται από ευγενέστερες και εμβριθέστερες προθέσεις – πώς θα προσφέρουν στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό τα πιο πολυδιαβασμένα ή τα πιο διαλεκτά έργα, πως θα το κατατοπίσουν πάνω στα επιμέρους ρεύματα της παραλογοτεχνίας και πώς θα το πληροφρήσουν για την ιστορία της (εξηγώντας πότε το αστυνομικό μυθιστόρημα «εμφανίστηκε στον πλανήτη μας» και πότε, ενδεχομένως, εμφανίστηκε και σε άλλους πλανήτες) – πολύ σπάνια χαιρέται κανείς, σαν Έλληνας αναγνώστης, κάτι παραπάνω από μια χονδρική παρακολούθηση της πλοκής. Δηλ. ή καλοδιάθετο χιούμορ, προσποιητή αυθάδεια ή ηγυαίο ταϊλίκι, συστολή ή κομπασμός, ισοπεδώνονται στα απολύτως απαραίτητα, λες και πρόκειται για δελτίο ειδήσεων και όχι για μυθιστόρημα, ενώ γκάνγκστερ κι αριστοκράτες, αστυνομικοί επιθεωρητές και καθηγητές, ρακοσυλλέκτες και πολιτικοί μιλούν συλλήβδην στη γλώσσα του μεταφραστή, ή σωμαίνονται όποτε ο μεταφραστής αγνοεί ορισμένες εκφράσεις του πρωτοτύπου είτε κρίνει πως κάποιες περίοδοι δεν έχουν ιδιαίτερη σημασία.

Βέβαια από το κακό υπάρχει πάντα και το χειρότερο, κι όσο κατεβαίνει κανείς στην ιεραρχία των αναγνωρισμένων λογοτεχνικών αξιών, φθάνοντας στα κόμικς ας πούμε, έχει να διαπιστώσει ένα σωρό αθλιότητες, προχειρότητες και παραλείψεις, ανορθογραφίες, ασυναξίες, ελλείψεις ισοπεδωμένα λογοπαίγνια κι αμέτρητους σολοικισμούς. (Από εκεί δηλ. που οι νεαροί Γάλλοι π.χ. μαθαίνουν στον Τέντεν, στον Αστεριξ, στον Κιντ Ορντέν κλπ. να χαιρόνται μια πλούσια και φιλοπαίγμονα γλώσσα, τα Ελληνόπουλα των αντίστοιχων μεταφράσεων αντιμετωπίζονται ως διανοητικώς καθυστερημένα, και πιθανόν να μόνουν τέτοια εξαιτίας αυτής της αντιμέτωπησης).

Οι μεταφράσεις της Φ.Ντ. Τζέιμς, για να επανέλθουμε στο θέμα μας, δεν έχουν ατυχήσει τόσο πολύ, χωρίς αυτό να σημαίνει πως τα 'χουν πάει πάρα πολύ καλύτερα. Ένα, αν αυτό μπορεί να καταμετρηθεί, σαν προσόν, δεν υπάρχουν σ' αυτές παραλείψεις μεγάλων ενοτήτων ή κεφαλαίων: δύο, υπό την ίδια αίρεση, δεν υπάρχουν χονδροειδείς μεταφραστικές παρεξηγήσεις: τρία, δεν είναι τόσο κρίσιμα τα τυπογραφικά και τα συναφή σφάλματα (όπως το να αναγράφεται άλλο όνομα αντί άλλου από αθλεψία του διορθωτή). Είναι, όμως, θλιβερά απλοποιημένο το πιο σημαντικό προσόν της Τζέιμς – το ύψος της. (Ιδιαίτερα στη μετάφραση του τελευταίου και ίσως του καλύτερου ως τώρα έργου της, του *A Taste for Death*). Ίδου μερικά παραδείγματα που βρίσκει κανείς με μια πολύ προχειρή σύγκριση:

Η συγκαταρκτική επιθετική στάση της αριστοκράτισσας μητέρας του θύματος απέναντι στον Νταλγκλίσ, όπως προβάλλει με την παρατήρηση:

«...To be a poet and a librarian, even if unusual, had a certain appropriateness, but to be a poet and a policeman seems to me eccentric, even perverse» (p. 102).

γίνεται στα ελληνικά:

«...To να είναι κανείς ποιητής και βιβλιοθηκάριος έστω κι αν είναι ασυνήθιστο έχει κάποια εξήγηση, αλλά μου φαίνεται εκκεντρικό να είναι κανείς ποιητής και αστυνομικός» (σελ. 106).

Το «had a certain appropriateness» σίγουρα δεν αποδίδεται με το «έχει κάποια εξήγηση» (η έγκριση μιας αμφιβολής αρμοδιότητας χάνεται τελείως), ενώ η ώθηση της ιδιορρυθμίας στη διαστροφή παραλείπεται οριστικά.

Παρομοίως στα σχόλια κάποιου παλιού πολιτικού για το πώς οι περισσότεροι βουλευτές βρίσκουν σαν «το συναρπαστικότερο μέρος της δουλειάς τους» το να αντιμετωπίζουν τους ψηφοφόρους τους και τα συνεχή τους αιτήματα («Σας ψήφισα, κάντε κάτι»), πα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ Τ.Θ. 1527, ΗΡΑΚΛΕΙΟ 711 10

Ήφιέρωμα στον Νίκο Σβορώνο, 2 τόμοι, σσ. κδ' + 374 και 552, έκδοση Πανεπιστημίου Κρήτης, 1986. Τιμή 4.500 δρχ.

Ο πρώτος τόμος του *Ήφιέρωματος* περιέχει έργογραφία του τιμωμένου και 31 μελέτες διαπρεπών βυζαντινολόγων από όλον τον κόσμο, που αναφέρονται στην ιστορία, φιλολογία, δίκαιο, κοινωνία και πολιτισμό του Βυζαντίου. Ο δεύτερος τόμος περιέχει 25 μελέτες που αναφέρονται στη μεταβυζαντινή και νεότερη ελληνική ιστορία και φιλολογία.

Κρητικά Χρονικά, περίοδος τρίτη, τόμος 26 (της συνεχούς αριθμώσεως), 1986, σσ. 325. Τιμή 2.500 δρχ.

Ίστερα από διακοπή δώδεκα ετών οι Π.Ε.Κ. επανεκδίδουν τό περιοδικό που οι πρώτες δύο σειρές του άφησαν εποχή στη μελέτη της ιστορίας, αρχαιολογίας, ιστορίας της τέχνης, λαογραφίας και λογοτεχνίας της Κρήτης. Ο νέος τόμος περιέχει 11 μελέτες Ελλήνων και ξένων κρητολόγων (από τις οποίες 4 αναφέρονται στην αρχαία Κρήτη, και οι υπόλοιπες στις μεταβυζαντινές φάσεις της ιστορίας και του πολιτισμού της Κρήτης), καθώς και βιβλιοκρισίες και νεκρολογίες.

Ταχυδρομικές παραγγελίες: Π.Ε.Κ., Τ.Θ. 1527, Ηράκλειο 711 10.

Κεντρική διάθεση: «Τροχαλία», Γριβαίων 5, Αθήνα 106 80.
Τηλέφωνο: 36 46 426

ραλείπεται εντελώς από τη μετάφραση (σ.σ. 257 και 247 στο πρωτότυπο) η φράση: «They're the social workers manqué» («Ατυχήσαντες στην προδιάθεσή τους κοινωνικοί λειτουργοί», ή «Κοινωνικοί λειτουργοί που χαράμιστηκαν» ή έστω «Κοινωνικοί λειτουργοί manqué, ή κάτι τέλος πάντων που θα κρατούσε τη δηκτικότητα της παρατήρησης).

Κι ακόμη πιο χαρακτηριστικά, μεταξύ πολλών ακόμη αναλόγων παραδειγμάτων, στη λεπτομερή περιγραφή του χώρου αναμονής μιας πολυτελούς μαιευτικής κλινικής η μετάφραση λέει:

«...Αριστερά υπήρχε ένα μαρμάρινο τζάκι. Από πάνω του κρεμόταν μια ελαιογραφία που απεικόνιζε μια νεαρή μητέρα που αγκάλιαζε τις δυο κόρες της» (σελ. 182).

Και το πρωτότυπο:

«...To the left was a carved fireplace in veined marble. Above it hung an oil painting in the manner of a late Gainsborough, a young mother, serious faced, her white arms encircling her two daughters in folds of blue satin and lace» (p.176).

Τα σκαλίσματα και τα νερά του μάρμαρου φεύγουν, ίσως γιατί μπορεί να εννοούνται εύκολα, ενώ το στυλ όψιμου Γκέινσμπορω της ελαιογραφίας μαζί με το σοβαρό πρόσωπο και τα λευκά μπράτσα της μητέρας που αγκαλιάζοντας πτυχώνουν τα σατέν και τις δαντέλες στα ρούχα των κοριτσιών της φεύγουν επίσης, ως αδιάφορα ή περιττά.

Γενικά φαίνεται πως ό,τι δεν εμπίπτει στην ευαισθησία, τις γνώσεις και τα περιθώρια αμοιθής του μεταφραστή, ή στην κουλτούρα του εκδότη, αφανίζεται από την μετάφραση. Ακόμη κι αν όλες αυτές οι λεπτομέρειες ήταν πραγματικά ασήμαντες, και η συγγραφέας δεν εννοούσε να στηρίξει επάνω τους νύξεις σχετικές με την επιθετικότητα, τη δηκτικότητα, το ψευτο-αριστοκρατικό γούστο κ.α. στοιχεία των χαρακτήρων της, πάλι η παράλειψή τους θα έμενε πέρα για πέρα αυθαίρετη. Πόσο μάλλον όταν, όπως προσπάθησα να εξηγήσω για την Φ.Ντ. Τζέιμς τουλάχιστον, όλα αυτά συγκροτούν την ιδιαιτερότητα ενός προσωπικού ύφους και τα συστατικά μιας συγκεκριμένης τέχνης.

Το πώς λοιπόν, έτσι μεταφρασμένη, η Τζέιμς παρουσιάζει μια τόσο ραγδαία επιτυχία και στη χώρα μας παραμένει ένα μάλλον δυσερμήνευτο φαινόμενο. Ίσως να αρκεί για τα εδω πράγματα το ότι έχει επιτυχία στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ίσως οι μεταφράσεις των άλλων έργων της να μην είναι τόσο διεκπεραιωτικές. Ίσως πάλι το είδος αυτό του ρετρό αστυνομικού, με τις επιθανάτιες αλλά όχι μακάβριες επιμονές του, να συγκινεί το κοινό μιας κάποιας ηλικίας, παρά τις μεταφραστικές απλουστεύσεις. Εκτός κι αν οι πιο λιτοδίαιτες μερίδες αυτού του κοινού προτιμούν ειδικά τις απλουστευμένες μεταφράσεις, για να κατατοπίζονται στα βασικά σημεία της πλοκής χωρίς παρατεινόμενες υπολογιστικές αναπτύξεις. (Κι εκεί το όλο ζήτημα ανακυκλώνεται, καθώς είναι βέβαια προτιμότερο να διαβάσει κανείς συντομευμένες περιγραφές, παρά να καταπονείται από μεταφράσεις που δεν παραλείπουν τίποτα αλλά ισοπεδώνουν τα πάντα).

Συνηθίζεται εξάλλου να αποτεινεται κανείς σ' αυτού του είδους τα αναγνώσματα για να αντιμετωπίσει την ανασφάλεια της ώρας πριν από τη νυχτερινή κατάκλιση, την πλήξη ενός άπογεύματος, τη μονοτονία ενός ταξιδιού... Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι και η μετάφρασή τους εξίσου πρέπει να γίνεται από «ασθενείς και οδοιπόρους». Εν τάξει, αποτελεί κοινό μυστικό το ότι οι μεταφράσεις αυτές είναι κακοπληρωμένες και βιαστικές. Αλλά αν χρειάζεται οπωσδήποτε να προσφέρουν οι παραλογιστικές μεταφράσεις εύκολο βιοπορισμό και συλλογικές συμβάσεις εργασίας σε ανθρώπους που γνωρίζουν στοιχειώδη αγγλικά ή γαλλικά και μετρίοτατα ελληνικά, δεν χάθηκαν, τότε, οι διάφοροι Γουίλμπορ, Σμιθ, Πόγιερ, Ντεβιλίε και Ντασιέ. Γιατί δηλαδή το ελληνικό κοινό, όταν φθάνει να γνωρίσει κάποιους συγγραφείς που πολύ λίγο «παρα»-λογιστική γράφουν (τον ΛεΚαρέ, τον Ρος ΜακΝτόναλντ ή, εν προκειμένω, την Φ.Ντ. Τζέιμς), να μην έχει την ευκαιρία να ξεχωρίσει τις διαφορές τους και να χαρεί το ύφος τους. Εκτός κι αν όλο-όλο που ζητά κανείς διαβάζοντας λ.χ. Άγκαθα Κρίστι) είναι να μάθει «Ποιος σκότωσε τον Ρότζερ Άκροϊντ». Αλλ' εν τοιαύτη περίπτωση κι όταν διαβάσει Φλωμπέρ θα το κάνει μόνο για να μάθει πως πληρώνεται η μοιχεία της κας Μποθαρού, ή Όμηρο για να πληροφορηθεί κατά πόσο νίκησαν οι Έλληνες είτε οι Τρώες στην περίφημη πολιορκία.

Κι εδώ που τα λέμε γιατί η απόλαυση του λογοτεχνικού ύφους να μην συρρικνωθεί στον κατατοπισμό επί της πλοκής; Μήπως η απόλαυση της εργασίας δεν έχει συρρικνωθεί στο μέγεθος των οικονομικών απολαβών, ή η απόλαυση των ταξιδιών στο πλήθος των ευκαιριακών αγορών κ.ο.κ. Ευτυχώς οι ερωτικές σχέσεις μοιάζουν να αντέχουν, και να μην περιορίζονται, προς το παρόν, στα τελείως απαραίτητα για την αναπαραγωγή του ανθρώπινου είδους.

- θεατρικά παιχνίδια
- αυτοσχεδιασμοί
- παντομίμα
- μάσκες
- λογοτεχνία
- ζωγραφική
- σκίτσα, κινούμενα σχέδια
- μουσική
- χορός (αυτοσχεδιασμοί, τζαζ)
- φωτογραφία

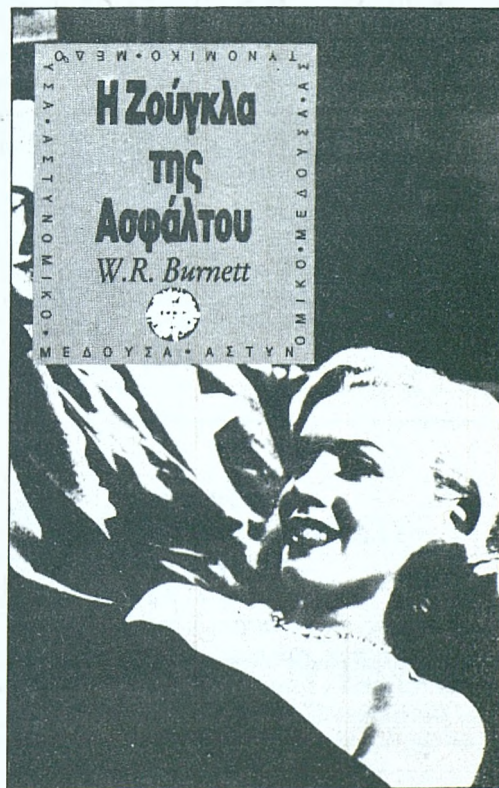
οργάνωσαν με πολύ κέφι
η Αννέτα Παπαθανασίου ηθοποιός
η Ολυμπία Μπασκλαβάνη παιδαγωγός, σκηνογράφος
και οι συνεργάτες τους

Νικηφόρου Λύτρα 14, Π. Ψυχικό
(Σχολείο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος)

Πληροφορίες στα τηλέφωνα: 6473047, 6819372

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΔΟΥΣΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ταινίες για τη χαμένη αθωότητα

του Ηλία Κανέλη

Κινηματογράφος. Η τέχνη του αιώνα δοκιμάζεται και επιχειρεί ν' αντισταθεί στις αντιξοότητες. Μαθαίνει σιγά σιγά να απεκδύεται την αίγλη του σταρ-σύστημ και των μέσων δημοσιότητας, αναμετρείται σοδαρά με ζητήματα αισθητικής, συνεχίζει να συγκινεί και προσεταιρίζεται τις νέες τεχνολογίες, την τηλεόραση και το δίντεο.

Ο κινηματογράφος, λοιπόν, με την πολυμορφία του, με τη μυθολογική του διάσταση, με την καλλιτεχνική του υπόσταση, με τα προβλήματα του στην άρθρωση ενός λόγου και στην αποδοχή του, είναι παρών. Κι αυτό το χειμώνα όλοι μας θα επιχειρήσουμε ν' αναζητήσουμε την απόλαυση σε μια σκοτεινή αίθουσα. Η κινηματογραφική περίοδος έχει αρχίσει, οι νέες ταινίες σιγά-σιγά προτείνουν το λόγο τους στους θεατές, αναμετρώνται με την κρίση τους και τις προτιμήσεις τους.

Εμείς, στο «Αντί», με δεδομένη την εκτίμησή μας στην οπτικοακουστική τέχνη που συνεχίζει να παραμένει ευρύτατα λαϊκή, θα παρακολουθούμε την επικαιρότητα κρίνοντας τις ταινίες με ενδιαφέροντα που ξεπερνούν τις ανάγκες της κατανάλωσης με σκοπό να συμβάλλουμε στο διάλογο του κοινού με το έργο. Οι προτιμήσεις μας προς τον κινηματογράφο του δημιουργού, η αναζήτηση και προβολή νέων λόγων που βοηθούν στην εξέλιξη αλλά και στη δυναμική παρουσία της τέχνης, η ανίχνευση στις δομές του κινηματογραφικού έργου σχέσεων-κλειδιών για την προσέγγιση της κοινωνικής ζωής και της ανθρωπίνης ύπαρξης, η αφηγηματική επάρκεια και η, σε πολλές περιπτώσεις, ιδιαιτερότητα είναι όσα μας ενδιαφέρουν πιο πολύ, όσα βαρύνουν καθοδηγώντας τη ματιά μας.

Καλό χειμώνα!

Ρ. ΧΑΟΥΦ: «ΣΤΑΜΧΑΪΜ»

Ο Reinhard Hauff είναι ένας από τους κυριότερους εκπροσώπους του νέου γερμανικού κινηματογράφου. Το 1985 μάλιστα, με την ταινία του «Σταμχάιμ» προκαλεί έντονες διχονομίες στους Γερμανούς, κοινό και κριτική, ενώ, πράγμα παράξενο, το φεστιβάλ Βερολίνου την ίδια χρονιά του δίνει το πρώτο βραβείο.

Η ταινία σκαλίζει μια ανοιχτή πληγή για τους απολογητές του δυτικογερμανικού «κράτους δικαίου». Αναφέρεται στη δίκη των θεωρούμενων ως πρωταιτιών της

τρομοκρατικής οργάνωσης RAF (Φράξια Κόκκινος Στρατός) που η κορύφωση της τρομοκρατικής δράσης της ιδιαίτερα τη διετία 1970-'72 και η ρεθωριστική έξαρση της κρατικής βίας και καταστολής χαρακτήρισε την πολιτική ζωή της εποχής και ενέτεινε την λήψη αστυνομικών μέτρων για τη συντριβή της τρομοκρατίας (και όχι μόνο...). Μια δίκη που ορίζει τις πολιτικοκοινωνικές πρακτικές ενός κράτους, που με πρόφαση την ασφάλεια δεν δίστασε να ποδοπατήσει τα στοιχειώδη δικαιώματα των πολιτών του.

Ο σκηνοθέτης χρησιμοποίησε υλικό από το διβλίο του Stefan Aust «Der Baader-Mainhof Kom-

Ρ. Χαουφ: «Σταμχαϊμ»

plex», και τα στοιχεία του σεναρίου όπως και οι διάλογοι βασίζονται σε πραγματικά κείμενα και γεγονότα. Η ταινία δομείται με την εκδοχή του ντοκουμέντου: η κάμερα παρατηρεί διακριτικά, χωρίς να σχολιάζει, αφήνοντας τούτη τη δυνατότητα στους θεατές. Λείπουν εξάλλου τα θεαματικά στοιχεία ή το δραματικό ύψος, έλλειψη που ωστόσο δεν αποδυναμώνει στο ελάχιστο το ενδιαφέρον της.

Έτσι το ενδιαφέρον αυτό του θεατή, εντοπίζεται στα της δίκης και σε όσα το θέατρο αυτό της θεσμομένης απόδοσης δικαιουσίνης υποκαθιστά. Τρομοκράτες που δεν είναι τέρατα (όπως λίγο-πολύ τους παρουσιάζαν Τύπος και διωκτικοί μηχανισμοί) πασχίζουν να υπερασπίσουν το ιδεολογικό τους μέτωπο, να αποκαλύψουν τους συσχετισμούς, τα συμφέροντα, τους οικονομικούς μηχανισμούς που ορίζουν τη συγκρότηση των κρατών και τις σχέσεις μεταξύ του, να διεκδικήσουν την πολιτική σκοπιμότητα των πράξεών τους. Δικαστές που κάτω απ' το τυπικό των διαδικασιών της δίκης αποκαλύπτονται στημένοι διεκπεραιωτές των αποφάσεων της πολιτείας. Οι πρώτοι αντιπρόκεινται στην πιεστική εξουθένωση της ατομικότητάς τους από τα ψυχολογικά κατά βάση βασανιστήρια των δεσμοφυλάκων και αυτών που τους δικάζουν, οι άλλοι παίζουν την κωμωδία της νομιμότητας.

Η ταινία καταδειχνοντας με μεθοδικότητα την επιδίωξη της κρατικής εξουσίας να εξουθενώσει τους αρετικούς τρομοκράτες και την απεγνωσμένη προσπάθεια των υποδίκων να τους παραχωρηθεί η πολυδιαφημιζόμενη συνταγματική ελευθερία για να εκφράσουν την πολιτική τους ανίληψη και να υπερασπίσουν τον εαυτό τους, στρέφεται επικριτικά εναντίον του κράτους-τρομοκράτη, στηλιτεύει την αυθαιρέσία και δηλώνει - φρεσκάροντας τις μνήμες, όσο ενοχλητικές κι αν είναι αυτές - το τραυματισμένο κύρος της πολι-

τιής αξιαιτίας των μεθοδεύσεων και του τέλους που έδωσε στην υπόθεση της δίκης «Μπάαντερ-Μάινχοφ». Στα προτερήματα της ταινίας είναι η στάση που κρατάει απέναντι στα συμβάντα. Και που την ιδεοληπτική σταθερά της τρομοκρατίας, τη «με κάθε μέσο κατάρρευση του αστικού κράτους της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης» την αντιπαράβαλλε στον αμοραλισμό όσων εκπροσωπούν την κρατική εξουσία.

Σ' αυτή τη διαπάλη, ωστόσο, ουδετερότητα δεν υπάρχει. Η αθωότητα είναι απροστάτευτη. Η κοινωνία των αντιθέσεων και των συγκρούσεων που εγκალεί στην ευνομία, κατά βάθος επιζητεί μια σιωπηρή πλειοψηφία συνενόχων, που θα αρκούνται στην αντάρση υπεράσπιση του ρόλου τους ή στην υποδοχή της μιζέριας τους στη μεταφυσική ελπίδα. Κι ο κινηματογραφικός φακός κοιτάζει πίσω απ' τα κάγκελα των λευκών κελιών του Σταμχάιμ και, ούτως ή άλλως, μεροληπτεί.

Φ.Φ. ΚΟΠΠΟΛΑ: ΠΕΤΡΙΝΟΙ ΚΗΠΟΙ

Η εμπειρία του Βιετνάμ αποδεικνύεται ένα ανοιχτό τραύμα, όχι τόσο για το αμερικανικό κράτος και τους εκπροσώπους του, όσο για το μέσο όρο του κοινωνικού σώματος της χώρας. Θα έλεγε κανείς ότι η εμπειρία του Βιετνάμ προσδίδει την εθνική συνοχή σε μια κοινωνική ενότητα τεραστίων. Η ήττα του αμερικανικού στρατού, σήμερα, εμφανίζεται ως σύνδρομο για ένα λαό που εθίζεται σε μια επίσημη κουλτούρα της κυριαρχίας, που, μαζί με τον καταναλωτισμό, είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της κοινωνικής του υπόστασης.

Ο αμερικανικός κινηματογράφος, τα τελευταία χρόνια έχει ενσκήψει στην κοινωνική επιταγή στο μεγάλο απωθημένο. Από τον Ελαφοκυννηγό και την Αποκάλυψη τώρα, στα διάφορα Ράμπο, στο Στρατιώτη του Κληντ, στο αφελέξ Πλατούν

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

Φ. Φ. Κόπολα: «Πέτρινοι κήποι». Τζαίμς Κάαν, Αντζέλικα Χιούστον και Τζ. Ε. Τζόουνς.

του Όλιβερ Στόουν, ως τα φετινά Πέτρινοι κήποι του Κόπολα και *Full Metal Jacket* του Κιούμπρικ το Βιετνάμ διατρέχει την αμερικανική παραγωγή κρατώντας ανοιχτή μια «πληγή» που οι στρατοκράτες με κανένα τρόπο δεν θα ήθελαν να είναι εμφανής.

Βέβαια, ο Κιούμπρικ και η καινούρια του ταινία θα μας απασχολήσουν διεξοδικότερα σύντομα. Προς το παρόν ασχολούμαστε με τους Πέτρινους κήπους του Φ.Φ. Κόπολα, ο οποίος έχει μιλήσει για το Βιετνάμ και, συνολικότερα, για τον πόλεμο, την τελετή του θανάτου μέσω της *Αποκάλυψης* τώρα. Στους Πέτρινους κήπους, πάντως, ο πόλεμος του Βιετνάμ θρίσκει διαρκώς εκτός πεδίου (εκτός κι αν τον μεταφέρει στο πεδίο η τηλεοπτική οθόνη, θεαματοποιώντας τον ωστόσο). Οι επιπτώσεις του ωστόσο είναι εμφανείς στην αμερικανική κοινωνική ζωή, επί του πεδίου δηλαδή.

Η ταινία αναφέρεται στην τιμητική φρουρά του στρατιωτικού νεκροταφείου, σώμα καθ' ύλην αρμόδιο να αποδίδει τις λεγόμενες στρατιωτικές τιμές στους «ενδόξως πεσόντες» κατά την τελετή της ταφής τους. Ο εκπαιδευτής των ανδρών του σώματος αυτού, λοχίας Χάζαρντ (Τζαίμς Κάαν), βετεράνος του πολέμου ορίζεται από έναν παράξενο διχασμό: Αν και η ζωή του είναι συνυφασμένη με τη λογική της ισοπέδωσης του εγώ, αποτέλεσμα της στρατιωτικής ιεραρχίας, η αντίθεσή του με το συγκεκριμένο πόλεμο είναι κάθετη. Ο λόγος ένας: θεωρεί ματαιοπονία, πηδύμα στο κενό έναν πόλεμο που δεν έχει στρατηγικό στόχο. Οξυδερκής οπαδός του Κλαούζεβιτς προσπαθεί να μεταδώσει τη στρατηγική του. Ο πιο καλός του μαθητής είναι ένα νεοσύλλεκτος που ονειρεύεται να κάνει καριέρα στο στρατό και επιθυμεί να πολεμήσει στο Βιετνάμ. Ο μαθητής δεν αρκείται στις επιλογές του δασκάλου του, οι δικές του στρατηγικές τον θέλουν στις ζούγκλες του Βιετνάμ. Θα σκοτωθεί.

Το στυλνέο και το άδειο

Ο σκηνοθέτης ορίζει με συνέπεια τις συντεταγμένες μιας κοινωνίας, η οποία ζει τον απόηχο ενός πολέμου που συμβαίνει πολύ μακριά της. Έχοντας ιδιαίτερη ικανότητα – και πείρα – στο να πετυχαίνει να αναπαριστά πειστικά άλλες εποχές ή να εισχωρεί στο τυπικό της ζωής των κοινωνικών ομάδων καταφέρνει δεξιοτεχνικά να εικονογραφήσει όλες τις πλευρές των στρατιωτών της τιμητικής φρουράς: το στρατωνισμό, την ιεραρχία και την εκπαίδευση, την τελετουργική συμμετοχή τους στις κηδείες των θυμάτων του Βιετνάμ, τον ελεύθερο χρόνο τους. Η μεθοδικότητά του είναι προϋπόθεση μιας συνέπειας ντοκιμαντερίστικης.

Ωστόσο, υπάρχουν σοβαρές αντιρρήσεις για τη γραφή, την ανάπτυξη της ιστορίας, την κινηματογραφική αφήγηση. Μπλεγμένος άσχημα στο κυρίαρχο ρεύμα του συλλογικού απωθημένου, ανήμπορος να αρθεί υπεράνω της ψοφοδεούς, δήθεν ανθρωπιστικής κριτικής συμπεριφέρεται όπως ο μέσος Αμερικανός. Επιτιμά κάνοντας φτηνή κριτική, λυπάται γιατί τα ρηχά αισθήματα συνοδεύουν σχέσεις-κλισέ (στις αφηγήσεις, όπως και στη ζωή), συναινεί στην κωμωδία της τελετουργικής απόδοσης τιμών στα θύματα του πολέμου προτείνοντας ηθικής τάξης επιχειρήματα.

Ένα θέμα λοιπόν που χρειάζεται δυναμισμό, οικουμενική αντίληψη και, κυρίως, όχι τη μικροαστική στάθμιση των πραγμάτων που κάνει συνήθως ο αμερικανικός κινηματογράφος, εγκλείει τον Κόπολα να ηθικολογεί με κίνητρο τη δικαίωση των επιλογών της μεσότητας, ενώ, εκ των υστέρων, η αρεστή στους κινηματογραφικούς παραγωγούς στάση του αναιρεί τη βέβηλη πράγματι ματιά της *Αποκάλυψης* – που δεν αρκούσαν να επισημάνει τη συλλογική ενοχή για το φαινόμενο του πολέμου, ξεπερνώντας την αφελή στράτευση μιας απλής αντιπολιτευτικής ταινίας.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΚΡΗΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Τόμος Πρώτος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ
ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΚΡΗΤΗΣ
1987

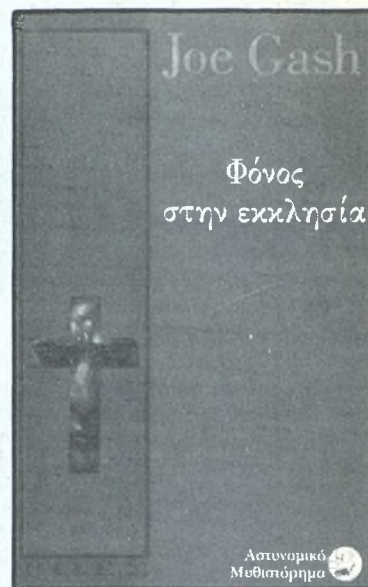
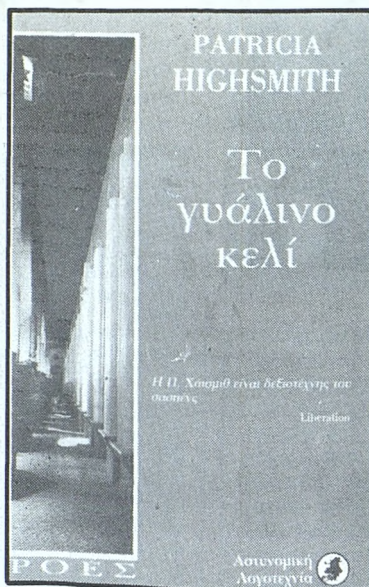
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΔΩΡΙΚΟΣ»

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 64•106 80
ΑΘΗΝΑ

•Τηλ. 36.29.675

Στη Σειρά: ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΡΟΕΣ"

Κάθε μήνα και
ένα καινούριο
αστυνομικό
μυθιστόρημα,
από τους καλύ-
τερους συγγρα-
φείς του είδους

κάθε μήνα
στα βιβλιοπωλεία
και περίπτερα

Ρ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΟΕΣ
Κάθε βιβλίο και ένα γεγονός

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΒΙΒΛΙΟΡΟΕΣ Ιπποκράτους 59 ΤΗΛ.: 36.06.922-36.06.828

ΔΙΑΛΟΓΟΣ-ΔΙΑΛΟΓΟΣ-ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

● Λάβαμε πολύ καθυστερημένη την απάντηση του υπευθύνου για τις αρχαιολογικές ανασκαφές στο Σακοβούνι Αρκαδίας, επικουρού καθηγητή κ. Θ. Σπυρόπουλου, σε σχόλιο του τχ. 349:

Κύριε Διευθυντά,

Απαντώντας σε σχόλιο του περιοδικού σας με τίτλο «Επισημίζουμε», που αναφέρεται στις ανασκαφές μας στο Σακοβούνι της Κοινότητας Καμενίτσας Αρκαδίας σας γνωρίζουμε ότι οι αναφερόμενοι στο σχόλιό σας κκ. Γ. Πετρόπουλος ή Σαγιάς, αγρότης, Ιωάν. Πίκουλας, καθηγητής Γυμνασίου Κροκεών Λακωνίας (σύζυγος αρχ/γου της Εφορείας μας), και Παν. Φάκλαρης, λέκτορας (τω όντι ετερόκλητη σύμμαχια), αφού όργωναν την Αρκαδία περισυλλέγοντας αρχαία ή και ανασκαπτόντας σε αρχαιολογικούς χώρους (βλ. και περιοδικό ΤΥΧΗ, Beiträge zur Alten Geschichte, Papyrologie und Epigraphik, Wien, 1986 σ. 235 (Σαγιάς) σ. 238 (Φάκλαρης) εσχάτως επισκέφθηκαν από κοινού και τις ανασκαφές της Εφορείας μας στον απόμακρο λόφο Σακοβούνι, από όπου απέσπασαν αρχαία, τα οποία αφού συναπεκόμισαν στις ανά την Αρκαδία περιοδεύσεις τους τα παρέδωσαν (όλα;) στο φύλακα Αρχ/των Τεγέας, όχι στο Μουσείο, αλλά στο σπίτι του στις 16/2/87.

Οι παραπάνω «δραστηριότητες» έγιναν βέβαια χωρίς έγκριση της Υπηρεσίας και αποτελούν χονδροειδείς παραβάσεις του Αρχαιολογικού Νόμου, οι οποίες και καταγγέλθηκαν στις αρμόδιες Αστυνομικές και λοιπές Δημόσιες Αρχές.

Σε αντιπερισπασμό επιχειρούν τώρα και οι τρεις «συνεργάτες»

δημοσιογραφική και άλλη παραπληροφόρηση και κόπτονται δήθεν για την αρχαιολογική ορθοδοξία και δεοντολογία, την οποία παραβίασαν χονδροειδώς και παρανόμως. Αλλά προχώρησαν και σε «συμβουλές» και αφορισμούς οι αυτόκλητοι και αναρμόδιοι τιμητές.

Οι αιτιάσεις τους για δήθεν εγκατάλειψη αρχαίων είναι τουλάχιστον κωμικές, αφού, όπως επιβεβαιώνει ο ίδιος ο συντάκτης του λιβελλογραφήματος στο περιοδικό ΗΟΡΟΣ, Ιωάν. Πίκουλας, τα αντικείμενα που αφέθηκαν στο χώρο της ανασκαφής βρέθηκαν κανονικά συντεταγμένα και επισημασμένα. Πρόκειται δε για αντικείμενα που συμπληρώνουν την εικόνα της ανασκαφής, κάθε ανασκαφής (δομικό υλικό, μεγάλοι πίθοι, κεραμίδες, δυσμετακίνητα εργαλεία, αντικείμενα περισυλλογής). Η κατά χώραν σύνταξη και κατασφάλιση των αντικειμένων αυτών, πάγια αρχή όλων των ανασκαφών, νομιμοποιεί τους επισκέπτες των χώρων να αποσπούν αντικείμενα και από πάνω να παριστάνουν και τους ειδήμονες; Τότε τι γίνεται με τους πίθους και τα εργαλεία των μεγάλων ανασκαφών, που βρίσκονται στους χώρους των ερευνών (Κνωσός, Σαντορίνη κλπ.);

Η σύγχυση και η ατασθαλία των φαστρήνων αυτών αποδεικνύεται από το εξής γεγονός: Γράφουν ότι επισκέφθηκαν την ανασκαφή τον Αύγουστο του 1986 και ότι δήθεν περισυνέλεξαν αρχαία από τα μπάζα. Αλλά παρακάτω γράφουν ότι «στα μπάζα, μετά από βροχή...», και βροχή δεν έπεσε στο Σακοβούνι τον Αύγουστο του 1986 αλλά αν τελικά περισυνέλεξαν αρχαία τότε γιατί τα παρέδωσαν στο φύλακα

Τεγέας το Φεβρουάριο του επόμενου χρόνου;

Η Αρκαδία γι' αυτούς ήταν ξέφραγο αμπέλι που μπήκε όμως πια σε τάξη, έρευνα και οργάνωση. Τους στενοχωρεί καταφανώς, όπως αφήνουν να εννοηθεί, και αυτούς και ίσως και άλλους πίσω από αυτούς, όλως ιδιαίτερος η ίδρυση του νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Τριπόλεως, που συντελέστηκε την τελευταία 5ετία, και διακατέχονται από το τραυματικό σύνδρομο της σύγκρισης έργου προς λόγους, οργανωμένης έρευνας προς ατασθαλίες και υποκλοπή ξένων ευρημάτων και κόπων. Αλλά δεν πρόκειται να παραπλανήσουν κανένα, ιδιαίτερα το λαό της άλλοτε ποτέ εγκαταλειμμένης αρχαιολογικά Αρκαδίας, η οποία τώρα γνωρίζει άνηση έρευνας και οργάνωσης (3 Νέα Μουσεία, σημαντικές ανασκαφές κλπ.).

Νομίζουμε ότι στην προκειμένη περίπτωση προσιδιάζει η λαϊκή ρήση «Φωνάζει ο κλέφτης για να φοβηθεί ο νοικοκύρης».

Μετά τιμής

Θεόδωρος Σπυρόπουλος
Έφορος Αρχαιοτήτων
Επικουρος Καθηγητής
Πανεπιστημίου Αθηνών

Σ.Σ. Η «συμφώνως τω νόμω» υπόμνηση καλύτερα να έλειπε. Το περιοδικό είναι ανοικτό στο διάλογο —για όσους τουλάχιστον το παρακολουθούν. Και όσοι βάζουν σε τάξη και οργάνωση την έρευνα καλό είναι να παρακολουθούν και τον Τύπο.

● Στο προηγούμενο τεύχος, κλείνοντας τη συζήτηση γύρω από τη μετάφραση των «Τριών Γυναικών» του Ρ. Μούζιλ, αναγγέλλουμε και τη δημοσίευση μιας επιστολής του μεταφραστή Γ. Κεντρωτή,

με τη σημείωση μάλιστα ότι «το ύφος της έχει υπερβεί τα όρια μιας διαμάχης για φιλολογικά θέματα». Φαίνεται ότι ο δαίμων του τυπογράφου υπερθεμάτισε και έτσι παραλείφθηκε τελικά η επιστολή, παρά τη σχετική αναγγελία και την απάντηση του συνεργάτη μας Γ.Η. Χάρη.

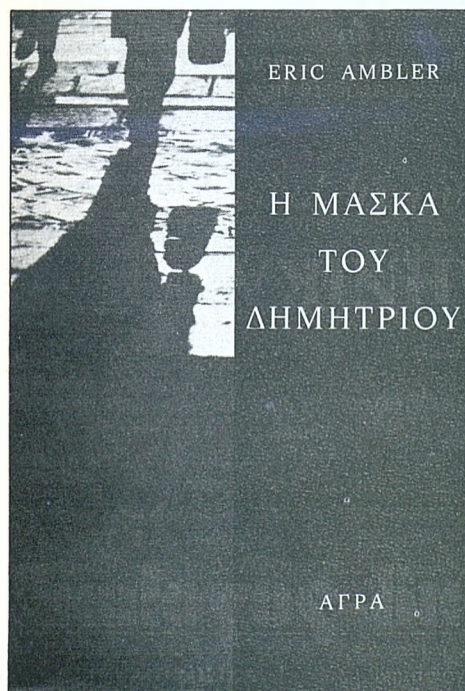
Ζητούμε συν γνώμη από τους αναγνώστες και από τους «άμεσα ενδιαφερόμενους» και δημοσιεύουμε τώρα την επιστολή μαζί με την απάντηση του Γ.Η. Χάρη, αποκαθιστώντας το πρωθύστερο σχήμα που προσέδωσε παράλογο χαρακτήρα στην ιστορία αυτή.

● Το γράμμα του Γιώργου Κεντρωτή:

Κύριε Διευθυντά,

Στο τεύχος 354 του περιοδικού σας, είχα προκαλέσει τον συνεργάτη σας κ. Γιάννη Η. Χάρη σε συζήτηση (στα γραφεία Σας ή όπου αλλού ήθελε) σχετικά με τη μετάφρασή μου των Τριών Γυναικών του Ρόμπερτ Μούζιλ και έτερά τινά συναφή. Ο κ. Γ.Η.Χ. εκώφευσε: τη προτροπή, ανοχή ή συναινέσει Υμών κατέφαγε άλλες τέσσερις σελίδες από το περιοδικό, για να πει ότι ναι μεν αυτός δεν έβρει γερμανικά, αλλά ούτε και εγώ... ελληνικά! εννοούσε φυσικά, όπως καταλάβατε, τα δικά του ελληνικά (π.χ. ελαχιστότατες (sic) φορές: τχ. 355, σελ. 50, σημείωση 3)!

Κύριε Διευθυντά, γνωρίζετε ίσως και Εσείς ότι όποιος κρίνει μέσα σε 11 πυκνοτυπωμένες σελίδες τη γλώσσα και το ύφος μιας μετάφρασης, ενώ αγνοεί τη γλώσσα του πρωτοτύπου, είναι θρασύς, άθλιος και απατεώνας. Όταν μάλιστα αυτές τις έντεκα σελίδες τις βρίσκει στο ΑΝΤΙ (τχ. 348/σ. 52-53, τχ. 350/σ. 46-49, τχ.

ERIC AMBLER

Η ΜΑΣΚΑ
ΤΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΑΓΡΑ

URI EISENZWEIG
G. K. CHESTERTON
RAYMOND CHANDLER
BERTOLT BRECHT
EDMUND WILSON
W. H. AUDEN
SOMERSET MAUGHAM
TZVETAN TODOROV
MAXIM GORKI
MARY MCCARTHY
GEORGE ORWELL
SIEGFRIED KRACAUER
WALTER BENJAMIN
MARSHALL McLUHAN
ERNST BLOCH
JORGE LUIS BORGES

ΑΝΑΤΟΜΙΑ
ΤΟΥ
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ
ΜΥΘΙΣΤΟ-
ΡΗΜΑΤΟΣ

Δοξίμια

ΑΓΡΑ

DASHIELL HAMMETT

Η
ΚΑΤΑΡΤΩΝ
ΝΤΕΗΝ

ΑΓΡΑ

Σε λίγες μέρες

θα έρχεται στο σπίτι σας και θα ενισχύεται και το περιοδικό

ΠΑΙΔΙΚΟΣ - ΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

ΜΑΓΙΚΟΣ ΑΥΛΟΣ

- Σεβασμός στην τρυφερή ηλικία
- Υπεύθυνη προετοιμασία για το σχολείο
- Συνεργασία με τους γονείς

ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ 72
ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ
τηλ. 68.16.834

ΑΙΟΛΟΣ

**SILOUXSIE IN
THE BANSHEES**

AIDANCE

Ξεπιδιώχντας μέσα απ' τις καθαριότητες φλόγες του πανικού και περνούοντας πάνω απ' αυτό, οι SIOUXSIE AND THE BANSHEES, στην δεκάχρονη μέχρι τώρα πορεία τους, έχουν δώσει πολλά δείγματα συγκλονιστικής μουσικής. Διαθέτουν ασταίρετες πηγές ενέργειας και συνδυάζοντας pop και αισθησία, σπάνια ευαισθησία και ένα ιδιόμορφο ελιτισμό δημιουργούν ένα καθαρά προσωπικό ύφος που εύκολα ξεχωρίζει.

Οι εκφραστικοί τους δρόμοι δώσαν στο σύγχρονο ροκ τέτοιες συντεταγμένες, που είναι πλέον σημεία αναφοράς για τους μελλοντικούς συνεχιστές του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Σόλωνος 114, 106 81 Αθήνα, ☎ 363.02.14

354/σ. 49, τχ. 355/σ. 50-53) ἀπλωμένες στα ποδάρια του, για να τσαλαβουτήσει στα ελληνικά και τα γερμανικά και να μην πει τελικά τίποτα, τότε οι παραπάνω ιδιότητες ψωνούν το ταχίστο, εις την ενδεκάτην. Για την ευθύνη και την υπευθυνότητα των ηθικών αυτοργών και των συνεργών του κοῦ Χάρητος (ἡ μήπως Χάρητος;) θα μπορούσατε ίσως να πείτε δυο-τρεις παρόλες κι Εσείς.

Μετά τιμής
Γιώργος Κεντρωτής
Αθήνα, 11 Σεπτεμβρίου 1987

● Και η απάντηση του Γ.Η. Χάρη σε επαναδημοσίευση:

● Η απάντηση
του Γιάννη Η. Χάρη:

Ο κ. Κεντρωτής θεώρησε πως επειδή απέφυγα επιμελώς να σχολιάσω τους αγοραστές χαρακτηρισμούς που μου απηθύνε ως τώρα, είτε σαν Wosenberg είτε με το όνομά του, μπορεί να συνεχίσει. Και επανέρχεται, αντίθετα προς τις δηλώσεις του, με χαρακτηρισμούς αποκλειστικά και ύβρεις, πιστεύοντας, φαίνεται, πως όλο και κάτι θα ψαρέψει στα θολά νερά, όλο και κάποιος θα βρεθεί να μην έχει διαβάσει τα σχετικά κείμενα, δικά του και δικά μου.

Επειδή εκτός από τον κ. Κεντρώτη το καθετί έχει τα όριά του, και η παρατεινόμενη σιωπή ή ανοχή ως προς τον τόνο τον οποίο επιβάλλει κινδυνεύει, εκτός των άλλων, να μετατρέψει το περιοδικό σε ψυχαναλυτικό ντινάμι, θα επανέλθω: όχι γιατί ενδιαφέρει το συγκεκριμένο άτομο καθαυτό, παρά γιατί ενδιαφέρει, ελλείψω, το γενικότερο φαινόμενο της πνευματικής αγυρτείας, όπως εκφράζεται μέσα από τα κείμενα του κ. Κ., αλλά και της κοινής αγυρτείας, όπως εκφράζεται από το ύφος και τις *συνοδευτικές του χειρονομίες*. Συνοψίζω: ψευδώνυμη υβριστική επιστολή, στην καλύτερη περίπτωση υπαγορευμένη εξ ολοκλήρου από τον ίδιο («Α. Wosenberg», τχ. 351)¹ ενорχηστρω- σή επιστολών συστατικών (Μ. L. Roth, τχ. 351) και άλλων, πάλι υβριστικών (Χρ. Βάθης - Μ. Ντε Λα Λουγ, στο παρόν τεύχος)²: πλαστογράφηση κειμένων δικών μου και δικών του (βλ. στην απάντησή μου, τχ. 355, σ. 52 σημείο ζ' και § 15)³ γενικότερα, εμπρόθετα παραπλανητική χρήση ξένων κειμένων (ό.π., σ. 51 § 6 και σημ. 9, § 7 κ.α.): ψεύτικες παραπομπές σε κείμενα δικά του (ό.π., σ. 53 § 22), ψεύτικες παραπομπές, για ανύπαρκτα χωρία, σε άγνωστα του λεξικά (ό.π., σ. 51 σημ. 14). (Χωρία οι ιδιωτικού τύπου χειρονομίες: απειλές και τραμπουκισμοί από τη μια, επαιτία συμπαράστασης από την άλλη, με τη μορφή επιστολών, ακόμη και προς αγνώστους.)

Εδώ, «θρασύς, ἄθλιος και ἀπα-
τεῶνας», τελειώνω οριστικά με
τον κ. Κεντρωτή· ἔτσι κι αλλιώς,
διαφορετικά πράματα υπερασπι-
ζεται πια ὁ καθένας μας.

Γιάννης Η. Χάρης

ΠΟΙΕΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ;

● Με αφορμή γράμμα της Μαγδας Κοραΐδου για το ασφαλιστικό και ιδιαίτερα τις συντάξεις του ΙΚΑ ο αναγνώστης μας Δ. Τζουμάκας σημειώνει τις αντιρρήσεις του.

Κύριε διευθυντά,

Στο ΑΝΤΙ που βγήκε στις 14 Αυγούστου '87 δημοσιεύθηκε η επιστολή της κ. Μάγδας Κοραΐδου με αναφορά στις συντάξεις του ΙΚΑ. Η επιστολή δείχνει σαφώς την αντιπαράθεση που κάνει η νέα υπαλληλική τάξη και το πνεύμα που τη διέπει σε θέματα μυθολογικά και συνταξιοδοτικά. Όμως ακόμη κι αν η ανάλυση της επιστολογράφου μπορεί να έχει τη λογική της, για έναν που βλέπει τα πράγματα από μακριά όλα αυτά ηχούν άσχημα. Γιατί είναι πολύ περιεργό να βλέπεις να γράφουν για τα εικοσιπέντε εκατομμύρια εφ' άπαξ του «... φονακάρη του εργαζόμενου»! Γιατί ανακόμει ζούσα μέχρι τα 105 μου χρόνια εργαζόμενος συνέχεια (με την υπάρχουσα κατάσταση που μόνο στο στραβό πηγαίνει) και αποζημιωνόμουνά κάποια άγια μέρα με εφ' άπαξ του αυτή τη στιγμή μόνο στη διευθυντική τάξη γίνεται και πάλι δεν θα λάβαινα τέτοια χρήματα γιατί θα επέμβαινε το φορολογικό κράτος με τους δικούς του συντελεστές και θα μου το κατακρεουργούσε.

Αν η επιστολή προήρχετο από νέους ανθρώπους που ανησυχούν για το μέλλον δικαιολογημένα, που φοβούνται την ανεργία, την ταχύτερη κίνηση των οχημάτων τη δηλητηρίαση του περιβάλλοντος κλπ. τότε, μάστιχα, να γίνει κατανοητό το πρόβλημα απ' το αναγνωστικό κοινό. Αλλά τέτοιου είδους διεκδικητικός αγώνας μας αφήνει σαφώς «παγερά αδιάφορους». Μας δίνει όμως την ευκαιρία — και λυπάμαι που το λέω — να διαπιστώσουμε ακόμα μια φορά ότι όλη η πολιτική τώρα πια, του πιο κριτικού ελληνικού περιодиού, αποκλίνει προς τη μεριά των συμφερόντων της υπαλληλικής φιλο-ιντελεκτουαλιστικής μεριδιάς της ελληνικής κοινωνίας, αποσιωπώντας, ουσιαστικά προβλήματα όπως αυτός τον νέον ανθρώπων και των μεταναστών, ανεβάζοντας το διεκδικητικό αγώνα σε 27 εκατ. και κατεβάζοντας τη ζήτηση σε επίπεδα ιλαρά και θυμωδίας πολλής.

Φίλος σας πάντα,
Δημήτρης Τζουμάκας
Σιδνεϋ

Σ.Σ. Οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι οι επιστολές που δημοσιεύονται δεν σημαίνει ότι υποβοηθούνται και σε ό,τι αφορά τις απόψεις που περιέχουν. Η στήλη αποτελεί ένα βήμα διάλογου μεταξύ των αναγνωστών, αλλά και μεταξύ των αναγνωστών και του περιοδικού. Όσον αφορά την κατηγορία των φίλων Δ. Τζουμάνια για «απόληση» του ΑΝΤΙ υπέρ των συμφερόντων μιας κοινωνικής μερίδας, νομίζουμε ότι μας αδικεί πολύ. Η ανάγνωση όσων άρθρων έχουν

δημοσιευθεί για το θέμα της κοινωνικής ασφάλισης στο ΑΝΤΙ, θα πείσει πιστεύουμε τον αναγνώστη μας ότι το περιοδικό δεν ταυτίζεται με την πολιτική για την οποία μας κατηγορεί, ούτε για μια προς τα κάτω ισοπέδωση.

ΑΠΛΗ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗ ΥΠΟ ΔΟΚΙΜΗΝ

● Προϋποθέσεις και προετοιμασία εφαρμογής της απλής αναλογικής προτείνει ο Γ. Σπ. Λογαράς:

Η πιθανότητα εφαρμογής, στο μέλλον, της απλής αναλογικής ως εκλογικού συστήματος των εθνικών βουλευτικών εκλογών της χώρας μας είναι πολύ μεγάλη.

Το ζητούμενο, στην περίπτωση αυτή, είναι πώς θα περάσουμε στο νέο εκλογικό σύστημα χωρίς κλυδωνισμούς και χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα για την πατρίδα μας.

Γι' αυτό, είναι αναγκαίο να υπάρξει ένα στάδιο «πειραματισμού», μια μεταβατική περίοδος εφαρμογής της απλής αναλογικής πρώτα σε χαμηλότερα και κοινωνικά επίπεδα (π.χ. σε συλλόγους πολιτιστικούς ή «συντοπιτών», σε όσα συνοικιακά συμβούλια και συνδικαλιστικά όργανα δεν εφαρμόζεται ακόμη), να δοκιμασθεί πρώτα στις δημοτικές εκλογές, και κατόπιν να επιχειρηθεί η εφαρμογή της και στις βουλευτικές εκλογές.

Είναι απαραίτητη για την επιτυχία της απλής αναλογικής, η συμπαράσταση όλου του πολιτικού κόσμου, των συνδικαλιστικών φορέων και των πολιτών, η τόνωση του αισθήματος της εθνικής ομοψυχίας, η προτίμηση στον τεκμηριωμένο λόγο και σε επεξεργασμένα προγράμματα, η μεγαλύτερη ανοχή στις αντιθετες αποψεις.

Γιάννης Σπ. Λογαράς
Χολαργός

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΑΓΚΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
- Δημόσιες σχέσεις-
διαφημίσεις
ΘΕΜΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξάμ. 1.100 δρχ. - Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 200

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ από τις εκδόσεις ΟΔΥΣΣΕΑΣ

REHMONT ΤΣΙΑΝΤΕΡ

Η ΚΥΡΙΑ
ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ

ΤΖΕΜΣ ΚΑΙΗΝ

Ο ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ
ΧΤΥΠΑΙ ΠΑΝΤΑ
ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΠΙΣΗΣ

- Κ. Ντούλ Μελετώντας ένα φόνο
- Ρ. Τσάντλερ θα σε περιμένω
- Τζ. Κέην Η άνοδος και η πτώση της Μ. Περς
- Α. Μπέρνερ Ο μικρός κάι-σας
- Ντ. Χάμετ Το γαλίνο κλειδί
- Ρ. Τσάντλερ Κόκκινος Άνεμος
- Α. Τολστόι κ.ά. Ρώσικες αστυνομικές ιστορίες
- Κ. Φήριγκ Το μεγάλο ρολόι
- Τζ. Κέην Το διπλό άλλοθι
- Α. Μπέρνερ Κορυφογραμμή

παρατηρητής

ΚΕΝΤΡ. ΔΙΑΘΕΣΗ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ «ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ» ΑΛ. ΣΤΑΥΡΟΥ 15, ΤΗΛ. 938427
ΑΘΗΝΑ ΔΙΔΟΥ 39 ΤΗΛ. 3600658

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΖΟΥΝ

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΖΙΜ ΤΟΜΣΟΝ

Κάτοικοι 1280

ΕΝΤΕΝ ΦΟΝ ΧΟΡΒΑΤ

Ένα παιδί του καιρού μας

ΚΟΥΡΤ ΒΟΝΕΓΚΑΤ

Η φωλιά της γάτας

ΟΥΜΠΕΡ ΜΟΝΤΕΓΙΕ

Ο δρόμος για την κόλαση

ΟΥΜΠΕΡ ΜΟΝΤΕΓΙΕ

Σειρήνες

ΚΟΥΡΤ ΒΟΝΕΓΚΑΤ

Μητέρα Νύχτα

εκδόσεις «γνώση»

Κεντρική Διεύθυνση: Ζωοδόχου Πηγής 29, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 362.0941 - 362.1194 - 778.6441

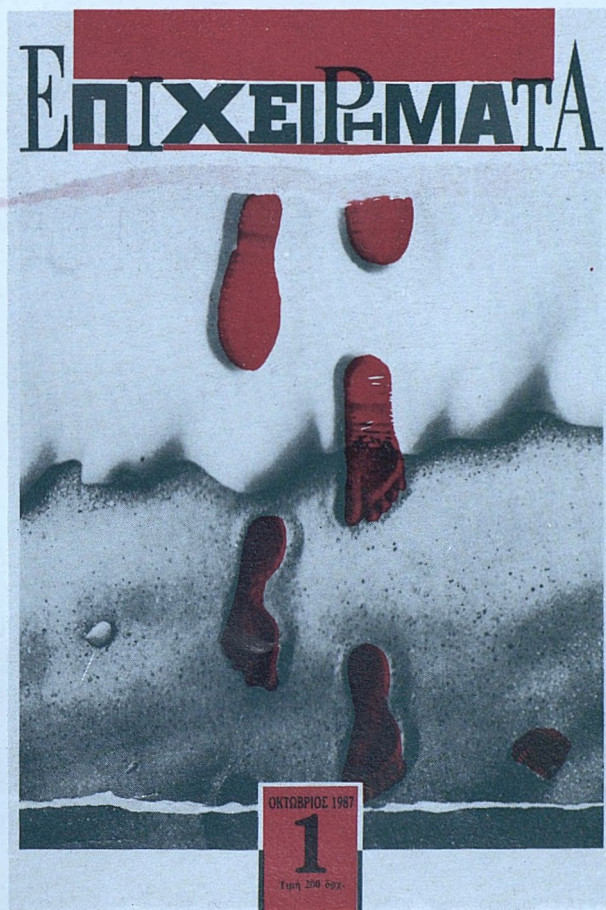
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ

Χαμογέλα ρε!

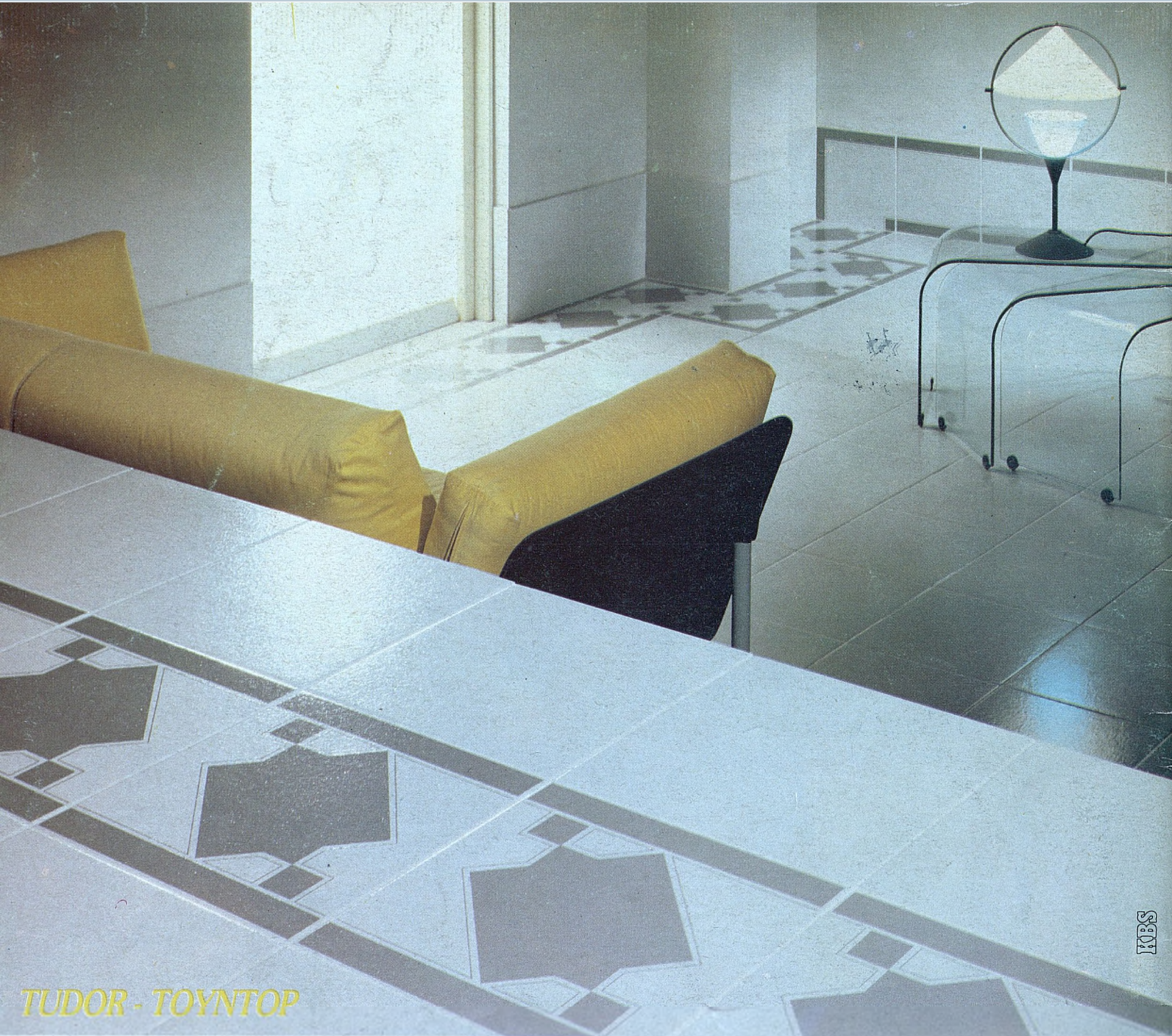
Αποσπάσματα από το νέο βιβλίο του Χρόνη Μίσσιου

Η πολιτική και ιδεολογική ταυτότητα των συνέδρων της ΕΑΡ

Θέματα πολιτικής, επιστήμης, οικονομίας, πολιτισμού

Στο πρώτο τεύχος που κυκλοφόρησε: Ειρήσθω εν παρόδω (σχόλια των Παύλου Αθανασόπουλου, «Ευρωκεντρικού», Θανάση Καλόμαλου, Ειρήνης Καρανασοπούλου, Ανδρέα Παππά, Γιάννη Τούντα) • Δημήτρης Ψυχογιός Οι βλαβερές συνέπειες του καύσωνος • Πέτρος Πιζάνιας Οι οθόνες της εξουσίας • Μιχάλης Παπαγιαννάκης Το ΚΚΕ, η ΕΑΡ... και η οικονομία • Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος Σταθεροποίηση, ανάπτυξη, ανάπτυξη: το αναγκαίο και το επιθυμητό • Γιάννης Σχίζας Ο βιοτόπος της πόλης • Νίκος Ζαλαώρας Προπέτασμα καπνού; • Δημήτρης Ψυχογιός Επαρχίας Εγκώμιον • Ειδική Συνεργασία Σημεία και αποσπάσματα στην ταυτότητα της ΕΑΡ • Ινώ Αφεντούλη Ιράν-Ιράκ: ο ατέλειωτος πόλεμος • Γιώργος Ψευτέλης Η Τουρκία στο σταυροδρόμι των εκλογών • Κώστας Ραβάνης Προλεγόμενα ενός αναγκαίου διαλόγου για την παιδεία • Χρόνης Μίσσιος Χαμογέλα ρε... • Πέτρος Πιζάνιας Οι κόρακες των ελληνικών • Χρήστος Λάζος Το σύνδρομο της παλαιάς φωνής • Μανώλης Κωνσταντίνου Υπεραγωγιμότητα — Θραύσματα στο διάστημα • Γιάγκος Ανδρεάδης Αρχαίο δράμα: ιδέες-προτάσεις πριν από το επόμενο καλοκαίρι αμνηχανίας • Χρυσάνθη Σωτηροπούλου Ο θάνατος στη Βενετία... και η χαμένη τρυφερότητα των παιδικών χρόνων • Ινώ Αφεντούλη Από τα περιοδικά της ευρωπαϊκής αριστεράς • Δημήτρης Φύσσας Βιβλιοπαρουσίαση... διαβασμένων βιβλίων.

KBS

TUDOR - ΤΟΥΝΤΟΡ

TUDOR, ένα πάτωμα με γραφικά σχήματα
φτιαγμένα από σχέδια που μας επιστρέφουν
στις απλές διακοσμήσεις,
εμπνευσμένα ταυτόχρονα
από τα παλιά αγγλικά σπίτια με τις
κρεμαστές στέγες
και τις λευκές,
στολισμένες με ξύλο,
προσόψεις.

Μια δημιουργία του

**LUCIANO
SOPRANI**

modern home

... χαρακτηρίζει τις επιλογές σας

Βουλαγμένης 19 Άνω Γλυφάδα ΤΗΛ. 9622171 - 9622322